

markt voor extern salderen te corrigeren om zodoende tot een maatschappelijk gewenste situatie te komen. Regulering beoogt dan om:

- Het beschikbaar maken van stikstofrechten voor 'prioritaire projecten en plannen'. Het gaat hier niet om de prioritaire projecten zoals deze waren geselecteerd onder het PAS, maar om een nieuwe selectie van projecten en plannen op basis van een nieuwe (integrale) afweging;
- Het creëren van transparantie in de markt voor extern salderen zodat saldoaanbieders en saldovragers elkaar makkelijker kunnen vinden.

Instrumentarium: depositiebank of depositiemarktplaats voor extern salderen

Depositiebank

Vóór de invoering van het PAS werkten meerdere provincies met een depositiebank (ook wel 'salderingsbank' genoemd) van waaruit de stikstofrechten van stoppende activiteiten opnieuw konden worden toegekend aan nieuwe activiteiten. Hierbij vond ook afroaming plaats. Het systeem van de provinciale depositiebank vertoonde echter problemen doordat de banken van o.a. de provincie Utrecht en provincie Noord-Brabant onvoldoende konden waarborgen dat een directe samenhang aanwezig was tussen de in de depositiebank opgenomen saldi en de aan de bank onttrokken saldi ten behoeve van

3

de verlening van een Nbw/Wnb-vergunning. Zo werden saldi uitgegeven van bedrijven die al voor het oprichten van de bank gestopt waren. Op deze bezwaren kan bij een eventuele (her)introductie van de provinciale of nationale depositiebank worden geanticipeerd.

D.m.v. een depositiebank kan er sturing worden gegeven aan het toekennen van (een deel van) de depositierechten ten behoeve van prioritaire projecten en plannen. Dit kan door prioritaire projecten en plannen voorrang te geven voor andere saldovragers of door het invoeren van een algemene afroomverplichting ten behoeve van prioritaire projecten en plannen.

Depositiemarktplaats

Een alternatief voor de depositiebank is de depositiemarktplaats. Hierbij is er geen sprake van extern salderen d.m.v. de tussenkomst van een depositiebank, maar kunnen saldovragers en saldoaanbieders elkaar vinden en benaderen via een digitaal platform. Hierdoor ontstaat transparantie en competitie in de markt voor extern salderen. Ook hierbij kan er d.m.v. een afroomverplichting depositieruimte worden vrijgemaakt voor prioritaire projecten en plannen.

Invulling prioritaire projecten en plannen binnen het afwegingskader

Belangrijk is dat het bij 'prioritaire projecten' niet enkel gaat om individuele projecten van een grote omvang die een nationale impact hebben. Ook de 'kleinere' projecten die gezamenlijk wel degelijk bijdragen aan een maatschappelijke agenda dienen te worden meegewogen, hetzij individueel, hetzij gecumuleerd. Te denken valt hierbij aan kleinschalige energieprojecten en woningbouw. Een groot deel van deze projecten vielen ten tijde van het PAS onder de drempel- en grenswaarde van respectievelijk 0,05 en 1 mol/ha/j en waren vergunningvrij. Omdat woningbouwprojecten plannen betroffen en geen concrete projecten is er in het PAS geen ontwikkelingsruimte voor gereserveerd (muv CHW-bestemmingsplannen) en dus niet als prioritair aangemerkt. Nu de drempel- en grenswaarde niet meer gelden, dienen deze kleinere projecten met een algemeen belang in een eventuele prioritering te worden meegenomen. Hierbij moet worden

3

ABRS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1931 en ECLI:NL:RVS:2013:1937.

aangemerkt dat het beschikbaar stellen voor maximale planologische ruimte in plannen zal leiden tot snelle uitputting van bijvoorbeeld een salderingsbank.

Het prioriteren van projecten via een afwegingskader biedt kansen voor sturing, maar vraagt ook om het maken van keuzes. Dit kan door projecten of project-typen te selecteren die reeds zijn beschreven in bestaande beleidskaders en akkoorden. Dit kan op basis van bijvoorbeeld de NOVI, het BARRO, Klimaatakkoord, Energieakkoord en/of de Nationale Woonagenda. Binnen projecttypen kunnen projecten verder worden beoordeeld aan de hand van meer generieke criteria waarbij tegelijk een integrale afweging kan plaatsvinden:

- Mate waarin stikstof reducerende maatregelen zijn (mee)genomen;
 - Mate waarin het project gedurende de levenscyclus bijdraagt aan verduurzaming;
- Combinaties van prioritaire functies gaan voor enkelvoudige functies;
- Maatschappelijke Kosten en Baten.

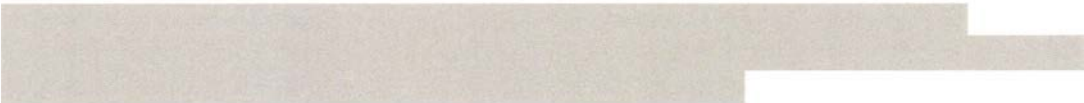
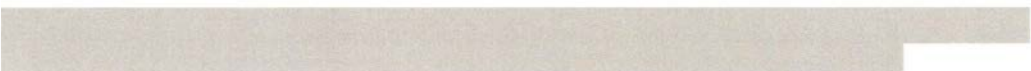
Nadere sturing kan er ook worden gegeven door het reserveren van depositieruimte per sector en/of per regio.

Positieve aspecten

Het oprichten van een depositiebank op nationaal/provinciaal niveau of van een depositiemarktplaats heeft de volgende pluspunten:

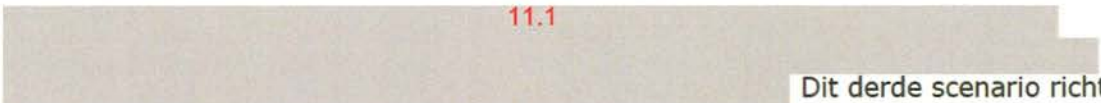
- Gelijk(er) speelveld tussen projecten;
- Vergroten van transparantie en concurrentie in de markt voor extern salderen;
- Mogelijkheid op (integrale) sturing ten behoeve van prioritaire projecten d.m.v. afwegen.

Negatieve aspecten

- 11.1
-
-
-

Scenario 3: Afwegingskader opgavegericht afwegen via de ADC-toets

Omschrijving

11.1 Dit derde scenario richt zich daarom op het introduceren van een afwegingskader voor toedeling van de mogelijkheden van compensatie. Daarvoor wordt de aard van de dwingende reden onder de ADC-Toets als criterium genomen. Dit afwegingskader kan net als onder scenario 2 worden gebaseerd op maatschappelijke opgave zoals deze zijn beschreven in diverse beleidslijnen en maatschappelijke akkoorden. Op basis van dit kader kan er vervolgens geprioriteerd worden en kan er compensatieruimte worden toebedeeld.

Naast het maken van een afweging tussen projecten gebruik makend van een ADC-toets, stelt dit scenario voor dat de compensatieruimte op nationaal niveau wordt geïnventariseerd en toebedeeld. Hierdoor kan er efficiënt worden gekeken naar de mogelijkheden om compensatieruimte te creëren. De mate waarin de overheid de regio

houdt op deze ruimte kent verschillende opties: een compensatiebank waarbij deze gronden ook beheerd en ontwikkeld worden door/via provincies, of potentiële gronden worden geïnventariseerd en aangeboden aan partijen die zelf verantwoordelijk worden voor de ontwikkeling ervan.

11.1

Instrumentarium:

Nationaal Coördinator ADC-toets

Het prioriteren van projecten en plannen die een beroep kunnen doen op een dwingende reden van groot openbaar belang en het creëren en toedelen van compensatieruimte kan zowel op provinciaal als nationaal niveau plaatsvinden. Door de eis van samenhang van Natura 2000-gebieden, de schaarse ruimte in Nederland voor compenserende maatregelen en het feit dat compensatie niet per se hoeft plaats te vinden in dezelfde provincies als waar de negatieve effecten optreden, moet de regie op compensatie nationaal gecoördineerd of gefaciliteerd worden. Bijvoorbeeld door een Nationaal Coördinator ADC-toets.

Positieve aspecten

- Mogelijkheid tot het expliciet koppelen van maatschappelijke opgaven en agenda's
- Mogelijkheid tot het efficiënt en gecoördineerd creëren en toedelen van compensatieruimte;

Negatieve aspecten

-

[REDACTED]

Slotopmerkingen

1 [REDACTED]

1 [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]

24-28-2019

alleen
10.2.e

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

37.

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Bestuurlijk overleg Samen werkt beter
Provincie Overijssel
Postbus 11078
8000 GB ZWOLLE

**Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied**
Cluster Natura 2000/ PAS

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Ons kenmerk
DGNVLG-NP /19165975

Datum 12 AUG. 2019

Betreft Reactie op brief van Overijsselse partners Samen werkt beter

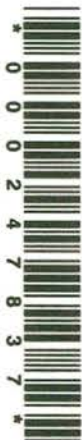
Geachte heer [REDACTED],

Allereerst dank ik u voor de brief waarin de complexiteit van het vraagstuk omtrent de aanpak stikstof tot uiting komt. Bij het vormgeven van beleid is het van belang om gevoed te worden met signalen van de groepen die te maken hebben met de uitvoering van het beleid. Ik spreek graag mijn waardering uit voor ieder die zich inzet om de juiste balans tussen de ecologie en de economie te realiseren.

De Raad van State heeft op 29 mei jl. een duidelijke uitspraak gedaan. De impact op initiatiefnemers is groot. Zo geeft ook het pijnlijke voorbeeld aan dat u in de brief beschrijft. Ik leef mee met de betreffende ondernemer. Ik zal me inzetten voor initiatiefnemers die te goeder trouw hebben gehandeld, en daardoor in de knel zijn gekomen na de uitspraak.

Ik ben het met u eens dat een integrale oplossing noodzakelijk is om op een accurate manier om te gaan met zowel de meer als de minder acute knelpunten. Dat is ook de reden dat ik de organisatie zo inricht, dat hier optimaal op ingespeeld wordt. In de zomer wil ik duidelijkheid hebben over op welke manier en onder welke voorwaarden de vergunningverlening weer opgepakt kan worden. Dit doe ik samen met de bevoegde gezagen (waaronder de provincies). Daarnaast laat ik een adviescollege inrichten dat onder andere naar oplossingsrichtingen zoekt op de iets langere termijn. Ook spreek ik met regelmaat de bestuurders van verschillende departementen, de provincies, Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen. Het genoemde adviescollege zal zowel met deze partijen, als ook met andere belanghebbenden spreken.

Graag sluit ik af met benadrukken dat ik de inzet voor natuurherstel waardeer. In Overijssel is net als in grote andere delen van Nederland veel gedaan om de natuur te herstellen. De eerste effecten zijn daarvan al zichtbaar. Echter, zoals u zegt is het van groot belang om de bron- en herstelmaatregelen voort te zetten.

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Ons kenmerk
DGNVLG-NP / 19165975

Enkel door het realiseren van een hogere natuurkwaliteit, wordt het in de toekomst weer gemakkelijker om vergunningen te verlenen. Ik hoop dat ik u aan mijn zijde houd bij het zoeken naar de beste manier om de balans tussen ecologie en economie te herstellen. Door de uitdagingen gezamenlijk aan te gaan, ben ik in de overtuiging dat we betere oplossingen vinden en sneller resultaat bereiken.

Hoogachtend,

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg 14 augustus 2019

Datum

14 augustus 2019

Onderwerp

Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg Stikstof 14 augustus 2019

Aanwezig

Donné Slangen (voorzitter), (AZ), (BZK), (EZK), (EZK), (FIN), (IenW), (IenW), (LNV), (LNV), Marije Beens (LNV), (LNV, agendapunt 4), (IPO), Cees van Bladeren (UvW), (VNG), Carly Jansen (Programmadirectie), (RIVM, agendapunt 2), (RIVM, agendapunt 2), (notulist).

Vergaderpunten**1. Opening, mededelingen en vaststelling notulen (7 augustus 2019)**

In afwezigheid van Vera Pieterman zit Donné Slangen de vergadering voor.

Carly Jansen stelt zich voor, zij is begonnen als plaatsvervangend directeur voor de nieuwe programmadirectie voor de stikstofproblematiek.

Het ministerie van defensie heeft zich afgemeld voor dit overleg. Zij hebben schriftelijk nog opmerkingen meegegeven, die worden meegegeven aan relevante werkgroepen.

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld 11.1

Vanuit BZK is de wens om tijdens de rondvraag het Bestuurlijk Overleg van 15 augustus nog te bespreken.

2. Oplossingen voor livegang AERIUS Calculator 2019

Namens het RIVM schuiven en

11.1

Vanuit het directeurenoverleg is met name de vraag hoe het juridisch en ecologisch zit met niet verder rekenen dan 2 cijfers achter de komma. Hier is nog geen juridische en ecologische onderbouwing voor, 11.1

11.1

Vanuit het interbestuurlijk directeurenoverleg is de behoefte dit wel bij de landsadvocaat te toetsen, dat gaan we doen.

Donné geeft aan dat de keuze om af te ronden op 2 cijfers achter de komma al eerder is gemaakt door het directeurenoverleg bij toestemmingsverlening 11.1

Er wordt aangegeven dat een nieuwe versie van AERIUS Calculator in ongeveer 2 weken gereed kan zijn, maar een onderbouwing voor de grens van 0,005 wordt pas over 6 á 8 weken verwacht. Afgesproken is dat wij de onderbouwing afwachten in de beleidsmatige keuze wanneer depositie verwaarloosbaar klein is. Deze keuze komt dan terug in het BO van 26 september.

Verder wordt besloten dat het RIVM vast gaat werken aan een versie van AERIUS Calculator die niet standaard rekent op hexagonen in het buitenland en niet verder rekent dan 0,005. Wanneer deze versie gereed is, zal deze ook vast live gaan om initiatiefnemers de mogelijkheid te geven vast te gaan rekenen. Wij zullen daarbij moeten vermelden dat initiatiefnemers op eigen risico handelen wanneer zij met deze versie de conclusie trekken dat zij op 0,00 uitkomen en dus geen stikstofdepositie hebben en dus ook geen vergunning nodig hebben. De definitieve keuze hierover wordt namelijk pas op 26 september in het BO gemaakt. De werkgroep communicatie wordt gevraagd uit te werken hoe we dit naar buiten gaan communiceren.

Voor het BO van 15 augustus wordt nog geconcludeerd dat behoefte is aan een toelichting op de keuzes die we nu hebben gemaakt voor AERIUS Calculator. Afgesproken wordt dat deze toelichting mondeling zal geven. Ook wordt geconcludeerd dat deze afspraak gevolgen heeft voor het beschreven "dilemma 1" in de bespreknotitie van het BO. Dit dilemma is door de vandaag genomen besluiten niet meer relevant, dit zal ook worden aangegeven in het BO.

Vanuit het interbestuurlijk directeurenoverleg is nog de vraag wat we moeten doen indien het niet lukt te onderbouwen dat alle depositie onder de 0,005 verwaarloosbaar klein is. 11.1

11.1

3. Stand van zaken en keuzes toestemmingsverlening zonder PAS

geeft een toelichting op de stukken die voorliggen. Deze werkgroep is op pad gestuurd met de boodschap uit te zoeken hoe we weer toestemmingen voor projecten kunnen verlenen. 11.1

. Op dit moment zoeken zij keuzes voor intern salderen en extern salderen.

11.1

11.1

De discussie rondom hoe je vergunningverlening oppakt, mist daarmee een belangrijk beleidsmatig kader die het adviescollege ook nodig heeft.

11.1

Donné doet het voorstel om de werkgroep te vragen ook deze beleidsmatige en bestuurlijke

10.2.e tenzij
anders
vermeld

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Interbestuurlijk Directeurenoverleg Stikstof

Ter besluitvorming

Deze notitie afgestemd met LNV, IenW/RWS, IPO en BIJ12

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

memo

Oplossingsrichtingen Calculator 2019 release

Datum
13 augustus 2019

Ons kenmerk

Uw kenmerk

Behandeld door

[Redacted]

T [Redacted] @rivm.nl

Kopie aan

Bijlage(n)

Naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State over het PAS, is aan het RIVM gevraagd een versie van AERIUS Calculator te ontwikkelen zonder specifieke PAS-elementen. Eén van de aanpassingen betreft het niet langer hanteren van een ondergrens van 0,05 mol/ha/jr bij de doorrekening van een enkelvoudige situatie. Met het vervallen van deze ondergrens hanteert Calculator 2019 een rekenkundige ondergrens van nul (8 decimalen) mol/ha/jr.

Een versie van Calculator die aan deze voorwaarde voldoet is inhoudelijk akkoord bevonden in een gebruikersacceptatietest (GAT). Een stresstest is geen onderdeel van de GAT en ook niet mogelijk in de testomgeving.

Bij de stresstest voor beschikbaarheidsstelling is aan het licht gekomen dat het systeem bij intensiever gebruik zo traag is, dat er geen sprake is van een stabiele werkomgeving voor gebruikers. Bij zeer geringe emissies, dient AERIUS al voor zowel Nederland als het buitenland voor alle hectares een berekening uit te voeren. Het bijplaatsen van extra hardware is niet de simpele oplossing voor dit probleem. De Calculator 2019 is wel geschikt voor het berekenen van wegverkeersbronnen. In dat geval is de rekenafstand namelijk beperkt tot 5km van de weg. Op basis van deze inzichten is vorige week in overleg besloten om de geplande release (8 augustus) nogmaals uit te stellen. Het RIVM is gevraagd om met voorstellen tot oplossingsrichtingen te komen. Deze worden ter besluitvorming voorgelegd in deze notitie.

Ter besluitvorming

Het Interbestuurlijk Directeurenoverleg Stikstof wordt gevraagd in te stemmen met een van de volgende voorstellen:

Datum

13 augustus 2019

Ons kenmerk

- 1) Het instellen van ondergrens voor berekening (anders dan wegverkeer): rekenresultaten worden afgekapt onder een bepaalde grens. De keuze voor 2 decimalen (0,01) zal het rekenen met ca. 50% versnellen. Het instellen van een ondergrens is snel te operationaliseren. Daarnaast dient een toelichting door het RIVM opgesteld te worden die ingaat op de depositie die bij de projectbeoordeling buiten beschouwing gelaten wordt.
- 2) Rekenen zonder buitenland. De helft van de rekenpunten in AERIUS ligt in het buitenland. Voor een indicatie van de depositie in het buitenland kan worden volstaan door zelf rekenpunten in het buitenland neer te leggen. Het rekenen zal aanzienlijk versnellen als niet standaard alle rekenpunten in het buitenland berekend hoeven worden.

Tijdelijke oplossingen:

- 3) Gedoseerde toegang: een zeer beperkt aantal gebruikers per keer toe laten op het systeem om de rekensnelheid niet te zeer te vertragen. Indien het noodzakelijk is kan er voor berekeningen met wegverkeer een aparte omgeving beschikbaar gesteld worden.
- 4) RIVM levert een dienst om urgente projecten in een gecontroleerde omgeving bij het RIVM door te kunnen rekenen. De gebruiker stelt een bronbestand (GML) beschikbaar en ontvangt een resultaat (GML) retour. Het inrichten van deze omgeving neemt maximaal een week in beslag. Het leveren van deze dienst maakt gebruik van dezelfde capaciteit die ook ingezet wordt voor adviesvragen, prioritering van de verschillende vragen kan daar dus noodzakelijk zijn.
- 5) Het RIVM stelt de OPS-versie publiek beschikbaar, met bijbehorende gekoppelde AERIUS-data. Gebruikers zijn dan in staat om offline zelf berekeningen te maken. Een goede instructie en helpdesk zijn dan wel noodzakelijk om dat proces te ondersteunen. Die zal nog ingericht moeten worden.

Ter kennisname:

- 6) Het RIVM heeft een aantal technische oplossingen geïdentificeerd die binnen het reguliere beheerproces uitgewerkt zullen worden en voorgelegd aan de CAB (Change Advisory Board). De technische oplossingen zijn gericht op het voorkomen van de huidige situatie en het garanderen van een acceptabele rekentijd in de toekomst.

Advies

11.1

11.1

Datum
13 augustus 2019

Ons kenmerk

Toelichting

Datum
13 augustus 2019

Ons kenmerk

De problemen met de stabiliteit van Calculator worden veroorzaakt door het rekenen tot 0,00000001 mol/ha/jr waardoor in vrijwel alle gevallen heel Nederland en het deel buitenland in AERIUS worden doorgerekend. Dat betekent dat er nu meer dan 500.000 rekenresultaten (bij twee situaties meer dan 1M) berekend en verwerkt moeten worden, waar dat voorheen enkele tienduizenden waren. Daarnaast ontstaat bij deze enorme hoeveelheid data ook mogelijk een probleem op de computer van de gebruiker, als die niet in staat is de enorme hoeveelheid gegevens te verwerken door een gebrek aan bijvoorbeeld intern geheugen. Dat is ook waarom het simpelweg bijschakelen van capaciteit niet automatisch leidt tot een stabiele werkomgeving vanuit het perspectief van een gebruiker. Het vergelijken van rekenresultaten in AERIUS Connect (verschil, hoogste waarde per hexagoon en optellen) is door de grootte van de bestanden niet mogelijk.

In de ontwikkeling van AERIUSIII (versie van AERIUS voor in 2020) worden ook al een aantal oplossingen geïmplementeerd voor deze opgaven. Voor de langere termijn zijn er nog andere technische oplossingsrichtingen bedacht die verder uitgewerkt kunnen worden als onderdeel van het plan van aanpak Calculator 2019.1

1. Voor het buitenland de drempelwaarde hanteren van het desbetreffende land/länder. Deze zijn hoger dan in Nederland en maakt in veel gevallen een projectberekening overbodig. Dit scheelt 50% van de rekenresultaten voor het overgrote deel van de AERIUS berekeningen;
2. Het rekenen in het buitenland facultatief maken als optie in de rekeninstellingen. Indien dan voor de optie gekozen wordt, alleen rekenpunten meenemen op de kortste afstand tussen de bron(nen) en het N2000 gebied;
3. Het gelijktijdig verwerken van rekenresultaten van meerdere gebruikers. Er zijn hiervoor standaardoplossingen voor beschikbaar. Die kunnen worden onderzocht, maar maken wellicht een overstap van hosting noodzakelijk;
4. Wachtrij ontwikkelen: berekeningen worden na elkaar gestart. De gebruiker ontvangt een bericht per mail met de resultaten zodra de berekening voltooid is. Dit vereist het gebruik van een toegangssleutel (API-key) voor elke gebruiker.

Conceptverslag Bestuurlijk Overleg 15 augustus 2019

Aanwezigen:

Vanuit LNV:	Mw. Schouten, [REDACTED] (verslag)
Vanuit I&W:	Mw. van Nieuwenhuizen, [REDACTED]
Vanuit EZK:	Dhr. Wiebes, [REDACTED]
Vanuit BZK:	Mw. Ollongren, [REDACTED]
Vanuit Defensie:	Mw. Visser, [REDACTED]
Vanuit de provincies:	Dhr. Drenth (Gelderland), Mw. Rommel (Noord-Holland), vergezeld door [REDACTED] en [REDACTED]
Vanuit gemeenten:	Dhr. Revis (Den Haag), vergezeld door Mw. Wever (VNG)
Vanuit UvW:	[REDACTED]
Vanuit Programmadirectie:	Mw. Jansen

1. Opening en vaststelling agenda

Mevrouw Schouten opent de vergadering. Zij hoopt dat iedereen een goede vakantie heeft gehad. In de vakantie hebben ook veel mensen hard doorgewerkt, waarvoor dank wordt uitgesproken.

Er zijn geen opmerkingen op de agenda, deze wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Mededelingen en actualiteiten

Mevrouw Schouten signaleert dat berichtgeving rondom de stikstofproblematiek steeds meer begint toe te nemen. In het vorige BO is deze verwachting ook al uitgesproken. Dit onderstreept de noodzaak om snel tot meer duidelijkheid te komen. De heer Revis vult namens VNG aan dat gemeenten ook veel behoefte hebben aan duidelijkheid. Mevrouw Ollongren doet de suggestie om het thema communicatie voortaan standaard op de agenda te zetten bij het BO. Hier wordt instemmend op gereageerd en aldus besloten.

Mevrouw Schouten deelt mede dat er een interbestuurlijke programmadirectie voor de stikstofproblematiek is opgestart. Carly Jansen is hier als plaatsvervangend directeur van de nieuwe programmadirectie ook aanwezig.

3. Vaststelling conceptverslag BO PAS 05-07-2019

Mevrouw van Nieuwenhuizen geeft aan dat er op 5 juli is besloten vergunningverlening op basis van extern salderen en de ADC-toets tot 1 oktober aan te houden. Zij merkt op dat dit voor haar ministerie een harde deadline is, dat staat nu niet scherp in het verslag. Dit is ook noodzakelijk voor IenW, aangezien zij duidelijkheid moeten kunnen geven in de MIRT-overleggen. Mevrouw Schouten stelt voor dit ook bij de planning later dit overleg te bespreken.

De heer Revis geeft aan dat de VNG behoefte heeft aangehaakt te zijn bij advisering van het adviescollege. Zij willen graag ook zien aankomen wat ze gaan adviseren, wanneer overige overheden dit ook weten. Mevrouw Schouten reageert dat ze dit begrijpt, benadrukt ook dat het adviescollege een advies gaat uitbrengen en het BO de besluiten gaat nemen.

Het verslag wordt verduidelijkt op deze punten en daarmee vastgesteld.

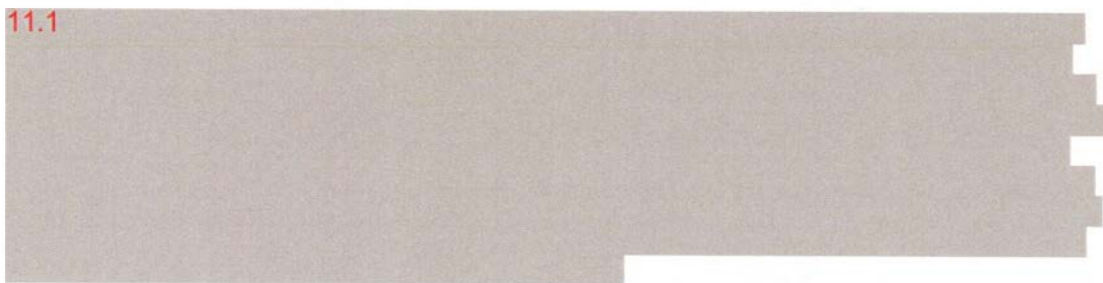
4. Bespreknotitie

Ter bespreking en ter besluitvorming

A. Kamerbrief inventarisatie Rijksprojecten

Mevrouw Schouten leidt in dat er tijdens het vorig BO is gesproken over inzicht krijgen in projecten die geraakt worden. Op dit moment zijn de Rijksprojecten inzichtelijk gemaakt en is een concept Kamerbrief gemaakt. Bij provincies, Unie van Waterschappen en gemeenten wordt nog gewerkt aan een dergelijke lijst, waarbij projecten in categorieën worden aangegeven. Aangezien er een toezegging aan de Tweede Kamer ligt dat er in het zomerreces een brief wordt verstuurd met Rijksprojecten, is de insteek deze alvast los te verzenden. Naast een tweede brief met de decentrale projecten, verwacht de Tweede Kamer ook nog een brief met een plan van aanpak, welke procedureel van aard zal zijn. Mogelijk kunnen we deze brieven nog samenvoegen. Dit zal hier besproken worden, inclusief timing van de brieven.

11.1

De voorkeur in het BO is om de brieven samen te voegen, mede vanwege de wens is om gezamenlijkheid uit te stralen. Mevrouw Schouten geeft aan dat zij er wel op rekent dat provincies, waterschappen en gemeenten dan hun uiterste best gaan doen om zo snel mogelijk met hun projectenlijst te komen. Mevrouw Schouten vat samen dat we één brief gaan maken met daarin de projecten van alle overheden, inclusief een plan van aanpak en beschrijving wat er loopt en gedaan wordt. Deze brief moet er de eerste week van september uit, waarbij zij een sterkte voorkeur heeft voor maandag 2 september, omdat dan nog reces is.

11.1

B. Planning

Mevrouw Schouten leidt in dat het adviescollege aan de slag is, maar ook zij hebben te maken met vakantie. De timing van het opleveren van hun advies is ook bepalend in onze planning. Terwijl zij bezig zijn, denken wij ook al na over opties en mogelijkheden. Enerzijds om het adviescollege te voeden, anderzijds om zelf alvast na te denken. Zij gaat de heer Remkes morgen proberen te bellen, maar merkt dat zij nog geen datum willen noemen voor hun advies. Dit is ook begrijpelijk, maar er zit wel een urgentie achter die ze zelf ook scherp hebben. Het voorstel in de stukken is de planning van toestaan van vergunningverlening door te schuiven tot 1 november. Mevrouw

Schouten stelt voor dit nu niet al te besluiten. Zij wil eerst afwachten hoe snel we alles kunnen doen. Wij moeten streven zo snel mogelijk tot goede besluitvorming te komen.

11.1

Mevrouw Schouten vat samen dat we een inventarisatie maken van lopende ADC-trajecten die de compensatie al hebben geregeld. Daarnaast gaan we nog niet bij voorbaat onze planning verleggen naar 1 november. We moeten afwachten wanneer het adviescollege met een advies komt en daarna gaat het ook aan ons liggen hoe snel we keuzes kunnen maken. We moeten hierbij wel zorgen voor zorgvuldigheid. Mevrouw Schouten vraagt iedereen nog de agenda's eind september vrij leeg te houden, om te zorgen dat we elkaar dan sowieso goed kunnen spreken.

C. Dilemma's

11.1

11.1

Mevrouw Schouten concludeert met het oog op de klok dat alle thema's besproken zijn. Het volgende BO staat met potlood op 26 september, maar dit is ook afhankelijk van de timing van het adviescollege. Zij signaleert dat wij in de laatste week van september tijd vrij moeten houden om intensiever met elkaar te overleggen. De heer Wiebes spreekt nog zijn grote dank uit aan iedereen die hier hard aan werkt, de overige bestuurders delen dit. Mevrouw Schouten vult aan dat de samenwerking ook erg goed gaat, wat prettig is. Zij bedankt iedereen voor de aanwezigheid en sluit de vergadering.

5. Stand van zaken AERIUS Calculator

Is besproken bij agendapunt 4.

6. Rondvraag en sluiting

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag.

Bespreeknotitie Bestuurlijk Overleg Stikstof 15 augustus 2019

- A. Kamerbrief inventarisatie Rijksprojecten**
- B. Planning**
- C. Dilemma's**

A. Kamerbrief inventarisatie Rijksprojecten

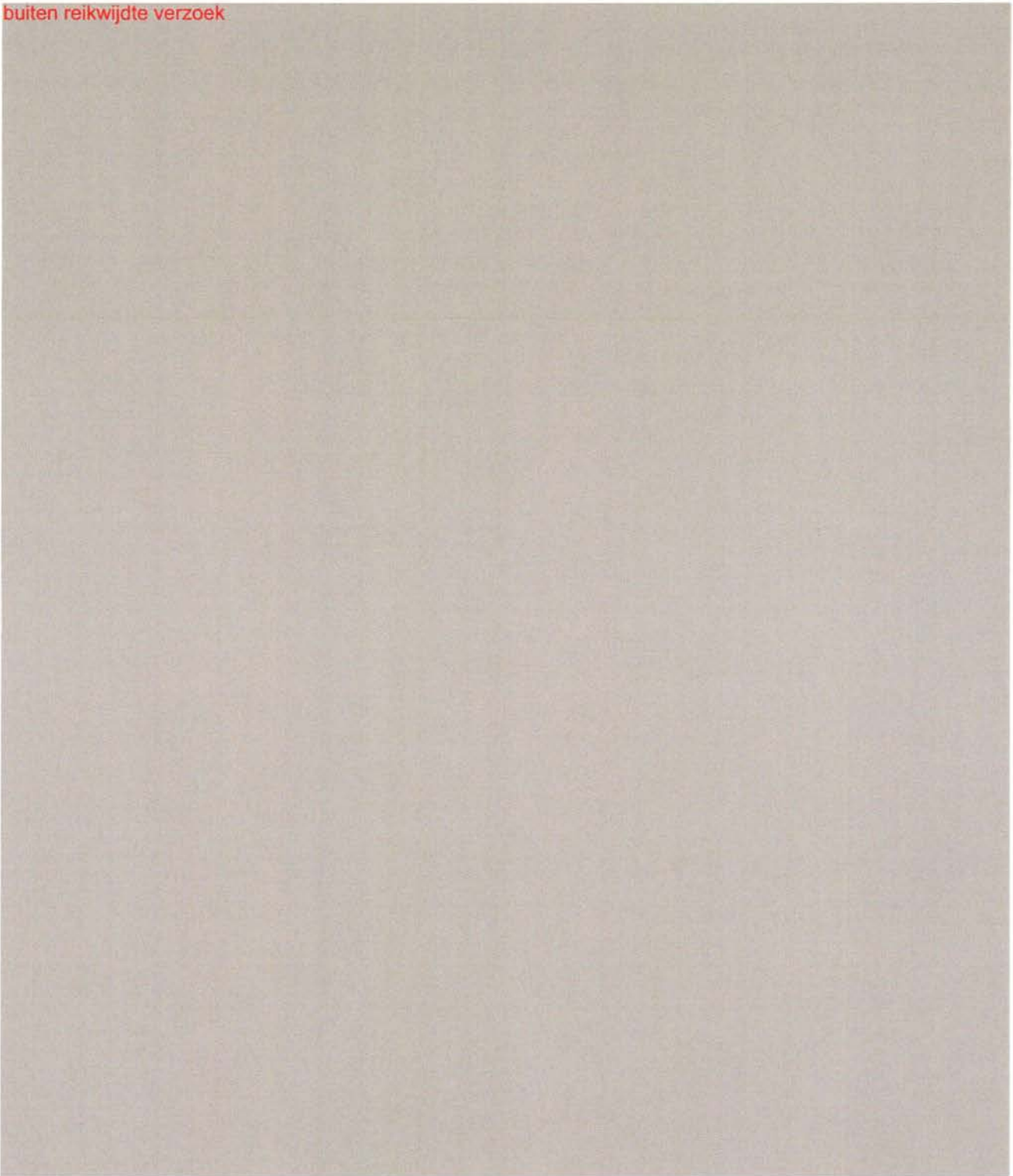
- Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd in te stemmen met de Kamerbrief *Inventarisatie mogelijk geraakte projecten met betrokkenheid Rijk door de PAS-uitspraak* en bijbehorende bijlage.
- Het laten versturen van deze brief zo spoedig mogelijk na akkoord van het Bestuurlijk Overleg.

De Kamerbrief bevat een inventarisatie van die projecten en activiteiten die mogelijk gevolgen ondervinden van de PAS-uitspraak. Van die projecten en activiteiten is het Rijk zelf initiatiefnemer dan wel bevoegd gezag. Op dit moment wordt nog gewerkt aan een inventarisatie van projecten waarvoor medeoverheden bevoegd gezag zijn. Deadline voor aanlevering hiervan is gesteld op 1 september. In september zal een Kamerbrief over deze projecten worden gemaakt.

De Kamerbrief en de bijlage met de inventarisatie treft u in bijlage 3 en 4.

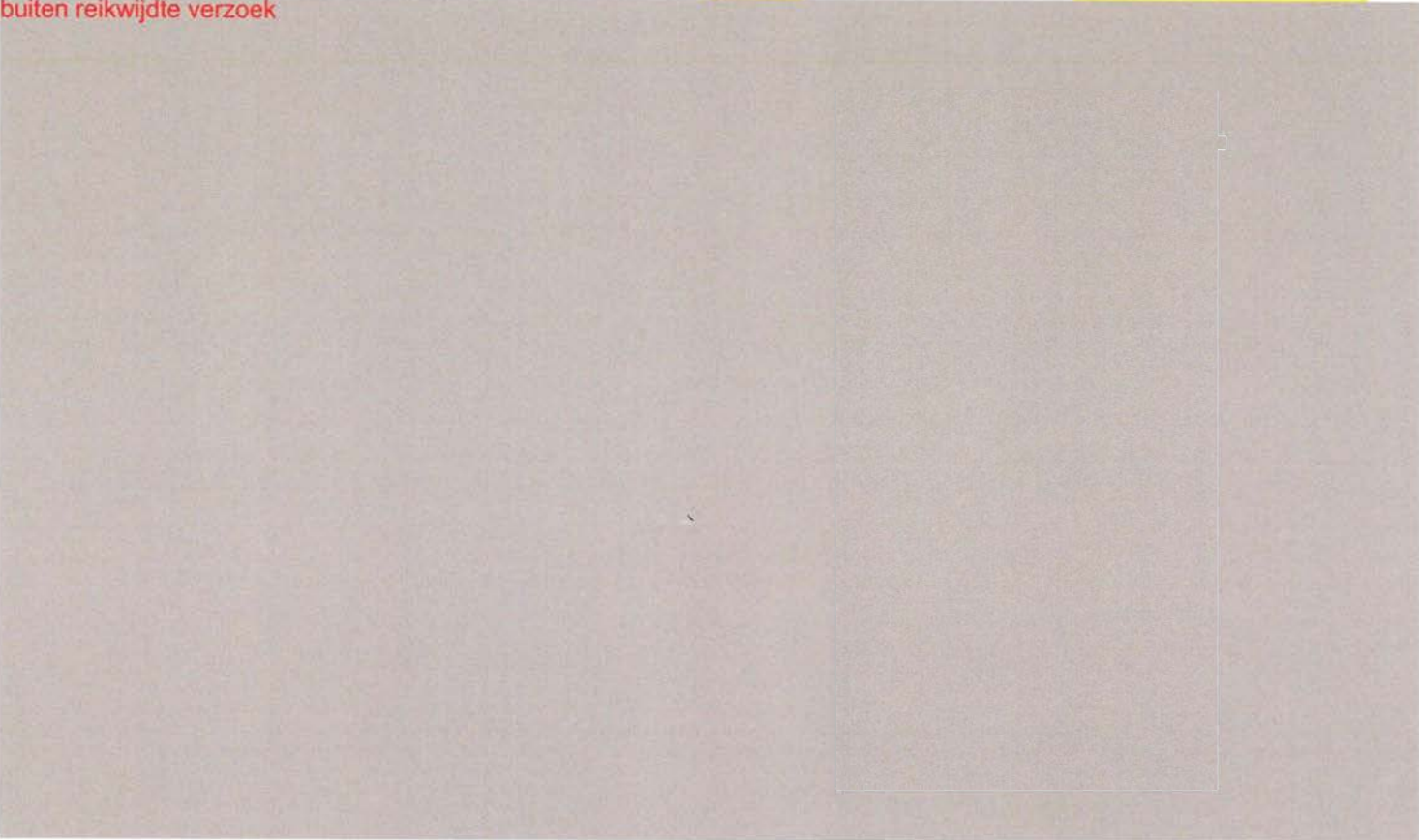
B. Planning

buiten reikwijdte verzoek

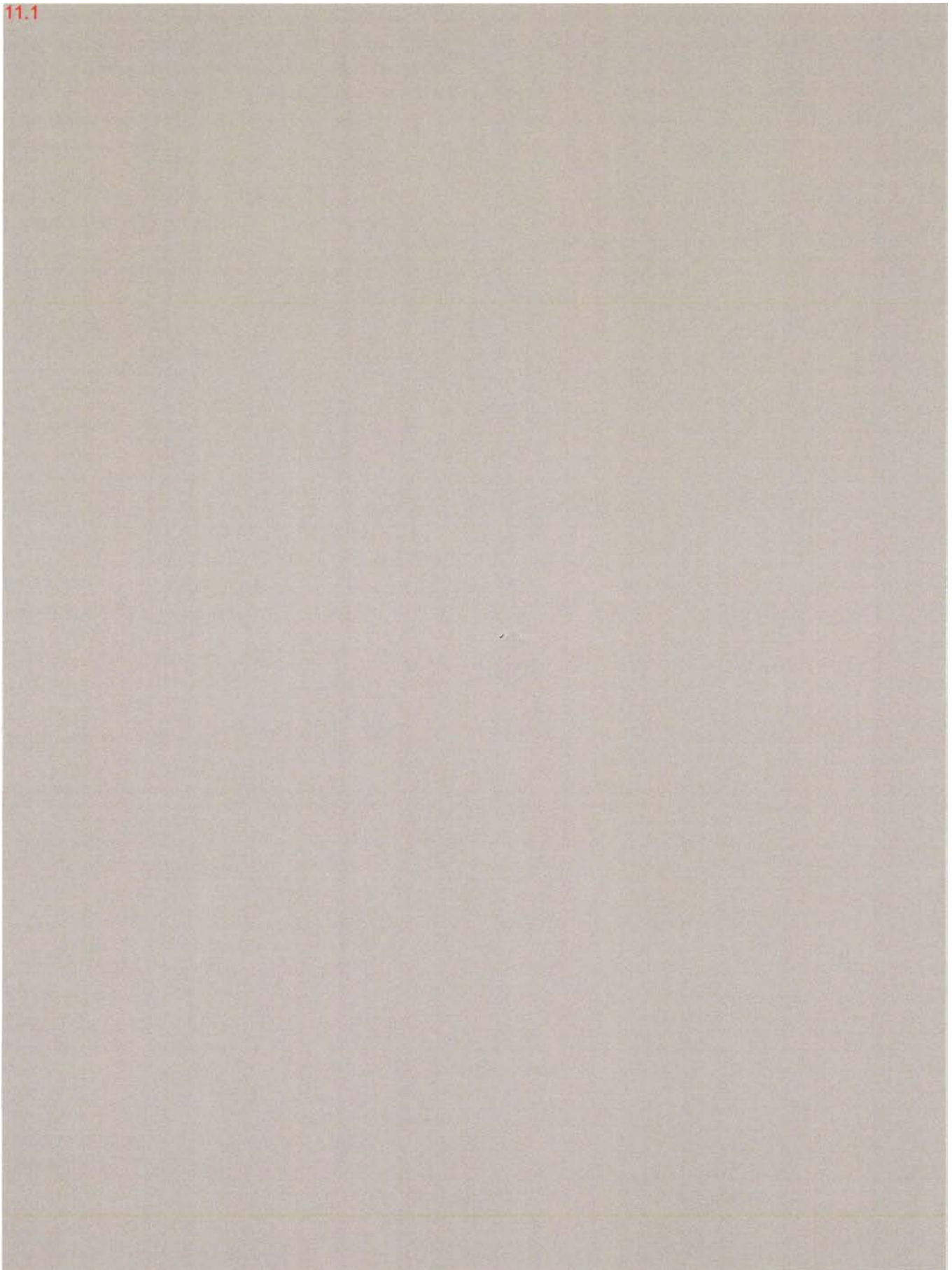
Overzicht van de planning op de korte termijn:

buiten reikwijdte verzoek

C. Dilemma's

11.1

11.1

24-2-2021

Conceptverslag – Overleg Verkenning ‘Snelle Bronmaatregelen’ 22 augustus 2019

Programmadirectie:	10.2.e
Vanuit LNV:	10.2.e
Vanuit I&W:	10.2.e, 10.2.e, 10.2.e, 10.2.e
Vanuit EZK:	Afgemeld
Vanuit BZK:	10.2.e
Vanuit de provincies:	10.2.e (Overijssel), 10.2.e (Overijssel), 10.2.e (Noord-Brabant)
Vanuit IPO:	10.2.e
Vanuit PAS-bureau:	10.2.e (verslag)

Opmerking verslaglegging

Voor dit verslag is in verband met tijdsdruk voor oplevering van een beeldvormende notitie gekozen om de inhoud van het overleg zoveel mogelijk te schrijven richting deze notitie. Hetgeen dat in het overleg is besproken en dat niet in deze eerste opzet voor de notitie is gezet, is achteraan dit verslag opgenomen onder ‘Overige punten overleg’.

Concept Notitie

Verkenning ‘snelle bronmaatregelen’ ter ondervanging cumulatie nieuwe ‘0’ AERIUS Calculator

Situatieschets

Onder de Wet Natuurbescherming kan een activiteit of project alleen doorgang vinden indien kan worden aangetoond dat dit geen negatief effect heeft op natuur in Natura 2000-gebieden beschermd onder de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Onder het PAS was het mogelijk om voor toestemming te verwijzen naar de passende beoordeling van het PAS. Om de omvang van de depositie te bepalen werd hierbij gebruik gemaakt van berekeningen in het rekenmodel AERIUS.

Sinds de uitspraak van de Raad van State op 29 mei 2019 is geoordeeld dat de passende beoordeling onder het PAS niet voldoet. Daarom moeten de stikstofeffecten op de natuur nu per activiteit apart worden beoordeeld.

Zowel voor de lange als voor de korte termijn wordt er gezocht naar oplossingen voor de toestemmingsverlening voor activiteiten die netto geen, of slechts zeer weinig stikstofdepositietoename veroorzaken op stikstofgevoelige natuur-Natura 2000.

Het te gebruiken rekenmodel (AERIUS) waarmee moest worden bepaald of een toename van de stikstofdepositie optreedt rekende tot 0,05 mol/ha/jaar. Echter, ook voor kleine bijdrages onder 0,05 dient te worden onderbouwd dat (cumulatie van) kleinere bijdragen aan de stikstofdepositie niet leiden tot verslechtering van de natuurkwaliteit.

Bestuurlijk is hierna een werkafspraken gemaakt dat op termijn vergunningen kunnen verleend worden als de berekening in AERIUS niet boven de 0,005 mol/ha/jaar uitkomt. Om zowel juridisch als ecologisch te onderbouwen dat (cumulatie van alle) depositie onder de 0,005 niet leidt tot verslechtering van de natuurkwaliteit wordt nu gewerkt aan verschillende oplossingsrichtingen. Een van de oplossingen die wordt verkend zou kunnen zijn dat de stikstofuitstoot met bronmaatregelen snel omlaag wordt gebracht, om eventuele toenames door kleine bijdrages van te voren te ondervangen. Van belang is dan dat dergelijke maatregelen snel en met zekerheid effect hebben, omdat de Raad van State stelt dat er geen rekening kan worden gehouden met het toekomstig effect van nog te nemen maatregelen.

In de uiteindelijke notitie zal een verkenning worden gedaan welke bronmaatregelen te treffen zijn die op korte termijn genoeg effect hebben om dit te kunnen compenseren.

Aanleiding

- Er is behoefte aan inzicht in (aanvullende) bronmaatregelen om de deposities te verlagen, zowel op korte termijn als op langere termijn. Op de korte termijn is het relevant voor oplossingsrichtingen voor compensatie voor cumulatieve bijdragen aan stikstofdepositie die voortkomen uit de rekenmethode van AERIUS Calculator. Maar ook voor het traject voor oplossingsrichtingen voor de aanpak stikstof op de middellange en lange termijn, is er een groot belang bij het substantieel omlaag krijgen van de stikstofdepositieniveaus voor het behalen van de ecologische doelen en om te kijken of er ruimte is voor toestemmingsverlening van economische activiteiten.
- Doel verkenning korte termijn:
 - Het geven van inzicht in hoeverre de huidige stikstofdepositie zich ruimtelijk verhoudt tot de kritische depositiewaarde (en de bufferwaardes om de KDW heen) per stikstofgevoelig habitat en leefgebied
 - Het geven van inzicht in de bijdragen van verschillende sectoren/brongecategorieën in de depositieniveaus van Natura 2000-gebieden.
 - Het geven van inzicht in kansrijke bronmaatregelen, waarbij de kansrijkheid (o.a.) wordt bepaald door de mate van reductie in stikstofdepositie op alle stikstofgevoelige gebieden en hoe het is gesteld met de uitvoerbaarheid.

De vraagstelling korte termijn

De vraagstelling kan als volgt worden geformuleerd: met welke bronmaatregelen kan tijdig voldoende reductie aan stikstofdepositie in de Natura 2000-gebieden worden behaald om de cumulatie van kleine bijdragen aan stikstofdepositie die door de rekenmethode van AERIUS kan worden veroorzaakt, juridisch te ondervangen?

Hiervoor dient nader te worden gedefinieerd:

- Wat is voldoende reductie aan stikstofdepositie? Is dat (voor de korte termijn) de maximaal mogelijke depositie door cumulatie door nieuwe nul hantering compenseren? Of dit gelijk formuleren aan de hand van de lange termijn doelen?
- Wat is korte termijn? (Is dit: is geïmplementeerd en heeft aantoonbaar het verwachte effect bijv. per 1 juli 2020?)

Om hiervoor oplossingen te verkennen is inzicht in volgende factoren in ieder geval van belang:

1. Wat is het aandeel per brongecategorieën/sector aan de stikstofdeposities op de stikstofgevoelige natuur in Natura-2000 gebieden? Dit geeft direct inzicht op de sectoren/bronnen waar winst te behalen valt m.b.t. reductie van stikstofdepositie.
2. Hoeveel stikstofdepositie moet er op welke locaties worden verminderd en om de stikstofbijdrages door de nieuwe nul ($< 0,005$ mol/ha/jaar) in AERIUS Calculator af te vangen en juridisch te kunnen onderbouwen?
3. Aandachtspunten van waar een juridische onderbouwing verder aan moet voldoen ☐
Bijvoorbeeld: Het moet aantoonbaar zijn op welke locatie een maatregel effect heeft. Om deze reden zouden maatregelen als emissiearme zonering rondom Natura 2000 gebieden (met stikstof gevoelige natuur) geschikter zijn voor een onderbouwing. Een algehele tax/belasting invoeren is niet direct gekoppeld aan een locatie waarop de maatregel van invloed is en is daardoor minder geschikt indien het dient ter juridische onderbouwing. Voor de lange termijn oplossingsrichting zijn beide maatregelen mogelijk interessant.

Aanpak 'stikstofdeken' vs. lokale aanpak

11.1

Op basis van onze verkenning formuleren we hieronder vier oplossingsrichtingen voor korte termijn bronmaatregelen. Het gaat om maatregelen (uit de snelle bredere inventarisatie) die snel implementeerbaar zijn en direct effect kunnen hebben:

- 11.1

Extra: Kunnen neveneffecten van ander beleid die gunstig zijn voor stikstofreductie worden opgevoerd als mitigerende maatregel? (Klimaatakkoord; agrarisch natuurbeheer, schone lucht akkoord, autonome verschoning door beleid strengere eisen transportmiddelen EU)

Aanvulling: 11.1

Korte uitwerking per maatregel – Let op dit is gedaan op basis van een brainstorm, vergt nog nadere checks en uitwerking.

Maatregelen	Landbouw - Zonering	Verkeer
Uitwerking	- Uitkopen/sanering stallen (niet verplaatsen) nabij stikstofgevoelige natuur. - Prioriteit uitkoop oude stallen t.o.v. nieuwe - Afkomen productierechten - Stoppersregeling gebruiken - Vergunningsvoorwaarden stellen - Rijkswis: duurzame sector, dit in lijn met maatregelen - Tijdelijk geen nieuwe dieren meer (varkens en pluimvee) en hiervoor veehouders financieel compenseren - Tijdelijk verhuizen van dieren? - Geen bemesting/agrarisch natuurbeheer - Emissieplafond instellen voor boeren vs. verbieden specifieke activiteit (zoals bemesting) - Strengere regels op het gebruik van kunstmest	- Aanpassing maximale snelheid naar 100 km/h (landelijk vs. regionaal: nabije N-gevoelige natuur) - Dieseltax en sloopregeling b.v. per 1-1-2020 (let heeft geen effect op een bepaalde plek)
Onderzoek	Bv: aan de hand van verschillende scenario's onderzoeken waarmee de meeste reductie aan stikstofdepositie te behalen is in combinatie met haalbaarheid/kosteneffectiviteit	Bv: aan de hand van verschillende scenario's onderzoeken waar de meeste reductie aan stikstofdepositie te behalen is in combinatie met haalbaarheid/kosteneffectiviteit
Emissiereductie	Zonering heeft duidelijke effect op gebied, indien er veel dichtbij gelegen N-emissiebronnen zijn	Effect niet heel sterk op een bepaalde plek
Kosten-effectiviteit	Kosten voor uitkoop zijn hoog: In ieder geval een bedrijf per stikstofoverschreden Natura 2000-gebied. Voor aanvullende regels voor mestaanwending en kunstmest rondom Natura 2000 zijn kosten gering	Snelheidsreductie: Totale kosten gering. Kosteneffectiviteit onbekend. Nader onderzoek nodig naar effect.
Termijn	Kortere termijn, implementatie minder dan drie maanden, effect binnen 1 jaar?: Tijdelijk twee jaar boeren betalen voor geen invoer van nieuwe dieren in het bedrijf - In de eerstvolgende twee jaar mogelijk om dieren te verplaatsen → tijdelijke oplossing, kan verlichting bieden voor gebieden waar de KDW(buffer) wordt overschreden, maar mogelijk geen systematische/lange termijn oplossing. Middellange termijn (meer dan 3 maanden): Sanering/uitkoop/afoming rechten: Implementatie 2020, effect 2020 – 2021	Kortere termijn, implementatie minder dan drie maanden, effect binnen 1 jaar?: Snelheidsreductie: snel implementeerbaar (bijv. als alternatieve maatregel bij gebieden waar geen boerenbedrijf kan worden uitgekocht) Middellange termijn: Dieseltax en sloopregeling: per 1-1-2020?
Neveneffect	Klimaatdoelstellingen	Nationale emissiereductie + Gezondheid (fijnstof) + Klimaat (CO ₂) + Veiligheid, minder ongelukken +
Haalbaarheid	- In lijn met klimaatakkoord/dit voor stikstofdeel versterken ?	-
Afdwingbaarheid	- Er is geld voor - Crisissituatie	-
Juridische regel	Flankerend beleid, Bemesten	-
Monitoring	-	-
Actor	-	-

Resultaat van een korte brainstorm : mogelijke (snelle) bronmaatregelen

Landbouw: Stallen	• Oude stallen saneren, versnelde stalverschoning en sanering (voorbeeld Noord-Brabant) • Koeien op stal, en maximaal inzetten op emissie reductie zowel bron- als 'end of pipe' maatregelen
Landbouw: Voer en management	• Geen veevoer meer importeren • Sturen op eiwitpercentage in rantsoen melkvee
Landbouw: Mest	• Dierlijke mest gebruiken, geen kunstmest • Alleen ruige stalmest • Afscheid van drijfmest. – 60 -70% reductie per stal pakket (Lange Termijn) • Mestschuiven van bepaalde kwaliteiten of met bepaalde frequentie verplicht stellen of subsidiëren • Stikstofbelasting • Kwaliteitsborging professioneel bemesten/certificering • Verplichte mestinjectie grasland op zandgrond • Emissiearm bemesten (verdergaand dan nu)
Landbouw: Beweiden	• Meer beweiden + monitoring
Landbouw: Algemeen	• Zowel maximale inzet op bron- als end-of-pipe emissiebeperkende maatregelen • Emissie eisen met oplopende reductie • Inkrimpen veestapel/warme sanering/halvering veestapel 2020-2030 (warme en koude sanering) vooral dichtbij natuur en handel in rechten voorkomen • Innovatie • Extensivering landbouw ☐voedselbos • Geen 'onnodige' vee-transport ☐voorbeeld varkens naar Parma en komen terug als parham • Uitkopen piekbelasters • Uitbreiden stoppersregeling ☐neeliftten op beleid dat reeds wordt geïmplementeerd, geen extra geld nodig • Kringlooplandbouw ☐geen gebiedsvreemde nutriënten invoeren • Beperken van de import van veevoer (bijv. uit Brazilië)
Landbouw: Zonering	• Verplaatsen veehouderijen ☐weg van natuurgebieden, of naar buitenland • Rondom natuur bedrijven saneren • Geen bemesting/geen vloeibare-dunne mest/alleen ruige stalmest binnen bepaalde straal om natuurgebieden • Agrarisch natuurbeheer binnen bepaalde straal natuurgebieden • Sluiten van stikstofkringloop in de buurt van Natura 2000-gebieden • Agrarisch natuurbeheer bij boerenbedrijven rondom Natura 2000-gebieden • Landbouwbedrijven nabij N2000 gebieden die willen stoppen: landbouwers (60+) compenseren met een jaarinkomen als zij de dieren wegdoen (deze stikstofrechten verdwijnen) • Landbouwers nabij N2000-gebieden ondersteunen bij snelle omschakeling naar bijvoorbeeld voedselbos ☐opname stikstof i.p.v. stikstofproductie
Verkeer en transport	• Reductie verkeerstromen • Diesel maatregel ☐alle personenauto-diesels gelijk stopzetten • Diesel voordeel (belasting?) stopzetten • Snelheidsverlaging verkeer bijv. 130 ☐100 km/h • Benutten van schoon vervoer (LNG/waterstof/trein/ Lightrailnetwerk uitbreiden) i.p.v. auto • Verschonen bouwverkeer • Wagenpark: Niet alleen verschoning autonoom, maar versneld elektrisch maken (ook landbouwvoertuigen). • Rekeningrijden ☐duurt langer, geen 'snelle' bronmaatregel
Scheepvaart	• Katalysatoren/retrofit binnenvaart motoren • Vervangen dieselmotoren scheepvaart door batterijen
Consumenten	• Strengere eisen aan houtstook conform buitenland • Verbod stoken bij 'slecht stookweer'

	• Verdwijnen subsidies houtstook (ook voor andere subsidies met N-uitstoot) • Anders eten • Minder afval
Energie en industrie	• Kolencentrales echt sluiten ☐ niet vervangen door biomassa (o.a. Import hout uit Canada, verbranding levert hier stikstofemissie/depositie op) • Haven Rotterdam
Meeliften flankerend beleid	Klimaatakkoord: • Veevoermanagement: gecombineerde aanpak CH₄ en NH₃. Stikstof lift mee. Voor CH₄ in het voerspoor bij veehouderij gelden harde eisen, dit is geen vrijblijvende maatregel zoals bij stikstof het geval was. Harde eisen ook toepassen gericht op verminderde N-excretie. • Bredere gecombineerde aanpak: Ammoniak + klimaat (methaan en lachgas) + gezondheid (fijnstof en geur) • Maximale ammoniakproductie opvoeren in de Kringloopwijzer • Circulaire economie: Kunstmestbelasting als katalysator. • Effecten fosfaatbeleid: welk effect heeft dit op ammoniak? • Kringlooplandbouw: kunstmesttax of andere regels hieromtrent die efficiënter gebruik van eigen mest stimuleren • Duurzaamheidsagenda • Schone luchtakkoord
Buitenland	• Interregionale afspraken: emissiereductie buitenlandse bronnen • Preventie van depositie die samenhangen met import en export (varkens voor parham, afvalverwerking van Engeland)
Overig	• Bosaanplant rondom stallen en natura 2000- gebieden • Als er nog subsidies zijn voor houtstook, dan afschaffen • BBT (Best beschikbare techniek) benutten ☐ industrie en consumenten • Meer natuur in woningwijken • Nieuwbouw aardgas vrij • Stikstofbelasting • Vuurwerkverbod • Eisen mobiele voertuigen en dergelijke in aanbestedingsprocedure (Stage IV) • Woningbouw verdichten. Meer de hoogte in niet de 'breedte'.

- Einde opzet notitie -

Overige punten overleg

Welkom: Projectleider Landbouw bedankt aanwezigen voor hun komst en is blij met de opkomst gezien de uitnodiging die dezelfde week was verstuurd. Urgentie van het thema wordt onderkend. Voorstelrondje alle aanwezigen.

Inleiding: Dit overleg is ter voorbereiding van een notitie. De vraag is namelijk om op korte termijn in beeld te brengen: Wat zijn mogelijke 'snelle maatregelen': maatregelen die op korte termijn uitvoerbaar zijn, op korte termijn effect hebben, en voldoende effect hebben voor het gestelde doel. Voorstel is om met open blik te starten een brainstorm te houden om allee mogelijke ideeën op te halen.

Overige aandachtspunten

- Er kan worden gekeken naar directe effecten van een maatregel, maar ook naar de verwachte neveneffecten van een maatregel. Bijvoorbeeld indien kunstmest wordt verboden, worden boeren gedwongen efficiënter om te gaan met hun hele nutriëntenhuishouding. Het verminderen van de stikstofemissie door minder kunstmest is dan niet het enige effect, maar ook het efficiëntere gebruik van mest binnen het bedrijf kan dan zorgen voor minder emissie. En los van een kwantificeren in kton kan ook worden

meegenomen (echter niet juridisch) dat er een sociale beweging op gang komt/bewustzijn wordt gecreëerd m.b.t. effecten van stikstof.

- Er zijn al veel regels over mest, certificering mestuitrijders zou dit nog complexer maken.
- Vanuit landbouwsector was sprake van stijging in ammoniak in de periode 2012 – 2017. Ook om deze reden is het logisch om naar deze sector te kijken voor maatregelen voor stikstofreductie.

Planning/acties

Datum	Actie	Betrokken
Vrijdag 23 aug	Afstemming verslag in vorm van notitie en verslag verstuurt naar deelnemers van het overleg	10.2.e, 10.2, 10.2
Maandag 26 aug	Uitwerking notitie	10.2, 10.2.e en 10.2.
Dinsdag 27 aug	Delen notitie met mailinglijst	10.2
Woensdag 28 aug	Deelnemers overleg 'snelle maatregelen' reageren.	10.2.e, 10.2.e, etc.
Donderdag 29 aug	Verwerking input van deelnemers	10.2
Vrijdag 30 aug	Notitie versturen	10.2

Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg 28 augustus 2019

Datum 28 augustus 2019

Onderwerp Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg Stikstof 28 augustus 2019

Aanwezig Donné Slangen (voorzitter), Carly Jansen (programmadirectie),
(AZ), (BZK), (DEF),
(EZK), (EZK), (EZK),
(FIN), (IenW), Hugo van Kasteel
(LNV), (LNV), (LNV),
(IPO), (VNG), (BIJ12),
(LNV, agendapunt 3), (notulist).

Vergaderpunten

1. Opening, mededelingen en vaststelling notulen (14 augustus 2019)

Donné Slangen opent de vergadering. Hij excuseert zich voor de late stukken, maar vraagt ook begrip vanwege de hoge druk. Bestuurlijk is immers ook gesteld dat we niet een maand langer krijgen, dan neemt de druk toe. Vanaf 1 september begint de programmadirectie, dat zou ook moeten leiden tot een betere voorbereiding.

Vanuit het directeurenoverleg wordt gesteld dat er behoefte is om in lagere lagen ook een betere afstemming te hebben, zeker in aanloop van 26 september. Donné geeft aan dat dit vanwege tijdsdruk lastig is, maar deelt de visie dat er meer afstemmingslagen moeten komen. Voor nu moeten we echter ook van elkaar accepteren dat het nog niet soepel loopt.

Er wordt nog aangegeven dat er behoefte is aan meer strategische keuzes op directieureniveau dan er nu voorliggen. Dat wordt meegenomen.

buiten reikwijdte verzoek

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Stukken toestemmingsverlening voor adviescollege Stikstofproblematiek

geeft een toelichting. Er liggen inhoudelijke stukken en een aantal vragen waarin de werkgroep sturing wil hebben. Daarboven ligt nog een voorlegger met meer bestuurlijke keuzes.

11.1

11.1

Afgesproken wordt om een communicatielijns af te stemmen op ambtelijk niveau en AERIUS Calculator dan live kan gaan, waarbij alles onder de 0,005 geen vergunning nodig heeft.

11.1

3. Stukken afwegingskader voor adviescollege Stikstofproblematiek

sluit aan voor dit agendapunt. Zij geeft aan dat hun werkgroep heeft gekozen om geen advies mee te geven. 11.1

Ook is het belangrijk om aan te geven dat hoog op een prioriteringslijst staat, ook niet standaard betekent dat je project door kan. 11.1

Indien je op korte termijn toch een afwegingskader wil, moet je vrijwillig coördineren op nationaal niveau. Voor te lange termijn adviseren ze om alleen voor ADC-projecten een afwegingskader te maken, waarbij je de dwingende reden nog iets aanvult met bijvoorbeeld projecten die tijdelijk zorgen voor depositie, maar op de lange termijn voor een verlaging zorgen.

Het directeurenoverleg ziet dat een afwegingskader politiek erg ingewikkeld is. Zij vragen ook of er zekerheid is of het adviescollege een advies zal geven hoe je prioriteert wanneer er meerdere ADC-projecten in hetzelfde gebied spelen. Die zekerheid is er niet, maar we kunnen dit vragen aan het adviescollege. Dit vragen we ook in de Interbestuurlijke Commissie.

Vanuit IenW is de vraag wat wordt bedoeld met activiteiten onder de drempelwaarde, dit wordt nog verduidelijkt. Het gaat om de kleine beetje projecten, die nu de discussie domineren. Als daar iets voor geregeld kan worden, kunnen wij de discussie op grote projecten voeren.

4. Plan van Aanpak beweiden en bemesten

Er ligt een Plan van Aanpak voor beweiden en bemesten. Het directeurenoverleg vindt het tijdspad krap en hoopt dat er al zicht is op een oplossing. 11.1

Het plan van aanpak is verder akkoord.

5. Definitie beheer en onderhoud

Het directeurenoverleg is akkoord met de definitie..

6. Rondvraag

Vanuit IenW is de vraag of er ook nog een plan van aanpak komt voor bronmaatregelen? Dit is niet duidelijk, komen we op terug.

Donné geeft nog mee dat indien wij een extra BO willen, wij dit morgen in de Interbestuurlijke Commissie moeten toetsen.

7. Sluiting

Donné sluit de vergadering.

Verslag Interbestuurlijke Commissie 29 augustus 2019

Datum 29 augustus 2019

Onderwerp Verslag Interbestuurlijke Commissie 29 augustus 2019

Aanwezig Johan Osinga (voorzitter, LNV), Carly Jansen (programmadirectie), Peter Heij (IenW), Sandor Gaastra (EZK), Erik Jan van Kempen (BZK), Dick van Ingen (DEF), Donné Slangen (LNV), [REDACTED] (IPO), Albert Vermuë (UvW), [REDACTED] (RIVM), [REDACTED] (Programmadiirectie, verslag).

Afwezig Vereniging Nederlandse Gemeenten, Ministerie van Algemene Zaken, Ministerie van Financiën.

Vergaderpunten

1. Opening en Mededelingen

Johan Osinga opent te vergadering en geeft aan dat Carly Jansen later zal aanschuiven. 11.1 [REDACTED]

Vanuit het IPO is hier begrip voor en veel waardering voor het harde werk. Wel signaleren zij dat afstemming zo erg ingewikkeld is en dit heeft ook risico's. Johan herkent deze risico's en stelt voor dat we ook van elkaar moeten accepteren dat men soms terug komt op een eerder besluit. Dat kan gebeuren als stukken laat komen en intern niet goed afgestemd kunnen worden.

[REDACTED] deelt mede dat zij hier voor de laatste keer aanwezig zal zijn. Het RIVM wordt vertegenwoordigd in het interbestuurlijk directeurenoverleg en dat is voldoende. Wel blijft ze graag agendalid.

2. Concept-verslag Interbestuurlijke Commissie d.d. 25 juli

Er is één kleine opmerking bij het verslag, het Schone Lucht Akkoord is nog niet helemaal vastgesteld, dat wordt aangepast.

3. Stukken voor adviescollege – Toestemmingsverlening zonder PAS (Bijlage 2, 3, 4, 5, 6, 7)

Stukken adviescollege

Johan licht toe dat de stukken hier voorleggen die wij naar het adviescollege sturen, enerzijds gaat dit over toestemmingsverlening en anderzijds hoe we tot een afwegingskader kunnen komen. Het adviescollege zit 13 en 14 september op de hei, de eerste dag spreken ze met stakeholders, de tweede dag schrijven ze aan een advies. De minister van LNV spreekt ook vandaag met de voorzitter.

In het directeurenoverleg is besloten de stukken voor het adviescollege zonder adviezen vanuit onze kant voor te leggen. De stukken zijn hierop aangepast en de Interbestuurlijke Commissie deelt deze lijn. De stukken worden hiermee op die manier verzonden naar het adviescollege.

Opdracht aan het adviescollege

Vanuit het directeurenoverleg zijn een aantal keuzes voorgelegd hoe om te gaan met de opdracht aan het adviescollege. De Interbestuurlijke Commissie is van mening dat het geen optie is om het adviescollege te vragen geen advies uit te brengen voor de korte termijn. Deze opdracht is nu eenmaal gegeven, ook naar een wens van de Kamer. Vanuit de Interbestuurlijke Commissie is ook de visie dat het onwenselijk is dat wij compleet los van elkaar verder werken. De afspraak wordt daarom gemaakt dat wij het adviescollege

op de hoogte houden van de stappen die wij maken en het adviescollege te verzoeken dit ook wederzijds te doen. Een risico dat wordt gezien is wel dat het adviescollege op tijd met een advies komt, aangezien het zeer van belang is dat wij op 26 september een besluit kunnen nemen voor de korte termijn.

Intern salderen

Vanuit het directeurenoverleg wordt de Interbestuurlijke Commissie gevraagd hoe om te gaan met intern salderen op de korte termijn. Johan geeft hierbij aan dat een belangrijke optie om open te houden, om wel later nadere regels te kunnen stellen. Ook geeft hij aan dat intern salderen nu stil staat, aangezien AERIUS Calculator nog niet in de lucht is. Johan stelt verder dat in het BO niet is afgesproken intern salderen stil te leggen. Donné vult aan dat livegang van AERIUS Calculator nu nog wacht op een toets van de landsadvocaat op de ecologische onderbouwing van de 0,00 ondergrens voor depositie.

11.1

11.1

Extern salderen

11.1

Vanuit de Interbestuurlijke Commissie wordt besloten dat extern salderen weliswaar tot 1 oktober niet mogelijk is, maar zij dit per 1 oktober wel mogelijk willen maken. Wel zien zij dat het goed is om opties te verkennen hoe om te gaan met extern salderen. Dit kunnen we ook bij het adviescollege neerleggen.

ADC-toets

Vanuit het directeurenoverleg is de vraag of we de dwingende reden van openbaar belang willen vastleggen in regelgeving. De Interbestuurlijke Commissie constateert dat er reeds een bestaande praktijk is, mede op basis van jurisprudentie. Het valt nu niet te overzien wat de voor- en nadelen zijn, dus dit zou eerst uitgewerkt moeten worden. 11.1

Ook is de wens vanuit de UvW om ook te kijken of een clustering van kleine projecten ook een ADC-toets kunnen doorlopen.

Ecologische onderbouwing 0.00

De Interbestuurlijke Commissie deelt de lijn dat projecten met een stikstofdepositie onder de 0,005 geen vergunning nodig hebben. Wel wordt het advies van de landsadvocaat hierop afgewacht.

4. Stukken voor adviescollege – Mogelijkheden afwegingskader projecten en plannen (bijlage 8)

De Interbestuurlijke Commissie is akkoord om deze stukken naar het adviescollege te sturen. 11.1

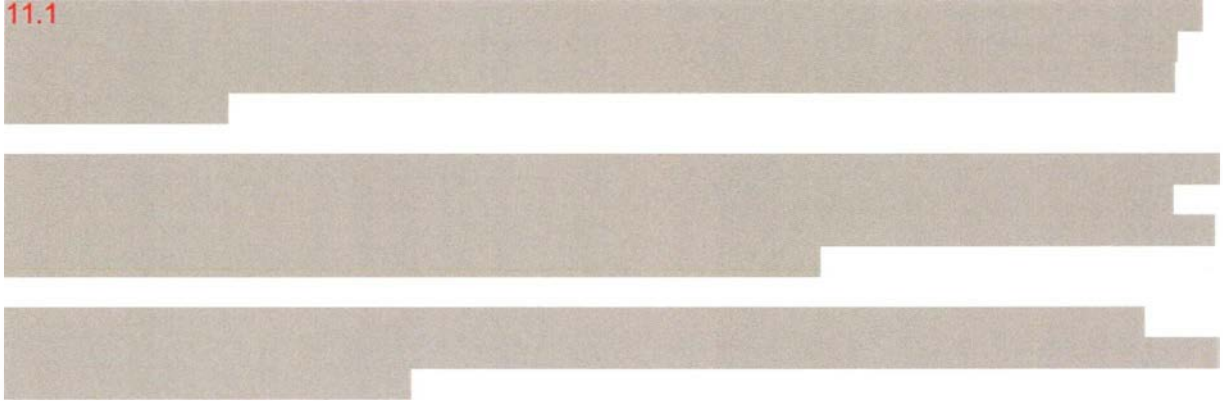
5. Mondelinge bespreking gevolgen uitspraak Logstebaan 2, Oirschot

Er wordt toegelicht dat de rechtbank in Brabant een uitspraak heeft gedaan. Deze is opmerkelijk omdat de rechtbank een in recht vaststaande vergunning heeft ingetrokken. Er ontstaat ongeveer iedere dag jurisprudentie, we moeten zorgen dat we het goed volgen.

Vanuit de provincies wordt nog aangegeven dat de provincie Noord-Brabant beroep tegen de uitspraak zal aantekenen.

6. Rondvraag

11.1

7. Sluiting

Johan sluit de vergadering.

Sturen op Stikstofdepositie

Inleiding

Op 29 mei 2019 oordeelde de Raad van State dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in strijd is met Europese natuurwetgeving en daarom verboden is. Het PAS had als doel de natuur te beschermen en tegelijkertijd economische ontwikkeling mogelijk te maken. De Raad van State heeft uitgesproken dat het PAS niet meer als toestemmingsbasis voor activiteiten mag worden gebruikt. Het stikstofoverschot in Nederland heeft grote gevolgen voor kwetsbare natuurgebieden. Nederland is een dichtbevolkt land met een sterke economie en een kwetsbare natuur.

Deze zomer is door de betrokken overheden onderzocht hoe toestemmingsverlening plaats kan vinden zonder PAS en op welke wijze er een afwegingskader mogelijk is voor de prioritering van nieuwe activiteiten die getoetst moeten worden.¹

In de media worden de diverse projecten (Vliegveld Lelystad, woonwijk Roermond, racecircuit Zandvoort) aangehaald die vertraging oplopen of geen doorgang kunnen vinden. Veel projecten liggen stil in afwachting op meer duidelijkheid en toekomstperspectief. Gezien de urgentie van de situatie wordt er veel energie gestoken in het uitwerken van verschillende mogelijkheden.

De keuzes die moeten worden gemaakt zijn bestuurlijk fundamenteeler van aard en moeten worden gezien in de context van het grote probleem: Het verlagen van de te hoge stikstofdepositie in Nederland zodat de natuur zich kan herstellen. Deze notitie heeft als doel de bestuurlijke knoppen voor dit probleem in beeld te brengen.

Voor het bestuurlijk overleg eind september zal deze notitie worden geactualiseerd en verder worden aangevuld met informatie over bronmaatregelen.

Natuurkwaliteit en de noodzaak van depositiedaling

Vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn volgen Europeesrechtelijke verplichtingen om instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden te halen. Het halen van die doelen staat onder druk, onder andere door een (veel te) hoge stikstofbelasting in veel gebieden. Hierdoor is het ook moeilijk of onmogelijk gebleken om toestemming voor nieuwe activiteiten te verlenen die stikstofdepositie veroorzaken.

In de praktijk blijkt dat er legio onzekerheden zijn, die van invloed kunnen zijn en blijven op het al of niet behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de ontwikkeling van de (achtergrond)deposities (denk aan bijdragen vanuit het buitenland, invloeden van veranderende meteorologie, economische scenario's, technologische ontwikkelingen, etc), de effectiviteit van beheer- en herstelmaatregelen, de invloed van klimaatverandering, de effectiviteit van bronbeleid en de 'autonome' ontwikkeling van beschermde natuurwaarden.

Er wordt dan ook steeds vaker betwijfeld of bepaalde instandhoudingsdoelstellingen wel worden gehaald. Zodra niet meer zeker is of alle doelen in een Natura 2000-gebied worden gehaald, kan dit consequenties hebben voor toestemmingsverlening.

Op dit punt zijn we momenteel beland. De gevolgen van de uitspraak van de Raad van State vinden hun oorsprong in de te hoge overschrijding van stikstofdepositie op de natuur, en hebben invloed op met name de economische ontwikkelingen. In de uitspraak

¹ Toestemmingsverlening zonder PAS en het afwegingskader zijn in separate notities uitgewerkt en worden daarom in deze notitie verder niet in beschouwing genomen.

heeft de Raad van State aangegeven dat uit de passende beoordeling die ten grondslag ligt aan het PAS niet de vereiste zekerheid kan worden ontleend dat de huidige achtergronddepositie de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet zal aantasten.

Hierbij wordt tevens geconcludeerd dat het toestaan van extra stikstofdepositie met als mitigatie eventuele bron- of herstelmaatregelen enkel mogelijk is wanneer het behoud van de kwaliteit van habitats is gegarandeerd in een gebied.

De Raad van state geeft aan dat zij voor een programma vooral een rol ziet weggelegd als adequaat instrument om instandhoudings- en passende maatregelen te treffen. Het belang en de noodzaak van de maatregelen op zich, dus zonder relatie met een project of plan is hiermee bevestigd.

Een fundamentele probleemanalyse is van groot belang om de verschillende gevolgen en mogelijke oplossingen in het juiste perspectief te plaatsen.

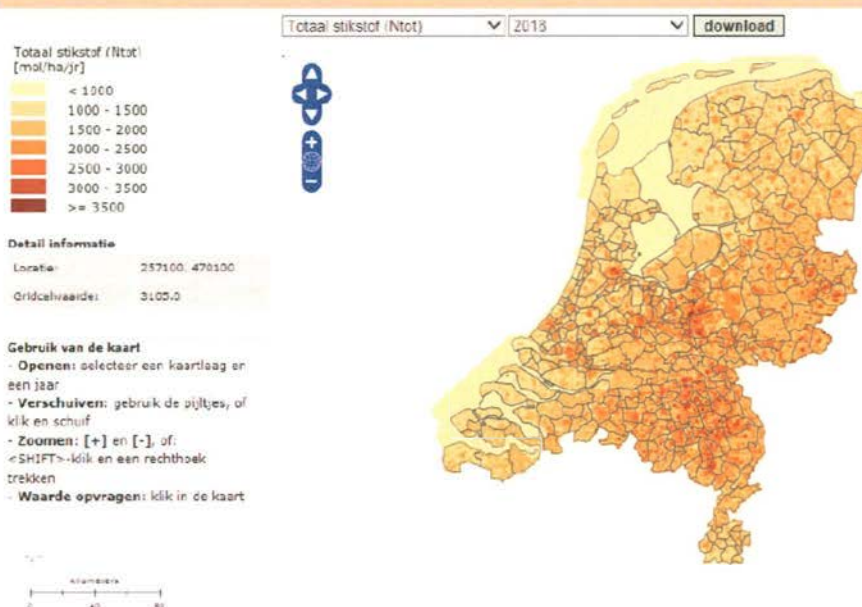
De stikstofdepositie

De neerslag van stikstof op de bodem of vegetatie – ook wel depositie genoemd – zorgt voor een grote druk op de kwaliteit van de Nederlandse natuur. Van alle stikstof die neerslaat in onze natuur, bestaat twee derde uit ammoniak. De stikstof zorgt voor bemesting en verzuring van de bodem. In natuurgebieden die gevoelig zijn voor stikstof, kan dit leiden tot een verlies aan biodiversiteit. Het totaal aan stikstof is in heel Nederland te hoog, maar kent lokale pieken.

Rijksoverheid
Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

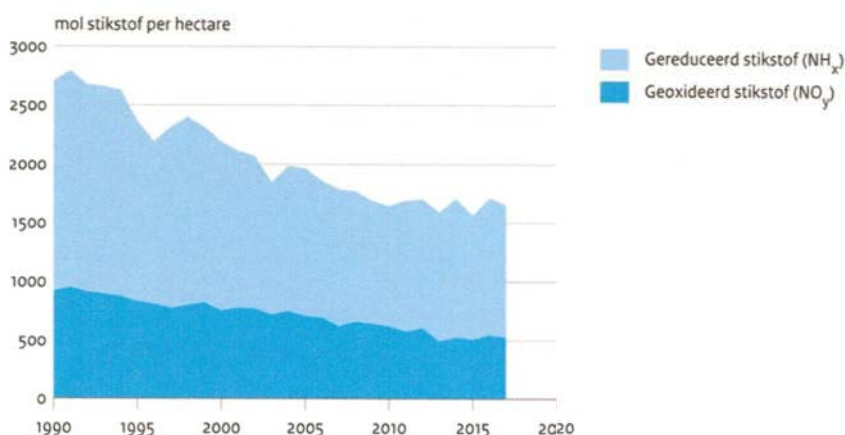
Grootschalige Concentratie- en Depositiekaarten Nederland (GCN en GDN)

Zoals uit onderstaande grafiek blijkt, is de totale stikstofdepositie de afgelopen decennia gedaald. De daling is echter de laatste jaren afgevlakt. Dit komt doordat de

ammoniakuitstoot niet meer daalde.

Vermestende depositie

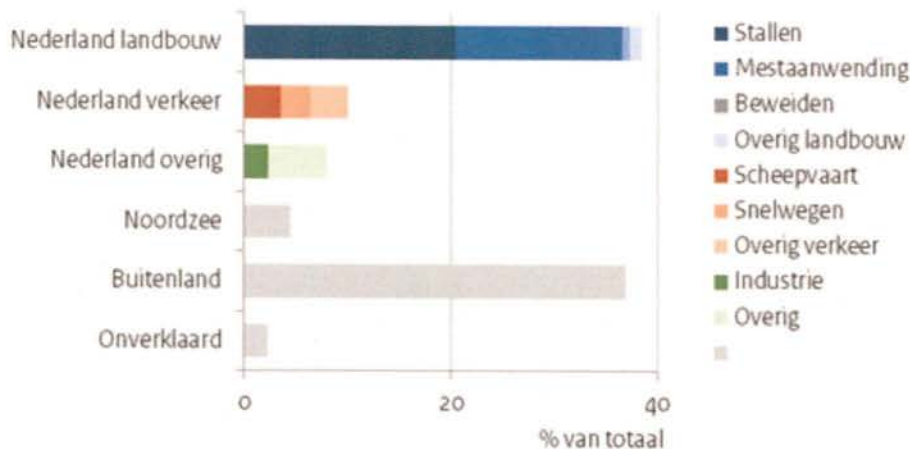

Bron: RIVM 2019

RIVM/jun19
www.clo.nl/nl018917

De bijdrage van alle Nederlandse bronnen samen aan de stikstofdepositie is 60%. De overige 40% wordt veroorzaakt door bronnen in het buitenland. De stikstofdepositie in Nederland op de Natura 2000-gebieden is met ongeveer 40% (65% uitgaande van enkel de Nederlandse bronnen) voor het grootste deel afkomstig van de Nederlandse agrarische sector. Dit deel van de depositie bestaat nagenoeg geheel uit de emissie van ammoniak (NH_3).

Herkomst stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur

RIVM/aug19

Vooralsnog is de huidige stikstofdepositie in minimaal 118 Natura 2000-gebieden hoger dan de kritische depositiewaarde. De te hoge depositie kan niet alleen op landelijk niveau worden beschouwd, maar heeft ook op gebiedsniveau gevolgen.

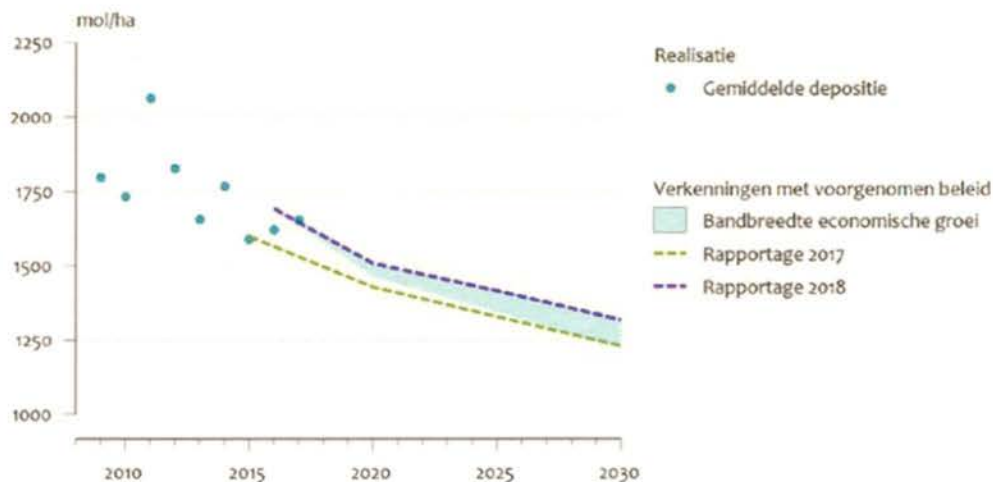
Een gemiddelde daling van de landelijke stikstofdepositie kan door lokale uitschieters betekenen dat er op lokaal niveau een stijging plaatsvindt.

Onderscheid Nationaal/lokaal, bestaand /nieuw.

Naast de landelijk benodigde daling van de depositie is op lokaal niveau maatwerk nodig om de gewenste natuurkwaliteit te bepalen en daarna toestemmingsverlening mogelijk te maken. Een gemiddelde daling van de landelijke stikstofdepositie kan door lokale

uitschieters betekenen dat er op lokaal niveau een stijging plaatsvindt. Aanvullende lokale maatregelen kunnen hiervoor effectief werken. Naast landelijke maatregelen is het dus tevens van belang om lokaal maatregelen te nemen.

Onderstaande figuur laat de bandbreedte zien van economische groei (blauwe arcering). Let op dit betreft een gemiddelde depositie. Tot 2020 is deze zeer minimaal t.o.v. de totale depositie en tot 2030 blijft deze minimaal gezien de gemiddelde depositie. Om een daling te bereiken zowel op de korte als op de lange termijn is het van belang om met name naar de reductie van emissie van bestaande activiteiten te kijken. Deze bandbreedte is veel groter. Het is naast een nationale en lokaal onderscheid daarom ook zinvol onderscheid te maken tussen bestaande en nieuwe activiteiten.

Knoppen om aan te draaien

Om de stikstofproblematiek aan te pakken, dient er op zowel korte als lange termijn actie te worden ondernomen. De overheid heeft hierbij 3 knoppen om aan te draaien. Zo kunnen bestaande emissies verkleind worden, kan de ambitie voor nieuwe projecten omlaag en kan er gekeken worden of en hoe je de ambitie voor natuur kan verkleinen. Deze knoppen worden hier toegelicht.

Er kan ook nog onderscheid worden gemaakt in de mogelijkheden voor de korte en lange termijn. Voor alle situaties is het zaak de mogelijke maatregelen met prioriteit in beeld te brengen. Die uitwerking maakt geen onderdeel uit van deze notitie, maar wordt onderzocht.

Verkleinen bestaande emissies

De belangrijkste knop om aan te draaien, is een daling van de bestaande emissies. De voormalig PAS-partners hebben reeds aangegeven dat de uitvoering van de herstelmaatregelen en de bronmaatregelen zoals opgenomen in het PAS doorgang vinden. Echter gezien de huidige depositie en de huidige natuurkwaliteit is enkel doorgaan met de huidige maatregelen onvoldoende. Er zijn twee mogelijkheden voor ingrijpen op de bestaande emissies, namelijk ingrijpen op bestaande emissies op nationaal niveau en ingrijpen op bestaande emissies op lokaal niveau. De landbouwsector kan het grootste effect genereren door maatregelen/eisen te stellen.

Voor de korte termijn is het van belang:

- Om bronmaatregelen te treffen die per direct uitgevoerd kunnen worden en snel effect hebben welke te monitoren zijn. Het heeft prioriteit de mogelijkheden hiervoor in beeld te brengen en uit te werken.
- Andere mogelijkheden hiervoor te inventariseren.

Maatregelen voor de lange termijn:

- Ingrijpen op bestaande activiteiten. Welke mogelijkheden zijn er om hier op in te grijpen? (latente ruimte en de tweejaarstermijn waarbinnen vergunningen tot uitvoering moeten komen). Dit zal in de praktijk niet leiden tot een daling omdat het gaat om vergunde ruimte.
- Intensiveren van de huidige bronmaatregelen.
- Invoeren aanvullende bronmaatregelen

Verminderen ambities projecten

Een tweede knop op aan te draaien, is het verminderen van ambities voor nieuwe projecten. Nieuwe activiteiten dragen voor een zeer beperkt deel bij aan de gemiddelde totale depositie, maar kunnen wel een groot effect op de lokale depositie hebben. Ook hierbij zijn er echter mogelijkheden om je ambities generiek te verkleinen, of ambities lokaal te verkleinen. Naast het verminderen van ambities in projecten, is er een andere mogelijkheid om emissies van nieuwe projecten te verkleinen. Er kunnen namelijk voorwaarden worden gecreëerd voor vergunningverlening. Daarbij kan gedacht worden aan de beste technieken moeten gebruiken of andere stikstof beperkende maatregelen te nemen.

De voornaamste reden om te sturen op nieuwe activiteiten zijn hieronder weergegeven:

- Het voorkomen van lokale toename of pieken in depositie.
- Gezien de reeds bestaande overbelasting is het van belang om nieuwe activiteiten goed te beoordelen. Daarbij komt dat het sturen op bestaande activiteiten minder geloofwaardig zal zijn en minder draagvlak zal hebben wanneer niet ook wordt gestuurd op de nieuwe activiteiten (dit geldt overigens andersom ook)
- Sturen op nieuwe activiteiten is eenvoudiger en minder kostbaar dan ingrijpen op bestaande rechten
- Sturen op nieuwe activiteiten zet een verandering in die op termijn bijdraagt aan daling in de toekomst.
- Nieuwe activiteiten stimuleren de innovatie welke tevens van belang is voor een emissiedaling.
- Sturen is van belang om de gewenste toestemmingsverlening mogelijk te maken.

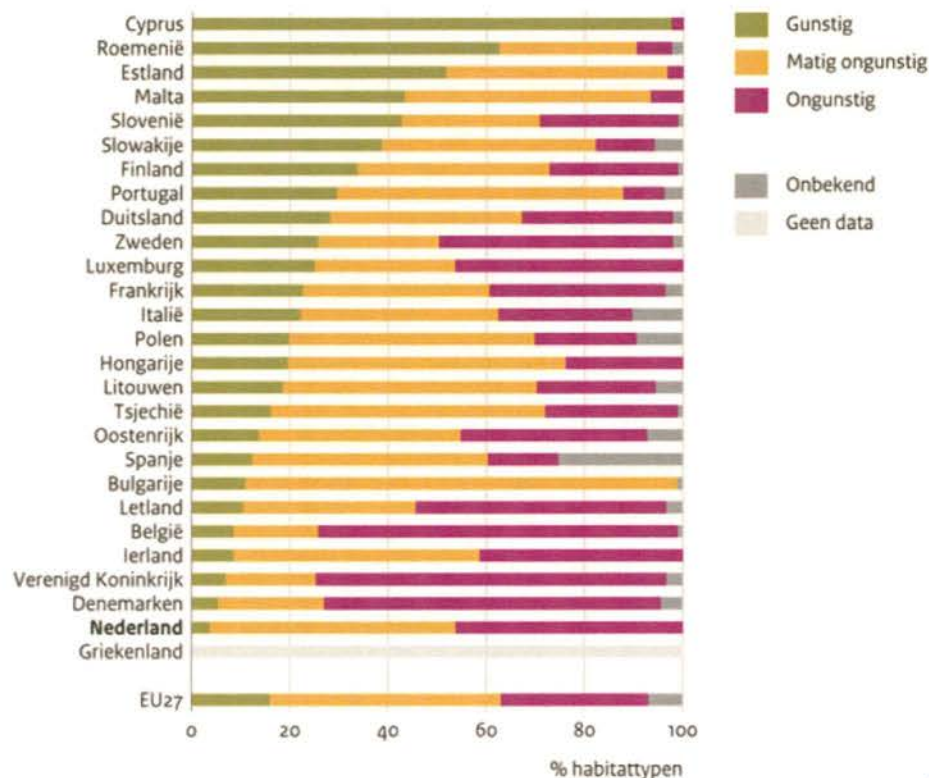
De mogelijkheden voor de activiteiten op korte termijn worden op dit moment onderzocht.

Verminderen ambities voor natuurbehoud

Een derde knop om aan te draaien, is natuur. De opties die daarvoor zijn verkend, is het verlagen van ambitie voor natuur en het aantal Natura2000 gebieden te verkleinen. De gedachte hierachter is dat wanneer de doelen voor natuur lager zijn, of er minder natuur is, er meer mogelijkheden zijn voor stikstofemissies.

Voor het verlagen van de ambitie voor natuur, kan gedacht worden aan behoudsdoelstellingen in plaats van verbeterdoelstellingen. Hierbij is de doelstelling het behouden van oppervlakte en kwaliteit vanaf het moment dat het gebied werd beschermd. Dit is volgens Europese wetgeving de ondergrens voor Natura2000 gebieden. Het probleem is hier echter dat de Raad van State heeft geconstateerd dat onze huidige bron- en herstelmaatregelen het minimale zijn wat nodig is om de doelstelling tot behoud te bereiken. Omdat het bereiken van een gunstige staat van instandhouding een juridisch vereiste is, zullen echter ook in voldoende gebieden verbeter- of uitbreidingsdoelstellingen moeten worden opgenomen (in die gevallen dat de staat van instandhouding nog niet gunstig is, wat voor stikstofgevoelige habitats bijna altijd zo is). Nederland zit bovendien al onderaan de Europese lijsten qua gunstige staat van instandhouding Habitatrichtlijn:

Staat van instandhouding van habitattypen in EU27, 2007 – 2012

Bron: Annexes State of Nature report

PBL/aug16
www.clo.nl/nl148304

Voor het verkleinen van de hoeveelheid Natura2000 gebieden zijn inmiddels verschillende rapporten verschenen en is een duidelijk beeld ontstaan in de nationale en Europese jurisprudentie. Een goede samenvatting wordt bijvoorbeeld gegeven in een conceptnotitie van de EC ('Natura 2000: de-designation of sites or part of sites - conditions & justifications', mei 2019). Kort gezegd komt het erop neer dat het schrappen van gebieden buitengewoon moeilijk is. Het Europese Hof van Justitie zag slechts twee mogelijkheden voor het schrappen van een gebied. Ten eerste om een wetenschappelijke fout bij het aanwijzen van een Natura 2000-gebied te herstellen (als vaststaat dat het gebied ten onrechte is aangewezen). Ten tweede in geval van natuurlijke ontwikkelingen (art. 9 Habitatrichtlijn), waarbij een duidelijke inperking werd aangebracht: de vermindering van het belang van het gebied mag niet zijn veroorzaakt door nalatigheid van de lidstaat om het gebied te beschermen (arrest C-301/12) én de bijdrage aan het bereiken van het doel van de Habitatrichtlijn kan definitief niet meer worden bereikt (arrest C-281/16). Het schrappen van een gebied moet overigens op Europees niveau worden geaccordeerd (door aanpassing van de communautaire lijst).

Het is hierbij ook van belang te bekijken hoe de Natura2000 gebieden oorspronkelijk tot stand zijn gekomen. Volgens vaste jurisprudentie moeten per lidstaat de belangrijkste gebieden als Natura 2000-gebieden aangewezen, waarbij alleen ecologische criteria mogen worden betrokken. Wat de belangrijkste gebieden zijn, is voor vogels al internationaal bepaald (Important Bird Areas). Voor de Habitatrichtlijn heeft een nationale selectieprocedure plaatsgevonden op basis van criteria uit de Habitatrichtlijn. Het eerste voorstel werd door de EC onvoldoende bevonden; daarom heeft Nederland de lijst uitgebreid, waarbij ook relatief kleine gebieden in beeld kwamen. Onder staatssecretaris Bleker is een poging ondernomen om kleine gebieden te schrappen; dat is in slechts twee gevallen gelukt en het is de vraag of dat schrappen voldeed aan de eisen van het arrest-Leenheerpolder (C-281/16).

Aan de andere kant is er ook een mogelijkheid om natuurherstelmaatregelen uit te breiden, om zo sneller tot een gunstige staat van instandhouding te komen. De Raad van State heeft gesteld de staat van instandhouding in de natuur relevant is voor de beoordeling of een plan of project significante gevolgen kan hebben. Naarmate die conditie of uitgangssituatie beter is, zal het makkelijker zijn te nieuwe ontwikkelingen toe te staan. Uitgevoerde natuurherstelmaatregelen waarvan de effecten zichtbaar zijn mogen op die wijze worden betrokken bij de passende beoordeling zodra de positieve gevolgen vast staan. Inzetten op verbetering van de natuurtoestand (bijvoorbeeld aanpak hydrologie, droogte, ontsnippering) kan op die manier meer ruimte opleveren.

NOTITIE ADC-TOETS (versie 2019-08-26; versie 0.5)

Korte termijn voorstellen betreffende toestemmingverlening volgens de ADC-toets

Inleiding en context

De systematiek van de Habitatrichtlijn kent in artikel 6, derde en vierde lid een kader voor het toetsen van de gevolgen van plannen en projecten voor de natuurwaarden binnen Natura 2000-gebieden.

Voorop staat dat voorkomen moet worden dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechteren of dat soorten een significant verstrend effect ondervinden. Bij het voorkomen van effecten op de natuurwaarden door stikstofdepositie, is het terugbrengen van de stikstofdepositie die door het beoogde plan of project wordt veroorzaakt de eerste te nemen stap (bronmaatregel). Voor sommige habitattypen en leefgebieden zal kunnen worden geconcludeerd dat de toename van stikstofdepositie niet leidt tot een significant negatief effect. Bijvoorbeeld omdat geen sprake is van een overbelasting. Voor veel habitattypen en leefgebieden zal deze conclusie echter niet mogelijk zijn, en leidt de toename van de stikstofdepositie wel tot een aantasting van de natuurwaarden. In dat geval is de volgende stap om te kijken of de toename van de stikstofdepositie door middel van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen.

Wanneer bovengenoemde opties geen soelaas bieden om alle significante effecten volledig uit te sluiten, dan biedt de Habitatrichtlijn in bepaalde gevallen de mogelijkheid om alsnog tot toestemmingverlening over te gaan op basis van artikel 6 lid 4' (ADC-toets). Deze uitzondering op de regel dat significante negatieve effecten voorkomen dienen te worden is overgenomen in artikel 2.8, vierde lid, Wet natuurbescherming.

Van toestemmingverlening op basis van de ADC-toets kan slechts sprake zijn, wanneer uit de passende beoordeling de conclusie wordt getrokken, dat significante negatieve effecten niet (volledig) uitgesloten kunnen worden, ondanks het toepassen van mitigerende maatregelen én:

- 1) er geen Alternatieve oplossingen zijn;
- 2) het project nodig is om Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard;
- 3) de nodige Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.

Er is in Nederland nog weinig ervaring opgedaan met de ADC-toets in relatie tot stikstofdepositie. Het doorlopen van de ADC-toets is een complex proces. De eisen die aan een ADC-onderbouwing en de compensatie (moeten) worden gesteld zijn hoog. Daarnaast zijn er meerdere partijen bij betrokken, niet alleen de initiatiefnemer en het bevoegd gezag, maar bijvoorbeeld ook de beheerder van het Natura 2000-gebied en in het geval van prioritair habitattypen en soorten zelfs de Europese Commissie. De meest complicerende factor bij het aspect stikstofdepositie is het bepalen van de benodigde compensatie en hoe en waar deze gerealiseerd kan worden.

Om te voorkomen dat elk bevoegd gezag¹ haar eigen invulling geeft aan de toepassing van de ADC-toets, worden in deze notitie een aantal voorstellen gedaan om tot een eenduidige aanpak te komen. In de bijlage zijn de randvoorwaarden voor het gebruik van de ADC-toets opgenomen. Een aantal van deze randvoorwaarden is slechts een toelichting op de vereisten die vanuit de Habitatrichtlijn aan een ADC-toets worden gesteld.

¹ Bevoegde gezagen voor plannen zijn het Rijk en provincies wanneer het inpassingsplannen betreft, gemeenten voor bestemmingsplannen, het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor Tracé-besluiten. Bevoegde gezagen voor projecten zijn primair de provincies, daarnaast het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voor in het Besluit natuurbescherming genoemde categorieën en theoretisch gemeenten bij Wabo-vergunningen waarbij een Verklaring van geen bedenkingen is vereist. De verwachting dat dit laatste zal gebeuren bij zo iets complex als de ADC-toets is klein.

Voorstellen voor de korte termijn

1. De initiatiefnemer doet een voorstel voor de compensatie

Artikel 6, vierde lid van de Habitatrictlijn luidt: *Indien een plan of project, ondanks negatieve conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, toch moet worden gerealiseerd, neemt de Lidstaat alle nodige compenserende maatregelen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. De Lidstaat stelt de Commissie op de hoogte van de genomen compenserende maatregelen. Wanneer het betrokken gebied een gebied met een prioritair type natuurlijke habitat en/of een prioritair soort is, kunnen alleen argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of met voor het milieu wezenlijke gunstige effecten dan wel, na advies van de Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang worden aangevoerd.*

In dit artikellid wordt de verantwoordelijkheid bij het Rijk, als Lidstaat (LNV), gelegd om ervoor te zorgen dat de nodige compenserende maatregelen worden genomen om de samenhang van het Natura 2000-netwerk te waarborgen. In de Wet natuurbescherming is niet duidelijk gemaakt wie verantwoordelijk is voor de te nemen compenserende maatregelen. In de huidige praktijk is het de initiatiefnemer die wordt geacht de compensatieopgave te bepalen en compenserende maatregelen voor te stellen, te verwezenlijken en in stand te houden. Het bevoegd gezag toetst alleen of de voorgestelde compensatie afdoende is en waarborgt op deze wijze dat de algehele samenhang van Natura 2000 behouden blijft.

Omdat de Wnb niet voorschrijft wie verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de compensatieopgave en de Habitatrictlijn de Lidstaat noemt, is het mogelijk dat aanvragen worden ingediend zonder een ingevulde compensatieopgave. De initiatiefnemer kijkt vervolgens naar het bevoegd gezag of LNV voor het verwezenlijken van de compenserende maatregelen.

11.1

2. Er vindt afstemming plaats met voortouwnemer van het beheerplan van het Natura 2000-gebied

11.1

[Redacted text block]

3. De compensatiemethode wordt niet voorgeschreven

In Nederland is nog weinig ervaring opgedaan met de ADC-toets in relatie tot stikstofdepositie. Dat betekent dat er nog geen eenduidige lijn is hoe de schade van een deken van stikstofdepositie op meerdere hectaren binnen meerdere Natura 2000-gebieden ten gevolge van een plan of project vertaald moet worden naar een meetbare compensatie-opgave, die past binnen de systematiek van de aanwijzingsbesluiten. De te hanteren methode kan ook per habitattype of leefgebied verschillen en is in zoverre maatwerk.

Er is een aantal verschillende methodes terug te vinden in de onderbouwingen van plannen of projecten waarvoor een ADC-toets voor stikstof is doorlopen. In rechterlijke

² Terreinbeheerders kunnen zijn Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de provinciale landschappen, drinkwaterbedrijven, Defensie en particuliere grondbezitters.

procedures waarbij de ADC-toets speelde is tot nu toe nog weinig inhoudelijk ingegaan op de houdbaarheid van de gehanteerde methodes.

Het is dan ook nog te vroeg om vanuit het bevoegd gezag bepaalde modelberekeningen en methodes voor te schrijven aan initiatiefnemers.

11.1

Wel zullen in de handreiking criteria worden genoemd waaraan de gehanteerde methode en voorgestelde compensatieopgave aan moet voldoen. Tevens zullen een aantal methoden 'ter inspiratie' worden aangeboden. Het belangrijkste is een goede ecologische onderbouwing waaruit naar voren komt dat een mogelijk negatief effect door toename van stikstofdepositie op een habitatype of leefgebied van een soort zich vertaalt in een te realiseren compensatie-opgave, die ervoor zorgt dat de samenhang van het Natura 2000-netwerk behouden blijft.

De creativiteit van de markt is daarnaast nodig om alternatieve manieren van compensatie aan het licht te brengen.

4. Overcompensatie is een aandachtspunt

Vanwege de wens om plannen en projecten doorgang te laten vinden, kunnen initiatiefnemers compensatievoorstellen indienen waarbij sprake is van overcompensatie, dat wil zeggen dat er meer wordt gecompenseerd dan wat er verloren gaat door het plan of project en nodig is op grond van de Habitatrichtlijn. Dit kan hen meer juridische zekerheid bieden. Vanwege de kosten kan een initiatiefnemer daarentegen besluiten om minder dan noodzakelijk te compenseren.

11.1

BIJLAGE: Randvoorwaarden bij het toepassen van het ADC-spoor

1. De ADC-toets is een uitzondering die alleen onder strenge voorwaarden kan worden gebruikt
 De ADC-toets kan alleen doorlopen worden wanneer er redelijkerwijs geen mogelijkheden zijn om de significante negatieve effecten door stikstofdepositie van het plan of project te mitigeren en zo te garanderen dat significante negatieve effecten niet optreden. Initiatiefnemers dienen ervan doordrongen te zijn dat niet gekozen kan worden voor het spoor van de ADC-toets alleen omdat het plan of project kan voldoen aan het zogenoemde D-criterium, en dat een ADC toets in de meeste gevallen ook geen 'makkelijke' oplossing is: de last van het vinden van een compensatielocatie, inrichten, kosten, onzekerheid over het succes met mogelijk bijsturing of uitbreiding tegen opnieuw hoge kosten, het 'eeuwigdurend' beheer moet niet worden onderschat.

2. Er zijn geen alternatieve oplossingen
 Uit de alternatievenafweging moet blijken dat er géén alternatieven zijn waarmee de projectdoelstelling wordt behaald en die tot een beter resultaat leiden voor Natura 2000. Deze afweging gaat verder dan de vereiste alternatievenafweging in een milieueffectrapport. Het minst schadelijke alternatief voor de Natura 2000-doelen zou wel eens anders en duurder kunnen zijn dan het voorkeursalternatief.

 De redenering waarom bepaalde alternatieven zijn afgefallen dient navolgbaar te zijn en ook stand te kunnen houden bij de rechter Redenen voor het afvallen kunnen zijn het niet kunnen behalen van de plan- of projectdoelstelling met een alternatief, een alternatief dat bij de huidige stand der techniek onuitvoerbaar is, een alternatief dat een groter stikstofeffect heeft of dat op een andere wijze een groter negatief effect heeft op Natura 2000-gebieden.

 In de beschrijving van het gekozen alternatief dienen ook nadrukkelijk de stappen genoemd te worden om het te compenseren rest-effect zo klein mogelijk te houden.

3. Er is sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang.
 - Er is een dwingende reden. Het verwezenlijken van de reden moet aantoonbaar onontbeerlijk zijn. Daarbij kunnen alleen op lange termijn persistente openbare belangen dwingend zijn.
 - Er is sprake van een zwaarwegend (groot) belang. Het belang, dat met het plan of project wordt gediend, moet groot genoeg zijn om de schade aan de natuur te rechtvaardigen. Daarbij is vooral een lange termijn afweging nodig.
 - Het gaat om een openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard. Het is daarbij niet vereist dat het initiatief door de overheid wordt ingediend. Ook particuliere en commerciële initiatieven kunnen het openbaar belang dienen. Wel dient dit afdoende te worden onderbouwd. In de wet worden de volgende belangen specifiek genoemd, omdat zij ook als erkend belang gelden bij effecten op prioritaire habitattypen en -soorten, namelijk 1) de menselijke gezondheid, 2) openbare veiligheid en 3) wezenlijk gunstige effecten voor het milieu. Dit is echter geen limitatieve lijst van mogelijke openbare belangen.

4. Compensatie is mogelijk.
 In het voorstel tot compensatie wordt nadrukkelijk beschreven hoe tot de compensatie-opgave gekomen wordt en waar en hoe de compensatiemaatregel succesvol kan worden uitgevoerd.
 Sommige habitattypen hebben een dermate lange ontwikkelingsgeschiedenis of zijn omgeven met nog zoveel onzekerheden over de randvoorwaarden waaronder zij zich kunnen ontwikkelen, dat compensatie van deze habitattypen moeilijk realiseerbaar lijkt. Daarnaast kan abiotisch de ruimte die beschikbaar is om een bepaald habitatype of leefgebied te ontwikkelen beperkt zijn. Dat kan betekenen dat compensatie niet altijd realiseerbaar is. In sommige gevallen zal overcompensatie daardoor zijn vereist.

5. Het compensatie-gebied/maatregel is bij voorkeur functioneel voordat de schade optreedt
De Europese Commissie dringt aan op een tijdige realisatie van de compensatie. De compensatiemaatregel moet uitgevoerd zijn voordat de schade optreedt. Hoewel dit niet altijd mogelijk zal zijn vanwege de benodigde ontwikkeltijd, dient dit wel de inzet te zijn. Als dit niet mogelijk is, bijvoorbeeld vanwege de lange ontwikkeltijd van een habitatype, is overcompensatie noodzakelijk.
6. De effectiviteit van de compensatie wordt gemonitord.
Vanwege onzekerheden bij de ontwikkeling van nieuw oppervlak en kwaliteitsverbetering van bestaande habitattypen en leefgebieden van soorten is monitoring van de resultaten een vereiste. Wanneer de genomen maatregelen niet het gewenste resultaat opleveren, moeten aanvullende of vervangende maatregelen genomen worden.
7. Bij aantasting van prioritaire habitattypen of leefgebieden van prioritaire habitatsoorten is advies Europese Commissie nodig.
Wanneer sprake is van andere dwingende redenen van groot openbaar belang dan 1) de menselijke gezondheid, 2) openbare veiligheid en 3) wezenlijk gunstige effecten voor het milieu, is een advies van de Europese Commissie vereist als het plan of project mogelijk zorgt voor de aantasting van prioritaire habitattypen of leefgebieden van prioritaire soorten.
8. Afstemming met het Ministerie van LNV in bepaalde gevallen vereist
Vanuit de Habitatrichtlijn is het Rijk als Lid-Staat verantwoordelijk om de samenhang van het Natura 2000-netwerk te garanderen. Wanneer compensatie in hetzelfde gebied plaatsvindt waar de schade optreedt is afstemming met het Ministerie van LNV niet noodzakelijk. Hierbij is slechts nodig dat een eventueel vervangend compensatiegebied uiteindelijk op kaart komt te staan.

Bij situaties waarbij de compensatie in één Natura 2000-gebied plaatsvindt door het samenbundelen van compensatie-opgaven uit meerdere gebieden is afstemming met het Rijk wel noodzakelijk. Eventueel kan het Ministerie van LNV, als toezichthouder op de samenhang van het Natura 2000-netwerk, voorstellen de compensatie elders te regelen.

Mocht de compensatie geregeld worden buiten het Natura 2000-netwerk in een geschikt deel van het NatuurNetwerk Nederland of Provinciaal NatuurNetwerk, dan moet het compensatiegebied tevens aangewezen worden als Natura 2000-gebied. Daarbij is voldoende omvang van groot belang. Deze aanwijzing geschiedt door het Rijk na afstemming met de betreffende provincies.

Ecologische onderbouwing

A. Definitie en toelichting van de betreffende vorm van toestemmingsverlening.

Onder ecologische onderbouwing verstaan we: een beoordeling op ecologische gronden van de effecten van een toename van stikstofdepositie op (bijna) overbelast habitat of leefgebied, op basis waarvan geconcludeerd kan worden dat verslechtering of significante gevolgen zijn uit te sluiten.

Het toetsen van projecten die door salderen geen toename of zelfs een afname van depositie tot gevolg hebben, valt hier niet onder, en het bepalen van de omvang van het effect bij projecten die de ADC-toets doorlopen evenmin.

In sommige situaties kan sprake zijn van een (lage en/of tijdelijke) toename van stikstofdepositie ten aanzien waarvan op ecologische gronden geoordeeld kan worden dat deze niet leidt tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betreffende Natura 2000-gebied. In dat geval zou een vergunning verleend kunnen worden.

Verder zou op ecologische gronden geoordeeld kunnen worden dat een depositie beneden een bepaalde ondergrens niet leidt tot enig effect wat zou betekenen dat

- a) projecten waarbij deze ondergrens in het geheel niet wordt overschreden zonder meer -voor zover het het aspect stikstof betreft- vergunbaar zouden zijn of categorisch vrijgesteld zouden kunnen worden en
- b) het onderzoeksgebied voor de effecten van stikstofdepositie tot deze ondergrens beperkt zou kunnen worden. Daarmee wordt de grootte van het onderzoeksgebied beperkt.

B. Beschrijving van de mogelijkheid van toepassing van dit spoor (handreiking)

Vooralsnog is de mogelijkheid van toepassing van dit spoor uiterst beperkt. Uit de uitspraak van de Afdeling volgt dat wanneer sprake is van stikstofdepositie als gevolg van een activiteit op een overbelast habitatype of leefgebied, significante gevolgen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Dat betekent dat sprake is van een project waarvoor een passende beoordeling moet worden gemaakt voordat toestemmingverlening mogelijk is.

Wanneer die depositie een zeer kleine hoeveelheid betreft en/of tijdelijk is, zou op basis van een gebiedspecifieke toets waarbij de lokale omstandigheden in beschouwing worden genomen gemotiveerd kunnen worden dat die depositie niet leidt tot significante gevolgen. Knelpunt daarbij is dat het project niet afzonderlijk in beschouwing genomen mag worden, maar dat het project in combinatie met andere plannen of projecten (cumulatie) moet worden beoordeeld. Het effect van het project kan dus niet los gezien worden van de effecten van andere projecten/plannen. Daarbij komt dat de achtergronddepositie in de huidige situatie in vrijwel alle gebieden veel hoger is dan de kritische depositiewaarden en de afgelopen jaren slechts zeer beperkt is gedaald. De conclusie is dan ook dat een ecologische onderbouwing van afwezigheid van een effect niet op voorhand onmogelijk is, maar naar verwachting slechts in een zeer beperkt aantal gevallen een oplossing kan zijn. Daarbij lijken de mogelijkheden dit voor een tijdelijke en/of lage depositie toe te passen ruimer dan voor een permanente depositiebijdrage. Het meest kansrijk zijn daarbij situaties waarbij geen sprake is van een (dreigende) overschrijding van de kritische depositiewaarde en waarbij het zeker is dat het project (in cumulatie) niet alsnog zal zorgen voor overschrijding van de kritische depositiewaarde. In de huidige praktijk is een dergelijke situatie, dus een situatie waarbij in alle Natura 2000-gebieden waar depositie door een project plaatsvindt geen overschrijding is van de kritische depositiewaarde, zeer zeldzaam.

Onderbouwing van de ondergrens van 0,005 mol

Gezien de ontwikkelingen rondom AERIUS Calculator, waarbij eerst in het Interdepartementaal Directeurenoverleg (IDO) om pragmatische redenen was besloten in de toestemmingsverlening te toetsen op een afronding op twee decimalen en de latere constatering dat de huidige stand van de techniek een zodanige beperking aan AERIUS Calculator oplegt dat de berekening afgebroken moet worden op een waarde van 0,005 mol, is de focus gelegd op een inhoudelijke onderbouwing van deze waarde. Feitelijk is nu sprake van een ondergrens van 0,005 mol, dus een factor 10 lager dan de onder het PAS gehanteerde ondergrens van 0,05 mol.

Door de berekeningen af te breken op een waarde van 0,005 mol, wordt een klein deel van de door het project te veroorzaken depositie buiten beschouwing gelaten. Namelijk het deel van de depositie dat lager is dan deze ondergrens.

Het zonder meer buiten beschouwing laten van dit deel van de depositie onder de afrondingswaarde kan een juridisch risico opleveren met betrekking tot de houdbaarheid van de besluiten die op basis van een dergelijke berekening worden genomen. Een deel van de depositie wordt immers in het toestemmingsbesluit niet beoordeeld.

In verband hiermee zijn de volgende zaken/vragen van belang:

1. Wat is de cumulatieve depositie die door het toepassen van de ondergrens per jaar maximaal buiten beschouwing wordt gelaten bij alle individuele toestemmingsbesluiten samen?
2. Is het mogelijk hierop een generieke beoordeling toe te passen, zodat bij de individuele toestemmingsbesluiten geen rekening meer hoeft te worden gehouden met de depositie onder de ondergrens van 0,005 mol?

Ad 1. De cumulatieve depositie onder de ondergrens.

Op basis van kennis over de in het verleden verleende toestemmingen is door het RIVM op basis van best professional judgement ingeschat dat de cumulatieve depositie onder de ondergrens van 0,005 mol per jaar gemiddeld 0,3 mol en maximaal 1 mol per hectare zal bedragen. Daarbij gaat het om een absolute worst case inschatting van de depositie van alle toestemmingen samen. Deze inschatting is onder meer worst case omdat door het RIVM voor deze inschatting uit is gegaan van de hoeveelheid vergunningen die onder het PAS is verleend. Gezien de huidige ontwikkelingen zal een zeer groot deel van de in de komende jaren te verlenen vergunningen gebaseerd zijn op saldering en niet leiden tot een toename van stikstofdepositie, en dus evenmin tot depositie onder de ondergrens van 0,005 mol.

Conclusie: de berekening tot een ondergrens van 0,005 mol is zeer gedetailleerd en de depositie onder de ondergrens die buiten beschouwing blijft is zowel absoluut als relatief zeer laag.

Ad 2. Beoordeling effect depositie onder de ondergrens

De depositie die bij de individuele toestemmingsverlening buiten beschouwing wordt gelaten, is per project, maar ook cumulatief, zeer laag. Dit leidt niet tot een tekortkoming in de beoordeling vanwege de onderstaande redenen.

1. Hoewel een zeer klein deel van de depositie van een project buiten beschouwing wordt gelaten, wordt alle depositie die de ondergrens overstijgt wel getoetst. Wanneer ten aanzien van deze depositie wordt geoordeeld dat deze niet zal leiden tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken, zal het additioneel effect door de depositie onder de ondergrens van 0,005 mol niet tot een andere conclusie leiden.
2. Het deel van de depositie dat cumulatief buiten beschouwing wordt gelaten is met een gemiddelde van 0,3 mol pr jaar vele malen (ruim 65 maal) kleiner dan de jaarlijkse daling van de achtergronddepositie van gemiddeld 20 mol (gegevens PBL).
3. Een verandering van de cumulatieve depositie met gemiddeld 0,3 en maximaal 1 mol per jaar kan als zodanig in geen geval leiden tot een meetbaar effect op kwalificerende habitats en leefgebieden van soorten. Zowel ten opzichte van de kritische depositiewaarde van de habitats en leefgebieden als ten opzichte van de actuele achtergronddepositie is deze waarde verwaarloosbaar klein.
4. Gezien de zeer kleine hoeveelheid betekent deze depositie evenmin een reële verzware van de opgaven van de benodigde daling van de achtergronddepositie.

Bij de genoemde redenen is het dus wél essentieel dat de achtergronddepositie op elk overbelast hexagon (gemiddeld over meerdere jaren) blijft dalen én dat de benodigde grotere daling op de langere termijn daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

C. De randvoorwaarden om van de betreffende onderbouwing gebruik te maken.

Hoewel in het voorgaande is gemotiveerd dat de zeer kleine hoeveelheid stikstofdepositie die door de afkap op 0,005 mol buiten beschouwing wordt gelaten niet zelfstandig tot enig effect kan leiden, is ontegenzeggelijk sprake van een -zeer kleine- stijging van de stikstofdepositie die in een toestemmingsbesluit niet is beoordeeld.

11.1

D. Indien noodzakelijk gezamenlijke beleidslijnen inclusief concrete tekstvoorstellen.

AERIUS Calculator kan met de huidige stand van de techniek geen berekeningen uitvoeren waarbij wordt "doorgerekend" tot een absolute 0-waarde op 8 decimalen. Dat betekent dat een ondergrens wordt gehanteerd waarbij deposities van minder dan 0,005 niet worden berekend.

Hierdoor word voor ieder project of plan dat leidt tot een toename van depositie een zeer klein deel van de depositie buiten beschouwing gelaten. In totaal gaat het om een gemiddelde cumulatieve depositie voor alle projecten samen van minder dan 0,3 mol per jaar. Onderbouwd is dat deze cumulatieve depositie, die bij de individuele toestemmingsverlening als gevolg van het hanteren van de ondergrens buiten beschouwing blijft, niet kan leiden tot significante gevolgen. Daarmee leidt het hanteren van de ondergrens van 0,005 mol niet tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden.

De rekenresultaten van AERIUS Calculator worden (op het scherm en in de rapportage) gepresenteerd in een afronding op 2 decimalen, waarbij de laagste waarde die wordt berekend 0,005 mol per hectare bedraagt en dus wordt gepresenteerd als 0,01.

Versie 1.0 d.d. 26 augustus 2019

INTERN EN EXTERN SALDEREN

Achtergrond

Voor intern en extern salderen hebben we de opdracht meegekregen om een handreiking te maken voor toestemmingsverlening op basis van salderen, voor de periode totdat mogelijk een nieuw programma in werking treedt. Al vrij snel bleek dat het niet mogelijk is om een handreiking te schrijven zonder bestuurlijke besluitvorming. Een aantal beleidskeuzes kunnen van invloed zijn op duurzame oplossingen voor de langere termijn. De werkgroep heeft er daarom voor gekozen om eerst de bestuurlijke beslispunten in beeld te brengen en pas daarna een handreiking op te stellen.

Leeswijzer

Voorliggende notitie bestaat uit twee aparte delen. Het eerste deel (onderdeel A) betreft intern salderen, het tweede deel (onderdeel B) extern salderen. Beide delen zijn in principe zelfstandig leesbaar. Hierdoor kunnen er dubbelingen in voorkomen. Er is door de werkgroep bewust voor gekozen de onderdelen zelfstandig leesbaar te houden, omdat het de verwachting is dat de handreiking voor intern salderen eerder beschikbaar zal komen voor toestemmingsverlening.

Per onderdeel volgen eerst de bestuurlijke beslispunten en daarna de inhoudelijke uitwerking.

Disclaimer

- Voorliggend document is een 'levend' document dat naar aanleiding van actualiteiten en nieuwe inzichten wordt aangepast.
- Op een aantal punten is advies gevraagd aan de landsadvocaat. Het conceptadvies d.d. 21 augustus 2019 is verwerkt in deze notitie. Op basis van een aantal opmerkingen en vragen wordt het definitieve advies opgesteld. **11.1**
- Op 19 augustus 2019 heeft de rechtbank Oost-Brabant enkele uitspraken¹ gedaan die mogelijk gevolgen hebben voor onherroepelijke vergunningen. Dit kan doorwerken in de mogelijkheden en wensen ten aanzien van (de wijze van) salderen. De uitspraken worden nog nader geduid. Partijen kunnen in hoger beroep.

¹ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Oost-Brabant/Nieuws/Paginas/Fouten-bij-besluiten-over-varkensstallen-bij-natuurgebied-Kampina.aspx>.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

ONDERDEEL A: INTERN SALDEREN

OPLEGGER NOTITIE INTERN SALDEREN

Inleiding

Naar aanleiding van bijgevoegde notitie (bijlage A1) wordt voorgesteld om een besluit te nemen over de toepassing van intern salderen op korte termijn.

Beslispunt 1.

Ten aanzien van intern salderen zijn er een tweetal hoofdrichtingen mogelijk.

Richting 1. Interne saldering vindt plaats conform bestaande voorwaarden en jurisprudentie, zonder aanvullende regelgeving of eisen.

Voordeel hiervan is dat deze richting een snel activeerbare toestemmingsverlening oplevert. Immers, er hoeft geen nadere regelgeving gemaakt te worden.

Nadeel van deze optie is dat onbenutte/latente ruimte ingezet kan worden voor een nieuw initiatief. Daarmee zou feitelijk sprake kunnen zijn van een depositietoename.

Richting 2. Aan interne saldering worden, via beleidsregels of anders, nadere regels gesteld.

Anders dan richting 1 worden aan interne saldering nadere regels gesteld. Hierbij is sprake van een palet aan mogelijkheden, die deels al in bijgevoegde notitie worden genoemd, maar het is niet uit te sluiten dat er ook andere mogelijkheden zijn.

Als voorbeelden kunnen worden genoemd:

1. Het slechts ten dele mogen gebruiken van de eerder vergunde emissie voor interne saldering, bijvoorbeeld in de vorm van afroten.
2. Het slechts mogen gebruiken van de feitelijk gerealiseerde emissie voor saldering.

Voordeel van het stellen van nadere regels is dat het leidt tot een depositiedaling, wat bijdraagt aan depositiedaling voor de gewenste verbetering van de natuurkwaliteit.

11.1

11.1

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

Al met al leidt de keuze voor optie 2 dus niet tot een direct toepasbaar kader voor interne saldering, omdat nadere regels opgesteld moeten worden om te kunnen sturen op een adequate depositiedaling. Dit vergt bestuurlijke instemming over deze regels van de gezamenlijke bevoegde gezagen, wat leidt tot enige vertraging in vergunningverlening ten opzichte van richting 1.

Voorstel:

11.1

CONCEPT

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

BIJLAGE A1: TOESTEMMINGSVERLENING ZONDER PAS - INTERN SALDEREN

Inleiding

Na de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) over het PAS, is er onzekerheid bij initiatiefnemers over de juridische mogelijkheden voor het aanvragen van toestemmingsbesluiten die stikstofdepositie veroorzaken. De collectieve passende beoordeling via het PAS is door de uitspraak komen te vervallen. Initiatiefnemers moeten daarom, om een toestemmingsbesluit te kunnen krijgen, terugvallen op andere routes. Voor sommige projecten of plannen kan intern salderen een mogelijkheid zijn. In deze notitie wordt een eerste aanzet gedaan voor een definitie van intern salderen, wat de randvoorwaarden zijn en welke beleidskeuzes gemaakt moeten worden.

Definitie

Bij intern salderen leidt de beoogde situatie binnen de begrenzing van een project of locatie niet tot een toename van stikstofdepositie op alle relevante voor stikstofgevoelige habitats in een Natura 2000-gebied (op hexagoonniveau²) ten opzichte van de vergunde situatie op die locatie, of, in geval van een plan, ten opzichte van de feitelijke, planologisch legale situatie.

Beleidslijnen

Beleidskeuzes ten aanzien van intern salderen moeten ook afgestemd worden met de beleidslijnen voor extern salderen, bijvoorbeeld ten aanzien van afkomen van vergunde rechten.

Aandachtspunt: Stoppersregeling Actieplan ammoniak

De Stoppersregeling Actieplan ammoniak is landelijk gedoogbeleid bij het Besluit emissiearme huisvesting. Wat als die bedrijven toch doorgaan, met gebruikmaking van intern salderen? Voor intern salderen zouden ze dan alsnog de (te) vieze stallen kunnen inzetten. Om dit te voorkomen, moet worden afgesproken dat deze stallen mogen worden ingezet tot maximaal het gecorrigeerde emissieplafond dat geldt onder de gedoogconstructie.

11.1

Randvoorwaarden intern salderen

Randvoorwaarde 1: om intern te salderen moet sprake zijn van 1 project of 1 locatie

11.1

² Bij intern salderen moet zijn gegarandeerd dat de toename van depositie door het ene onderdeel van het plan of project, op elk deel van het habitat waarop depositie neerkomt, volledig wordt goedgehaakt door gelijktijdige afname van depositie door het andere onderdeel van het plan of project op exact hetzelfde habitat.

³ AbRvS 24 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8440.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

Er is veel jurisprudentie over aanvragen van een vergunning op basis van Wet natuurbescherming (Wnb) die betrekking hebben op alle activiteiten die samen één project vormen.⁴ Op die wijze is volgens de Afdeling gewaarborgd dat de gevolgen van het gehele project voor het Natura 2000-gebied bij de beoordeling van een vergunning worden betrokken. Het gaat daarbij dan om activiteiten die zodanig met elkaar verbonden zijn dat deze als één project dienen te worden aangemerkt.

Voor een plan geldt dat sprake moet zijn van activiteiten op dezelfde locatie. De activiteit kan daarbij geheel verschillend zijn. De onlosmakelijke samenhang tussen verschillende onderdelen volgt bij plannen uit het feit dat de verschillende onderdelen in één plan zijn opgenomen. Het is niet nodig dat één onderdeel noodzakelijk is voor het andere.

Enkele voorbeelden:

- Een initiatiefnemer heeft één stal en wilt op de bedrijfslocatie uitbreiden naar twee stallen. Samen produceren de stallen meer stikstof dan voorheen. Als in de bestaande stal maatregelen worden genomen waardoor de hoeveelheid stikstof van beide stallen samen gelijk blijft of zelfs vermindert, dan is toestemmingsverlening mogelijk. Dit kan bijvoorbeeld door een andere filter te installeren, dat meer stikstof uit de lucht haalt.⁵
- Een bestaande industriële installatie wordt vervangen door een (of meerdere) nieuwe (schonere) installatie(s). Wanneer de depositie in de nieuwe situatie gelijk is aan, of afneemt ten opzichte van de oude situatie kan een toestemmingsbesluit worden verleend.
- Er wordt een oude woonwijk gesloopt op een afstand van 400 meter van een Natura 2000-gebied om op dezelfde plek een nieuwe, energiezuinige woonwijk te bouwen. De oude woonwijk stond er al voordat het Natura 2000-gebied werd aangewezen. Er zijn energierekeningen beschikbaar die het gasverbruik documenteren. De uitstoot van de oude woonwijk mag worden verrekend met de depositie die veroorzaakt wordt door de bouw en het gebruik van de nieuwe woonwijk.
- Het winnen van zand op een voormalige landbouwgrond.
- Het aanleggen en het gebruik van een nieuwe overnachtingshaven op landbouwgronden.
- Het slopen van een landbouwbedrijf en op hetzelfde perceel het bouwen en in gebruik nemen van een staalfabriek.
- Het bouwen van een windmolen op de locatie van een veehouderij.

Het is eveneens vaste rechtspraak dat het wel mogelijk is om in een Wnb-aanvraag meerdere, niet onlosmakelijk samenhangende, projecten of andere handelingen samen te voegen. De effecten van deze verschillende projecten en andere handelingen mogen dan echter niet met elkaar verrekend worden onder de noemer van intern salderen. De verschillende projecten en andere handelingen moeten afzonderlijk beoordeeld worden.⁶ Indien de aanvrager verschillende projecten met elkaar wil verrekenen dan is sprake van externe saldering.

In de jurisprudentie zijn diverse aanwijzingen te vinden wanneer sprake is van één project (interne saldering mogelijk) of wanneer juist sprake is van verschillende projecten (interne saldering niet mogelijk). Er is pas sprake van één project, en dus van een onlosmakelijke samenhang tussen verschillende onderdelen van één project, wanneer het ene onderdeel van de activiteiten noodzakelijk is voor het andere onderdeel van de activiteiten.⁷

⁴ ABRvS 24 augustus 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR5684, r.o. 2.2.4, ABRvS 17 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1260, r.o. 8.8., ABRvS 8 november 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3002, r.o. 6.2.

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanpak-stikstof/toestemmingsverlening-zonder-pas>.

⁶ Zie bijvoorbeeld 20 juli 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2017, r.o. 4.5 en ABRvS 8 november 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3002, r.o. 6.2.

⁷ Een voorbeeld waarin die noodzaak niet werd aangenomen: ABRvS 24 augustus 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR5684, r.o. 2.2.3.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

Uit jurisprudentie volgt dat een enkele organisatorische samenhang van activiteiten niet voldoende is om te kunnen spreken van één project.⁸ Bij de beantwoording van de vraag of sprake is van verschillende projecten betreft de Afdeling in ieder geval de volgende omstandigheden:

- of de locaties onafhankelijk van elkaar in werking kunnen zijn;
- of er alternatieven bestaan voor de beoogde bedrijfsvoering;
- of er sprake is van enige afstand tussen de locaties.

In één uitspraak oordeelde de Afdeling dat een cumulatie van deze drie omstandigheden leidde tot het oordeel dat sprake is van verschillende projecten.⁹ In een andere uitspraak was alleen omstandigheid twee (alternatieven voor de bedrijfsvoering) voldoende om aan te nemen dat sprake is van verschillende projecten.¹⁰

Dit vraagt van het bevoegd gezag bij aanvragen om interne saldering dus telkens om een specifiek oordeel of sprake is van één project met daarbinnen onlosmakelijk samenhangende activiteiten.

Randvoorwaarde 2: om intern te salderen is een referentiesituatie nodig

Om intern te salderen moet bepaald worden wat de referentiesituatie voor het project is. De referentiedatum is de basis voor de toestemmingverlening waaraan rechten ontleend mogen worden.

Om de referentiesituatie voor een project te bepalen kunnen (in ieder geval) de volgende toestemmingen worden gebruikt¹¹:

- een onherroepelijke, vigerende vergunning die verleend is op basis van de Wnb;
- een onherroepelijke, vigerende vergunning die verleend is op basis van de Natuurbeschermingswet 1998;
- een onherroepelijke, vigerende omgevingsvergunning met een verklaring van geen bedenkingen op grond van de genoemde wetten;
- een onherroepelijke, vigerende omgevingsvergunning op basis van artikel 2.1, eerste lid, onderdeel e of i, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- een geldende melding Activiteitenbesluit;
- een onherroepelijke, vigerende vergunning of melding krachtens de Wet milieubeheer of de Hinderwet die geldig was op de datum dat voor het betrokken N2000-gebied de Vogel- en of Habitatrichtlijn van toepassing werd.¹²

Op grond van vaste jurisprudentie moet ook in beeld worden gebracht of er na de referentiedatum nog een toestemming is verleend op grond waarvan minder stikstofemissie is toegestaan. Als dat het geval is, moet van die toestemming worden uitgegaan.¹³

In diezelfde uitspraak ook voorbeeld waarin die noodzaak wel werd aangenomen: ABRS 24 augustus 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR5684, r.o. 2.2.4.

⁸ ABRS 20 juli 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2017, r.o. 4.5 en ABRS 8 november 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3002, r.o. 6.4.

⁹ ABRS 20 juli 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2017, r.o. 4.5

¹⁰ ABRS 8 november 2017, ECLI:NL:RVS:2017:3002, r.o. 6.4.

¹¹ De niet-vergunningplichtige activiteiten onder de PAS (<0,05 mol/ha/jaar) en PAS-meldingen zijn zijn géén geldige referentie.

¹² Voor de Habitatrichtlijngebieden is dit de datum van plaatsing op de communautaire lijst (voor veel gebieden 7 december 2004), voor de Vogelrichtlijngebieden de aanwijzingsdatum als Vogelrichtlijngebied (maar niet verder terug dan 10 juni 1994).

¹³ Bijvoorbeeld ABRS 19 december 2018, ECLI:NL:RVS:2018:4192, r.o. 9.2.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

Er zijn ook andere toestemmingen denkbaar welke niet zijn genoemd in de bovenstaande opsomming die zouden kunnen gebruikt als referentiedatum. Zie de uitspraak vliegbasis Woensdrecht 18 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2449, waarin de rond de vliegbasis vastgestelde geluidcontour als referentietoestemming werd geaccepteerd.¹⁴ Ook kan er in de referentiesituatie sprake zijn van het hobbymatig houden van vee waarvoor geen vergunningplicht in het milieuspoor geldt.

Ten aanzien van plannen geldt dat de feitelijke, planologisch legale situatie als referentiesituatie dient. Legaliteit van de situatie is een belangrijk aandachtspunt, en de te salderen activiteit moet feitelijk aanwezig of uitgevoerd zijn op het moment van vaststellen van het plan.¹⁵

Voor de helderheid wordt opgemerkt dat vanwege de Afdeling uitspraak meldingen in het kader van de PAS en (voormalige) vergunning vrije activiteiten onder de drempelwaarde (0,05 mol) niet als referentiesituatie kunnen worden aangemerkt. De Afdeling heeft immers in de uitspraak vermeld, dat ervan uitgegaan moet worden dat de grens- en drempelwaarden nimmer bestaan hebben.

Randvoorwaarde 3: om intern te salderen moet een geschikte rekentool beschikbaar zijn
AERIUS Calculator 2019 (verwachte releasedatum nog niet bekend) is niet uitgerust met een gebouwmodule. Daarnaast brengt dit model de pluimstijging ten gevolge impuls (uittreesnelheid) niet in rekening. Dit kan in bepaalde situaties leiden tot een over- of onderschatting van de deposities. Die over- of onderschatting kan optreden bij de volgende situaties:

- Emissiebronnen met een mechanische ventilatie en een verticale uitstroom van de emissies, waarbij de warmteinhoud van de emissie gering is. Situaties waarvoor dit geldt zullen met name emissiebronnen in stallen zijn.
- Emissiebronnen op of nabij vrijstaande gebouwen waarvan de schoorsteenhoogte minder is dan 2.5 maal de hoogte is van het gebouw en waarvoor de depositiebijdrage wordt berekend op een locatie binnen 3 kilometer afstand van de bron. De handreiking van het Nieuw Nationaal Model geeft een typering van de situaties waarin een gebouw invloed heeft.

RIVM ontwikkelt momenteel een nieuwe versie van AERIUS Calculator 19.1 waarin wel rekening kan worden gehouden met de uittreesnelheid. De wijze waarop de invloed van gebouwen kan worden meegenomen, wordt nog onderzocht. Zolang AERIUS Calculator niet is aangepast op deze twee punten, is het model niet te gebruiken voor depositieberekeningen in bovengenoemde twee situaties. Voor deze activiteiten is toestemmingsverlening vooralsnog niet mogelijk.

Randvoorwaarde 4: om intern te salderen moet voldaan worden aan provinciale beleidsregels- en verordeningen

Mogelijk hebben provincies nog bestaande beleidsregels die relevant zijn voor toestemmingsverlening zonder het PAS, bijvoorbeeld over Wnb-aanvragen die gericht zijn op het huisvesten van dieren. Het is aan iedere provincie zelf om dit uit te zoeken. Daarnaast is het voorstel dat op korte termijn (dit jaar) nieuwe beleidsregels zullen worden vastgesteld.

Toetsingskader

In de jurisprudentie wordt intern salderen beschouwd als integraal onderdeel van het plan of project. Dat is van belang voor het toetsingskader.

¹⁴ Zie de uitspraak vliegbasis Woensdrecht 18 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2449, waarin de rond de vliegbasis vastgestelde geluidcontour als referentietoestemming werd geaccepteerd.

¹⁵ ABRvS 1 juni 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1515.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

Voor intern salderen geldt bij projecten een toestemmingslicht, omdat niet op voorhand kan worden uitgesloten dat de depositie in de beoogde situatie leidt tot negatieve effecten op Natura 2000-gebieden. In geval van interne saldering kan met een verslechteringstoets worden uitgesloten dat de mogelijke negatieve effecten van de activiteit *significant* zijn. De aangevraagde activiteit zelf leidt immers niet tot een verhoging van stikstofdepositie ten opzichte van de eerder vergunde situatie.¹⁶ In dat geval verplicht de Wnb niet tot het maken van een passende beoordeling.

Voor plannen geldt geen toestemmingsplicht, maar alleen de verplichting op grond van art. 2.8, eerste lid Wnb om een passende beoordeling te maken als het plan significante gevolgen voor het betrokken Natura 2000-gebied kan hebben. Dit leidt overigens automatisch ook tot het opstellen van een plan-m.e.r. (zie artikel 7.2a Wet milieubeheer). Bij de beoordeling of sprake kan zijn van significante gevolgen gaat het erom dat bezien wordt of het plan als zodanig niet leidt tot significante gevolgen. Bij die beoordeling mag interne saldering worden betrokken. Als de in een plan voorziene activiteiten niet, of per saldo niet leiden tot een toename van de stikstofdepositie, is er voor het aspect stikstof geen passende beoordeling noodzakelijk.¹⁷

¹⁶ ABRvS 16 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018:901, r.o. 4.2.

¹⁷ ABRvS 1 april 2015, ECLI:NL:RVS:2015:999, r.o. 2.7.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

ONDERDEEL B: EXTERN SALDEREN

OPLEGGER NOTITIE EXTERN SALDEREN

In bijgaande notitie zijn diverse aspecten van externe saldering samengebracht. Er wordt nu gevraagd om een aantal richtinggevende besluiten, zodat de beleidsregels voor extern salderen verder kunnen worden uitgewerkt voor het Bestuurlijk overleg.

Beslispunt 1. Depositiebank

De notitie schetst opties over de wijze waarop extern salderen vorm gegeven kan worden. De werkgroep heeft daarbij de voorkeur om in elk geval met een centrale depositiebank te gaan werken, omdat dit leidt tot de meest efficiëntie inzet van beschikbare depositieruimte, de beste sturingsmogelijkheden geeft voor het enerzijds uitgeven en toekennen van depositie aan initiatieven en anderzijds eveneens de meeste mogelijkheden biedt om gelet op de noodzakelijke depositiedaling, ruimte af te romen t.b.v. van de natuur.

Omdat het enige tijd kan duren voordat een depositiebank in de lucht is, wordt voorgesteld om in de tussentijd, onder strikte voorwaarden, individuele saldering toe te staan.

Voorstel:

11.1

Beslispunt 2. Afromen depositieruimte

Uit de notitie volgt dat besloten kan worden om bij externe saldering een deel van de depositieruimte af te romen om een gewenste depositiedaling in de Natura 2000-gebieden te realiseren. De Werkgroep geeft daarbij aan dat gelet op de grote overbelasting van de natuurgebieden afroming noodzakelijk lijkt om de natuurdoelen te realiseren.

Voorstel:

11.1

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

BIJLAGE B1: TOESTEMMINGSVERLENING ZONDER PAS - EXTERN SALDEREN

Inleiding

Tot de invoering van het Programma Aanpak Stikstof op 1 juli 2015 werd extern salderen regelmatig toegepast, bijvoorbeeld bij agrarische bedrijven, industriële bedrijven en wegen. Wanneer werd voldaan aan bepaalde voorwaarden (zie bijlage 2 voor overzicht jurisprudentie) kon een initiatiefnemer rechten voor stikstofemissie overnemen en daarmee ruimte voor uitbreiding creëren. De rechten van de saldogevende partij werden (deels) ingetrokken, waarmee geborgd werd dat het initiatief netto niet tot een toename van stikstofdepositie leidde en rechten niet opnieuw gebruikt konden worden. In de Wet natuurbescherming is extern salderen niet mogelijk. Dit is vastgelegd in artikel 5.5, derde lid van de Wet natuurbescherming en (impliciet) in artikel 2.14, derde lid, van het Besluit natuurbescherming. In beide artikelen is nadrukkelijk aangegeven dat dit verbod alleen geldt zolang er een programma (in dit geval het PAS) in werking is. Met de PAS-uitspraken van de Afdeling is het programma niet meer in werking, en ontstaan dus mogelijkheden om gebruik te maken van extern salderen. De Afdeling heeft in haar uitspraak met betrekking tot bemesten en beweiden wel extra voorwaarden gesteld aan extern salderen (zie bijlage B2).

In voorliggende memo zijn definiëring, beleidslijnen en randvoorwaarden uitgewerkt ten aanzien van extern salderen.

Definitie

Externe saldering betreft het deels of geheel intrekken van een toestemming voor stikstofemissie van één of meer activiteiten op een andere locatie ten behoeve van de verlening van een nieuwe toestemming voor een ander (nieuw of gewijzigd) plan of project.

De definitie van extern salderen wordt mede bepaald door de definitie van intern salderen. In feite is sprake van extern salderen in gevallen waarin depositie als gevolg van het ene plan of project verrekend wordt met die van een ander plan of project, en waar geen sprake is van intern salderen. Daarbij is het belangrijk te realiseren dat de meeste richtinggevende jurisprudentie zich toespitst op extern salderen bij agrarische bedrijven.

Wij realiseren ons dat deze definitie niet in 100% van de gevallen dekkend is. Wij denken hierbij aan salderen met activiteiten die op grond van wet- of regelgeving zonder toestemmingsbesluit zijn toegestaan¹⁸. Salderen is in dergelijke gevallen niet zonder meer onmogelijk, maar dient afgestemd te worden met het bevoegd gezag. In alle gevallen moet worden voldaan aan onderstaande voorwaarden en nadere jurisprudentie.

Randvoorwaarden extern salderen

Om te kunnen salderen moet zijn voldaan aan een aantal randvoorwaarden:

1. Het initiatief moet passen binnen de reikwijdte van de beschikbare versie van het voorgeschreven rekenmodel;
2. Uit een berekening met het voorgeschreven rekenmodel moet blijken dat na salderen op alle relevante hexagonen waar sprake is van overschrijding van de KDW, geen sprake is van een depositietoename, maar van een daling of een gelijkblijvende situatie¹⁹;

¹⁸ Bijvoorbeeld uitspraak vliegbasis Woensdrecht van 18 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2449.

¹⁹ NB: 'stapeling' van intern salderen, extern salderen, ecologische beoordeling, ADC is hierbij buiten beschouwing gelaten.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

3. Er moet worden geborgd dat de saldogevende activiteit niet meer kan plaatsvinden. In de meeste gevallen wordt dit geborgd door het intrekken van het relevante toestemmingsbesluit. In overige gevallen kan dit geborgd worden door een (privaatrechtelijke) overeenkomst of een bestemmingsplanwijziging;
4. Er moet voldaan worden aan de eisen die volgen uit jurisprudentie over salderen (zie bijlage voor huidige stand van zaken);
5. Er moet worden voldaan aan de beleidsregels en verordeningen die door het bevoegd gezag zijn gesteld (voor zover nog relevant). De afzonderlijke bevoegde gezagen zullen dit zelf moeten inventariseren en communiceren naar initiatiefnemers.

Beleidsoverwegingen

Keuze: wijzen van extern salderen

Extern salderen kan op verschillende wijzen plaatsvinden. Allereerst is er onderscheid tussen individueel salderen en salderen via een salderingsbank. Als individueel salderen beschouwen wij het salderen, waarbij de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk is voor het aankopen van voldoende saldo. Bij salderen via een salderingsbank is het bevoegd gezag verantwoordelijk voor het bijhouden van de bank en kunnen alle initiatiefnemers (onder voorwaarden) gebruik maken van het op dat moment beschikbare saldo. Wij onderscheiden de volgende mogelijkheden:

1. Individueel salderen, slechts beperkt door vaste jurisprudentie
2. Individueel salderen met beperkingen (bijv. bepaalde sectoren of alleen voor effecten met beperkte omvang)
3. Oprichten van een depositiebank met (eventueel tijdelijk) verbod op individueel salderen
4. Oprichten van een depositiebank en tot de bank beschikbaar is (beperkt) individueel salderen
5. Individueel salderen en depositiebank naast elkaar beschikbaar

Optie 1 Individueel salderen zonder beperkingen

Voordelen:

- Kan snel worden opgestart, spelregels zijn bepaald door jurisprudentie;
- In principe voor iedere initiatiefnemer beschikbaar;
- Biedt mogelijk op korte termijn oplossing voor een aantal urgente (en maatschappelijk relevante) projecten;
- Geen ingewikkeld registratiesysteem nodig.

Nadelen:

- Afhankelijk van specifieke situatie is (veel) extra geld nodig om rechten te verwerven. Dit geld kan niet worden ingezet voor verschoning of verduurzaming binnen het plan of project, maar verdwijnt richting gestopte bedrijven of initiatieven;
- Kan een lange termijn oplossing (nieuw programma) in de weg zitten (nu nog geen visie wat nodig is voor toekomstperspectief);
- Ruimte is niet (meer) beschikbaar om een depositiebank te vullen;
- Geen grip op handel in emissierechten, prijzen kunnen hoog oplopen waardoor extern salderen voor kleine initiatieven zeer lastig wordt;
- Geen overzicht van beschikbare saldo's;
- Salderen kan een dalende lijn ("substantiële" afname) van depositie in de weg zitten. Dit vormt ook een juridisch risico in het licht van de PAS-uitspraken. Uit die uitspraak blijkt dat wanneer de depositiedaling als gevolg van stoppende bedrijven noodzakelijk is voor behoud of het voorkomen van verslechtering, deze

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

daling niet als mitigerende maatregel mag worden ingezet in de passende beoordeling²⁰;

- Minder geschikt voor industrie en andere activiteiten met grote emissies of een verre verspreiding van stikstof.

Optie 2 Individueel salderen met beperkingen

Binnen deze optie zijn meerdere mogelijkheden, bijvoorbeeld individueel (op plan- of projectniveau) salderen alleen mogelijk maken voor initiatieven met een beoogde depositie lager dan een bepaalde waarde (bijv. 0,5 of 1 mol/ha/jr), of alleen voor initiatieven in een of enkele sectoren (bijv. alleen sectoren waarin de depositie een dalende lijn vertoont), of alleen voor projecten van openbaar belang (bijv. wegen, dijkversterkingen, woningbouw), of alleen op planniveau. De voor- en nadelen zijn vergelijkbaar met die van optie 1, maar door salderen beperkt toe te staan, zullen de nadelen minder zwaar wegen dan zonder beperkingen. Het voordeel dat individueel salderen voor iedereen bruikbaar is valt uiteraard weg wanneer beperkingen worden opgelegd.

Optie 3 Oprichten depositiebank met (eventueel tijdelijk) verbod op individueel salderen

Voordelen:

- Voorkomt individuele handel in stikstofrechten, grip op de markt en inzicht in beschikbare saldo's;
- Biedt meer ruimte voor initiatieven, omdat alle beschikbare ruimte benut kan worden (efficiënter inzetten saldo);
- Je kunt de uitgifte zelf bepalen en prioritering aanbrengen (en bijvoorbeeld voormalige melders / aanvragers van vernietigde vergunningen of prioritaire projecten voorrang geven) of bepaalde sectoren; Ook het werken in tranches, waarbij de ruimte in bepaalde perioden wordt toegekend aan actuele projecten behoort tot de mogelijkheden;
- Voor alle sectoren (industrie, landbouw e.d.) geschikt;
- Het is mogelijk om 'schotten' te plaatsen en per sector ruimte beschikbaar te stellen, zodat niet één sector beslag kan leggen op alle beschikbare ruimte;
- Het is mogelijk depositieruimte af te romen met een specifiek % per hexagon, waardoor veel nauwkeuriger gestuurd kan worden op de ecologische doelen.

Nadelen:

- Door efficiënter benutten saldo (zie voordelen) minder snelle daling depositie, tenzij wordt afgeroomd;
- Vulling van bank moet eerst gecreëerd worden voor deze is uit te geven;
- Risico dat vulling niet tot stand komt omdat ondernemers rechten niet laten intrekken, wellicht kun je niet verplichten tot vullen van de bank (aanvullende wet- of regelgeving nodig?);
- Eerdere provinciale depositiebanken zijn onbruikbaar verklaard door de Afdeling (zie bijlage B3). Er is tijd nodig om een juridisch houdbare bank op te zetten;
- Geen oplossing korte termijn: minimaal 1 jaar nodig om op basis hiervan te kunnen werken (bij tevens extern salderen vooruitlopend op een depositiebank zal er nog minder vulling komen).
- Er moet geborgd worden dat er een samenhang is tussen een uitbreidend bedrijf, de rechten in de salderingsbank, en de effecten op de natuurwaarden. Dit vergt nadere studie.
- 11.1

²⁰ ABRS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1764, r.o. 13.6.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

11.1

Optie 4 Depositiebank en (tot de oprichting) individueel salderen

Voordelen (ten opzichte van een van beide opties):

- Snel weer een start te maken met vergunningverlening, maar met oog voor een "duurzamere" oplossing voor de lange(re) termijn.

Nadelen:

- Minder snelle vulling van depositiebank

Optie 5 Beide opties (salderingsbank en individueel salderen) beschikbaar

Voordelen:

- Meer flexibiliteit (met name voor plannen en projecten waar mogelijkheden voor salderen al beschikbaar zijn, door bijv. het moeten opkopen van bedrijf met stikstofemissie ten gunste van weg- of woningbouw);
- Op korte termijn beschikbaar;

Nadelen:

- Minder snelle vulling van depositiebank;
- Voor saldogevers is het aantrekkelijker om rechten te verkopen aan initiatiefnemer dan vullen depositiebank;

11.1

N.B. Onderdeel van nadere uitwerking van een depositiebank zou moeten zijn om een nadere studie te verrichten naar de (on)mogelijkheden om het gebruik van een depositiebank te beprijzen.

Keuze: vulling salderingsbank

Een salderingsbank kan op verschillende wijzen gevuld worden. De meest voor de hand liggende manier is om dit te doen met stoppende bedrijven. Dit werkt het best wanneer niet ook nog individueel gesaldeerd mag worden. Het nadeel is dat het vrij lang duurt voor de bank (landsdekkend) gevuld is. Een andere optie is om hiervoor bronmaatregelen in te zetten. Daarmee kan een basishoeveelheid ruimte worden gecreëerd die landsdekkend is. Ook hiervoor geldt dat het vrij lang kan duren om een dergelijke maatregelen in te voeren. Daarnaast moet goed nagedacht worden in hoeverre een dergelijke maatregel ingezet mag worden om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Er bestaat een juridisch risico dat dit wordt gezien als een instandhoudings- of passende maatregel. Afkomen lijkt hier noodzakelijk. Tot slot is er nog de mogelijkheid om als overheid ruimte te kopen en daarmee de bank te vullen. Ook hiervoor is tijd nodig, en het leidt niet tot landsdekkend beschikbare ruimte. In onderstaande tabel zijn de voor- en nadelen kort op een rijtje gezet.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

Vulling	Voordelen	Nadelen
Stoppers	Relatief eenvoudig	Duurt lang voor bank landsdekkend is
Bronmaatregelen	Landsdekkend	Duurt lang om te implementeren Ruimte kan slechts deels gebruikt worden. Kan alleen als de bronmaatregel al geïmplementeerd is en effect heeft.
Kopen	Mogelijkheid om ruimte beschikbaar te maken waar deze het hardst nodig is Kan in theorie wat sneller gaan dan andere opties	Duur Alleen lokale ruimte

11.1

Keuze: wel of niet afromen

Afoming van de rechten van de saldogevende activiteit is een voor de hand liggende maatregel om de negatieve effecten van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden te verminderen, zodat de instandhoudingsdoelen gehaald kunnen worden. Het vergt een nadere (ecologische) onderbouwing om vast te stellen hoe hoog het afomingspercentage moet zijn. Tevens dient dit percentage bezien te worden in samenhang met bronmaatregelen.

Er zijn verschillende mogelijkheden om rechten af te romen.

1. Integraal afromen met vastgesteld percentage, bijv. 50%. NB: dit percentage moet hoger zijn dan het percentage latente ruimte in vergunningen om een daadwerkelijke daling van de depositie te realiseren!;
2. Integraal afromen met een percentage dat afhankelijk is van de mate van overschrijding van het stikstofgevoelige Natura 2000-gebied waar het grootste effect optreedt, bijv. totale depositie > 3x de KDW van het meest gevoelige habitatype of leefgebied 80% afromen, >2x de KDW 60% afromen, 1,5-2x KDW 40% afromen en overige gevallen 20% afromen;
3. Integraal afromen met een percentage dat afhankelijk is van de toename van de hoeveelheid depositie voor salderen, bijv. <0,1 mol/ha/jaar 10% afromen, <0,5 mol/ha/jr 30% afromen, <1 mol/ha/jr 50% afromen en > 1 mol/ha/jr 70% afromen;
4. Zonering in afromen, waarbij % afromen afhankelijk is van afstand tot grens van Natura 2000-gebied of dat saldering met stoppende bedrijven binnen 1 km van een overbelast Natura2000-gebied niet is toegestaan;
5. 'Dubbel' salderen, door de voorwaarde te stellen dat minimaal x maal de hoeveelheid rechten in kg emissie moet worden gekocht, en daarnaast de (uit jurisprudentie volgende) voorwaarde dat op alle hexagonen ten minste sprake moet zijn van een gelijkblijvende situatie;
6. Het niet beschikbaar stellen van de latente ruimte in vergunningen voor extern salderen;
7. Een combinatie van bovenstaande opties.

11.1

De Afdeling bestuursrechtspraak ziet het beperken van verlenen van vergunningen tot situaties waarin een reductie van ammoniakdepositie wordt bewerkstelligd, als een instrument

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

om te voldoen aan artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn (passende maatregel).²¹ 11.1

Hieronder zijn kort de voor- en nadelen van de genoemde opties op een rijtje gezet, gevolgd door het advies vanuit de werkgroep:

Optie 1:

Voordelen: gelijk speelveld voor alle initiatieven met effect op KDW-overschreden hexagonen; makkelijk te implementeren; effect op depositie is aan de hand van verleende vergunningen te voorspellen

Nadelen: het is niet mogelijk te sturen op (zwaar) belaste gebieden, zoals de Peel; ook voor kleine toenames zijn relatief veel rechten nodig; daling vindt niet per se plaats waar dat het hardst nodig is

Optie 2:

Voordelen: depositie daalt het snelst in gebieden waar de overbelasting het grootste is, dit zijn over het algemeen ook de locaties waar ecologisch gezien de grootste noodzaak tot daling ligt.

Nadelen: rechten nabij gevoelige Natura 2000-gebieden zullen schaars en dus duur zijn, dit kan leiden tot minder verschoning van bestaande activiteiten.

Optie 3:

Voordelen: stimuleert het nemen van maatregelen waardoor zo min mogelijk depositieruimte nodig is

Nadelen: beperkt ontwikkelingen nabij Natura 2000-gebieden; daling vindt niet per se plaats waar dat het hardst nodig is.

Optie 4:

Voordelen: depositie daalt het snelst in gebieden waar dat het hardst nodig is;

Nadelen: economische ontwikkelingen nabij Natura 2000-gebieden worden meer beperkt dan ontwikkelingen op grotere afstand (maar eigenlijk is het speelveld per definitie ongelijk, andere uitdagingen als je dichtbij N2000 zit); rechten nabij gevoelige Natura 2000-gebieden zullen schaars en dus duur zijn, dit kan leiden tot minder verschoning van bestaande activiteiten. Als er echter te weinig groeimogelijkheden voor een bedrijf zijn in de nabijheid van een Natura2000-gebied en hij wel aan strenge eisen moet voldoen, zal een dergelijk bedrijf toch wel stoppen omdat het bedrijf niet meer levensvatbaar is.

Optie 5:

Voordelen: versnelde daling van depositie; extra stimulans voor verschoning van bestaande bronnen.

Nadelen: economische ontwikkelingen nabij Natura 2000-gebieden worden meer beperkt dan ontwikkelingen op grotere afstand (geen gelijk speelveld); rechten nabij gevoelige Natura 2000-gebieden zullen schaars en dus duur zijn, dit kan leiden tot minder verschoning van bestaande activiteiten.

Optie 6:

Voordelen: beperkte impact op initiatiefnemers; het voorkomt een feitelijke stijging.

²¹ AbRvS 31 maart 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BL9656, r.o. 2.5.8.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

Nadelen: leidt alleen tot een theoretische daling en niet tot feitelijke daling; kan leiden tot ongewenst gedrag waarbij tijdelijk de ruimte wordt opgevuld of het gebruik/productie wordt opgevoerd om meer rechten te kunnen verkopen.

Optie 7:

Zie de afzonderlijke opties voor de voor- en nadelen.

11.1

Beleidsregels

11.1

1. Duurzaamheidseisen stellen voor toepassing extern salderen
 - Normering mogelijk door voor activiteiten met meer depositie ook meer eisen stellen. Bijv. BBT+ bij depositietoename tot 0,5 mol/ha/jr, BBT++ bij toename tot 1 mol/ha/jr etc.
 - Veehouderijen kunnen alleen salderen als wordt voldaan aan het Besluit emissiearme huisvesting zoals dat geldt op het moment van de aanvraag voor een toestemmingsbesluit (dat is bijvoorbeeld een vergunning ingevolge artikel 2.7, tweede lid, Wet natuurbescherming).
 - Andere (industriële) bedrijven kunnen alleen salderen als voor de wijziging of uitbreiding van het bedrijf alle energiebesparende maatregelen (dit geldt m.n. voor verbrandingsinstallaties) zijn genomen die een terugverdientijd hebben van 5 jaar of korter.
 - Toename van depositie beperken (gebiedsafhankelijk): bijvoorbeeld maximaal 0,1 mol op sterk overbelaste gebieden, maximaal 2 mol op niet overbelaste gebieden etc.
2. Ongewenste categorieën van activiteiten uitsluiten (mits juridisch mogelijk op basis van eisen uit Wnb)
 - De reeds onherroepelijk OR die is vergund in het PAS enkel beschikbaar stellen voor extern salderen indien de activiteit ook feitelijk is gerealiseerd (bewijslast bij de initiatiefnemers).
4. Alleen salderen toestaan wanneer uit een separate schriftelijke onderbouwing blijkt dat de aangevraagde stikstof veroorzakende activiteiten zowel vanuit technisch als bedrijfseconomisch perspectief realistisch zijn en welke emissiebeperkende maatregelen worden toegepast.
5. Voor tijdelijke emissies (bouwfase) de beschikbaar te stellen depositieruimte laten afhangen van hoe 'schoon' het gebruikte materieel en voertuigen zijn (bijv. max. 0,5 mol/ha/jr bij Stage III/Euro IV, maximaal 1,0 mol/ha/jr bij Stage IV/Euro V etc.)
6. Alleen saldering toestaan, wanneer blijkt dat het initiatief best beschikbare technieken op het gebied van stikstofemissie gebruikt voor haar activiteiten. Dit betreft technieken die zijn opgenomen in een op te stellen regeling, en die regelmatig worden bijgewerkt.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

11.1

Mogelijk maken van extern salderen

Met onderstaande zaken moet in ieder geval rekening worden gehouden om extern salderen mogelijk te maken:

1. Er moet inhoudelijk worden afgestemd met de juridische werkgroep en vergunningspecialisten (PIU);
2. Er moet bestuurlijk worden afgestemd welke voorwaarden worden verbonden aan salderen en welke vorm van extern salderen het best is;
3. Voorwaarden die aan salderen worden gesteld moeten in decentrale beleidsregels worden vastgelegd;
4. Het verplichte gebruik van AERIUS Calculator moet worden vastgelegd in landelijke wetgeving of decentrale beleidsregel;
5. De duurzaamheidseisen moeten, om juridisch houdbaar te zijn, wel overeenstemmen met de belangen die de Wnb dient. Hierop is een juridische check nodig;
6. Er moet een versie van AERIUS beschikbaar zijn die bij voorkeur voor alle initiatieven bruikbaar is;
7. Mogelijk is extra wet- of regelgeving nodig om vulling van een salderingsbank te garanderen;
8. Automatische instemming voor gebieden in andere provincies moet opnieuw worden geregeld.

Let op dat bij extern salderen een extra inspanning wordt gevraagd van de bevoegde gezagen. Er zal moeten worden gecontroleerd of wordt voldaan aan de juridische voorwaarden. Hierbij is ook extra advies nodig van gemeenten en/of omgevingsdiensten wanneer milieuvergunningen gecontroleerd moeten worden (o.a. wat is de vergunning met laagste depositie, is de vergunning wellicht ingetrokken, is (oude) vergunning niet van rechtswege vervallen, is een inrichting in werking te nemen zonder milieu- of Wnb vergunning etc.). Dit geldt ook voor toestemmingsbesluiten waarmee een depositiebank gevuld moet worden.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

Bijlage B1: Relevante wetsartikelen

NB: niet alle genoemde artikelen zijn nog rechtsgeldig, deze zijn hier uitsluitend opgenomen als referentie!

Wet natuurbescherming

Artikel 2.7 (*Vergunningplicht/vaststellen plan*)

1 Een bestuursorgaan stelt een plan dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, uitsluitend vast indien is voldaan aan artikel 2.8, met uitzondering van het negende lid.

2 Het is verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen.

3 Gedeputeerde staten verlenen een vergunning als bedoeld in het tweede lid uitsluitend indien is voldaan aan:

- a. artikel 2.8, met uitzondering van het negende lid, wanneer de vergunning betrekking heeft op een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, of
- b. artikel 2.8, negende lid, wanneer zij betrekking heeft op andere handelingen dan projecten als bedoeld in onderdeel a.

4 Het verbod, bedoeld in het tweede lid, is niet van toepassing op projecten en andere handelingen ten aanzien waarvan bij of krachtens enige wettelijke bepaling een besluit is vereist, indien bij of krachtens die wet is bepaald dat dat besluit uitsluitend wordt vastgesteld indien is voldaan aan artikel 2.8.

Artikel 2.8, lid 1-3 (*Passende beoordeling*)

1 Voor een plan als bedoeld in artikel 2.7, eerste lid, of een project als bedoeld in artikel 2.7, derde lid, onderdeel a, maakt het bestuursorgaan, onderscheidenlijk de aanvrager van de vergunning, een passende beoordeling van de gevolgen voor het Natura 2000-gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied.

2 In afwijking van het eerste lid hoeft geen passende beoordeling te worden gemaakt, ingeval het plan of het project een herhaling of voortzetting is van een ander plan, onderscheidenlijk project, of deel uitmaakt van een ander plan, voor zover voor dat andere plan of project een passende beoordeling is gemaakt en een nieuwe passende beoordeling redelijkerwijs geen nieuwe gegevens en inzichten kan opleveren over de significante gevolgen van dat plan of project.

3 Het bestuursorgaan stelt het plan uitsluitend vast, en gedeputeerde staten verlenen voor het project, bedoeld in het eerste lid, uitsluitend een vergunning, indien uit de passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat het plan, onderscheidenlijk het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zal aantasten.

Besluit Natuurbescherming

Artikel 2.7, eerste lid (*Besluiten waarbij ontwikkelingsruimte kan worden toegekend*)

1 De ontwikkelingsruimte voor een in het programma opgenomen Natura 2000-gebied, kan, met uitzondering van de ruimte die in het programma is toegedeeld aan in het programma beschreven projecten en andere handelingen als bedoeld in artikel 2.9, eerste lid, van de wet, overeenkomstig de uitgangspunten, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onderdeel h, door het

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

bestuursorgaan dat bevoegd is tot het nemen van het desbetreffende besluit, worden toegeedeeld in:

- a. een beheerplan als bedoeld in artikel 2.3 van de wet voor zover in dat beheerplan een project of andere handeling als bedoeld in artikel 2.9, eerste lid, van de wet is beschreven;
- b. een vergunning als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid, van de wet;
- c. een bestemmingsplan dat betrekking heeft op een ontwikkelingsgebied als bedoeld in artikel 2.3 van de Crisis- en herstelwet en dat voldoet aan artikel 5.6 van de wet;
- d. een omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onderdeel i, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in samenhang met artikel 2.2aa, onderdeel a, van het Besluit omgevingsrecht;
- e. een tracébesluit waarop artikel 13, zevende lid, van de Tracéwet van toepassing is;
- f. een wegaanpassingsbesluit waarop artikel 9, vierde lid, van de Spoedwet wegverbreding van toepassing is, of
- g. een ander besluit dat bij ministeriële regeling is aangewezen.

LET OP:

Artikel 2.6a van de Regeling natuurbescherming

Het kavelbesluit, bedoeld in artikel 1, van de Wet windenergie op zee wordt aangewezen als een besluit waarin op grond van artikel 2.7, eerste lid, van het Besluit natuurbescherming ontwikkelingsruimte kan worden toegeedeeld.

Regeling Natuurbescherming

Artikel 2.4, lid 5-8(*Referentiesituatie*)

5 Ingeval een voorgenomen project of een andere handeling bestaat uit de wijziging of uitbreiding van een bestaande activiteit, wordt de in het tweede lid bedoelde toename bepaald ten opzichte van:

- a. het project dat, of de andere handeling die is toegestaan op grond van een vergunning als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid, van de wet, een beheerplan als bedoeld in artikel 2.3 van de wet of een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.2aa, onderdeel a, van het Besluit omgevingsrecht, indien voor dat project of die handeling reeds toestemming is verleend door middel van een zodanig besluit, onderscheidenlijk het project of de andere handeling waarvoor een melding als bedoeld in artikel 2.7 is gedaan, of,
- b. bij gebreke van een eerder besluit als bedoeld in onderdeel a, de bestaande activiteit en de daarbij behorende stikstofdepositie die ten hoogste feitelijk door die bestaande activiteit werd veroorzaakt vóór 1 januari 2015, of
- c. de feitelijk veroorzaakte stikstofdepositie, bedoeld in onderdeel b, ingeval die hoger is dan de stikstofdepositie die is toegestaan op grond van een eerder besluit als bedoeld in onderdeel a, voor zover dat besluit vóór 1 juli 2015 is genomen.

6 Ingeval na een besluit als bedoeld in het vijfde lid, onderdeel a, of na een melding als bedoeld in artikel 2.7 een of meer meldingen zijn gedaan die betrekking hebben op wijzigingen van het project of de andere handeling waarop dat toestemmingsbesluit of de eerstgenoemde melding betrekking had, wordt de in het tweede lid bedoelde toename bepaald ten opzichte van het project of de andere handeling zoals dat, onderscheidenlijk die is gewijzigd overeenkomstig de laatste melding.

7 De stikstofdepositie, bedoeld in het vijfde lid, onderdelen b en c, betreft de hoogste stikstofdepositie die in de periode van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2014 als gevolg van de daadwerkelijk in de betrokken inrichting verrichte activiteiten plaatsvond, voor zover die stikstofdepositie niet meer bedroeg dan de stikstofdepositie die mogelijk was overeenkomstig:

- a. de op 1 januari 2015 voor de betrokken inrichting geldende omgevingsvergunning, voor zover het een activiteit betreft als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onderdeel e of i, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, of
- b. de op 1 januari 2015 voor de betrokken inrichting geldende vergunning of gedane melding krachtens de Wet milieubeheer of Hinderwet.

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

8 In gevallen als bedoeld in het vijfde lid, onderdelen b en c, waarin een voorgenomen project of andere handeling betrekking heeft op een wijziging of uitbreiding van een bestaande activiteit in opdracht van de Minister van Defensie, wordt de toename, bedoeld in het tweede lid, bepaald ten opzichte van de stikstofdepositie van het volledig operationeel gebruik:

- a. van een inrichting binnen de kaders van een omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onderdeel e of i, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, of een vergunning of melding krachtens de Wet milieubeheer of Hinderwet;
- b. van een militaire luchthaven, met inbegrip van burgermedegebruik dat ingevolge de Wet luchtvaart is toegestaan en met inbegrip van het luchtvaartterrein, bedoeld in de Luchtvaartwet;
- c. van een oefenterrein dat is toegestaan ingevolge het beheerplan, bedoeld in artikel 2.3 van de wet, voor het Natura 2000-gebied waarin dat oefenterrein ligt.

CONCEPT

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

42.e

Bijlage B2: Voorbeelden van jurisprudentie met betrekking tot extern salderen

De voornaamste voorwaarden die in de jurisprudentie zijn ontwikkeld met betrekking tot extern salderen zijn, samengevat:

- Mitigatie in de vorm van externe saldering is slechts mogelijk als er directe samenhang bestaat tussen de intrekking van de milieuvergunning en de verlening van de natuurvergunning (Wnb of Nbw). Die directe samenhang wordt aangenomen als de vergunning voor het saldogevende bedrijf daadwerkelijk is of zal worden ingetrokken ten behoeve van de uitbreiding van het saldo-ontvangende bedrijf. Dit kan blijken uit het intrekkingbesluit of uit een overeenkomst tussen het saldogevende en saldo-ontvangende bedrijf over de overname van het stikstofdepositiesaldo van de in te trekken toestemming. Verder dient vast te staan dat de bedrijfsvoering van het saldogevende bedrijf daadwerkelijk is of wordt beëindigd (uitspraak Raad van State van 13 november 2013, zaaknummers 201303243/1/R2, 201303324/1/R2, 201303514/1/R2 en 201303816/1/R2).
- Een milieuvergunning die is verleend en is ingetrokken voordat artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn van toepassing werd op een Natura 2000-gebied waarop het bedrijf stikstofdepositie veroorzaakt (de Europese referentiedatum), kan niet voor externe saldering worden gebruikt (uitspraak Raad van State van 18 april 2012, zaaknummer 201003985/1/A4).
- Externe saldering kan alleen met stikstofdeposities die waren vergund op de Europese referentiedatum en die ook nog aanwezig waren of konden zijn tot het moment van intrekking van de toestemming of het sluiten van de overeenkomst. Dat is het geval als de hervatting van het bedrijf mogelijk is zonder dat daarvoor een natuurvergunning voor de realisering van een project is vereist (uitspraak Raad van State van 13 november 2013, zaaknummers 201303243/1/R2, 201303324/1/R2, 201303514/1/R2 en 201303816/1/R2).
- Het voorkomen dat dezelfde emissierechten tegelijkertijd op twee bedrijven worden gebruikt, maar ook dat enige tijd in het geheel geen gebruik kan worden gemaakt van een saldo, kan volgens de Raad van State bij wijze van voorbeeld als volgt worden gerealiseerd. De vergunning voor de saldo-ontvanger wordt pas verleend nadat het daarvoor benodigde intrekkingbesluit onherroepelijk is geworden. Om te voorkomen dat er een periode ontstaat waarin noch de saldo-ontvanger, noch de saldogever gebruik kan maken van het saldo, kan in het intrekkingbesluit worden bepaald dat dat besluit pas werking verkrijgt zodra de vergunning van kracht is geworden (uitspraak Raad van State van 29 juni 2016, zaaknummer 201502440/1/R2).
- Er moet overal (op alle hexagonen) sprake zijn van een gelijkblijvende depositie of een afname;
- De Afdeling is van oordeel dat dubbele inzet van stikstofdepositie is uitgesloten als extern gesaldeerd wordt met een bedrijf dat (i) op 1 juli 2015 geen stikstofdepositie meer veroorzaakte of (ii) op 1 juli 2018 nog stikstofdepositie veroorzaakte, of (iii) binnen één kilometer afstand van een Natura 2000-gebied staat. Dubbele inzet van deposities is niet uitgesloten als extern gesaldeerd wordt met een bedrijf dat feitelijk is beëindigd in de periode 1 juli 2015 - 1 juli 2018 (uitspraak Raad van State van 29 mei 2019, zaaknummer 201506170/2)

Datum: 26.08.2019

Versie: 1.3

Opgesteld door: Werkgroep 'Toestemmingsverlening zonder PAS'; subwerkgroep 'Intern en extern salderen'

Bijlage B3: Jurisprudentie met betrekking tot depositiebanken

Aan stikstofdepositiebanken worden vergelijkbare eisen gesteld als aan extern saldering, zo blijkt uit enkele uitspraken.

Uitspraken met zaaknummers 201303243/1, 201303324/1, 201303514/1 en 201303816/1

- Het bedrijf moet feitelijk nog aanwezig zijn en zonder milieu- of Wnb vergunning in gebruiken genomen kunnen worden op het moment dat het saldo in de bank wordt opgenomen én op het moment dat de milieuvergunning wordt ingetrokken (uitspraken met zaaknummers 201303243/1, 201303324/1, 201303514/1 en 201303816/1)
- Een directe koppeling tussen de ingetrokken milieuvergunning van een saldogevend bedrijf en het onttrokken saldo voor het saldo-ontvangende bedrijf, zoals aan de orde bij externe saldering, is bij saldering op grond van een depositiebank niet relevant. Gelet hierop is het niet bezwaarlijk dat bij saldering op grond van een depositiebank niet wordt aangegeven van welke ingetrokken milieuvergunning het saldo afkomstig is.
- ##Nog verder aanvullen##

Keuzes voor de Interbestuurlijke Commissie nav het Directeurenoverleg

Inleiding

Het Interbestuurlijk directeurenoverleg van 28 augustus 2019 heeft een aantal keuzes gesignaleerd om te bespreken in de Interbestuurlijke Commissie van 29 augustus, ten aanzien van de stukken voor het adviescollege. In de stukken rondom toestemmingsverlening is gesignaleerd dat er expliciete adviezen worden gegeven, daarvan is geconcludeerd dat we die niet willen meegeven aan het adviescollege. De stukken worden dus zonder advies vanuit de interbestuurlijke partners meegegeven.

De Interbestuurlijke Commissie wordt gevraagd een akkoord te geven op de stukken naar het adviescollege Stikstofproblematiek.

Verder moeten wij in de tussentijd ook keuzes maken. In het directeurenoverleg zijn de volgende keuzes gesignaleerd:

Opdracht aan het adviescollege

Het directeurenoverleg heeft geconstateerd dat wij zelf veel input meegeven aan het adviescollege Stikstofproblematiek. De vraag is dan ook welke rol het adviescollege dan nog heeft. We zijn hier gekomen omdat wij als interbestuurlijke partners veel hebben gedaan in de zomer, het adviescollege is minder ver. Om een advies op korte termijn te krijgen, is het dan ook essentieel om input te geven. In ieder geval is het voorstel om geen advies mee te geven voor een richting naar het adviescollege. Verder zijn er drie keuzes voor de rol van het adviescollege:

1. We vragen het adviescollege geen advies uit te brengen voor de korte termijn.
2. We vragen het adviescollege een eigen advies te maken en los van elkaar te lopen.
3. We vragen het adviescollege om elkaar continu op de hoogte te houden van de stappen die we maken en zo zorgen dat we de juiste stappen zetten en elkaar scherp houden.

De Interbestuurlijke Commissie wordt gevraagd een keuze te maken voor de rol van het adviescollege in advisering op de korte termijn.

Deze keuze staat nog los van hoe het adviescollege hier zelf in staat.

Intern salderen

Het directeurenoverleg heeft geconstateerd dat een aantal projecten zeer snel een vergunning nodig hebben en hierbij intern salderen willen gebruiken. Het gaat hier bij EZK bijvoorbeeld om windmolenprojecten die een SDE subsidie willen en daarvoor snel een natuurvergunning nodig hebben. 11.1

11.1

De Interbestuurlijke Commissie heeft een aantal keuzes:

1. De optie open houden om nadere regels te stellen bij intern salderen en daarmee geen vergunningverlening tot 1 oktober toe te staan.
2. Vooral nog geen keuze te maken en in de tussentijd afkomen adviseren aan vergunningverleners en nu al intern salderen zonder regels mogelijk maken.
3. Geen nadere regels te stellen aan intern salderen en nu al vergunningverlening mogelijk te maken voor intern salderen.

De Interbestuurlijke Commissie wordt gevraagd een keuze te maken rondom intern salderen.

De Interbestuurlijke Commissie wordt gevraagd aan te geven of zij deze keuze in een extra Bestuurlijk Overleg willen voorleggen.

Extern salderen

In het directeurenoverleg is gesproken over extern salderen en geconstateerd dat dit automatisch leidt tot verhandelbare stikstofrechten. 11.1

[Redacted text block]

11.1 [Redacted text block]

De Interbestuurlijke Commissie wordt gevraagd aan te geven of zij willen onderzoeken of en hoe we extern salderen niet mogelijk kunnen maken.

ADC-toets

Het directeurenoverleg heeft geconstateerd dat het wenselijk kan zijn om bestuurlijk in te kaderen wat wordt verstaan onder de dwingende reden van openbaar belang. In de habitatrichtlijnen staat dit omschreven, maar er kan worden gekozen dit uit te breiden en scherper op te stellen. Momenteel is het aan de initiatiefnemer om dit aan te tonen, aan de vergunningverlener om dit te toetsen en eventueel de bestuursrechter om dit nogmaals te toetsen. Een keuze kan zijn om de dwingende reden van openbaar belang te verbreden en dit bestuurlijk vast te leggen, met eventueel een vaststelling in de Tweede Kamer.

De Interbestuurlijke Commissie wordt gevraagd of zij de dwingende reden van openbaar belang willen uitbreiden en in te kaderen in bestuurlijke afspraken.

Ecologische onderbouwing 0,00

Het directeurenoverleg heeft geconstateerd dat bestuurlijk is afgesproken deze notitie niet te delen met het adviescollege. 11.1

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

10.2.e tenzij anders
vermeld

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

43.

Stakeholderanalyse

September 2019

Stappenplan:

Stap 1: inventariseren stakeholders

Stap 2: afspraken stakeholdermanagement >wie bedient welke stakeholders

Stap 3: analyseren stakeholders

Stap 1: inventariseren stakeholders

Wie beïnvloeden de publieke en politieke opinie?

Media

NGO's

Milieudefensie
Vlinderstichting
Vogelbescherming
Natuurmonumenten
Mobilisation for the Environment (MOB)

Adviescollege
Remkes

Politieke partijen

11.1

Wetenschappers

10.2.e - hoogleraar Urban Development Management (TU Delft)
10.2.e - hoogleraar Ecologie
10.2.e - hoogleraar stikstofstudies VU A'dam
10.2.e - onderzoeker natuurbeschermingsrecht Radboud
10.2.e - hoogleraar agrarisch recht
10.2.e - hoogleraar omgevingsrecht Utrecht
10.2.e - hoogleraar ecologie

Consultancy

Arcadis (10.2.e)
ENVIR - 10.2.e (bestuurs- en natuurbeschermingsrecht)
Ecologica - 10.2.e
AEF - 10.2.e (adviseur)

Lokale/regionale actiegroepen, bijv.:
Werkgroep Behoud De Peel
Kerngroep Ring Utrecht
Red de Veluwe

Wie beslist er over het Programma?

Tweede Kamer

BO (hoogste besluitvorming)
GS (provinciaal beleid) - MR (Rijksbeleid)
BAC (voorbereiding BO prov.) - MCRS (voorbereiding BO Rijk)
IBS (besluitvorming strategisch niveau/voorportaal BO)
IDG (voorbespreking IBS Rijk DG-niveau)
IDO (besluitvorming tactisch niveau en voorbereiding IBS)

PROGRAMMA

programmadirectie

LNv, EZK, I&W, BZK, DEF, IPO, VNG, Waterschappen

Kennis & advies

CBS
WUR
RIVM
Planbureau voor de Leefomgeving
NEMA

Brancheverenigingen

Landbouw: LTO, Natuurweide (biologische melkveehouders), Ned. Melkveehoudersvakbond, Bionext (biolandbouw), Glastuinbouw NL

Bouw: Bouwend Nederland, NEPROM (ver. Projectontwikkelaars)

Transport: Transport en Logistiek NL, Havenbedrijf R'dam

VNO/NCW - Taskforce Stikstof (vertegenwoordigd hele bedrijfsleven minus primaire sector landbouw)
MKB NL
Ondernemersvereniging
Evofenedex

Wie gebruiken het resultaat of ondervinden daar gevolgen van?

Projecten, onder te verdelen in de volgende categorieën:

1. projecten waarvoor het Rijk initiatiefnemer dan wel bevoegd gezag is:

- Projecten Min DEF
- Projecten Min I&W.
- Projecten Min EZK
- Projecten Min LNV
- Projecten MIN BZK

2. projecten waarvoor provincie, gemeente of waterschap initiatiefnemer dan wel bevoegd gezag zijn

- Woningbouw
- Bedrijven
- Kantoren en winkels
- Landbouw
- Overige projecten
- Projecten waterschappen

Voor verdere specificatie: zie Kamerbrief met inventarisatie van projecten

Wie stellen er mensen, middelen beschikbaar?

Wie voeren de activiteiten uit?

Stap 2: Wie communiceert met welke stakeholders?

Stap 3: Verdiepen op key-stakeholders?

Voor de key-stakeholders

43.

	Beslissers	Gebruikers	Uitvoerders	Leveranciers	Beïnvloeders
Wat is de betekenis van PAS voor de stakeholder? Wat is de impact?					
Welke zorgen en vragen zijn er bij de stakeholder?					
Welke kritiekpunten heeft de stakeholder?					
Wat zou je per kritiekpunt kunnen antwoorden?					
Hoe actief is de stakeholder in publieke debat?					

art 26 Reglement van orde ministerraad jo 10.2.g jo 11.

[Redacted text block]

4. Intern salderen op de korte termijn

Johan geeft aan dat er een schriftelijke bestuurlijke ronde wordt gedaan. Indruk was dat voorlopig intern salderen niet aan de orde zou zijn, maar vorige week is door de 0,00 en het advies van de landsadvocaat de indruk gekomen dat het kan. Toch kunnen we niet zomaar besluiten dat we dit gaan doen, partijen hebben ook verschillende rollen. Je hebt partijen met een belang en partijen die vergunningen verlenen. Johan wil even een rondje doen hoe iedereen erin staat.

11.1

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Johan geeft aan dat we intern salderen mogelijk maken dus prima vinden, maar wel de risico's scherp willen hebben. We zorgen dan voor een zwart op wit advies van de landsadvocaat met een risico inschatting voor drie opties, enerzijds met de totale vergunningruimte salderen, ten tweede zonder latente ruimte salderen en ten derde met aanvullend afkomen. Daar komt een advies uit en dan kunnen we een besluit nemen. Ook kan AERIUS Calculator dan live. De voorkeursoptie is om intern salderen te gaan doen, maar uitgaand van geen latente ruimte gebruiken. Vanuit het IPO wordt nog aangegeven dat zij willen wachten tot na 26 september met intern salderen. Ook om tijd te hebben om bestuurlijk af te stemmen.

Vanuit IenW is dan de zorg dat het ons niet gaat lukken om in 1 week op een lijn te komen na het advies van Remkes. Het IPO geeft aan dat zij in ieder geval op 18 en 19 september een tweedaagse hebben. De behoefte voor een gezamenlijke lijn voor provincies wordt in ieder geval gevoeld.

Johan concludeert dat het van belang is met provincies nog goed in gesprek te gaan. De brief moet worden aangepast aan de voorkeursoptie om intern salderen mogelijk te maken zonder de latente ruimte. We gaan hierover nog in gesprek met de landsadvocaat. We zorgen zo snel mogelijk voor een nieuwe versie van de brief, want die moet eruit richting de MCRS. De brief gaat tegelijkertijd richting MCRS en de DGs.

5. Rondvraag

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag.

6. Sluiting

Johan sluit de vergadering.

10.2.e tenzij
anders
vermeld

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER BESLUITVORMING

Aan de bestuurders van de interbestuurlijke partners aanpak stikstof

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Auteur

T 06 [redacted]
[redacted]@minlnv.nl

Datum
29 augustus 2019

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19212631

nota

Intern salderen op de korte termijn

Kopie aan

Bijlage(n)

Aanleiding

In de Interbestuurlijke Commissie van 29 augustus is geconstateerd dat er druk is om vergunningverlening mogelijk te maken. Vergunningverlening op basis van intern salderen is al voor 1 oktober een mogelijkheid. De Interbestuurlijke Commissie heeft gevraagd deze mogelijkheid in een schriftelijke bestuurlijke ronde voor te leggen.

In de Kamerbrief van 27 juni 2019 is aangegeven "Initiatiefnemers moeten daarom, om een vergunning te kunnen krijgen, terugvallen op intern salderen of een individuele passende beoordeling aan de hand van extern salderen of een ADC-toets [...]. Voor intern salderen is zo snel mogelijk een rekentool nodig. [...] Om naast intern salderen ook langs een andere route vergunningverlening voor projecten met een stikstofeffect mogelijk te maken, is het wenselijk dat er binnen afzienbare termijn een handreiking komt voor ADC-toets en extern salderen. De bevoegde gezagen werken samen om te komen tot deze beleidslijn voor toekomstige vergunningverlening."

In het Bestuurlijk Overleg van 5 juli jl. is besloten toestemmingverlening (incl. vaststelling van plannen) op basis van extern salderen en de ADC-toets tot 1 oktober niet toe te staan. Over intern salderen is die afspraak expliciet niet gemaakt. Er bestaat behoefte aan duidelijkheid of intern salderen al voor 1 oktober kan worden toegepast.

Voorgenomen besluit

11.1 [redacted]

11.1 [redacted]

Ontvangen BPZ

Kernpunten

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19212631

- Er is grote behoefte toestemmingverlening weer op gang te brengen. Diverse projecten die gebruik kunnen maken van intern salderen liggen nu stil.
- Zodra de rekentool AERIUS Calculator beschikbaar is, is toestemmingverlening met intern salderen technisch mogelijk.
- Intern salderen zonder nadere regels (afoming) kent juridische risico's omdat het niet bijdraagt aan vermindering van de stikstofuitstoot.

11.1

- 11.1

Voordelen

- Projecten die gebruik kunnen maken van intern salderen, kunnen vergund worden en doorgang vinden.
- 11.1

Nadelen

- 11.1

11.1

Toelichting

Diverse projecten die gebruik kunnen maken van intern salderen liggen nu stil. De Interbestuurlijke Commissie heeft gevraagd te toetsen of bestuurders nu al intern salderen mogelijk willen maken. De IBC heeft geen eenduidige mening en legt de afweging tussen juridische risico's en economische belangen daarom bestuurlijk voor.

Intern salderen is het treffen van maatregelen binnen één project of locatie zodanig dat geen toename van stikstofdepositie ontstaat op alle relevante overbelaste stikstofgevoelige habitats in een Natura2000-gebied. Meerdere activiteiten samen kunnen één project vormen. Feitelijk kun je dus gebruik maken van intern salderen, wanneer je vergunningruimte voor een activiteit binnen een

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19212631

project besluit in te zetten voor een andere activiteit. Hierbij is van belang dat er sprake is van één project, of de activiteiten op dezelfde locatie plaatsvinden en er nergens een toename van depositie mag zijn op overbelaste stikstofgevoelige habitats. Bij verschillende locaties of het intrekken van vergunningen voor een ander project is er sprake van extern salderen.

Het is aan de initiatiefnemer om aan te tonen en aan het bevoegd gezag om te beoordelen dat intern salderen in die specifieke situatie niet leidt tot significant negatieve effecten/aantasting van de natuurlijke kenmerken in Natura 2000-gebieden. Hierbij kan het gebeuren dat initiatiefnemers gebruikmaken van latente ruimte bij intern salderen. Hierbij gebruiken initiatiefnemers ruimte die nu niet gebruikt wordt om een activiteit te vergunnen. Daarbij ontstaat er de facto een verhoging van de depositie.

Duidelijk is dat Nederland moet werken aan een verlaging van de stikstofdepositie. Een forse daling van de bestaande stikstofdepositie en blijvende inzet op de uitvoering van natuurbeheer- en herstelmaatregelen is noodzakelijk.

11.1

Dit betekent dat een deel van de vergunningruimte wordt ingetrokken, wanneer wordt gesaldeerd. Overigens moet hierbij gerealiseerd dat voor de noodzakelijke daling van de stikstofdepositie 'afromen' niet voldoende is en er aanvullende bronmaatregelen nodig zijn.

Als er wél voorwaarden voor afromen zouden worden gesteld, is de huidige planning dat de beleidslijn hiervoor (samen met de overige beleidslijnen) op 26 september bestuurlijk worden besproken, waarna vaststelling door kabinet/GS-en dient plaats te vinden (dit vergt circa 3 weken). Bespreekpunt is of, uitgaande van overeenstemming op 26 september, door bevoegde gezagen vooruitgelopen kan worden op deze vaststelling, zodat de afgesproken deadline van 1 oktober kan worden gehaald. Dit zou moeten kunnen, omdat het indienen en in behandeling nemen van een aanvraag ook enige tijd in beslag neemt.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER ADVISERING

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Auteur

T 06 [redacted]
[redacted]@minlnv.nl

Datum
4 september 2019

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19216831

nota

Nota tbv concept Kamerbrief stand van zaken

Kopie aan

Bijlage(n)
3

Parafenroute
DGNVLG, DG
Johan Osinga

Interbestuurlijke
programmadirectie Stikstof,
Manager
Vera Pieterman

BPZ-paraaf
[redacted]

Aanleiding

Tijdens de MCRS van 3 september is besproken dat de stand van zakenbrief omtrent het stikstofbeleid een andere vorm moet krijgen. Bijgevoegd ziet u daarvan het resultaat.

Advies

U wordt geadviseerd:

- Om uiterlijk vrijdagochtend uw opmerkingen retour te sturen, zodat de nieuwe versie van de brief in de weekentassen van uw medebewindspersonen meekunnen.

Kernpunten

Proces

- In de bijgevoegde versie zijn de opmerkingen van de interbestuurlijke commissie verwerkt.
- Rond het middaguur van vrijdag 5 september wordt de brief interbestuurlijk gedeeld.
- De nieuwe versie van de Kamerbrief wordt dinsdag 10 september in de MCRS besproken.
- Tijdens de ministerraad van vrijdag 13 september staat de brief ter vaststelling op de agenda.
- De planning is dat de brief diezelfde dag nog wordt verstuurd.
- Voorbehoud is dat de release van AERIUS Calculator op dat moment geweest is.

Ontvangen BPZ

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19216831

Inhoudelijke wijzigingen

Vanwege rigoureuze wijzigingen in de brief biedt een versie met 'track changes' geen overzicht. Daarom wordt u hierbij meegenomen in de belangrijke wijzigingen.

- In de introductie is een alinea toegevoegd waarin de mijlpalen kort en bondig worden neergezet.
- In het plan van aanpak zijn de alinea's over de toestemmingverlening naar voren gehaald. Hier zit de meeste inhoudelijke voortgang. Op deze manier komt dat beter naar voren.
- Passages over het afwegingskader, beweiden en bemesten en de programmaorganisatie zijn geschrapt. Door deze tekst weg te halen, springt de informatie die overblijft (waarin meer activiteit wordt uitgestraald) meer in het oog.
- Verder is een aantal niet noodzakelijke teksten met dezelfde reden geschrapt.
- De inhoud die voorheen onder de kop 'lange termijn' stond, is nu terug te vinden onder 'bronmaatregelen'. Een belangrijk deel van de acties op de lange termijn zijn er immers op gericht om de uitstoot bij de bron te verkleinen.
- De tekst achter de kop 'inventarisatie projecten' is flink ingekort. De toelichting over de lijsten zelf is opgenomen in de bijlage.

Gespreksonderwerpen Afdeling advisering Raad van State in vervolg op PAS-uitspraak

A. Voor een eerste gedachtewisseling op hoofdlijnen:

- De algemene visie van de Afdeling advisering over de noodzakelijke aanpak en oplossingsrichtingen in het licht van enerzijds de strikte eisen van de Vogel- en Habitatrichtlijn ter bescherming van Natura 2000-gebieden en anderzijds de uit een maatschappelijk oogpunt noodzakelijke gebruiksfuncties van de fysieke leefomgeving. De Afdeling wordt gevraagd daar de bestuurlijke context in Nederland bij te betrekken.
- De visie van de Afdeling advisering over:
 - een verdelingsmechanisme voor de schaarse stikstofruimte over initiatiefnemers (marktwerking versus overheidssturing);
 - een afbakening van ruimte voor verschillende sectoren en het daarbij toe te passen afwegingskader;
 - een afwegingskader voor de bepaling van de door verschillende sectoren te leveren bijdrage (bronmaatregelen).
- De visie van de Afdeling advisering over de oplossingsrichting die AG Kokott in de slotbeschouwing van haar conclusie van 25 juli 2018 in de zaken C-293/17 en C-294/17 (punten 158 e.v.): aanvaarding van een *systeem* als het PAS op grond van de ADC-route van artikel 6, vierde lid, Habitatrichtlijn. Dit vanuit een overallperspectief op:
 - de *dwingende redenen van groot openbaar belang* (maatschappelijk belang doorgaan economische ontwikkeling, eerbiediging bestaande rechten);
 - het ontbreken van reële *alternatieven* voor het toestaan van bepaalde activiteiten en tolereren van bestaande activiteiten;
 - de maatregelen van het PAS, die er per saldo toch op gericht zijn de samenhang van Natura 2000 te borgen en de instandhoudingsdoelen te bereiken en dus als *compensatie* kunnen worden aangemerkt voor de nieuw toegelaten stikstofdepositie.
- De visie van de Afdeling advisering over een ruimhartiger beroep op artikel 6, vierde lid, Habitatrichtlijn in *individuele gevallen*.
- De visie van de Afdeling advisering over de mogelijkheid tot invulling van een categorale uitzondering voor kleine initiatieven met zeer geringe stikstofuitstoot.

11.1

I

I

Plan van Aanpak beslisnotitie stikstof

Opgesteld door: [REDACTED], Interbestuurlijke programmadirectie stikstof
Datum: 06-09-2019

1. Achtergrond

- De afgelopen maanden is gewerkt aan notities over stikstofreductie, intern/extern salderen, ADC-toets en de mogelijkheden van een afwegingskader voor projecten en plannen.
- De notities zijn inmiddels verstuurd naar het adviescollege en naar verwachting komt het adviescollege 23 september met hun formele advies.
- In de tussentijd zal op basis van de notities worden gewerkt aan een beslisnotitie voor het bestuurlijk overleg op 26 september. In de beslisnotitie staan de beleidslijnen per 1 oktober 2019 voor de beoordeling van de vergunningaanvraag door bevoegd gezag van projecten en plannen, die een vergunning nodig hebben op grond van de wet Natuurbescherming.

Hiervoor zijn de volgende besluitvormende momenten voorzien:

Interbestuurlijk Directeurenoverleg (IDO)

11 september: Bespreking Plan van Aanpak.
18 september: Bespreking eerste concept beslisnotitie.
25 september: NTB.

Interbestuurlijke Stuurgroep (IBS, voorheen IBC)

23 september

- Bespreking advies van het adviescollege.
- Bespreking concept Kabinetsreactie (namens interbestuurlijke partners).
- Bespreking beslisnotitie stikstof.

MCRS:

24 september

- Voorbereiding BO 26 september namens het Rijk, met:
 - Bespreking advies van het adviescollege.
 - Bespreking concept Kabinetsreactie (namens interbestuurlijke partners).
 - Bespreking beslisnotitie stikstof.

Bestuurlijk Overleg (BO)

26 september

- Bespreking advies van het adviescollege.
- Vaststelling concept Kabinetsreactie (namens interbestuurlijke partners).
- Besluitvorming aan de hand van de beslisnotitie stikstof.

Als achtergrond is hierbij relevant om de planning van het adviescollege in ogenschouw te nemen:

Adviescollege

13 & 14 september tweedaagse (13 september met stakeholders, 14 september schrijfdag)
15 september worden de eerste lijnen van het advies vertrouwelijk gedeeld
23 september formele presentatie advies aan de minister LNV.

2. Op te leveren product:

- De beslisnotitie beschrijft de beleidslijnen of procesafspraken, die gaan gelden vanaf 1 oktober 2019 met betrekking tot de toestemmingsverlening aan projecten en plannen, op grond van de wet Natuurbescherming. De beleidslijnen betreffen de volgende onderwerpen:
 - Intern salderen
 - Extern salderen
 - ADC-toets
 - Afwegingskader incl. onderzoek naar mogelijkheden salderingsbank
 - Bronmaatregelen
 - Daarnaast komt er een juridische en een communicatieparagraaf

Om tot dit product te komen hanteren we het volgende stappenplan en tijdschema:

3. Stappenplan

1. **Vrijdag 6 september en maandag 9 september:** Opzetten sheets met concept-beleidslijnen per onderwerp.
2. **Dinsdagmiddag 10 september.** Eerste bijeenkomst schrijfteam. Dit schrijfteam bestaat uit vertegenwoordigers van het bevoegd gezag in relatie tot de vergunningsverlening. Het gaat hierbij om totaal 5 vertegenwoordigers van de volgende organisaties: IPO (2), LNV (1) en I&W (1), BIJ12 (1). En 3 tegenlezers (LNV, IPO en IenW). Bij voorkeur zijn deze vertegenwoordigers al eerder betrokken geweest bij het opstellen van de eerdere notities. Mogelijke leden schrijfteam:

- [redacted] (Programmateam)
- [redacted] (Programmateam)
- [redacted] (Programmateam)
- [redacted] (Programmateam)
- [redacted] (Provincie Zuid-Holland)
- NTB: provincies
- [redacted] (IPO)
- [redacted] (LNV)
- [redacted] (IenW)
- [redacted] (BIJ12)
- Tegenlezers:
- [redacted] (IPO)
- [redacted] (LNV)
- [redacted] (IenW)
- [redacted] (BZK)

Actiepunt 1: de leden van het directeurenoverleg wordt gevraagd in te stemmen met de schrijvers/tegenlezers ten behoeve van het schrijfteam. En indien nodig met aanvullende suggesties te komen.

3. **Donderdag 12 september: Interbestuurlijke afstemmiddag** van 14:00 – 17:30 uur:
 - o Insteek van deze dag is dat we per onderwerp komen tot een voorstel tot gedragen beleidslijnen, die per 1 oktober van kracht zijn. Voor deze beleidslijnen worden de volgende criteria beoogd: bijdragen aan een vermindering van de huidige stikstofdepositie, zo eenvoudig mogelijk, juridisch houdbaar en uitvoerbaar.
 - o Om daar te komen worden de concept beleidslijnen 'gechallenged' en aangevuld. En moet inzichtelijk worden waar de discussiepunten liggen. En passant is het ook een moment waarop kennis wordt gedeeld (waarom bepaalde keuzes voorliggen, wat het navolgende besluitvormingsproces vergemakkelijkt).
 - o De genodigden zijn vertegenwoordigers van de organisatie die zijn vertegenwoordigd in de interbestuurlijke commissie.
 - o Voor een groot deel kan worden geput uit de deelnemers van de interbestuurlijke brainstormdag voor het afwegingskader op 30 juli. De lijst met deelnemers is bijgevoegd, waarbij de deelnemers van externe organisaties zijn verwijderd.

Actiepunt 2: De leden van het directeurenoverleg wordt gevraagd één of twee deelnemers voor de interbestuurlijke afstemmiddag door te geven. Ter inspiratie staat in de bijlage de vertegenwoordiging vanuit de verschillende organisaties op de brainstorm dag afwegingskader van 30 juli.

4. **Vrijdag 13 september:** Schrijfdag
5. **Zondag 15 september:** Vertrouwelijk worden de eerste lijnen van het advies gedeeld.
6. **Maandag 16 september:** Schrijfdag. Rond 12:00 uur wordt de conceptversie gestuurd naar de tegenlezers (reactie uiterlijk 15:00 uur). Uiterlijk 17.00 wordt versie verstuurd naar de leden van het directeurenoverleg. Deze versie wordt verzonden naar provincies tbv BAC tweedaagse op 17 en 18 september.
7. **Woensdag 18 september:** Bespreking notitie in directeurenoverleg.
8. **Woensdag 18 september:** Na directeurenoverleg. Laatste aanpassingen schrijfteam. Uiterlijk 17.00 versturen herzien concept naar leden directeurenoverleg en minister.
9. **Donderdag 19 september:** Uiterlijk 12.00 reacties binnen. Indien het advies van het adviescollege binnen is, zal dit worden meegenomen in de notitie.
10. **Donderdag 19 september:** 12.00 – 16.00 verwerken reacties.
11. **Donderdag 19 september:** 16:00 tekenexemplaar naar minister.
12. **Donderdag 19 september:** 16:00-17:00 minister lezen/tekenen.

13. **Donderdag 19 september:** 17:00 versturen naar AZ, interbestuurlijke cie en leden BO. Nazending voor GS-en 24/09
14. **Maandag 23 september:** Formeel advies van het adviescollege aan de minister LNV.
15. **Maandag 23 september:** interbestuurlijke cie. Hoofdpunten uit het overleg worden in korte notitie vastgelegd en gedeeld met leden MCRS en BO.
16. **Dinsdag 24 sept. MCRS:** Hoofdpunten worden in korte notitie gedeeld met leden BO.
17. **Donderdag 26 september:** BO en persbericht;
18. **Vrijdag 27 september:** Vaststelling Kabinetsreactie op advies van het adviescollege en (indien mogelijk) vaststelling nieuwe beleidslijnen.
19. **26 sept – 30 sept:** Bijwerken handleidingen voor vergunningverlening door projectteam;
20. **Na 26/09 per 1 oktober IPO bestuur en naar alle GS-en**
21. **8 oktober:** vaststelling in GSen.

4. **Besprekspunt:**

Met het secretariaat van het adviescollege Stikstofproblematiek is afgesproken elkaar op de hoogte te houden over het advies. Op zondag 15 september wordt een eerste concept advies daarom gedeeld, waarin in ieder geval de hoofdlijnen staan. Op maandag 23 september is formele advisering van het adviescollege Stikstofproblematiek aan de minister LNV voorzien. Hierna dient het Kabinet nog met een Kabinetsreactie te komen namens de interbestuurlijke partners. Aangezien het adviescollege is ingesteld door het Kabinet, komt er ook een reactie op het advies namens het Kabinet. Werkafspraken is om dit namens alle interbestuurlijke partners te doen. Er worden hierbij twee opties voorzien voor de presentatie van het advies:

1. Op 23 september presenteert het adviescollege Stikstofproblematiek zijn advies aan de minister LNV en tegelijkertijd breed aan het grote publiek. Dit is dan nog zonder Kabinetsreactie (namens de interbestuurlijke partners).
2. Op 23 september presenteert het adviescollege Stikstofproblematiek zijn advies formeel aan de minister LNV, maar nog niet aan het brede publiek. In het BO van 26 september wordt dan beoogd een reactie vast te stellen, die op 27 september wordt vastgesteld in het Kabinet. Op 27 september presenteert het adviescollege Stikstofproblematiek dan het advies en heeft de minister LNV ook al een reactie.

Aangezien er een mogelijkheid is dat het niet lukt een eenduidige reactie te geven op 27 september, zou dan beoogd worden dat het advies dan 27 september zonder Kabinetsreactie breed te presenteren aan het grote publiek.

Bij optie 1 is het voordeel dat de kans op lekken zo klein mogelijk is, maar als nadeel dat er nog niet aangegeven kan worden hoe omgegaan wordt met de adviezen. Bij optie 2 zijn de voor- en nadelen precies andersom, met het risico dat er 27 september nog geen Kabinetsreactie ligt.

Het directeurenoverleg wordt gevraagd zich te uiten over deze twee opties.

BIJLAGE DEELNEMERS AAN BRAINSTORMDAG AFWEGINGSKADER 30 JULI

Programmadirectie:

[REDACTED]

BZK:

[REDACTED]

DEF:

[REDACTED]

EZK:

[REDACTED]

IenW / RWS:

[REDACTED]

LNV:

[REDACTED]

FIN:

[REDACTED]

IPO:

[REDACTED] (Prov. Noord-Holland)
[REDACTED] (Prov. Noord-Holland)
[REDACTED] (Prov. Overijssel)
[REDACTED] (Prov. Utrecht)
[REDACTED] (Prov. Utrecht)
[REDACTED], Prov. Gelderland
[REDACTED], prov. Flevoland
[REDACTED], prov. Flevoland

UvW:

[REDACTED]

VNG:

[REDACTED]

BIJ12:

[REDACTED]

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER INFORMATIE

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Auteur

T 06 [redacted]
[redacted]@minlnv.nl

Datum

9 september 2019

Kenmerk

DGNVLG-NP / 19219378

nota

Procesplanning toestemmingsverlening korte termijn

Kopie aan

Bijlage(n)

Aanleiding

Er is afgesproken toestemmingsverlening op basis van extern salderen en de ADC-toets per 1 oktober weer mogelijk te maken. Daartoe zijn besluiten in het BO van 26 september nodig over beleidslijnen, waar het advies van het Adviescollege Stikstof in meegenomen wordt. In deze nota staat de procesplanning hoe wij tot deze besluitvorming komen.

Tevens op uw verzoek een aanvullend advies over ADC-toets tbv de MCRS.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- Om op 1 oktober toestemmingsverlening mogelijk te maken, is besluitvorming nodig over beleidslijnen in het BO van 26 september.
- Deze besluiten gaan over intern en extern salderen, de ADC-toets, een afwegingskader en potentieel van korte termijn bronmaatregelen.
- Bijgaand een voorgestelde planning en aanpak.
- Tevens een aanvullend advies voor de MCRS over de ADC-toets.

Toelichting

In het BO van 26 september zullen besluiten genomen moeten worden over intern en extern salderen, de ADC-toets, een afwegingskader en mogelijk over korte termijn bronmaatregelen. Er wordt momenteel gewerkt aan een **beslisnotitie** over deze onderwerpen. De te nemen besluiten zijn:

1. Intern en extern salderen

- Gaan we afkomen voor zowel intern als extern salderen?
- Hoe gaan we afkomen?
- Willen we een depositiebank oprichten?

11.1 [redacted]

Ontvangen BPZ

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19219378

11.1

2.ADC-toets

Hier zijn weinig keuzes voorzien, zal waarschijnlijk gaan om vaststellen uitgewerkte handreiking.

3.Afwegingskader

- Willen we een afwegingskader voor projecten?
- Hoe gaan we een afwegingskader voor projecten vormgeven.

11.1

4.Bronmaatregelen

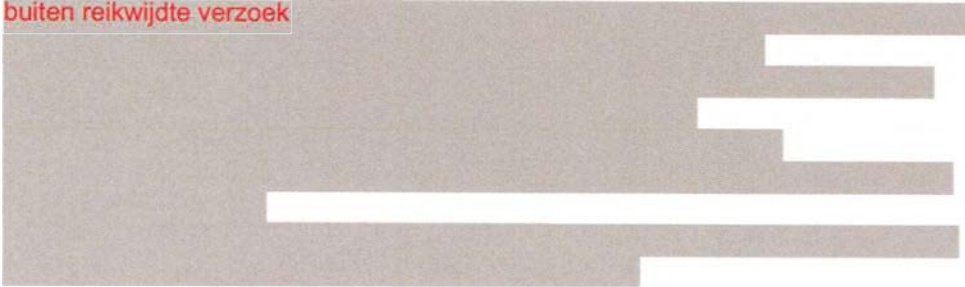
11.1

Planning

buiten reikwijdte verzoek

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

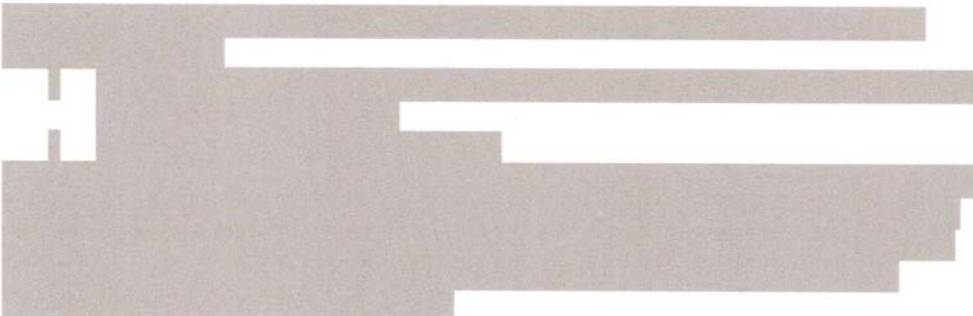
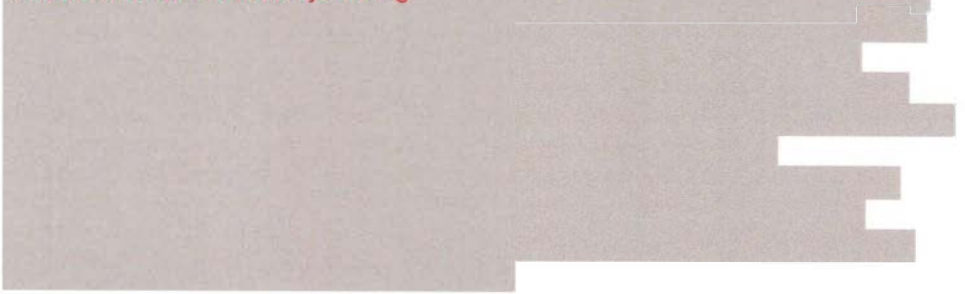
buiten reikwijdte verzoek

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19219378

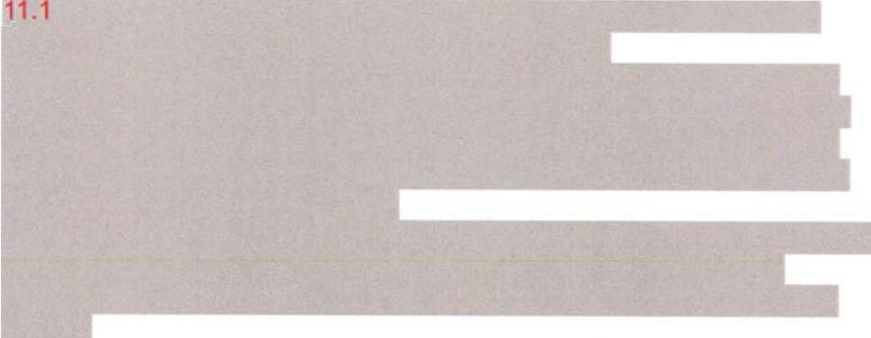
AANVULLEND ADVIES MCRS OVER ADC-TOETS

IenW is na het negatieve advies van Advocaat-Generaal Kokott (zomer 2018) en
artikel 26 rvo ministerraad jo 10.2.g

Spreeklijn:

11.1

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

11.1

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19219378

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

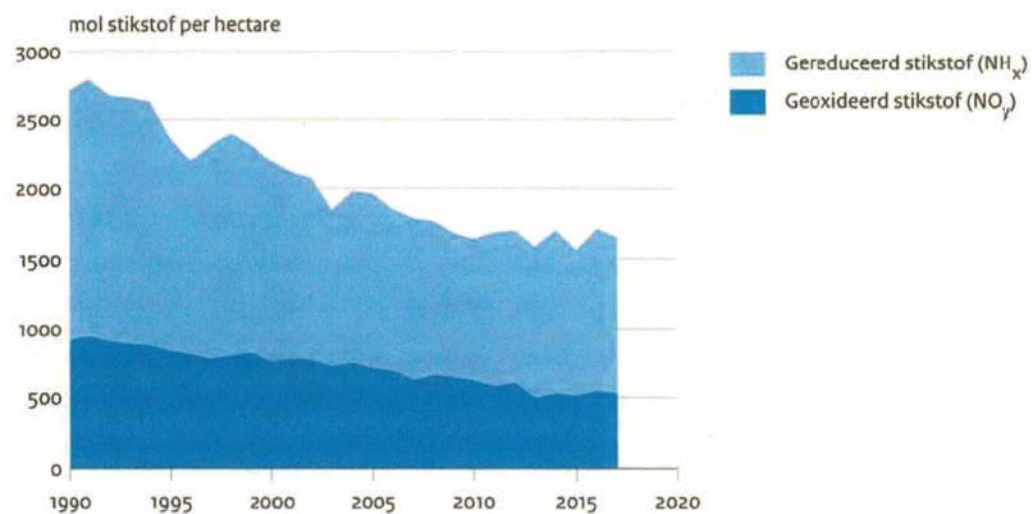

Stikstoffeiten

Stikstoftrend

Vermestende depositie

Bron: RIVM 2019

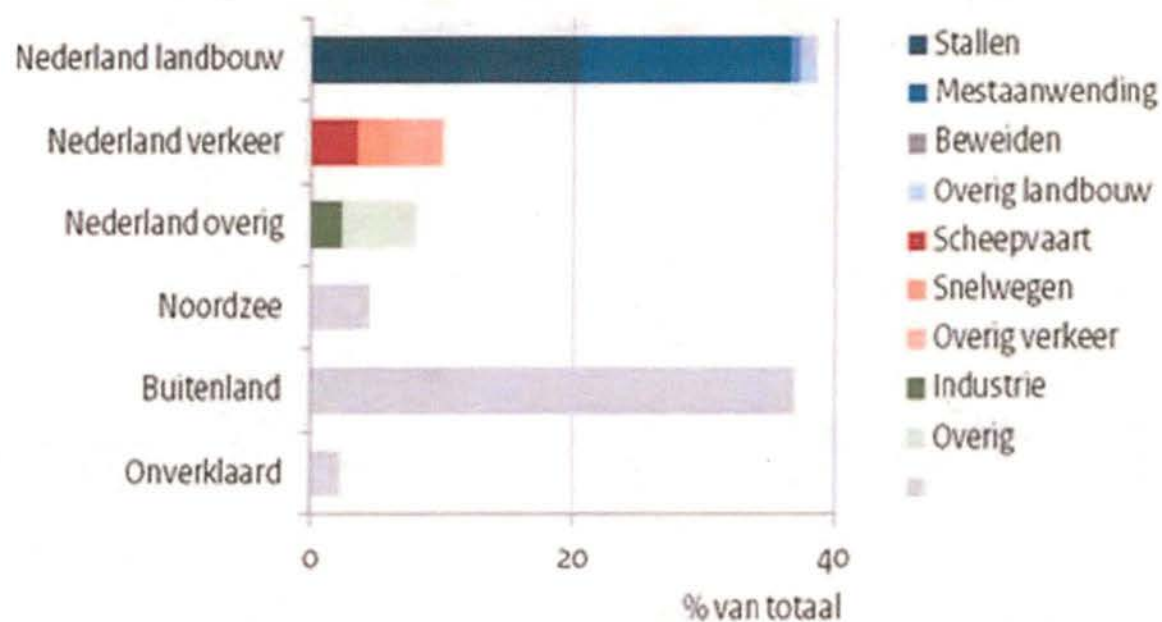
RIVM/jun19
www.clo.nl/nlo18917

Herkomst stikstofdepositie

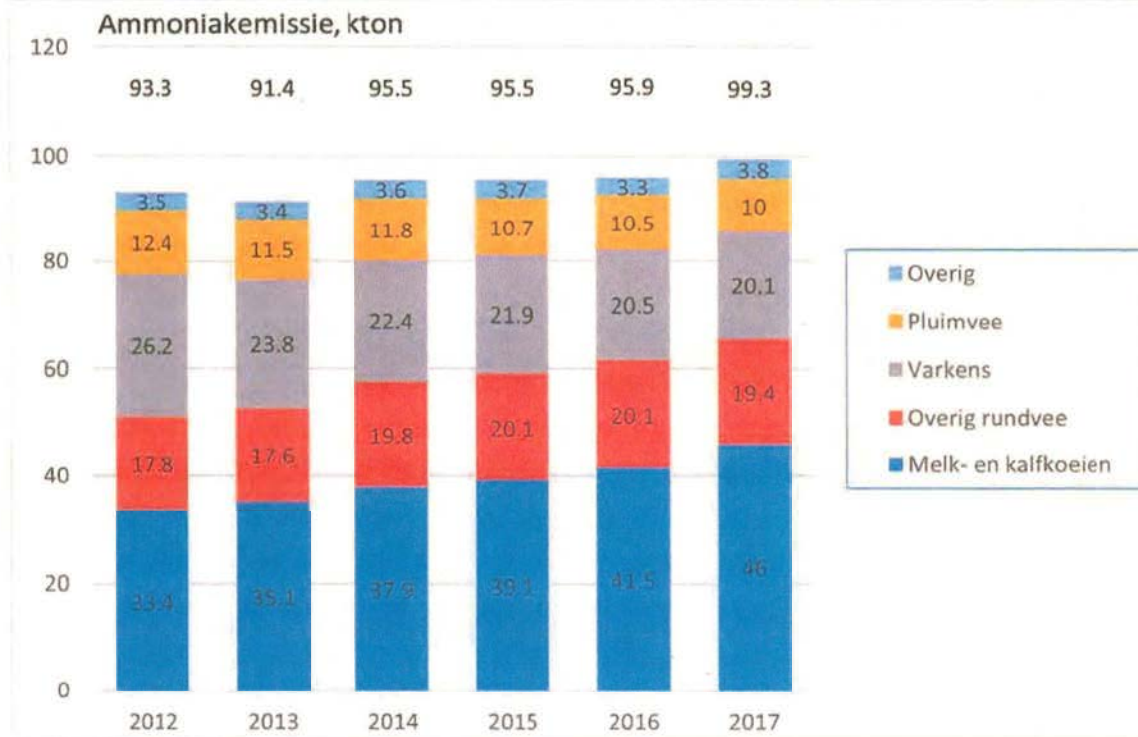
Herkomst stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur

RIVM/aug19

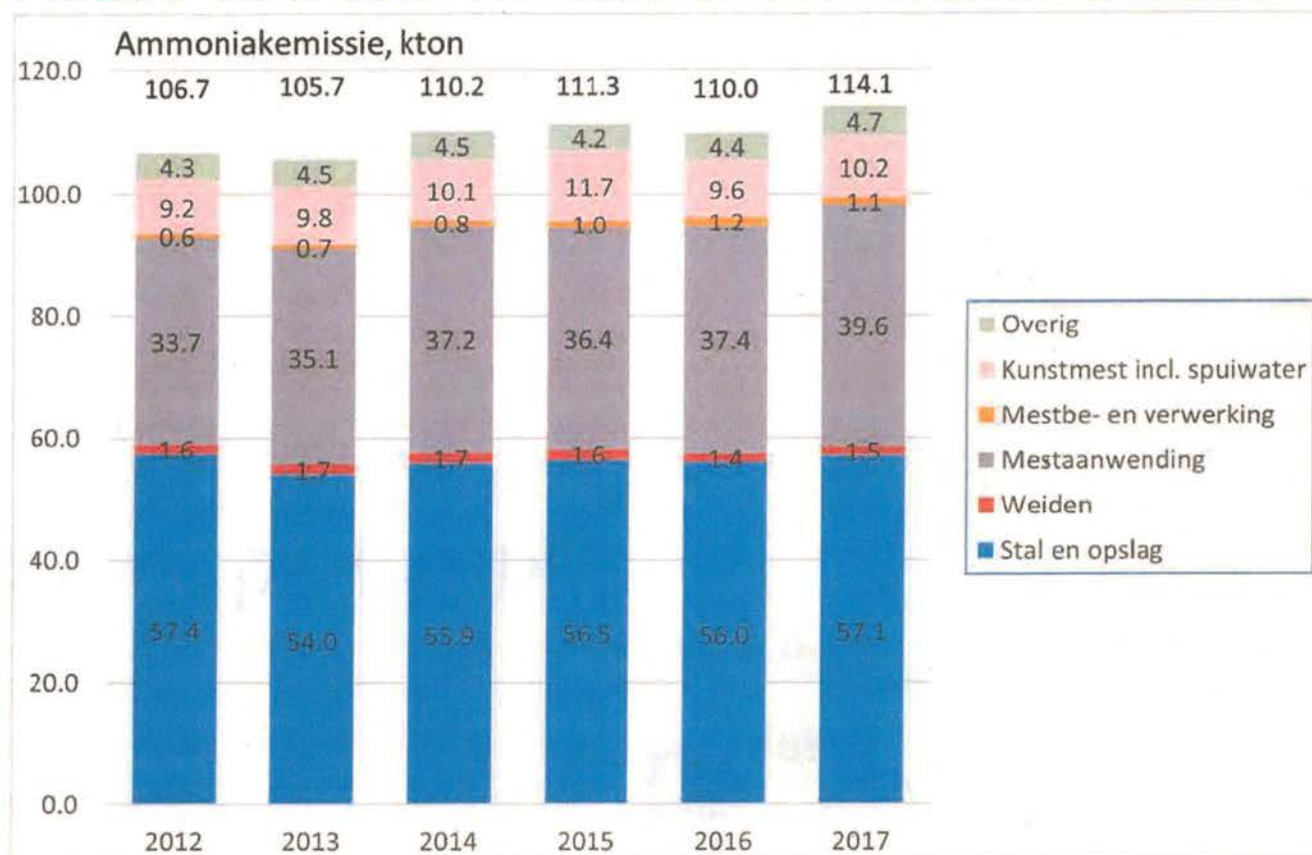

Ammoniak uit de landbouw naar sector

Ammoniak uit de landbouw naar bron

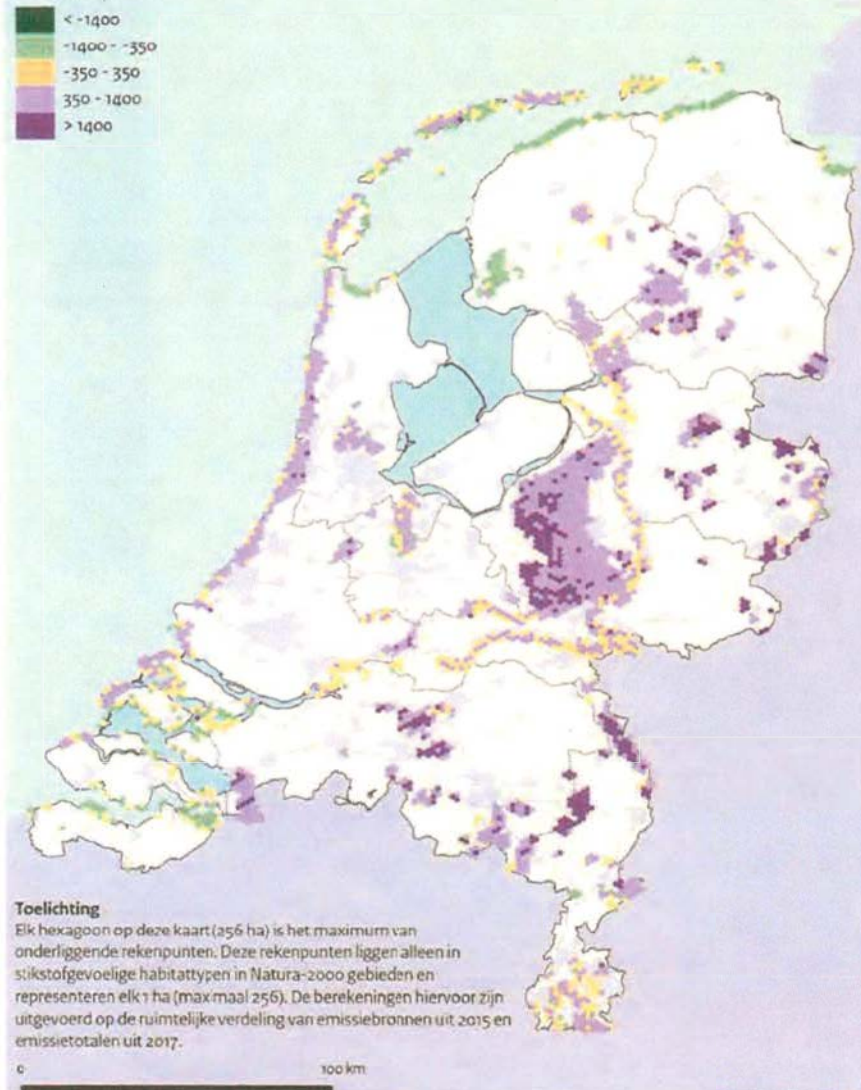

Stikstofoverbelasting

Overschrijding van de KDW

2017, maximum overschrijding binnen het getoonde oppervlak
in mol/ha/jaar

Toelichting

Elk hexagoon op deze kaart (256 ha) is het maximum van onderliggende rekenpunten. Deze rekenpunten liggen alleen in stikstofgevoelige habitattypen in Natura-2000 gebieden en representeren elk 1 ha (maximaal 256). De berekeningen hiervoor zijn uitgevoerd op de ruimtelijke verdeling van emissiebronnen uit 2015 en emissietotalen uit 2017.

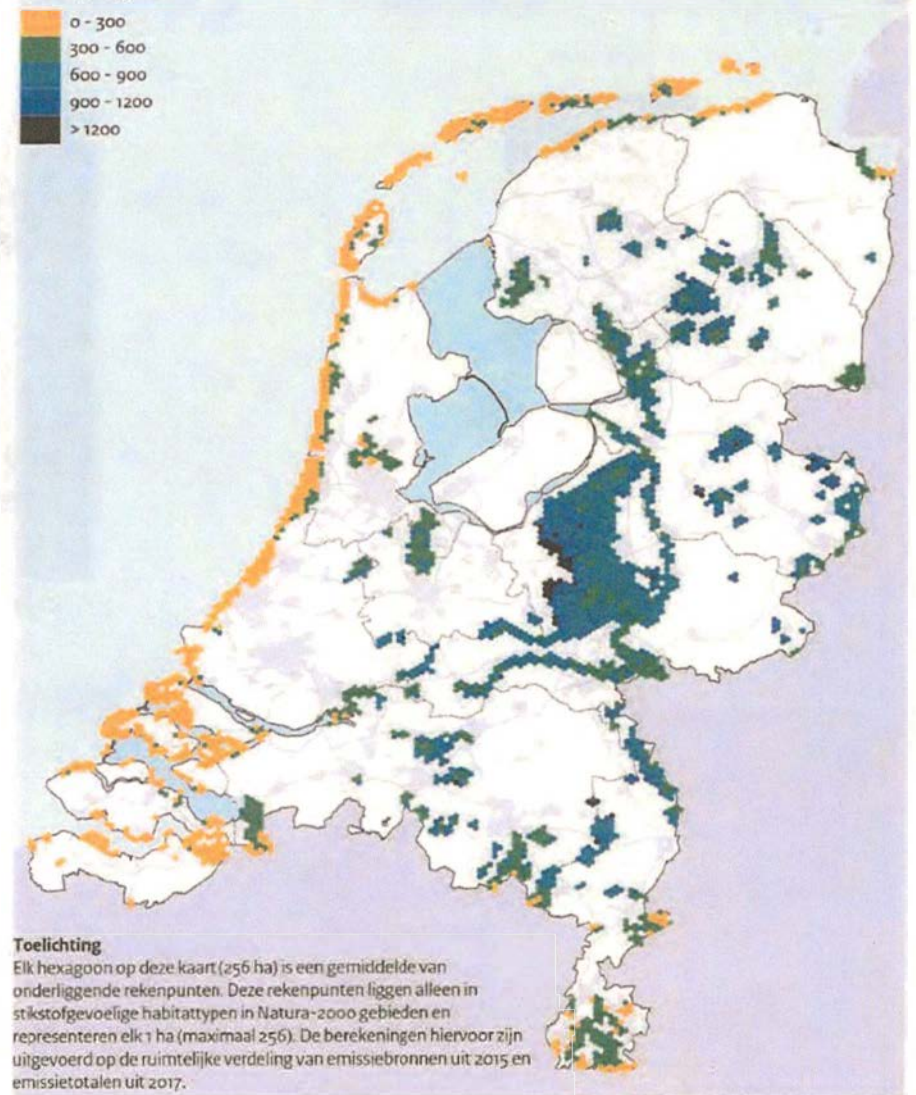
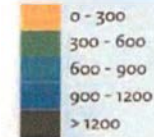
0

100 km

Landbouw als bron

Stikstofdepositie uit Nederlandse landbouw
2017, gemiddelde binnen het getoonde oppervlak
in mol/ha/jaar

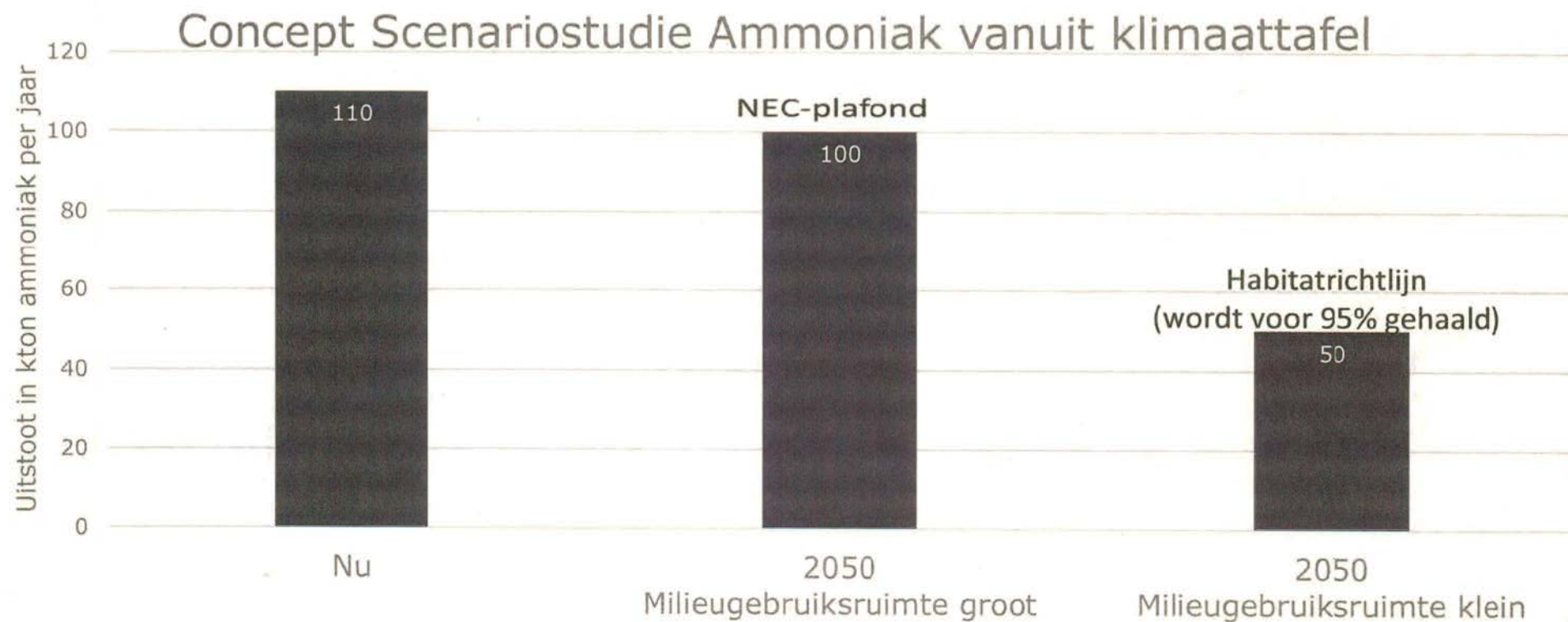

Toelichting

Elk hexagoon op deze kaart (256 ha) is een gemiddelde van onderliggende rekenpunten. Deze rekenpunten liggen alleen in stikstofgevoelige habitattypen in Natura-2000 gebieden en representeren elk 1 ha (maximaal 256). De berekeningen hiervoor zijn uitgevoerd op de ruimtelijke verdeling van emissiebronnen uit 2015 en emissietotalen uit 2017.

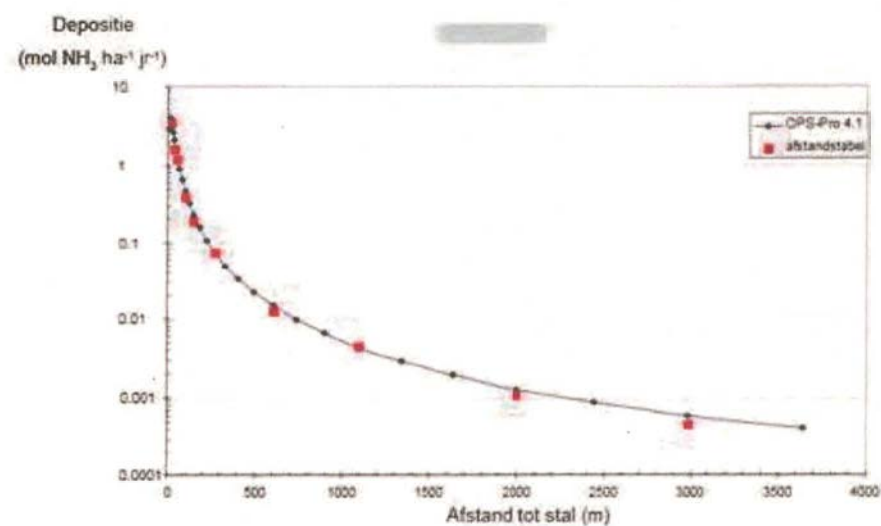

Wat is nodig?

Afstand als relevante factor

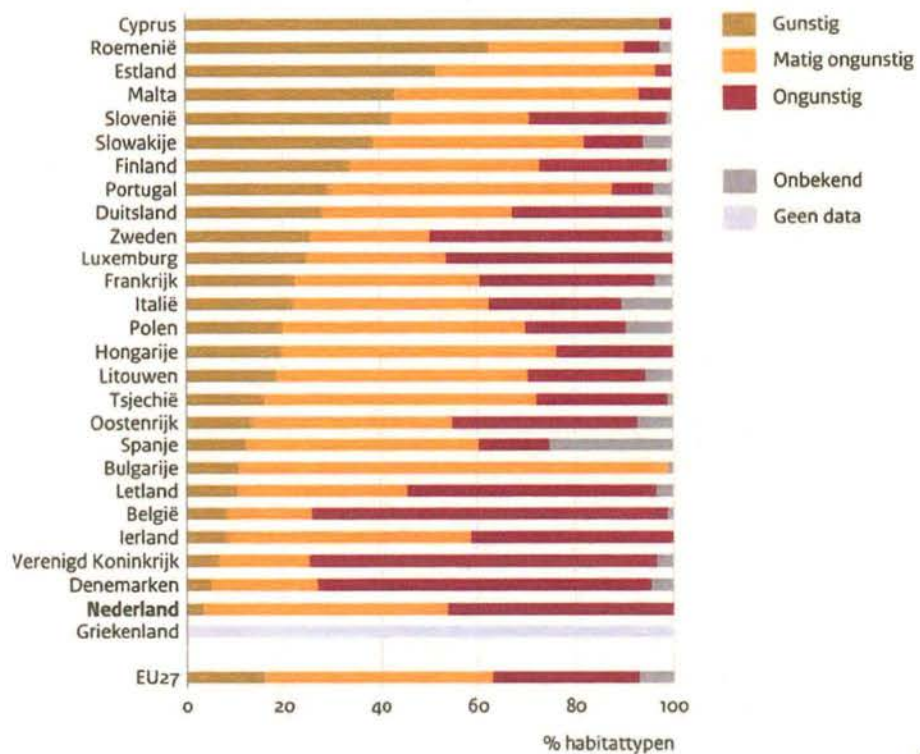

Figuur 2.3 Depositie van NH₃ als functie van de afstand tot de bron, gemiddeld over alle windrichtingen. Bronhoogte is 3m

Wat heeft de natuur nodig?

Staat van instandhouding van Habitattypen in EU27, 2007 – 2012

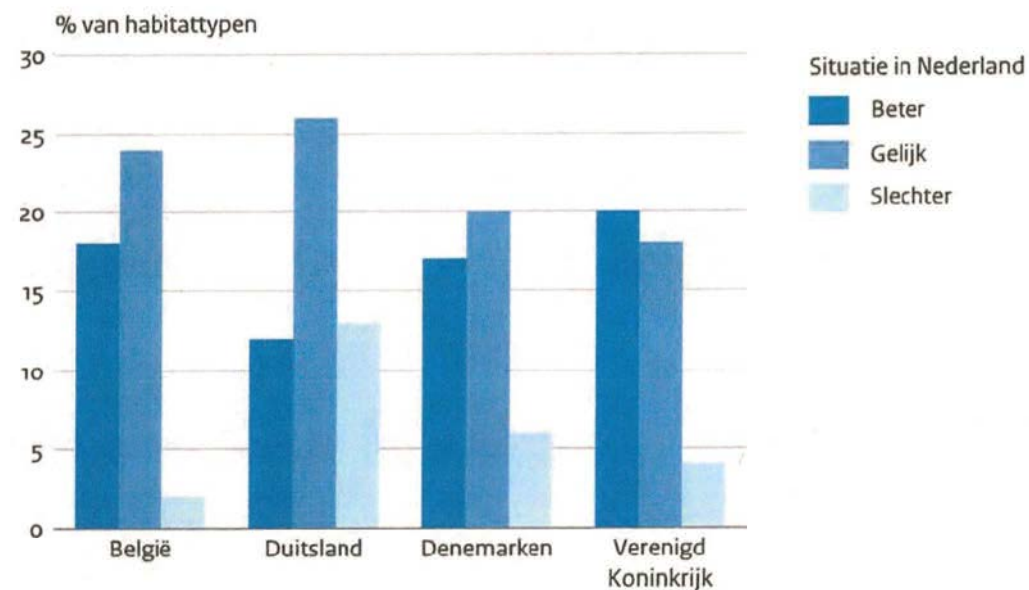
Bron: Annexes State of Nature report

PBL/aug16
www.clo.nl/nhb2016

Zijn wij roomser dan de paus? (1)

Staat van instandhouding van habitattypen in omringende landen, 2012

Bron: Ministerie van EZ, EU

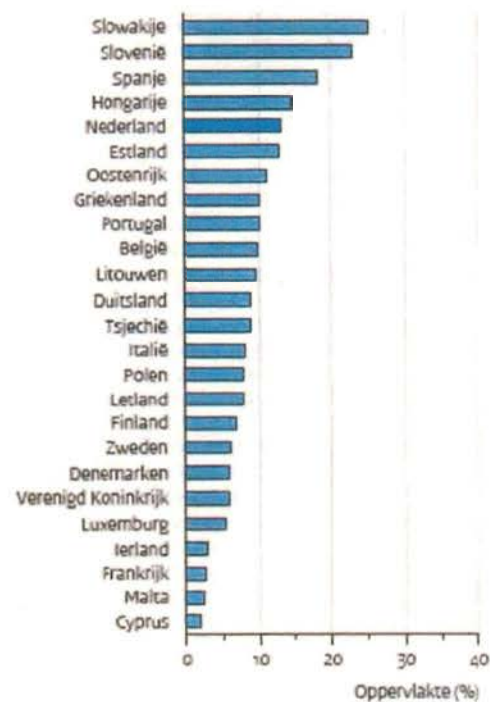
PBL/sep16
www.clo.nl/nl148304

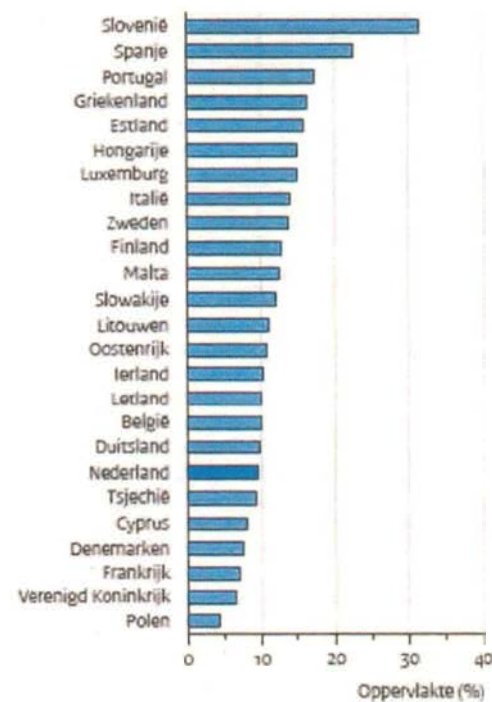
Zijn wij roomser dan de paus? (2)

Natura 2000-gebieden in Europa, 2006

Vogelrichtlijn

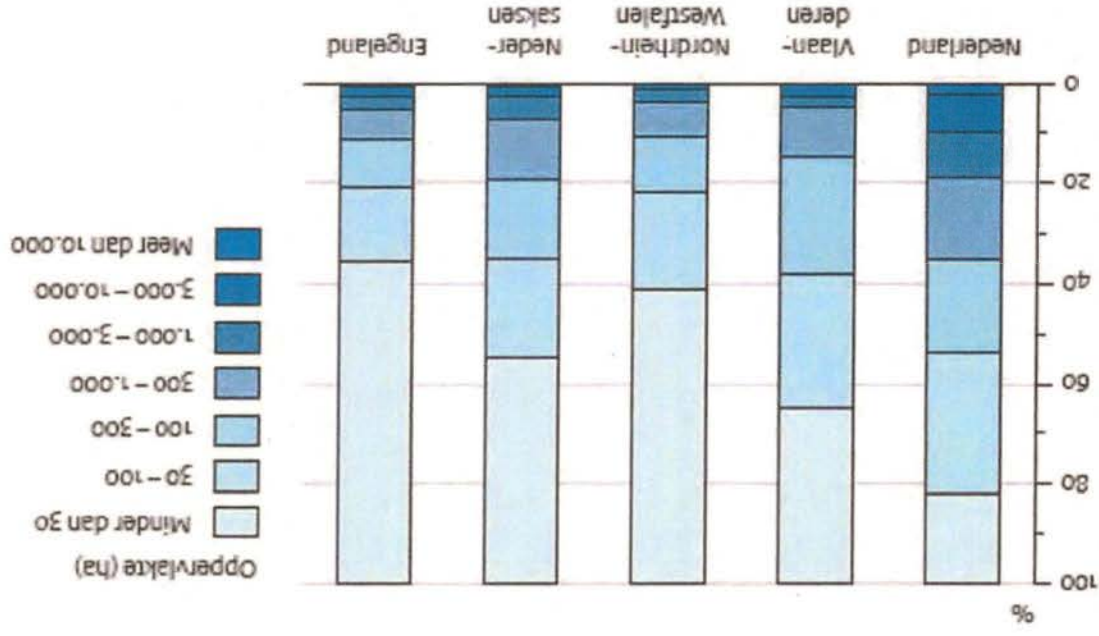

Habitatrichtlijn

Versnippering van de natuur?

Grootteverdeling aaneengesloten delen Natura 2000-gebieden, 2008

Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg 11 september 2019

Datum 11 september 2019

Onderwerp Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg Stikstof 11 september 2019

Aanwezig Vera Pieterman (voorzitter), Carly Jansen (programmadirectie),
(AZ), (BZK), (DEF),
(EZK), (EZK), (FIN),
(IenW), (LNV), (IPO),
(UvW), (RIVM), (notulist).

Vergaderpunten

1. Opening, mededelingen en vaststelling notulen (14 augustus 2019)

Vera opent de vergadering en deelt mede dat VNG zich heeft afgemeld.

Vera geeft aan dat we vandaag zullen spreken over de marsroute richting een reactie op het adviescollege. Daartoe is een Plan van Aanpak gestuurd met een gedetailleerde planning, maar deze is alweer aan het schuiven. Vera wil deze vergadering met elkaar kijken hoe we voorbereiden welke besluiten in het BO genomen moeten worden. We moeten voorkomen dat we pas tijdens het BO het gesprek met elkaar gaan voeren, terwijl we voor 90% weten over welke onderwerpen het adviescollege gaat adviseren. Vera stelt daarom voor dat wij al parallel aan het adviescollege aan de slag gaan.

Vanuit het directeurenoverleg is ook behoefte om zicht te krijgen hoe de programmaorganisatie eruit ziet. Vera stelt voor hier deze vergadering een toelichting te geven. Carly vult aan dat we een voorbereidende club aan het oprichten zijn om te beoordelen of stukken goed zijn, het proces goed is doorlopen en de juiste beslispunten worden voorgelegd. Er zal nog een uitvraag komen wie hier per betrokken partner aan meedoet.

2. Plan van Aanpak beslisnotitie stikstof

Vera geeft de toelichting dat er een plan van aanpak ligt, maar dat er een wijziging is op de planning. Eerder heeft MCRS al een planning aangenomen om op 3 oktober een BO te hebben, deze is reeds rondgestuurd. Bij de heer Remkes is ook gecheckt of advisering op 20 september zou lukken, dit is niet zo. Hij stelt voor op 25 september zijn advies aan te bieden. Verder is de programmadirectie bij een aantal fracties langsgeslagen voor een technische briefing, hier is ook aangegeven dat het AO op 26 september onhandig is. Gesuggereerd is nu het AO later te doen, vlak voor het herfstreces, vanuit de fracties is hier begrip voor.

De gehele planning wordt daarmee:

- > Vrijdag 20 september: Technische briefing en marge ministerraad.
- > Maandag 23 september: Coalitieoverleg over het komende advies en mogelijke reactie op hoofdlijnen.
- > Maandag 23 september: Interbestuurlijke Stuurgroep over het komende advies, mogelijke reactie op hoofdlijnen en te nemen besluiten in het BO.
- > Woensdag 25 september: Aanbieding advies door Remkes aan minister LNV.
- > Donderdag 26 september: Optioneel een eerste BO als vooroverleg.
- > Maandag 30 september: Coalitieoverleg over het advies en te nemen besluiten.
- > Dinsdag 1 oktober: MCRS als vooroverleg van het Rijk op het BO met de medeoverheden (incl. te nemen besluiten in het BO en de Kabinetsreactie).
- > Donderdag 3 oktober: BO met besluiten voor toestemmingsverlening korte termijn en Kabinetsreactie op adviescollege.
- > Vrijdag 4 oktober: MR met vaststelling kabinetsreactie op het korte termijn advies incl. beleidslijnen voor toestemmingsverlening korte termijn. (incl. verzending Kamerbrief).

Vanuit het IPO is de wens om het BO van 26 september als een vooroverleg nog te laten staan. Bij voorkeur bestuurlijk, maar er kan ook nog worden gezien hier een ambtelijk vooroverleg van te maken.

11.1

Vanuit het IPO wordt aangegeven dat we vorige week aan de landsadvocaat adviezen hebben gevraagd, die zijn nu geformuleerd. 11.1

it advies is slechts een bouwsteen voor deze besluitvorming.

Voor het IPO is verder de vraag hoe het nu precies loopt rondom de release van AERIUS Calculator. Er wordt aangegeven dat deze op maandag 16 september live gaat. De communicatiewerkgroep heeft namelijk geconstateerd dat op donderdag live gaan een risico vormt rondom communicatie en beschikbaarheid van de helpdesk. Vanuit het IPO wordt aangegeven dat zij op 8 oktober verwachten beleidsregels voor vergunningverlening vast te stellen, maar daar hebben ze ook instrumenten voor nodig. Zij willen daarom weten wanneer een nieuwe versie van AERIUS Calculator wordt verwacht. Vanuit het RIVM wordt aangegeven dat ze dit nog niet weten, ook omdat de komende besluitvorming nog bepaalt wat er precies in deze versie moet komen. Vera vult nog aan dat er momenteel wordt gewerkt aan een plan van aanpak voor de nieuwe versie van Calculator.

11.1

Vanuit IenW komt nog de opmerking dat voor hun beleidslijnen niet per definitie gekoppeld zijn aan toestemmingsverlening, zij willen op 1 oktober gewoon door. Vera geeft aan dat de nieuwe planning 4 oktober is, zij vraagt daarop ook commitment van IenW. Zij zeggen toe dit terug te leggen bij de minister.

3. Rondvraag

11.1

Vera geeft aan dat het plaatje met governance en een nieuwe planning rondgestuurd worden bij het verslag.

[Typ hier]

54.

4. Sluiting

Vera sluit de vergadering.

ADVIES MEMO - WERKGROEP GEBIEDSANALYSES:**ECOLOGISCHE CRITERIA AAN COMPENSATIEOPGAVE ADC-TOETS IN HET LICHT VAN DE HABITATRICHTLIJN EN VOGELRICHTLIJN?****DATUM: 16 SEPTEMBER 2019****INLEIDING**

Een activiteit waarbij mogelijk stikstof terechtkomt in een Natura 2000-gebied kan geen natuurvergunning meer krijgen via het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Activiteiten en of projecten met een stikstof effect op Natura 2000 gebieden moeten indien mogelijk zo worden aangepast dat ze geen effect meer hebben (bv salderen). Echter als al het mogelijke is gedaan en nog niet kan worden uitgesloten dat de activiteit het Natura 2000-gebied kan aantasten, kan de activiteit of het project mogelijk toch toestemming krijgen via een ADC-toets.

Hierin moet worden aangetoond dat:

- (A) er geen alternatieven met minder schadelijke effecten in Natura 2000-gebied zijn;
- (D) de activiteit een dwingende reden dient van groot openbaar belang;
- (C) de schade aan de natuur gecompenseerd wordt.

De vereisten voor compensatie zijn vastgelegd in een richtsnoer van de Europese Commissie (in het bijzonder paragraaf 5.4 en 5.5 van

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/NL_art_6_guide_jun_2019.pdf

Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen twee soorten maatregelen:

- Verzachtende maatregelen
- Compenserende maatregelen

Onder verzachtende maatregelen voor wat betreft stikstof effecten, kun je denken aan extern salderen. De compenserende maatregelen komen pas in beeld wanneer negatieve gevolgen voor een Natura 2000-gebied vaststaan of niet kunnen worden uitgesloten, ondanks alle andere maatregelen die worden genomen om aantasting van het gebied te voorkomen of reduceren. De twee soorten maatregelen hangen samen en kunnen niet anders dan op gebiedsniveau en per project worden beoordeeld.

Toepassen van het richtsnoer op stikstofdepositie is lastig. Het mogelijke negatieve effect dat door stikstofdepositie wordt veroorzaakt onderscheidt zich immers in belangrijke mate van meer 'traditionele' negatieve effecten zoals verstoring door geluidtoename of oppervlakteverlies. Voor die laatste effecten is veel ervaring met compensatie en liggen methodes redelijk voor de hand. Voor compensatie van de mogelijk negatieve effecten van stikstofdepositie ligt dit anders. Er wordt een relatief klein maar mogelijk wel negatief effect op een groter oppervlak veroorzaakt. Dit vraagt een andere aanpak voor een afdoende compensatie.

De werkgroep toestemmingverlening zonder PAS schrijft een handreiking voor het gebruik van de ADC-toets. In Nederland is nog weinig ervaring opgedaan met compensatie voor stikstofeffecten. Een algemeen geschikte compensatiemethode die in alle gevallen kan worden voorgeschreven is er dan ook nog niet. In de handreiking wordt dan ook geen compensatiemethode voorgeschreven. Aan de werkgroep gebiedsanalyses is gevraagd een aantal concrete ecologische handvaten te bieden aan het bevoegd gezag aan de hand waarvan kan worden

getoetst of de door initiatiefnemers voorgestelde compensatieopgave voldoet aan de eisen van de Habitatrichtlijn.

EISEN AAN COMPENSATIE

In deze paragraaf staan de eisen en randvoorwaarden voor compensatie als onderdeel van een ADC-toets.

- **Algehele samenhang moet worden gewaarborgd**
 - Met de compensatie moet worden gewaarborgd dat de "algehele samenhang" niet achter uit gaat. Met algehele samenhang wordt hier bedoeld; het belang van een gebied voor de samenhang van het Natura 2000 netwerk samen met de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied en de rol die het gebied speelt in het kader van een adequate geografische spreiding binnen het areaal van de betrokken habitats en soorten. Dit betekent dat een integrale aanpak op gebiedsniveau nodig is om de ruimtelijke en ecologische samenhang tussen meerdere in de regio gelegen (N2000-) gebieden te waarborgen. Belangrijk voor deze gebiedsgerichte benadering is om de juiste ruimtelijke afbakening en het schaalniveau te verkennen.
 - **Ecologische analyse moet zowel kwantitatief als kwalitatief het projecteffect bepalen en compenseren.**
 - Hier is geen vastomlijnde methodiek voor. Wordt nu door de initiatiefnemer in beeld gebracht. 11.1
 - **Instandhoudings- en passende maatregelen, ook maatregelen die nodig zijn voor uitbreidingsdoelstellingen, mogen niet worden opgevoerd voor compensatie.**
 - Het richtsnoer en de uitspraak van de RvS van 29 mei jl zijn hier over duidelijk. Belangrijk hierbij is dat Compenserende maatregelen worden genomen naast de normale uitvoeringsmaatregelen. Naast dat ze geen Inhoudings-of passende maatregelen mogen vervangen zoals benoemd in de uitspraak van de RvS mogen ze ook niet worden gebruikt om kwaliteitsverbeterings- of uitbreidingsdoelstellingen te realiseren.
 - **Effectiviteit van beheer- en herstelmaatregelen**
 - Voor toestemmingsverlening is het noodzakelijk te kunnen beschikken over garanties en zekerheden bij het toepassen van een set van mitigerende en compenserende maatregelen.
 - **Compensatie buiten het Natura 2000 gebied**
 - Een compenserende maatregel mag binnen of buiten het Natura 2000-gebied zelf wordt getroffen: elke maatregel die geschikt is om de algehele samenhang van het Natura 2000-netwerk te beschermen kan een compenserende maatregel zijn. Briels ([ECLI:EU:C:2014:330](#))
- Compensatie moet zijn uitgevoerd voordat effect van activiteit plaatsvindt.**
- In de beroepschriften tegen het wijzigingsbesluit is gewezen op de arresten Briels ([ECLI:EU:C:2014:330](#)) en Orléans ([ECLI:EU:C:2016:583](#)) van het Hof van Justitie. De Raad van State leest in deze arresten niet dat de gebieden die als compensatie worden aangelegd zich in een gunstige staat van instandhouding moeten bevinden voordat het tracé in gebruik

wordt genomen. In het richtsnoer staat wel dat voor doelen met een lange realisatie termijn (denk aan bv oude bossen) hiervan afgeweken kan worden. Dan moet er wel extra compensatie worden opgenomen voor verliezen die in de tussentijd kunnen optreden. Om de effectiviteit van de compensatie in beeld te krijgen is een goed monitoringssysteem onmisbaar. Dat kan door Inregelen van een systeem van meten en registreren van input aan de ene kant (investeringen in aankoop van grond en beheer) en output aan de andere kant (uitgave aan compensatiegrond per bevoegd gezag, project/investeerder) en monitoring en rapportage van oppervlakte, kwaliteit, compleetheid en trend van de habitattypen die als compensatiemaatregel zijn aangelegd en ontwikkeld (vgl met ervaringen en boekhouding van groenfonds).

ECOLOGISCHE HANDVATEN

Een concrete methodiek van een ecologische analyse voor compensatie is nog niet beschikbaar. Wat in beeld moet worden gebracht zijn de negatieve effecten van de voorgenoemde activiteit om de voorkomende natuurdoelen op zowel de omvang van het doel als de kwaliteit en de mogelijkheden van (beheer-, inrichting- en compensatie) maatregelen om de optredende negatieve effecten te neutraliseren. 11.1

Ecologisch gezien is het lastig om kwantitatief de projecteffecten op Natura 2000 doelstelling op de omvang van kwaliteitsafname in beeld te brengen. De huidige beoordelingen¹ gebruiken nu verschillende methodieken en aannames. 11.1

Voor de compensatie van kwaliteitsverlies lijken de maatregelen zoals ze zijn benoemd in de herstelstrategieën in beginsel bruikbaar. 11.1

¹

Blankenburgverbinding;
<https://www.platformparticipatie.nl/proiectenlijst/blankenburgverbinding/tracebesluit-wijziging-2017/documenten/index.aspx>.

Kempbaan bij Veldhoven; https://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0861.BP00031-0403/b_NL.IMRO.0861.BP00031-0403_tb19.pdf.

Maasvlakte 2; <https://www.commissiener.nl/docs/mer/p14/p1450/1450-194pb.pdf>

PS; Op dit ogenblik wordt er gewerkt bij *WenR* aan het beter in beeld brengen van de dosis effect relaties van stikstof. Een onderzoek die wellicht kan bijdragen aan methodiekvorming.

ADVIEZEN WERKGROEP GEBIEDSANALYSES

Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg 18 september 2019

Datum 18 september 2019

Onderwerp Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg Stikstof 18 september 2019

Aanwezig Vera Pieterman (voorzitter), Carly Jansen (programadirectie), [REDACTED] (programmadiirectie), [REDACTED] (BZK), Dick van Ingen (DEF), Timo Staal (EZK), [REDACTED] (EZK), [REDACTED] (FIN), [REDACTED] (IenW), [REDACTED] (IenW), Hugo van Kasteel (LNV), [REDACTED] (LNV), [REDACTED] (IPO), [REDACTED] (UvW), [REDACTED] (VNG), Kees van Luijk (RIVM), [REDACTED] (notulist).

Vergaderpunten

1. Opening, mededelingen en vaststelling notulen (18 september 2019)

Vera opent de vergadering. Zij geeft aan dat er veel te bespreken is in de komende 2 uur, met name inhoud. Er is een gedetailleerde planning en een beslisnotitie. Verder is ter info een verslag van technische briefings aan fracties en het SG-overleg van 11 september toegevoegd.

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

Er wordt nog medegedeeld dat we blij zijn dat de brief eruit is gegaan. 11.1 [REDACTED]

2. Planning rondom besluitvorming reactie adviescollege Stikstofproblematiek

Vera leidt in dat er een planning is gemaakt rondom het advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek. Het is een behoorlijk strakke planning, maar dat is ook nodig om dit te kunnen redden. 11.1 [REDACTED]

Vanuit Defensie is nog de vraag of iedereen geacht wordt aanwezig te zijn bij het plenair debat over stikstof op 17 oktober. Dit wordt nog uitgezocht. Vanuit de Unie voor Waterschappen is de vraag waarom er enkel een gesprek is tussen Minister van LNV en Gedeputeerden. Vera licht toe dat het idee is dat de minister van LNV als coördinerend minister met de provincies spreekt als grote bevoegd gezagen. Er wordt nog bekeken welke vorm dit precies krijgt.

Het directeurenoverleg spreekt uit de planning ambitieus te vinden. Vera geeft aan dat meer schrijvers daarvoor zullen helpen. Er wordt afgesproken dat er hiervoor mensen aangemeld gaan worden.

3. Beslisnotitie BO Stikstof 3 oktober 2019

Vera licht toe dat de beslisnotitie is omgezet naar een oplegger. Die is later gekomen, maar is alsnog gestuurd om het gesprek te kunnen faciliteren. Er zijn drie lijnen, namelijk besluiten rondom toestemmingsverlening, de langere termijn en overige besluiten.

Intern salderen

11.1 [REDACTED]

11.1

Er wordt breed gedeeld dat de gekozen oplossing wel uitvoerbaar moet zijn. Donné vult aan dat je hier ook moet aangeven wat de keuzes doen op ecologisch vlak en op economisch vlak, om het tastbaar te maken. 11.1

Vanuit EZK wordt aangevuld dat de snelheid waarin de oplossingen uitgevoerd kunnen worden, ook relevant zijn. Een breed gedeelde zorg is dat de oplossing in ieder geval juridisch geborgd is.

1.1

Extern salderen

11.1

11.1

11.1

Provincies delen de visie dat AERIUS Calculator snel moet komen. Zij stellen ook een hardheidsclausule voor voor projecten die nu zorgen voor een kleine stijging in depositie, maar later juist een verlaging. Vera stelt voor dat het ook mogelijk is dat projecten met een tijdelijk karakter niet hoeven af te romen. Ook moeten we een ecologische onderbouwing gaan proberen voor projecten met een minimale stikstofdepositie.

11.1

Er wordt breed gedeeld dat we in ieder geval een evaluatie moeten inbouwen om te bezien wat de gedragseffecten worden door de regels die we nu opstellen. Dat is ook relevant voor de lange termijn oplossing.

Afgesproken wordt dat de schrijfgroep nog een extra denksessie doet om dit verder uit te denken.

Afwegingskader

11.1

ADC-Toets

Vera geeft aan dat er maar een beperkt aantal projecten gebruik kan maken van de ADC-toets. Een afwegingskader is hier dan al niet meer nodig, indien er overlappende projecten zijn, moeten die er gezamenlijk uit zien te komen. Deze lijn wordt gedeeld.

Bronmaatregelen

Vera licht toe dat de commissie Remkes ook met een aantal bronmaatregelen gaat komen. Het is dus van belang dat we ons voorbereiden en een lijn te hebben wat haalbaar en realistisch is. Er is al een eerste lijst, maar hoe gaan we verder?

11.1

24-2-2021

[Typ hier]

60.

11.1

Langere termijn

11.1

4. Terugkoppeling technische briefing fracties

Niet besproken.

5. Terugkoppeling SG-overleg 11 september 2019

Niet besproken

6. Rondvraag

11.1

7. Sluiting

Vera sluit de vergadering.

[Redacted signature area]

Geadviseerd besluit

Besluiten t.b.v. de toestemmingsverlening (zie ook advies landsadvocaat):

1. Bij intern salderen uitgaan van de feitelijk gerealiseerde ruimte;
Er zijn drie varianten onderzocht, waarbij de voor- en nadelen in kaart zijn gebracht:
 - Er worden geen nadere voorwaarden gesteld aan intern salderen. 11.1 [redacted]
 - Er wordt gestuurd op het voorkomen van feitelijke depositiestijging door alleen uit te gaan van de feitelijk gerealiseerde ruimte. 11.1 [redacted]
 - Intern salderen met een afomingspercentage, al dan niet gebieds- en/of sectorgericht. 11.1 [redacted]
2. Bij extern salderen t.a.v. projecten een generieke afoming van 50% voor te schrijven van de vergunde activiteit van een andere locatie waarmee wordt gesaldeerd voor de aangevraagde activiteit. Het voorgestelde percentage is gebaseerd op het gegeven dat 25% tot 40% van de vergunde ruimte die momenteel niet wordt benut. Op deze manier wordt ook (beperkt) bijgedragen aan de vermindering van de huidige stikstofdepositie. Op een later moment kan het percentage nog worden aangepast.
 - Extern salderen zonder voorwaarden 11.1 [redacted]
 - Extern salderen met een generiek afomingspercentage
Voordeel is dat én een stijging van de depositie door het opvullen van de latente ruimte wordt voorkomen én een daling van de stikstofdepositie wordt bereikt. Zeer eenvoudig uit te voeren. Nadelen zijn dat het niet gebiedsgericht is onderbouwd en er rekening is gehouden met gemiddelde latente ruimte, die per sector/bedrijf kan verschillen. 11.1 [redacted]
 - Extern salderen met een gebiedsgericht afomingspercentage
Zie voorgaand punt, nadeel is dat het minder eenvoudig is in de uitvoering.
Extern salderen met een generiek afomingspercentage en waarbij geen gebruik gemaakt mag worden van latente ruimte
Voordeel: hierbij is het meest zeker dat er een depositiedaling komt, uitvoeringstechnisch het meest complex is om de latente ruimte te bepalen.

EZK stakeholdersoverleg stikstof 11 september 2019**Externe deelnemers:**

10.2.e

Tennet
Gasunie
De Brauw Blackstone Westbroek
Nogepa
Dago
NWEA
NVDE
Netbeheer Nederland
Energie Nederland
ENVIR advocaten
RVO – NFIA
VNO-NCW
VNO-NCW
VEMW
Groningen-Seaports

Urgentie/impact

- Veel meldingen, veel bedrijven weten niet waar ze aan toe zijn. Door stilliggen vergunningen, hoge kosten bij bedrijven. Voelt kabinet de urgentie wel voldoende? (VNO- NCW).
- Veel olie/gasprojecten liggen stil, brengt veel kosten met zich mee. Partijen kiezen ook om projecten buiten NL voorrang te geven (Nogepa).
- Het is zo stil in Den Haag (Groningen Seaports).
- Onduidelijkheid over vergunningen vormt een risico dat ook gevolgen heeft voor (buitenlandse) investeringen (NFIA).
- Rechtszekerheid staat onder druk: projecten die al gestart waren, hebben op eens een vergunning nodig. Projecten staan stil met alle gevolgen en kosten van dien (Nogepa).
- Ook "vervolgvergunningen" komen stil te liggen (Netbeheer NL).
- Eveneens gevolgen voor (buitenlandse) overnames (de Brauw).
- Vertraging in vergunningen heeft gevolgen voor het kunnen voldoen aan wettelijke termijnen in uiteenlopende situaties met alle kosten van dien (netbeheer, 9PJ, Urgenda, etc) (Netbeheer NL).
- Problemen met bestemmingsplannen (moest wel in de PAS en nu?) (Groningen Seaports).
- Voor activiteiten waar in het verleden vergunningen zijn verleend en stikstofdepositie niet is meegenomen en nu een herziening plaatsvindt met minder stikstofdepositie dan voorheen, kan geen vergunning worden verleend (dus netto beter, maar juridisch probleem) (NVDE, Gasunie).
- De minimale deposities van tijdelijke activiteiten vallen in het niet bij fluctuaties; er wordt te veel juridisch geredeneerd.
- Netbeheerders kunnen niet aan termijn voor aansluiten voldoen; uiteindelijk zullen kosten landen in de tarieven (Netbeheer NL).
- Gehoopt dat dit gesprek eerder zou zijn (Nogepa).
- Er ligt straks een stuwmeer aan vergunningaanvragen. Hoe snel wordt die weggewerkt?

Inhoudelijke adviezen

- Maak duidelijk onderscheid tussen korte termijn en lange termijn. Zorg dat er snel weer wat kan (meerdere partijen).
- Kijk ook naar wat na uitspraak RvS wél kan (VNO-NCW, Nogepa).
- Maak onderscheid tussen projecten met tijdelijke uitstoot (en zelfs lange termijn daling) en overige projecten (TenneT, Gasunie). Ga daarbij uit van meerdere categorieën en niet opnieuw alles op een hoop zoals in de PAS (de Brauw).
- Zorg dat de rekenmodule (AERIUS) goed omgaat met tijdelijke uitstoot (TenneT).
- Kijk in de eerste plaats naar de ecologie: zowel de feitelijke ecologische situatie in de N2000 gebieden als naar wat er allemaal al aan maatregelen in de beheerplannen zit en wat daarvan ook al concreet wordt uitgevoerd. Hiermee vorm je bouwstenen voor de nieuwe passende beoordelingen (de Brauw).

- Pak de basis uit 2014 weer op; probeer niet te veel door te borduren op PAS.
- Ecologen moeten zeggen dat iets effect heeft, minder nadruk op modellering. Kijk ook naar het buitenland (meerdere partijen).
- Introduceer een drempelwaarde zoals in het buitenland (bv 0,5 of 1 mol). Dat is ecologisch goed te onderbouwen en je maakt hiermee veel ontwikkelingen weer mogelijk (VNO-NCW).
- Bekijk of er per sector een generieke ADC-toets kan worden uitgevoerd; geaggregeerde externe saldering (vb windenergie op zee) (TenneT).
- Oplossing zoeken voor herziening van vergunningen waar eerder geen stikstofdepositie was berekend (maar wel bestond en nu afgenomen).

Procesmatige adviezen

Korte termijn

- Communiceer veel beter over wat wel/niet kan (Groningen Seaports).
- Provincies zouden ook meer kunnen communiceren (Gasunie). Eigenlijk op bedrijfsniveau informeren wanneer vergunning weer in behandeling (VNO-NCW).
- Wees heel transparant over AERIUS. Het is nu te veel een black box. Wat zit er wel/niet in? Hoe werkt de drempelwaarde? Komt er ooit nul uit (met aantal decimalen achter de komma) of blijft er altijd een waarde bestaan (meerdere partijen).
- Er zou een interim beleid moeten komen voor de korte termijn. Hanteer daar een interim waarde van bijvoorbeeld 0,05 met een onderbouwing. Zorg dat je daar als samenleving (dus incl. NGO's over eens wordt) (VNO-NCW).
- Als er geen sprake is van stikstofdepositie moeten vergunningen gewoon doorgaan (meerdere partijen).
- Laat "ecoloog met gezag" (voor bepaalde gebieden) zeggen dat bijdrage ecologische gezien niets doen; laat niet iedereen dubbel werk doen voor dezelfde gebieden (de Brauw).

Lange termijn

- Vergunningverlening zou naar ander departement moeten gaan dan LNV; meest logisch is naar I&W (VNO-NCW).
- Investeer in draagvlak bij de natuurorganisaties. NGO's willen dat er serieus nagedacht wordt (en geïnvesteerd) in bronmaatregelen (VNO-NCW, 10.2.e).
- Sta open voor kritiek van buitenstaanders: geen tunnelvisie. In 2009 is er al door diverse partijen gewaarschuwd dat het mis kan gaan. Boven deelbelangen uitstijgen.
- Kijk heel goed naar eerdere, vergelijkbare trajecten (NSL, Luchtkwaliteit) genoemde namen: 10.2.e Commissie Verheij.
- Zet centraal een unit op om bedrijven te ondersteunen om hun projecten mogelijk te maken (zodra er mogelijkheden komen) (VNO-NCW).
- We moeten ons realiseren dat onze welvaart is gebouwd op een energie-intensieve industrie, op landbouw en transport & logistiek. Het gaat hier om een heel politiek proces. Er moet fundamenteel worden nagedacht over onze welvaart en welzijn en keuzes die gemaakt moeten worden (VEMW).
- Er zal geld naar maatregelen moeten gaan.
- Bedenk iets voor ontwikkelingen die uiteindelijk zorgen voor een positieve bijdrage (TenneT).

Overig

- Initiatiefnemers kunnen ook gewoon proberen zonder vergunning verder te gaan en kijken hoe ver ze komen bij de rechter (de Brauw).
- Hoe wordt omgegaan met handhavingsverzoeken? Probleem uit PAS was dat naast projecten ook voor bestemmingsplannen toestemming nodig was.
- Probleem met natuur is dat die zich ontwikkelt o.a. onder invloed van Klimaat. Habitattypen in natuurgebieden zijn (per definitie) aan verandering onderhevig (meerdere partijen).

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk gebied

Behandeld door

T [redacted]
@minlnv.nl

Datum
20-sep-2019

Kenmerk
DGNVLG / 19226957

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Omschrijving	DG Overleg Stikstof
Voorzitter	Johan Osinga
Vergaderdatum en -tijd	20 september 2019, 09.45 uur - 11.00 uur
Locatie	Ministerie van BZK
Aanwezig	Erik-Jan van Kempen (BZK) , Peter Heij (I&W), Sandor Gaastra (EZK), Dick van Ingen (Def), Vera Pieterman (LNV), Wouter Raab (Fin), [redacted] (verslag)
Afwezig	

Vergaderpunten

1. Opening en mededelingen
 - a. De voorzitter schetst kort het toelichtende karakter van de technische briefing die vandaag gegeven wordt.
 - b. Er wordt momenteel een concept-reactie voorbereid op het te verwachten advies voor de korte termijn. Interdepartementaal wordt hierin samengewerkt door alle betrokken onderdelen. Vanwege de noodzakelijke eenduidige communicatie wordt hier zeer prudent mee omgegaan.
 - c. Bevestigd wordt dat de externe communicatie in de komende periode nauwe afstemming vergt. Dit wordt verder in gang gezet (**Actie: LNV/lijn(dirCommunicatie)**).
 - d. Er wordt ingestemd met het voorstel om op DG-niveau een heisessie (avond/middag) te organiseren over de structurele aanpak van het stikstof-dossier. Defensie biedt een locatie aan. (**Actie: LNV/Interbestuurlijke directie**).
2. Ter bespreking: oplegnotitie inzake voorgenomen maatregelen voor de korte termijn.

Procesmatig:

Geconstateerd wordt dat de voorgestelde planning buitengewoon complex en krap is. Het is wenselijk om direct na publicatie van het eerste advies van het adviescollege (verwacht op woensdag 25 september) een extra bewindsliedenoverleg te plannen. Geopteerd wordt voor donderdag 26 september (**Actie: LNV/ Interbestuurlijke directie**). Het blijft logistiek een uitdaging om tot een bestuurlijk gedragen reactie te komen (vanuit

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk gebied

Ons kenmerk
DGNVLG / 19226957

Rijk en medeoverheden) op/rondom 4 oktober. Per die datum is een volledig inhoudelijke afweging rondom de voorstellen (waaronder bronmaatregelen) nog niet te maken en dan is een procesafpraak aan de orde.

De medeoverheden zijn tegelijkertijd in overleg om te komen tot een set aan bestuurlijke besluiten/invulling van beleidsregels op het stikstofdossier waarmee een eerste stap gezet kan worden om weer tot vergunningverlening over te kunnen gaan. De uitkomst hiervan zal aan de orde komen in de Interbestuurlijke stuurgroep Stikstof van komende maandag 23 september.

Inhoudelijk:

Er wordt gewerkt aan een concept-beleidsreactie langs de volgende lijnen:

Gezien de urgentie, complexiteit en tijdsdruk op het dossier zal het nodig zijn om vergunningverlening weer mogelijk te maken ondanks het voortduren van een zekere mate van onzekerheid. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om de praktische uitvoering, juridische houdbaarheid, de haalbaarheid van concrete resultaten zelf en de mogelijke (ongewenste) neveneffecten.

Een centraal inhoudelijk uitgangspunt zal moeten zijn dat het probleem rondom stikstofdepositie gestabiliseerd wordt en dus de emissies uiteindelijk niet groter en zelfs omgebogen worden. Ondanks de dalende trend in diverse sectoren is het met de huidige situatie dan ook noodzakelijk om tot extra maatregelen te komen.

Tegelijkertijd is het buitengewoon wenselijk dat maatschappelijke sectoren weer concrete stappen kunnen zetten bij de uitvoering van voorgenomen plannen, maatregelen en activiteiten. Hiervoor is het nodig dat vergunningverlening weer op gang kan komen, zodat voorgenomen reducties realiseerbaar worden. Hierbij zijn de volgende instrumenten te onderscheiden: de inzet van de ADC-toets, de inzet van een ecologische toets en intern salderen en extern salderen. Voor omvangrijke projecten in hetzelfde gebied waarbij een ADC-toets een oplossing kan bieden, is nadere afstemming tussen betrokken overheden en instanties op zijn plaats. De inzet van het instrument van de ADC-toets vergt momenteel dan ook geen verdere aanpassing. Met de inzet van ecologische toets kan gerichter worden aangetoond welk effect een bepaald project heeft op een specifiek Natura2000 gebied heeft.

Voor het op maat snijden van het vergunnen op basis van intern en extern salderen is het niet mogelijk om een onderscheid te maken naar beleidsveld (woningbouw, landbouw, infra), maar is het wel mogelijk om rekening te houden met de nabijheid van Natura2000 gebieden. Daarnaast is het wenselijk om de inzet van deze instrumenten te voorzien

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk gebied

Ons kenmerk
DGNVLG / 19226957

van flankerende maatregelen waarmee de feitelijke emissies niet gaan toenemen (door het benutten van nog niet gebruikte vergunde emissieruimte) en waarmee onnodige verdere vertraging en blokkering van projecten wordt voorkomen. Dit vergt nadere uitwerking met voorstellen (vindt momenteel plaats). Mogelijk is hierbij ook aan de orde het afkomen van een percentage van beschikbare emissierechten.

Bovenstaande stappen gaan geen reducties opleveren waar Nederland in de komende periode mee uit de voeten kan. De verwachting is dat de analyse van het Adviescollege zou kunnen zijn dat forse stappen in de aanpak van stikstofdepositie pas te verwachten zijn met aanvullende bronmaatregelen. Hiervoor is een lijst met potentiële activiteiten te verwachten vanuit het Adviescollege. Deze is nog aan te vullen met reeds eerder geïdentificeerde mogelijke maatregelen.

Een uitwerking van deze lijst met een inschatting van het inhoudelijke effect, onvoorziene bijeffecten en de bijbehorende kosten is nog niet beschikbaar voor het herfstreces.

Hier zullen nadere criteria op geformuleerd moeten worden en een bijbehorend proces georganiseerd dat vergelijkbaar in orde van grootte kan zijn als het proces rondom het klimaatakkoord en "Urgenda". Onder meer PBL en CPB kunnen hierbij worden betrokken.

3. Rondvraag
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag.
4. Sluiting

HOOFDLIJNEN BESLISNOTA 3 OKTOBER INCL REMKES

Datum: 24 september 2019

1) Hoofdlijnen korte termijn

Voor de korte termijn ligt het accent op het nemen van besluiten zodat op korte termijn weer besluitvorming kan plaatsvinden voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op stikstofgevoelige Natura2000-gebieden. Hierbij wordt gewerkt met een beslisnotitie, die na elk afstemmingsmoment wordt aangepast/aangevuld. Na 25 sept wordt daarbij ook het advies van het adviescollege betrokken.

Het gaat daarbij in hoofdzaak om de volgende besluiten (lijn zoals nu besproken wordt):

A. Besluiten tbv vergunningsverlening:

1) Intern salderen beperken tot feitelijke en vergunde capaciteit;

Adviescollege is van mening dat, gezien de doelstelling om structureel emissies te reduceren, in alle gevallen afroming moet plaatsvinden. Het adviseert om bij intern salderen afromen in mindere mate aan de orde te laten zijn, naarmate een meer positieve bijdrage wordt geleverd aan algemene maatregelen (bijvoorbeeld door het gebruik van de best mogelijke technieken)

2) Toepassen generiek afromingspercentage van 50% bij extern salderen;

Adviescollege is van mening dat, gezien de doelstelling om structureel emissies te reduceren, in alle gevallen afroming moet plaatsvinden. Het Adviescollege spreekt een voorkeur uit voor gebiedsafhankelijke afroming, waarbij bij extern salderen de huidige overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) als maatstaf kan worden gehanteerd voor het percentage dat wordt afgeroomd.

3) Waar mogelijk toepassen van ecologische toets bij tijdelijke depositie in de aanlegfase (bijv. windmolenpark, zandsuppleties en dijkversterkingen)

Adviescollege: Het is aan de politiek om keuzes te maken als het gaat om de benutting van vrijgekomen ruimte. Aanbeveling van het Adviescollege in dit verband is deze ruimte in ieder geval te benutten om knelpunten op te lossen die betrekking hebben op tijdelijke emissies [plafond?] en die na realisatie leiden tot een lagere emissie of na uitvoering niet emitteren (projecten die op basis van een ecologische onderbouwing op termijn een positieve bijdrage hebben)

4) Geen aanvullend afwegingskader voor toepassen ADC-toets;

Adviescollege: De ADC-toets is daarmee geen oplossing voor de kern van de stikstofproblematiek onder meer niet omdat veel getroffen initiatieven en toekomstige initiatieven niet kunnen worden gekwalificeerd als dwingende reden van groot openbaar belang. Daarnaast biedt deze toets geen soelaas voor de korte termijn, omdat compensatie gereed moet zijn, voordat de uitvoering van een project kan starten. En ruimte voor compensatie is schaars in Nederland. Het Adviescollege adviseert daarom om geen te hooggespannen verwachtingen te hebben van dit instrument. Het college vindt het voorstel een handreiking op te stellen een goed idee en geeft daarbij een aantal aandachtspunten. Zo dient te worden verduidelijkt wat wordt verstaan onder compensatie en welke eisen daaraan worden gesteld.

5) Op korte termijn geen afwegingskader voor extern salderen;

Adviescollege:

Voor de korte termijn kunnen afwegingen worden gemaakt op basis van het ruimtelijk beleid. Het Adviescollege adviseert de Omgevingswet en de (nationale en provinciale) Omgevingsvisies te benutten voor ruimtelijke voorsortering op de korte termijn. Als op regionale schaal een bepaald project van groot belang is, kunnen de regionaal verantwoordelijke overheden besluiten nemen waarmee extra ruimte wordt gecreëerd. De regionale politiek kan hierin keuzes maken:

Hierbij is van belang dat de Wet natuurbescherming geen kader geeft voor prioritering van de afhandeling van aanvragen. Bevoegd gezag kan ook informatie vragen aan aanvrager waaruit blijkt dat men inspanningen verricht om emissies te beperken.

Voor de langere termijn is een kader wel van belang. Het Adviescollege betreft dit in de opdracht voor fase 2. Dit kader vraagt om samenhang met het ruimtelijk beleid, vanuit een visie op de grote transities. Bestaande beleidskaders en akkoorden (zoals het Klimaatakkoord) lopen in de praktijk door elkaar. Advies is om de grote transities (zoals de transitie van de landbouw, energietransitie, en de circulaire economie) als uitgangspunt te nemen, om te zorgen voor een meer integrale afweging.

Nadere toelichting: bij al deze besluiten zijn de uitgangspunten: (1) probleem van stikstofdepositie niet vergroten, (2) vergunningsverlening weer op gang brengen, (3) juridisch haalbaar en (4) uitvoerbaar voor bevoegde gezagen. Hierbij moet goed worden beseft dat deze besluiten niet of heel beperkt bijdragen aan **depositiedaling**, laat staan ruimte creëren voor nieuwe ontwikkelingen. Hiervoor zijn aanvullende (bron)maatregelen nodig. 11.1

B. Besluiten mbt Bronmaatregelen

6) 11.1

Adviescollege

Het adviescollege stelt dat alle sectoren in een evenwichtige verhouding bij moeten dragen aan het reduceren van de stikstofemissies. Daarbij geeft het adviescollege ook aan dat de uitvoering van de maatregelen moeten zijn geborgd, handhaafbaar zijn en dat de maatregelen aantoonbaar tot emissiereductie moeten leiden. Het college adviseert maatregelen te treffen in de volgende sectoren: agrarische sector, mobiliteit en de bouw. In deze volgorde zal het kabinet ook op de voorstellen reageren.

Agrarische sector

Het adviescollege pleit voor een selectieve, gerichte en gebiedsspecifieke reductie van de ammoniakemissies, die gerelateerd zijn aan de veehouderij, door uitkoop van agrarische ondernemers. Hierbij vooral richten op stalsystemen met relatief hoge deposities en bedrijven zonder vitaal toekomstperspectief rondom N2000-gebieden. Voor de blijvende agrarische ondernemers moet worden ingezet op de toepassing van de best beschikbare middelen om de emissies te reduceren. Het college geeft voorts aan een generieke krimp van de veestapel niet zonder meer leidt tot een verbetering van de milieu- en natuurkwaliteit. Zodoende wordt gesteld dat deze maatregel niet proportioneel is.

Snellere implementatie innovatieve ontwikkelingen

Om de ontwikkeling naar energie-neutrale stallen in verhoogd tempo te kunnen maken, adviseert het college middels beleid, vergunningen en handhaving om hierop te sturen. Ook zou meer aandacht geschonken moeten worden aan het in de praktijk brengen van innovaties op basis van wetenschappelijke ontwikkelingen. Om de mogelijkheden hiertoe te versterken, wordt geadviseerd om onder andere via experimenteerruimte toe te staan. Tot slot adviseert het adviescollege om de sectorplannen op het gebied van emissiereductie voortvarend voort te zetten.

Mobiliteit

In de mobiliteitssector adviseert het adviescollege om zowel in het weg- als het waterverkeer maatregelen te nemen om emissies te reduceren. Voor het wegverkeer wordt geadviseerd om een snelheidsverlaging door te voeren op alle rijks- en provinciale wegen. Voor de binnenvaart wordt geadviseerd om PM Adviescollege

Industrie

In de industrie zijn reeds goede voorbeelden zichtbaar van effectieve toepassing van best technological means en zijn er bijvoorbeeld strenge eisen aan afgasreinigingsinstallaties.

Voorlopige conclusie is dat de industrie niet hoeft niet bij te dragen/al voldoende doet.

Bouwsector

Het adviescollege is van mening dat er in de bouw winst is te behalen door modulair bouwen en beter gebruik van innovatieve technieken en materialen. Om dit te realiseren, is het van belang dat de voorwaarden voor vergunning en aanbesteding hierop worden aangepast.

Toelichting: Op de korte termijn zal de meeste (politieke) aandacht naar verwachting gaan naar besluitvorming over aanvullende (bron) maatregelen. Deze zijn nodig voor: (1) depositiedaling en herstel van natuur, (2) het creëren van een drempelwaarde op korte termijn zodat kleine vergunningen (woningbouw, renovaties, kleinschalige nieuwbouw, etc.) weer snel mogelijk worden en (3) vergunningsverlening voor grotere projecten/ontwikkelingen. 11.1

C. Langere termijn

De lange(re) termijn doelstelling is: het reduceren van de totale hoeveelheid stikstofdepositie in Nederland en herstel en versterking van natuur zodat;

- ▶ op termijn de landelijke gunstige staat van instandhouding van de aangewezen habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden wordt bereikt;
- ▶ ruimte vrijkomt voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland, zoals o.a. infrastructuur, woningbouw, veiligheid, klimaat en landsverdediging.

11.1

Waar mogelijk en versterkend worden fasering en ambities gekoppeld aan andere beleidstrajecten (denk bv aan klimaatakkoord).

Adviescollege: De opdracht voor de langere termijn ziet het college als volgt:

“Een nieuwe aanpak van de stikstofproblematiek die past in het streven om in de Natura 2000-gebieden een gunstige staat van instandhouding te realiseren en daartoe de voor stikstof gevoelige habitats te herstellen en die ertoe strekt om de balans tussen natuur en economische ontwikkeling te herstellen.”

Tijdens de tweede fase zal het Adviescollege een beleidsreconstructie van het PAS opstellen, in de context van ontwikkelingen die voor het PAS relevant zijn geweest. Daarnaast zal het Adviescollege zich nader verdiepen in de Europese regelgeving in relatie tot Nederlands beleid en Nederlandse keuzen. Conform de aan het Adviescollege verstrekte opdracht zal tijdens de tweede fase nader advies worden uitgebracht over een afwegingskader en over een samenhangende lange-termijnaanpak van (aanvullende) bronmaatregelen voor bestaande activiteiten in alle sectoren, om tot verdere vermindering van depositie te komen. En zullen tegelijkertijd aanbevelingen worden gedaan voor maatregelen voor het bevorderen van de robuustheid van het natuurnetwerk. Mogelijke onderwerpen die zullen worden betrokken in de afwegingen zijn de drempelwaarden, een

nadere verkenning van een depositiebank (op landelijk of regionaal niveau) en de mogelijkheden van nieuwe technologische ontwikkelingen en innovaties.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER INFORMATIE

Aan
de Directeur-generaal Agro
de Directeur-generaal Natuur, Visserij en Landelijk Gebied

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Auteur

T 0
@minlnv.nl

Datum
24 september 2019

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19228293

Bhm 19228826

Kopie aan

Bijlage(n)

nota

Overleg landbouwsector stikstof

Parafenroute

DAD

Aanleiding

Op donderdag 26 september a.s. heeft u van 10:00 uur tot 11:00 uur een overleg met de landbouwsector over stikstof. Er zal een presentatie worden gegeven over het advies van het Adviescollege stikstofproblematiek van Remkes dat op woensdag 25 september openbaar wordt gemaakt. De sectorpartijen worden in de gelegenheid gesteld hierop te reageren, voordat tijdens het BO stikstof op 3 oktober a.s. besluiten zullen worden genomen over de korte termijn aanpak van de stikstofproblematiek.

Aanwezig zullen zijn: de heer [redacted], mevrouw [redacted] en mevrouw [redacted] van de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV), de heer [redacted] van CUMELA, de heer [redacted] van de Nederlandse Vakbond Pluimveehouders, de heer [redacted] van Nevedi, de heer [redacted] en mevrouw [redacted] van Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV), mevrouw [redacted] van de Nederlandse Zuivel Organisatie, mevrouw [redacted] en de heer [redacted] van LTO en de heer [redacted] en mevrouw [redacted] van Zuivel.nl/LTO, mevrouw [redacted] en de heer [redacted] van het IPO.

Van de kalversector die voor het eerst is uitgenodigd in dit overlegverband is nog niet bekend of zij aanwezig zullen zijn.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

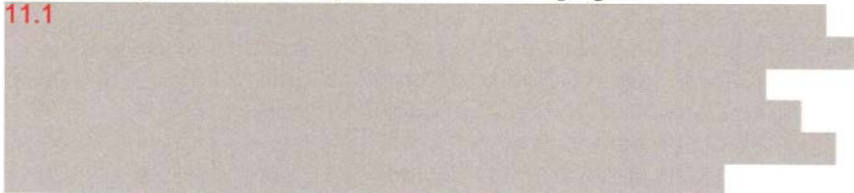
- Dit overleg staat in het teken van het advies van het Adviescollege Remkes over de aanpak voor de korte termijn. De presentatie over het advies wordt gegeven door [redacted]. Zij is senior

Ontvangen BPZ

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19228293

beleidsmedewerker bij DGNVLG/ Natuur en werkt als secretaris bij het adviescollege.

- De sectorpartijen hebben een schriftelijke inbreng geleverd aan het adviescollege en zijn vervolgens door het college gehoord.
- 11.1
- Er heerst grote onzekerheid bij de sectoren over wat er staat te gebeuren.
- U zou kunnen meegeven dat de sector er niet alleen voor staat, maar dat het echt zaak is dat er wordt gewerkt aan aanzienlijke ammoniakemissiereductie. Een andere uitweg is er niet.
- U kunt het proces schetsen dat erop is gericht tot aanzienlijke ammoniakemissiereductie te komen.
- Er zullen maatregelen moeten worden genomen die pijn zullen gaan doen en waarbij taboes niet langer worden geschuwd. Tijdens het BO op 3 oktober tussen Rijk en medeoverheden zullen eerste keuzes worden gemaakt over de uitwerking van maatregelen voor de korte termijn.
- Voor de langere termijn zal de inzet zijn gericht op een meer integrale aanpak die zoveel mogelijk aansluit bij de landbouwvisie van de minister.
- U kunt de sector de gelegenheid bieden te reageren en mee te denken over geschikte maatregelen.
- 11.1
- Nederland staat voor een grote opgave, de 10 kton waar in het PAS aan werd gewerkt, is veel te weinig om de problemen die zijn ontstaan na de uitspraak van de Raad van State het hoofd te kunnen bieden.
- 11.1
- Er is vòòr de uitspraak van de Raad van State met de sectoren gewerkt aan het inventariseren van maatregelen om de afgesproken 10 kton te behalen in het kader van bijsturing in het PAS, vanwege de stijging van de ammoniakemissie in 2017. De sectoren hebben hier over meegedacht, maar waren zeer terughoudend als het ging over de inzet van eventuele extra maatregelen. De kosteneffectiviteit en de emissiereductie van de geïnventariseerde maatregelen worden doorgerekend door Wageningen Research, waarvan de resultaten eind van deze maand worden verwacht. Deze inventarisatie is gezien het proces van totstandkoming met de sector geen volledige inventarisatie van de mogelijkheden en gezien de nieuwe stand van zaken niet voldoende om een oplossing te kunnen bieden voor de huidige problemen. Wel kan dit worden meegenomen in het vervolgproces.

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19228293

- LTO werkt met Wageningen Research aan een voer- en managementplan dat zowel emissiereductie van ammoniak als van methaan beoogt. In het kader van het Klimaatakkoord wordt hiervoor middelen vrij gemaakt. Het is een interessant plan dat eveneens een bijdrage kan leveren aan de nodige ammoniakemissiereductie.
- De voorlopige cijfers over 2018 van de ammoniakemissies uit de landbouw zijn met het model NEMA (National Emission Model Agriculture) berekend. Deze berekening is gemaakt nog zonder methodewijzigingen en zonder volledige actuele activiteitendata. Dit betekent dat er nog veel kan veranderen. Waar de cijfers over 2017 een stijging lieten zien, laten de cijfers over 2018 nu een lichte daling zien.
- In samenwerking tussen LNV, de landbouwsector en de Wageningen Research zijn acties opgezet om data te verbeteren met betrekking tot beweiding en mestaanwending. Ook na het advies van het Adviescollege Remkes blijft dit actueel omdat de voortgang van bronmaatregelen gemonitord moet blijven worden en de data up to date moeten zijn.

Toelichting

Kernpunten uit inbreng LTO en POV naar commissie Remkes

LTO Nederland

- Behoudende en defensieve inbreng, geen ambitie voor verdergaande ammoniakemissie reducerende maatregelen. LTO houdt vast aan de in 2014 afgesloten Overeenkomst Landbouwmaatregelen PAS (10 kiloton reductie in 2030, waarvan 5.6 kiloton weer voor de landbouw beschikbaar komt);
- De sense of urgency over de noodzaak van verdergaande ammoniak emissiereductie en de concurrentie om de schaarse stikstofruimte met andere economische sectoren lijkt nog niet te zijn ingedaald bij LTO Nederland.
- Een visie ontbreekt op de rol van de landbouw in de ruimtelijk economische ontwikkeling van Nederland en op de legitimatie voor het gebruik van de schaarse stikstofruimte door de landbouw (bijvoorbeeld nodig voor de transitie naar kringlooplandbouw, weidegang en innovatie en investeringen in nieuwe duurzame stallen).
- LTO Nederland houdt voor 2030 vast aan de eerder afgesproken 10 kiloton ammoniakemissiereductie. Er worden geen extra maatregelen aangekondigd. Voorzichtig wordt de mogelijkheid open gehouden om in specifieke situaties via een gebiedsgerichte aanpak en voor het realiseren van gebiedsgerichte opgaven een regionale krimp van de veestapel te combineren met het bieden van ontwikkelingsruimte voor toekomstgerichte veehouderijen.
- De nadruk ligt op het bieden van ontwikkelingsruimte voor individuele veehouderijen en afwegingsruimte in gebiedsprocessen en de Beheerplannen N2000.
- Intern salderen toestaan op basis van de bestaande vergunning.
- Geen voorstander van één op één extern salderen om te voorkomen dat emissieruimte voornamelijk naar financieel krachtige sectoren en gebieden gaat. Vrijkomende emissieruimte moet beschikbaar blijven voor de landbouw.

Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk Gebied
Cluster Natura 2000/ PAS

Kenmerk
DGNVLG-NP / 19228293

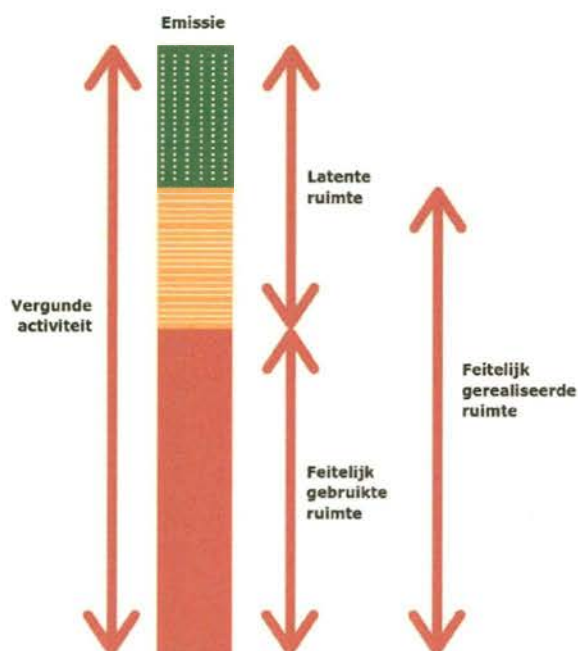
Idee van een regionale stikstofbank als onderdeel van een gebiedsgerichte aanpak.

- Aerius model actualiseren voor gebiedsgerichte doorrekening.
- Nieuw juridisch kader zodat weidegang en bemesting geen Wnb vergunning vereisen.
- LTO is tegen een generieke aanscherping van de wettelijke ammoniakereisen voor stallen en mestuitrijden omdat dit innovaties zou belemmeren en vanwege de extra kosten. Extra emissiereducerende maatregelen zijn bespreekbaar in gebiedsgerichte projecten in combinatie met het bieden van ontwikkelingsruimte voor de toekomstgerichte bedrijven.
- Realtime meten van ammoniakemissies in stallen en uitbreiding van de depositiemetingen in natuurgebieden. Dit is nodig voor draagvlak voor het ammoniakbeleid.
- Geen handhaving zo lang het nieuwe stikstofbeleid niet is vastgesteld. Dit geldt zowel voor de PAS-melders en de vergunningsvrije bedrijven als voor bedrijven die door vernietiging op dit moment geen Wnb-vergunning hebben.
- Voor de langere termijn pleit LTO om het stikstofbeleid in te bedden in integrale gebiedsstrategieën (Beheerplannen N2000) en een heroverweging van N2000 gebieden.

POV

- Ambitie voor verdergaande reductie van ammoniakemissies via het sanerings- en verduurzamings- en innovatiespoor (Gezonde Leefomgeving) uit het Programma vitale varkenshouderij. Bij volledige uitrol van emissiearme stallen met 85% emissiereductie wordt de totale ammoniakemissie door de varkenshouderij fors verminderd.
- Intern salderen op basis van emissie toestaan.
- Ondersteunt in de basis extern salderen maar 'uitverkoop' naar andere sectoren en prijsopdrijving van emissierechten moet worden voorkomen. Richtlijnen zijn nodig. POV wil dat een bepaald percentage van de stikstofruimte die de varkenshouderij reduceert behouden blijft voor de varkenshouderij. Gedacht wordt aan 56% (is gerelateerd aan de eerdere afspraak dat van de 10 kiloton reductie 5.6 kiloton weer beschikbaar komt voor de veehouderij).
- Pleidooi voor een drempelwaarde van 3 mol/ha/jaar.
- Onderzoek naar de (juridische) mogelijkheden en voor- en nadelen van een regionale stikstofbank. Tot eventuele instelling richtlijn invoeren voor één op één extern salderen.
- Aerius model actualiseren om gebiedsgerichte doorrekening mogelijk te maken.
- Geen verdere krimp van de varkensstapel na de saneringsregeling, is niet effectief.
- Voorgestelde langere termijnmaatregelen: real time meten van ammoniakemissie in stallen in combinatie met doelvoorschriften, betere onderbouwing van het ammoniakbeleid en rekening houden met onzekerheden en onnauwkeurigheden, meer depositiemetingen om de basis voor het ammoniakbeleid te versterken.

Toelichting begrippen salderen

Wat zijn bestaande rechten?

De gehele activiteit die is vergund. Ook wel de vergunde activiteit genoemd.¹

Wat is latente ruimte?

Emissieruimte die wel vergund is, maar die niet gebruikt wordt.

Bijvoorbeeld doordat de volledige productiecapaciteit (nog) niet bereikt is of de stal niet volledig is gevuld.

Wat is feitelijk gerealiseerde ruimte/capaciteit?

Hierbij wordt uitgegaan van de gerealiseerde gebouwen en installaties. Dit betekent dat niet naar de daadwerkelijke feitelijke toestand op een specifiek moment wordt gekeken maar naar hetgeen fysiek is gerealiseerd binnen de vergunde ruimte.

Door bij salderen uit te gaan van de feitelijk gerealiseerde capaciteit wordt het recht om te produceren binnen de bestaande capaciteit niet aangetast. Hierdoor is de problematiek rondom wisselende productie en veebezetting ('conjunctuur') niet van toepassing.

Wat is afkomen?

¹ Bij een wijziging van de activiteit waarvoor een nieuwe vergunning nodig is vervalt het recht op vergunde ruimte.

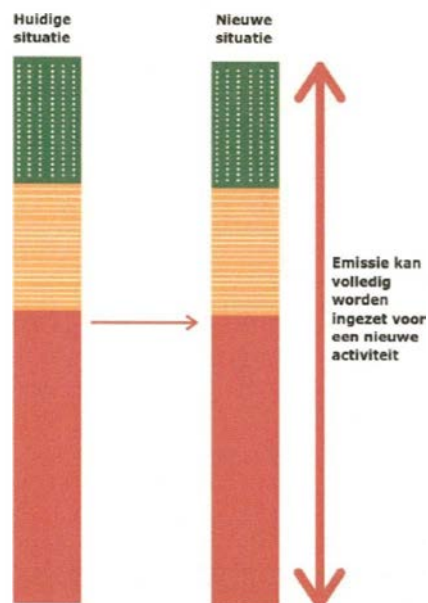
Het maar gedeeltelijk mogen inzetten van de vergunde ruimte voor stikstofemissie voor saldering. Het deel dat niet ingezet mag worden, kan niet meer leiden tot stikstofemissie en -depositie.

Wat is intern salderen?

Definitie: de beoogde activiteit leidt niet tot een toename van stikstofdepositie op relevante voor stikstofgevoelige en overbelaste habitats in een Natura 2000-gebied ten opzichte van de huidige activiteit op die locatie (of in geval van een plan ten opzichte van de feitelijke, planologisch legale situatie).

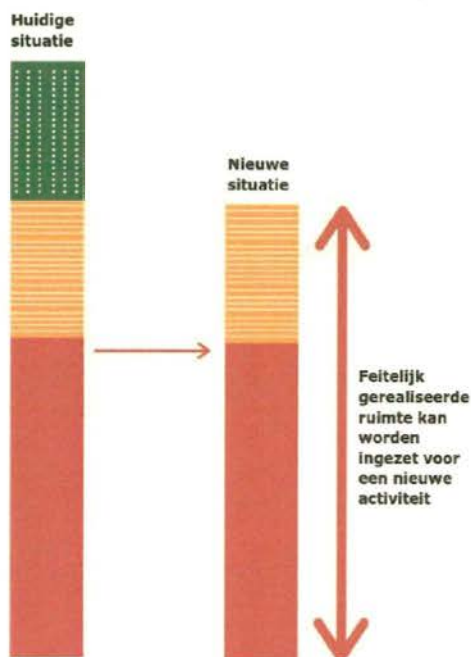
Intern salderen kan in een voortoets plaatsvinden. Daarvoor is geen passende beoordeling vereist. Aangeraden wordt om wel een vergunningplicht aan te nemen bij intern salderen, om de naleving van de maatregel te kunnen controleren en handhaven.

Zonder beleidsregels:

Bij intern salderen kan een bedrijf gebruik maken van de ruimte binnen het eigen bedrijf (gebonden aan de locatie). Het is juridisch toegestaan om te salderen met vergunde ruimte. Omdat in zo'n geval gebruik wordt gemaakt van de latente ruimte binnen een vergunning kan de feitelijke emissie toenemen.

Met beleidsregels:

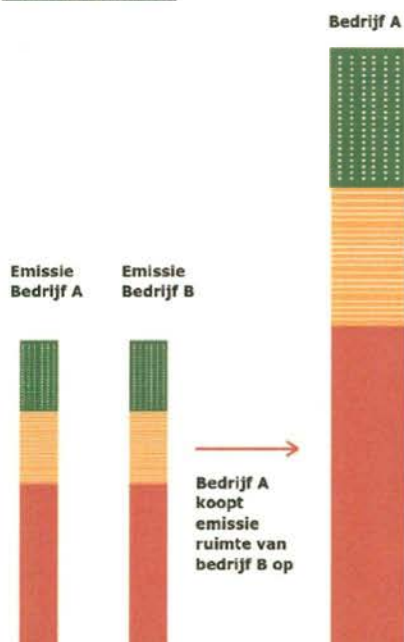

Door intern salderen met beleidsregels te beperken tot de feitelijke gerealiseerde ruimte en capaciteit wordt een toename van emissies (deels) voorkomen. Een onderneming kan dan alleen groeien door emissies van de bestaande capaciteit te beperken – bijvoorbeeld door nieuwe (best beschikbare) technieken toe te passen – en de hierdoor gecreëerde emissieruimte te gebruiken voor groei.

Wat is extern salderen?

Extern salderen betreft het geheel intrekken van een toestemming voor stikstofemissie van één of meer activiteiten op een andere locatie ten behoeve van de verlening van een nieuwe toestemming voor een ander (nieuw of gewijzigd) plan of project.

Zonder beleid:

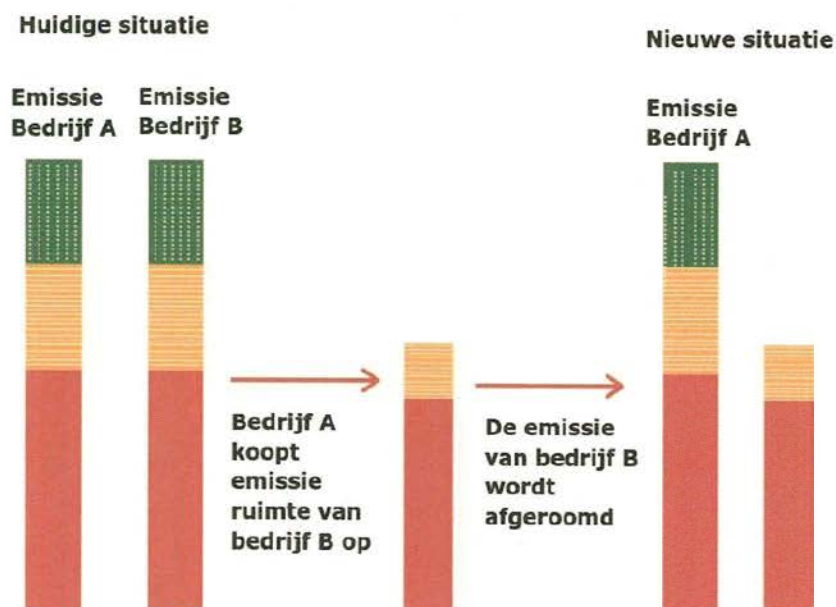

De gekochte rechten van een andere locatie kunnen volledig worden ingezet ten behoeve van een nieuwe activiteit.

Met beleidsregels:

Het is mogelijk om een deel van de aangekochte emissieruimte van het andere bedrijf af te romen.

Hierbij wordt op voorhand bepaald dat een gedeelte niet opnieuw mag worden ingezet. In dat geval blijft er na de saldering minder feitelijke emissie over dan voor de saldering. Die afgeroomde ruimte zal bijdragen aan de verdere daling van de totale emissies in Nederland (tenzij de aangekochte ruimte vooral of volledig bestaat uit latente ruimte, of wanneer wordt besloten de emissiereductie voor andere activiteiten in te zetten).

Is het mogelijk om onderscheid te maken naar sectoren en besluiten bij intern en extern salderen?

Advies landsadvocaat: De rechtvaardiging voor afroaming kan alleen worden gevonden in de noodzaak van beperking van depositie in overbelaste gebieden. En voor de staat van instandhouding van de habitattypen maakt het niet uit of die depositie afkomstig is uit de ene of de andere sector. Het lijkt mij niet mogelijk om bij het voeren beleid voorrang te geven aan sectoren waarvan het maatschappelijk hoger wordt ingeschat dan van andere sectoren. Dat zou – vanuit het doel van de beperking – geen gerechtvaardigd onderscheid opleveren, en dus in strijd zijn met het gelijkheidsbeginsel.

Is het mogelijk om onderscheid te maken in afromingspercentages?

Het is ook denkbaar om onderscheid in afromingspercentages te maken voor projecten/activiteiten in de nabijheid van meer of minder overbelaste Natura 2000-gebieden. Concreet kan dan bijvoorbeeld worden gedacht aan een gebied als De Peel, waar de overbelasting zodanig hoog is, dat daar een grotere mate van afroaming gerechtvaardigd is. 11.1

Op welke manier kan bij salderen rekening worden gehouden met tijdelijke effecten?

In een beleidsregel kan worden opgenomen dat minder of geen afroaming plaatsvindt bij projecten die alleen een tijdelijke depositie (bijv. in de aanlegfase) veroorzaken. Dat zou een oplossing kunnen bieden voor bijvoorbeeld de bouw van windturbines en de aanleg van spoorlijnen en dijkversterkingsprojecten.

De rechtvaardiging is niet gelegen in het grote belang dat aan die projecten wordt toegekend,

maar aan het feit dat die projecten slechts een tijdelijke verhoging van depositie veroorzaken, en op de lange termijn juist zorgen voor minder depositie.

Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg 25 september 2019

Datum 25 september 2019

Onderwerp Verslag Interbestuurlijk Directeurenoverleg Stikstof 25 september 2019

Aanwezig Vera Pieterman (voorzitter), [REDACTED] (programmadirectie),
[REDACTED] (BZK), [REDACTED] (DEF), [REDACTED] (EZK),
[REDACTED] (EZK), [REDACTED] (FIN), [REDACTED] (IenW),
Hugo van Kasteel (LNV), [REDACTED] (LNV), [REDACTED] (IPO),
[REDACTED] (UvW), [REDACTED] (VNG), [REDACTED] (RIVM),
[REDACTED] (notulist).

Vergaderpunten

1. Opening, mededelingen en vaststelling notulen (18 september 2019)

Vera opent de vergadering. Zij stelt dat er geen grote agenda is, maar toch besloten heeft het overleg door te laten gaan. Straks komt Remkes met het advies en daarna zijn bestuurders en politiek aan zet. Goed om nu met elkaar te kijken hoe wij zorgen dat deze gesprekken zo goed mogelijk gaan. We moeten ook gaan bedenken wat we over bronmaatregelen gaan zeggen. Over 3 maanden zorgen voor een goede lijst is belangrijk, maar mogelijk zal de druk ook opgevoerd worden om nu al maatregelen te nemen. Wij zullen in ieder geval een uitvraag gaan doen voor bronmaatregelen.

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Voorbereiding

Vera geeft aan dat er morgen een gesprek is tussen minister Schouten en gedeputeerde Drenth. Diezelfde dag is ook een bewindslidenoverleg. Op vrijdag is dan een MR, daar liggen geen stukken voor stikstof voor. Maandag is dan een coalitieoverleg, dinsdag MCRS en besluitvorming in GSen. Dat moet leiden tot besluitvorming in het BO op donderdag en de MR vrijdag. De GSen volgen dan de dinsdag erop. **11.1**

Vanuit het IPO wordt aangegeven dat zij wel de beslisnotitie snel nodig hebben. Afsproken wordt dat het IPO en het coalitieoverleg dezelfde beslisnotitie krijgen, deze volgt zaterdagmiddag. Parallel aan de beslisnotitie wordt ook gewerkt aan de Kamerbrief. Er zijn erg krappe deadlines, zo komt bijvoorbeeld pas op dinsdagochtend vlak voor de MCRS een nieuwe versie van de Kamerbrief.

Vanuit het directeurenoverleg wordt aangegeven dat verwachtingsmanagement belangrijk is. We kunnen nog niet alles, die suggestie moeten we niet wekken. **11.1**

Vera vat samen dat we stellen dat de volgende stap wordt genomen, maar er nog meer stappen nodig zijn.

11.1

Breed gedeeld wordt dat op korte termijn bronmaatregelen nodig zijn voor ontwikkeling en er een brede behoefte is aan een drempelwaarde.

3. Beslisnotitie BO Stikstof 3 oktober 2019

11.1

Vera dankt iedereen voor de opmerkingen en neemt deze mee in de verdere verwerking van de beslisnotitie en Kamerbrief.

6. Rondvraag

7. Sluiting

Vera sluit de vergadering.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER ADVISERING

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken

Auteur

T 070

Datum

25 september 2019

Kenmerk

WJZ / 19230918

Bhm: 19231857

nota

Gesprek vice-president Raad van State stikstofaanpak

Parafenroute

SG

Jan-Kees Goet

DGNVLG

Johan Osinga

WJZ, Directeur

Ernst-Paul Nas

N, Directeur

Donné Slangen

Directeur IPS

Vera Pieterman

Bijlage(n)

4

Aanleiding

Op 3 oktober a.s. van 15.30-16.15 uur heeft u een overleg met de vicepresident van de Raad van State – Thom de Graaf – over de stikstofaanpak. Het overleg vindt plaats op uw verzoek. U zult worden bijgestaan door Ernst-Paul Nas. Thom de Graaf zal worden bijgestaan door Arnold Weggeman, directeur Afdeling advisering.

Bijgevoegd zijn 3 ook aan de Afdeling advisering toegezonden documenten:

1. De juridische analyse van de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van 29 mei jl. over de op de PAS gebaseerde vergunningen rond de Peel. Deze is na de uitspraak door WJZ gemaakt samen met IenW en provincies in afstemming met de Landsadvocaat.
2. Idem t.a.v. uitspraak over beweiden en bemesten.
3. Het 1^e advies van het Adviescollege stikstofproblematiek.

Daarnaast is bijgevoegd het advies van de Landsadvocaat over een grenswaarde gekoppeld aan specifieke aanvullende maatregelen en de ADC-toets.

Advies

U wordt geadviseerd:

11.1

Ontvangen BPZ

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken

11.1

Kenmerk
WJZ / 19230918

Kernpunten

- Zoals bekend, zijn de Afdeling advisering en de Afdeling bestuursrechtspraak strikt gescheiden. Het gesprek dat u voert is een gesprek met de vice-president in zijn rol als voorzitter van de Afdeling advisering. Adviezen van de Afdeling advisering zijn geen garantie dat de bestuursrechter daar hetzelfde over oordeelt. Die maakt een zelfstandige afweging.
- Juist gezien deze scheiding en de in het verleden gevoerde (zeer gevoelige) maatschappelijke en politieke discussie over de borging van de onafhankelijke bestuursrechtspraak binnen de Raad van State, is van de zijde van de Afdeling advisering in eerste instantie wat afhoudend gereageerd op het verzoek om een gesprek.
- U vraagt evenwel geen advies van de bestuursrechter maar van de Afdeling advisering. Dit overeenkomstig de bij het aantreden van dit kabinet door de Afdeling advisering (destijds vice-president Donner) gedane aanbod om al in een vroegtijdig stadium mee te denken bij de uitwerking van de beleidsvoornemens uit het regeerakkoord. De PAS/stikstofproblematiek is zo'n onderwerp uit het regeerakkoord.
- Het gesprek dient er dan ook primair toe om de kennis van de Afdeling advisering, naast alle kennis elders in Nederland, te gebruiken als toets voor de in te zetten aanpak en tijdige signalering van eventuele juridische voetangels en klemmen, maar ook signalering van oplossingsrichtingen die wellicht worden gemist. Dat gebeurt aan de hand van de in het advies opgenomen onderwerpen.
- 11.1

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken

Kenmerk
WJZ / 19230918

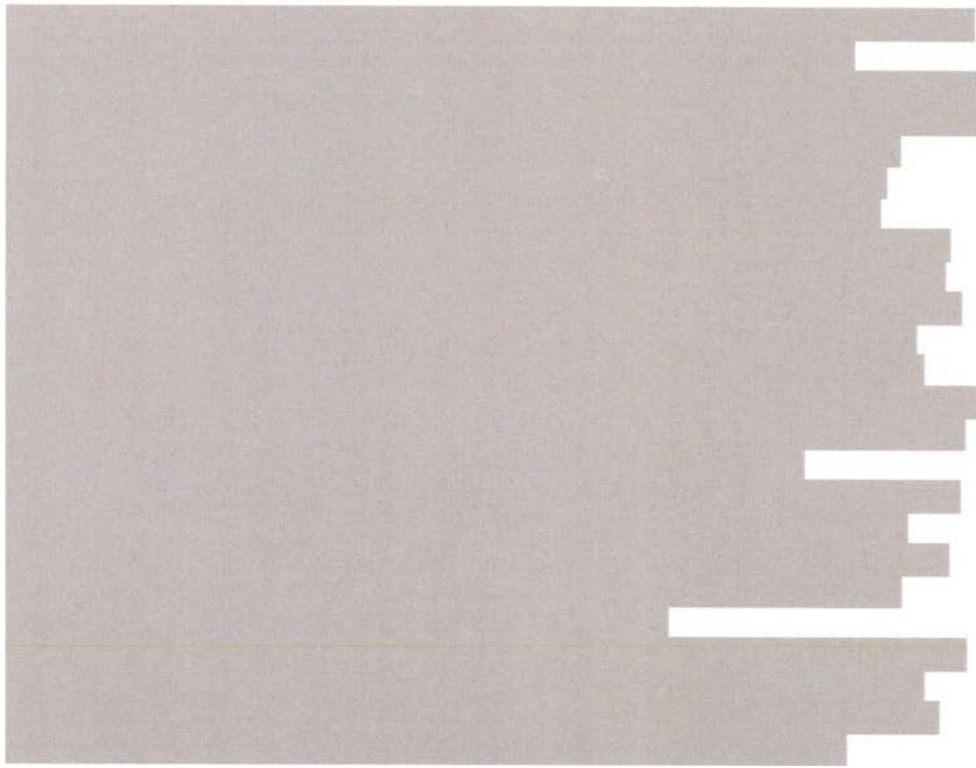
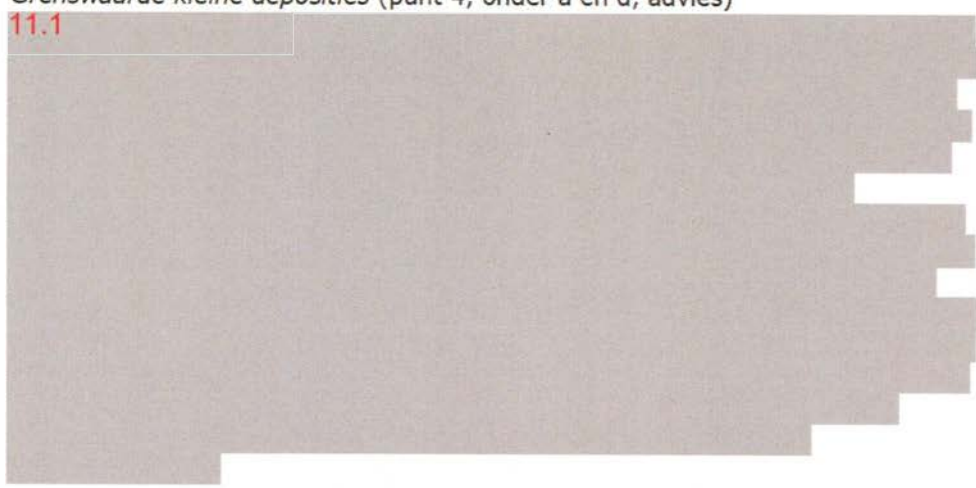
11.1

Toelichting

Grenswaarde kleine deposities (punt 4, onder a en d, advies)

11.1

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken

11.1

Kenmerk
WJZ / 19230918

Impactanalyse Salderen

Programma donderdag 26 september

1. Aanleiding

Naar aanleiding van de BAC VP tweedaagse ligt voor zowel intern als extern salderen een bestuurlijke lijn voor hoe hier mee om te gaan. Deze bestuurlijke lijnen zijn uitgangspunt voor de vast te stellen beleidslijnen voor toestemmingsverlening zonder PAS door het BOop 3 oktober. Gezien de complexiteit van de materie heeft het IPO gevraagd om de impact op de uitvoeringspraktijk beter in beeld te krijgen. Hiertoe zal donderdag 26 september een impactanalyse worden uitgevoerd.

2. Doel en scope

Een beter beeld verkrijgen van de impact en uitvoerbaarheid voor:

- Bedrijfsleven;
- de rol als bevoegd gezag;
- alsmede de bruikbaarheid van het rekeninstrument AERIUS Calculator,

ter ondersteuning van:

- de inzet door de kerndelegatie van provincies in het interbestuurlijke overleg;
- de uitvoerbaarheid door de provincies als bevoegd gezag.

Vraag a.s. donderdag is of de voorgestelde beleidslijn uitvoerbaar is en welke (neven)effecten de voorgestelde beleidslijnen hebben voor de uitvoering.

Scope:

Deze analyse beperkt zich tot de beleidslijnen voor intern en extern salderen en zal derhalve geen betrekking hebben op de andere interbestuurlijk vast te stellen beleidslijnen. De relevante beleidslijnen betreffen:

1. Intern salderen op basis van de gerealiseerde ruimte.
2. Extern salderen van 30% van de gerealiseerde ruimte.

In aanvulling daarop de voorlopige provinciale voorgestelde beleidslijn voor extern salderen:

3. Uitvoerbaarheid van extern salderen voor een afromingspercentage van 50%,

Met de analyse wordt getracht een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de potentiële impact en uitvoerbaarheid. Een compleet en volledig afgewogen beeld is gegeven de korte doorlooptijd en complexiteit niet mogelijk.

De analyse zal worden opgeleverd in de vorm van een verslag van de belangrijkste constatering uit de bijeenkomst met een voorstel voor de definities en de wijze van uitvoerbaarheid.

3. Voorstel voor programma met vraagstelling:

A. Bespreken document begripsdefinities salderen (inclusief figuren).

- Zijn ze helder en correct (en conform BAC-afspraken)?
- Zijn er nog aanpassingen noodzakelijk?
- Zijn deze definities werkbaar voor vergunningverleners?
- Zijn de concept beleidsregels uitvoerbaar en voldoende concreet?

Toelichting:

Dit agendapunt heeft tot doel om tot een zo eenduidig beeld te kunnen komen omtrent de van toepassing zijnde begrippen en deze te beoordelen op juridische houdbaarheid.

B. Op basis van de geformuleerde uitgangspunten een 'botsproef', denkend vanuit bedrijfsperspectief en vanuit de doelen, uitvoeren op basis van de navolgende casuïstiek:

- containerterminal,
- industrieel bedrijf,
- landbouwbedrijf,
- wegenproject (evt. woningbouw)
- en HBWP project bekijken

Hiermee inzichtelijk maken wat de impact voor het bedrijfsleven is ten aanzien van hun bedrijfsvoering op het vlak van uitvoerbaarheid, bestaande rechten, bedrijfsresultaten en overige zaken.

Vraagstelling:

Hieronder worden per te besproken categorie de thans in beeld zijnde subvragen beschreven als vertrekpunt voor de te voeren discussie:

4. Uitvoerbaarheid van intern salderen op basis van de gerealiseerde ruimte.
5. Uitvoerbaarheid van extern salderen voor een afrotingspercentage van 50%
6. Uitvoerbaarheid van extern salderen van 30% van de gerealiseerde ruimte.

Te doorlopen vragen: a. is het uitvoerbaar?
b. heeft het impact die niet eerder in beeld was?
c. is het voorstel houdbaar?

C. Op basis van de geformuleerde uitgangspunten de impact bepalen voor de rol als bevoegd gezag en meer specifiek:

- Vergunningverlening;
- Toezicht en handhaving.

Hiermee moet zo goed mogelijk inzichtelijk worden of de beoogde beleidslijnen vanuit de verschillende rollen binnen VTH uitvoerbaar zijn en wat hiervoor nodig is om hiervoor gesteld te staan.

Hieronder worden per te bespreken categorie de thans in beeld zijnde subvragen beschreven als vertrekpunt voor de te voeren discussie:

- Uitvoerbaarheid van intern salderen op basis van de gerealiseerde ruimte.
- Uitvoerbaarheid van extern salderen voor een afrotingspercentage van 50%
- Uitvoerbaarheid van extern salderen van 30% van de gerealiseerde ruimte.

D. Bruikbaarheid AERIUS Calculator

- a. Is de huidige versie van Calculator bruikbaar ter uitvoering van de beoogde beleidslijnen?
- b. Zo nee, wat is er nodig vanuit AERIUS Calculator om de voorstellen over intern en extern salderen mogelijk te maken?
- c. Zo ja, zijn er aanvullende zaken nodig voor zowel initiatiefnemers als bevoegd gezagen om aan de beleidslijnen uitvoering te kunnen geven?

Juridische achtergrondinformatie intern en extern salderen

270919

Vanuit de juridische directies van een aantal departementen is de vraag opgekomen om wat meer juridische achtergrondinformatie te geven over de voorgestelde keuzes over intern en extern salderen (t.b.v. beslisnotitie BO 3 oktober). Deze notitie geeft die informatie op de aspecten: wet- en regelgeving, de intrekking van rechten en de daarmee samenhangende vraag naar schadevergoeding en mogelijkheden voor een sectorale benadering bij de uitwerking van beleidskeuzes. Deze vragen zijn deels ook voorgelegd en besproken met de Landsadvocaat. De adviezen zijn opgenomen in de bijlagen.

Wet- en regelgeving:

In de beslisnotitie zijn als onderdeel van de te nemen besluiten voor vergunningverlening verschillende keuzemogelijkheden opgenomen voor wat betreft intern- en extern salderen. Die variëren van intern en extern salderen zonder nadere voorwaarden, de variant om daarbij uit te gaan van de feitelijk gerealiseerde en vergunde capaciteit, de variant om uit te gaan van een afromingspercentage of om uit te gaan van zonering. De variant "zonder voorwaarden" kan op grond van de bestaande wet- en regelgeving worden gerealiseerd: daarvoor is niets extra nodig. Voor de andere varianten zijn beleidsregels voor de vergunningverlening nodig. Een ministeriële regeling ligt niet voor de hand (en daarvoor is overigens ook geen wettelijke grondslag in de Wet natuurbescherming). Aan deze beleidsregels wordt nu door de provincies gewerkt (voor hun eigen bevoegdheden). 11.1

Intrekking van rechten:

Bij de opties intern en extern salderen waarbij wordt uitgegaan van de feitelijke gerealiseerde en vergunde capaciteit dan wel afroming zal een deel van de rechten niet mogen worden ingezet voor salderen. Deze maatregel is bedoeld om de depositie in ieder geval niet verder te laten toenemen. In de notitie is erop gewezen dat dit potentieel een juridisch risico in zich heeft, afgezet tegen de opties waarbij geen voorwaarden aan salderen wordt gesteld. Dat risico is gekoppeld aan de aantasting van bestaande rechten. De

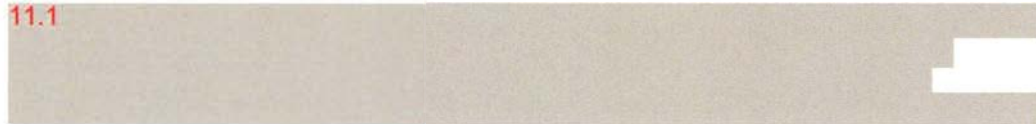
11.1

11.1

Daarbij is er een verschil tussen intern en extern salderen: bij intern salderen zal de latente ruimte veelal in eerste instantie worden ingezet voor een uitbreiding of wijziging van de eigen activiteit (naast mogelijkheid intern salderen voor een nieuwe activiteit op dezelfde locatie). Bij extern salderen zal die ruimte op zichzelf niet worden ingeperkt voor zijn eigen activiteit, maar wordt die ruimte ingezet voor de ontwikkeling van een activiteit van een ander. Tussen intern en extern salderen kan dus een verschil worden gezien in het kader van de impact van de te nemen maatregel voor de saldogever en daarmee ook de mate van "aantasting van rechten" die salderen met zich meebrengt.

11.1

11.1

11.1

Overigens kan daarbij ook worden betrokken de redenen waarom die latente ruimte er is. Voor gevallen in bijvoorbeeld de veehouderij kan het zo zijn dat nu al allerlei belemmeringen zijn om die latente ruimte daadwerkelijk te benutten (fosfaatrechten, varkensrechten, pluimveerechten etc). Het juridisch risico van het aantasten van die rechten zal in die gevallen kleiner zijn.

11.1

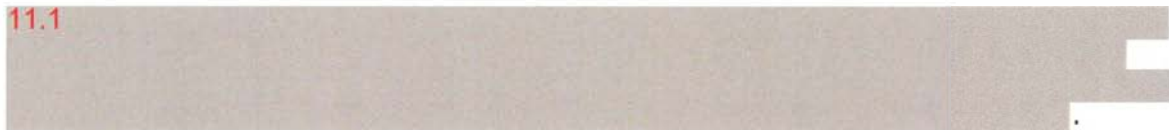

Voor wat betreft het risico op vertraging van besluiten als gevolg van juridische procedures bij de verschillende opties: 11.1

Mogelijkheid tot het maken van onderscheid naar sectoren bij intern en extern salderen:

11.1

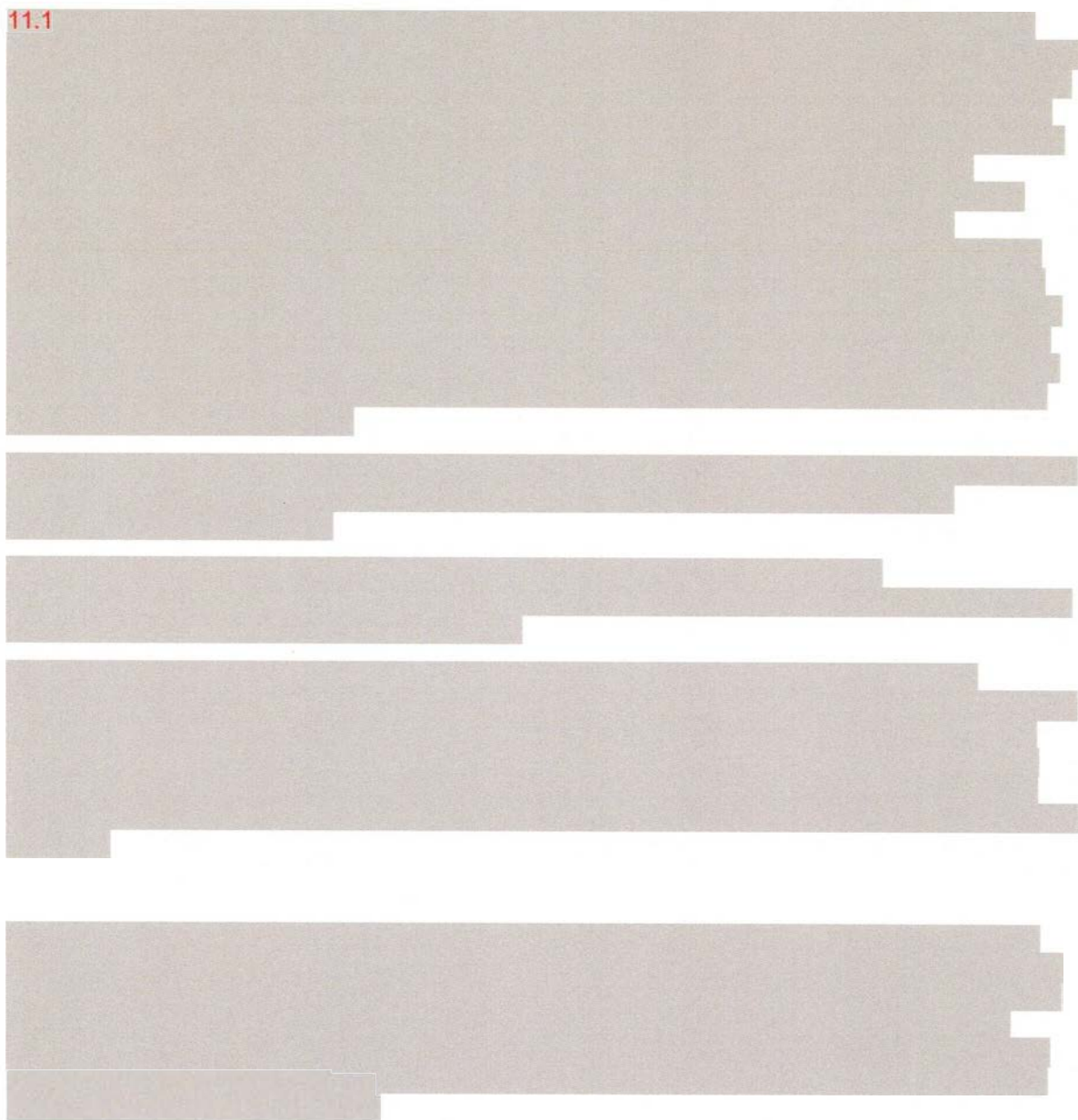

Meer algemene informatie is te vinden op: www.bij12.nl

Bijlage 1:

Advies Landsadvocaat d.d. 19 september 2019 over de mogelijkheid tot het maken van onderscheid naar sectoren en besluiten bij intern en extern salderen (=vraag 1)

11.1

Groet,

10.2.e

Steekproef op basis van 27 N2000 gebieden ruimtelijk verdeeld over Nederland								
		Aantal bedrijven				Depositiebijdrage op gebiedsniveau		
		gemiddeld	min	max		gemiddeld	min	max
Melkvee	< 1km	25	5	55		25	2	60
	1 - 5km	125	35	260		45	13	85
	5 - 10km	250	45	435		30	5	60
	10 - 20km	730	110	1365		35	3	70
	20 - 30km	985	190	1785		20	2	45
	30 - 40km	1150	275	1990		15	3	35
Mestaaanw (dierlijk)	< 1km	35	5	70		15	3	40
	1 - 5km	170	45	320		25	9	45
	5 - 10km	330	80	540		15	3	30
	10 - 20km	990	210	1685		20	3	35
	20 - 30km	1345	320	2265		15	3	25
	30 - 40km	1545	440	2565		10	2	20
Varkens	< 1km	5	0	10		5	0	25
	1 - 5km	20	0	55		15	0	30
	5 - 10km	45	5	125		10	0	35
	10 - 20km	150	10	375		15	0	40
	20 - 30km	210	15	500		10	0	25
	30 - 40km	210	25	435		5	0	10
Pluimvee	< 1km	0	0	5		0	0	5
	1 - 5km	10	0	30		10	0	20
	5 - 10km	20	5	50		5	0	15
	10 - 20km	65	10	140		5	0	15
	20 - 30km	75	20	135		5	0	10
	30 - 40km	85	35	155		0	0	5

Steekproef op basis van 27 N2000 gebieden ruimtelijk verdeeld over Nederland

		Per afstandsklasse		Cumulatief		Bovengrens		Ondergrens	
		Reductie op gebiedsniveau bij staken activiteit (mol/ha/jaar)		Reductie op gebiedsniveau bij staken activiteit (mol/ha/jaar)		Reductie op gebiedsniveau bij staken activiteit (mol/ha/jaar)		Reductie op gebiedsniveau bij staken activiteit (mol/ha/jaar)	
		Aantal bedrijven	Aantal bedrijven	Aantal bedrijven	Aantal bedrijven	Aantal bedrijven	Aantal bedrijven	Aantal bedrijven	Aantal bedrijven
Melkvee	< 1km	22,9	25	22,9	25	60,7	55	2,3	4
	1 - 5km	43,0	126	65,9	150	84,6	260	12,7	33
	5 - 10km	27,7	248	93,6	398	59,9	437	5,3	43
	10 - 20km	33,1	728	126,7	1127	67,6	1367	2,5	110
	20 - 30km	22,5	967	149,2	2113	46,9	1797	2,4	190
	30 - 40km	15,2	1151	164,4	3265	36,4	1988	3,0	274
Mestaanwending (dierlijk)	< 1km	16,3	33	16,3	33	33,0	71	2,9	7
	1 - 5km	26,7	169	43,0	202	44,5	319	6,7	47
	5 - 10km	14,6	318	57,6	520	29,0	559	3,5	79
	10 - 20km	18,0	932	75,6	1522	34,0	1607	3,0	209
	20 - 30km	12,6	1344	88,2	2666	27,4	2365	2,6	319
	30 - 40km	4,9	1546	97,1	4413	20,0	2567	2,2	442
Varkens	< 1km	8,8	3	8,8	3	23,1	8	0,0	0
	1 - 5km	13,0	22	19,8	25	27,6	54	0,0	1
	5 - 10km	11,2	47	31,0	72	35,8	126	0,0	8
	10 - 20km	12,6	150	43,6	222	39,4	377	0,2	10
	20 - 30km	9,2	210	52,8	432	25,9	498	0,4	15
	30 - 40km	5,1	211	57,9	644	10,7	436	0,4	27
Pleinvee	< 1km	2,2	1	2,2	1	6,9	4	0,0	0
	1 - 5km	8,1	11	10,2	13	22,1	28	0,0	1
	5 - 10km	5,3	22	15,5	34	15,0	51	0,0	4
	10 - 20km	6,6	64	22,2	99	16,2	140	0,2	9
	20 - 30km	3,6	76	25,7	175	8,1	136	0,2	19
	30 - 40km	2,1	89	27,8	258	4,8	153	0,2	39

Als ik van de 29 gebieden bovengrens (90 percentiel) zijn gebieden waar 55 gebieden liggen, en sommige gebieden zijn maar 4 bedrijven binnen 1 km

de getallen zijn alleen voor de 29 gebieden individueel uitgerekend, (niet wat de bedrijven binnen 1 km zouden doen op een ander gebied)

land wat gekoppeld is aan het bedrijf, bereikden 20 er niet in

Toelichting:

Analyse van 11-7-2019 28-09-2019

gebaseerd op gegevens op bedrijfsniveau uit GAB (2016) en Initiator (2016) zoals dieraantallen, stattypes, bij het bedrijf behorende percelen en mestaanwending (perceelsregistratie)

Daarmee is per bedrijf de emissie in te schatten. Voor een steekproef van 29 gebieden zijn de depositiebijdrages bepaald voor bedrijven op verschillende afstanden tot het gebied.

Kolom C en D geven de gemiddelden over 29 gebieden (gemiddeld zijn er 25 melkveebedrijven binnen 1km van een gebied), de depositiebijdrage van al deze bedrijven samen in gemiddeld 23 mol (gemiddelde daling over het hele gebied die zou ontstaan als al deze bronnen worden weggehaald)

Kolom H tot K geeft de range (30% percentiel) in de steekproef van gebieden. Bijvoorbeeld voor melkvee zijn er 4 tot 55 bedrijven binnen 1 km. De totale bijdrage van de bedrijven bedraagt 4-60 mol (gemiddelde bijdrage over het gebied)

Lijn intern en extern salderen

Reactie op vragen naar aanleiding van sessie van 27 september 2019

Intern salderen

- Uitgangspunt intern salderen is dat dit alleen kan binnen de feitelijk gerealiseerde en vergunde stalcapaciteit.
 - o Voorbeeld 1: vergund 1000 mol, gerealiseerde stal 1000 mol >> intern salderen mogelijk binnen de 1000 mol
 - o Voorbeeld 2: vergund 1200 mol, gerealiseerde stal 1000 mol >> intern salderen mogelijk binnen de 1000 mol. Dus minder salderingsruimte t.o.v. vergunning.
- Huidige situatie: Er zijn twee categorieën bedrijven:
 - o 1) Bedrijven die voldoen aan de wettelijke staleisen in het Besluit emissiearme huisvesting (Beh). Voor varkens- en pluimveestallen geldt dat per 2012 de dierplaatsen gemiddeld aan de wettelijke normen moesten voldoen. Dit is in veel gevallen gerealiseerd door uit te breiden met een nieuwe stal met vergaande emissiereductiemaatregelen (bij varkens door plaatsing van een luchtwasser) waardoor bestaande stallen niet aangepast hoeven te worden. Voor alle diercategorieën geldt dat nieuwe stallen aan de wettelijke eisen van Beh moeten voldoen.
 - o 2) Gedoogstoppers: varkens- en pluimveebedrijven hoefden per 2012 hun stal niet aan te passen om te voldoen aan het Beh en moeten uiterlijk 1-1-2020 stoppen en hun Wabo vergunning laten doorhalen door de gemeente. Beeld is dat deze bedrijven sinds 2005 (toen het NBwet/Wnb stelsel ging gelden) geen Wnb-vergunning hebben. De verwachting is dat deze bedrijven grotendeels zullen stoppen per 1-1-2020. De doorstarters zullen op 1-1-2020 moeten voldoen aan de dan geldende aangescherpte emissie-eisen uit het Beh. Dit betekent dat deze bedrijven hiervoor inmiddels Wabo en Wnb vergunningen moeten hebben aangevraagd (PM hoeveel van deze aanvragen er zijn). Deze bedrijven met oude stallen hebben veel ruimte om binnen de vergunde emissieruimte door het toepassen van emissiearme technieken uit te breiden. Hiervoor moeten ze wel extra varkens- en pluimveerechten aankopen. Vanuit het rijk is er meermaals bij provincies en gemeenten op aangedrongen om de handhaving voortvarend aan te pakken. De indruk is dat dit beperkt is opgepakt (wel door Noord Brabant en Limburg).
- Ruimte voor intern salderen:
 - o Intern salderen is mogelijk door het toepassen van emissiearme technieken.
 - o De mate waarin intern gesaldeer kan worden is afhankelijk van de uitgangssituatie: bedrijven die al vergaande emissiearme maatregelen hebben genomen (bijv. alle stallen onder de luchtwasser) hebben geen/nauwelijks ruimte meer om intern te salderen. Bedrijven die voor een deel nog oude stallen hebben, hebben wel ruimte om te salderen, dit hangt af van welke techniek in de stallen zit.
 - o Voorbeeld vleesvarkensbedrijf met deels nieuwe stallen (onder luchtwasser) en deels oude stallen en volledige benutting van de Wnb-vergunning. Oude stallen hebben een emissie tussen de 1.4 en 3.0 kg ammoniak per dierplaats. Vanaf 2020 wordt de minimum emissienorm voor nieuwe stallen 1.1 kg ammoniak per dierplaats (65% reductie). De ruimte voor intern salderen door aanpassing van oude stallen is dan 0.3 tot 1.9 kg ammoniak per dierplaats. Deze ruimte kan gebruikt worden voor uitbreiding. Hiervoor moet een nieuwe stal gebouwd worden en extra varkensrechten worden gekocht. Of dit kan hangt ook af van de ruimte binnen het bouwblok (ruimtelijke ordening).
In Noord-Brabant geldt een strengere reductie-eis (85%). Vleesvarkensstallen moeten dan voldoen aan 85% reductie/0.45 kg ammoniak per dierplaats. In de oude stallen houden ze dan 0.95 tot 2.55 kg per dierplaats (afhankelijk van type oude stal) over voor intern salderen. Dus meer ruimte voor intern salderen en uitbreiding. Echter, veel bedrijven krijgen geen krediet van de bank om te investeren in nieuwe technieken en nieuwe stallen/uitbreiding te investeren. Deze bedrijven moeten 2022 stoppen.

Situatie Noord-Brabant

- het provinciale beleid is dat alle varkens, pluimvee- en vleeskalverstallen ouder dan 15 jaar per 1 januari 2022 moeten voldoen aan strengere ammoniakeisen (85% reductie). In het landelijke Besluit emissiearme huisvesting gelden minder strenge ammoniakeisen (65 tot

80% reductie afhankelijk van diercategorie). Voor rundveestallen gaan minder strenge eisen (ca. 50% emissiereductie) gelden per 2022 voor stallen ouder dan 20 jaar.

- De Brabantse veehouders moeten voor 1 april 2020 een vergunbare aanvraag indienen bij bevoegd gezag. Bedrijven die ipv een luchtwasser brongerichte maatregelen willen invoeren hebben recent uitstel gekregen tot 1 oktober 2020, realisatietermijn blijft 2022. De achtergrond hiervan is dat er op dit moment nog metingen worden verricht aan stallen met brongerichte maatregelen (dagontmesting, mestscheiding en mestbewerking). De inschatting van Brabant is dat rond 1 oktober deze staltypen wettelijk erkend zijn en kunnen worden gebruikt in vergunningsaanvragen. Onze inschatting is dat deze termijnen zeer krap zijn en dat ondernemers zullen kiezen voor luchtwassers om aan de Brabantse eisen te kunnen voldoen. Dit is een gemiste kans om integraal stalemissies (naast ammoniak ook methaan) aan te pakken. Luchtwassers hebben een ammoniakreductie van 85 tot 95%.
- Als een Brabantse veehouder wil uitbreiden met de bouw van een nieuwe stal om de kosten van 85%-maatregelen deels te kunnen bekostigen, moet hij (naast varkensrechten) volgens de zgn. stalderingsregeling voor 120% van de uitbreiding, staloppervlak kopen van een stoppende veehouder en moeten de stallen van de stoppende veehouder worden gesloopt. Dit beperkt de uitbreidingsmogelijkheden van individuele bedrijven.
- Veel veehouderijbedrijven zullen geen krediet van banken krijgen om versneld (2022 in plaats van oorspronkelijk 2028) te investeren in extra emissiemaatregelen door suboptimale technische en economische resultaten. Deze bedrijven zullen per 2022 moeten stoppen.

11.1

Extern salderen

Wat is het?

Als een ondernemer Z met x depositie op natuurgebied y zijn onderneming sluit en zijn depositieruimte x op natuurgebied y verkoopt aan iemand w die daar belang bij heeft. Voor die ondernemer W geldt dat hij maximaal $x \times 50\%$ depositieruimte op natuurgebied y mag inzetten (afroompercentage 50%). De andere 50% gaan "verloren", dwz defacto worden ingezet voor verbetering van de natuur in gebied y.

Vragen

Heeft deze systematiek perverse/negatieve effecten heeft op:

Inzet op kringlooplandbouw

Extern salderen kan positief bijdragen aan KLB als vooral oude stallen die veel stikstof en andere stoffen uitstoten, worden opgekocht. Voor de N2000 gebieden en daarmee voor de "ontvangende" partij is het vooral belangrijk dat een bedrijf veel depositie veroorzaakt in het betreffende N2000 gebied (op hexagoonniveau). Boeren met moderne stallen die nog lang niet zijn afgeschreven, moeten een heel hoge vergoeding krijgen om de investeringskosten eruit te krijgen. Deze bedrijven zullen dus niet snel opgekocht worden. Vooral oude stallen zijn daarmee aantrekkelijk. Dus in principe sluit externe saldering hiermee aan op KLB. Dit kan anders zijn als:

- een moderne stal dicht op een natuurgebied staat. Dan kan het vanwege depositie op dat N2000 gebied toch aantrekkelijk zijn om zo'n boer via externe saldering uit te kopen (tegen een hoge vergoeding). Als we dit niet zouden willen is een optie om extern salderen alleen mogelijk te

maken voor oude stallen van voor 2012 (vanaf dat moment zijn namelijk aangescherpte emissie-eisen gaan gelden.

- Zoals hiervoor aangegeven gelden in Noord Brabant gelden nieuwe emissie-eisen per 2022. Veel bedrijven hebben dus nieuwe vergunning nodig.

11.1

Warme saneringsregeling varkenshouderij (wordt deze bijv minder aantrekkelijk)

- Of extern salderen ten koste gaat van aanmeldingen voor de warme sanering hangt in de eerste plaats sterk af van de locatie van het varkenshouderij bedrijf. Extern salderen kan aantrekkelijk als een bedrijf dichtbij een N2000 gebied ligt. Over het algemeen is het zo dat bedrijven die dicht bij een N2000 gebied zitten minder dicht bij een woonkern liggen wat juist een belangrijk element is in het bepalen van de geurscore in het kader van de WSV. Dit betekent dat in beginsel beide opties (extern salderen en regeling warm saneren) goed naast elkaar kunnen/elkaar aanvullen

- In de tweede plaats is van belang hoe aantrekkelijk extern salderen wordt ten opzichte van de WSV. In de WSV geldt een sloopverplichting en worden dierrechten doorgehaald met een marktconforme vergoeding en wordt het waardeverlies van de stallen vergoed (zie toelichting hieronder). Om deelname aan de WSV te bevorderen zouden extra eisen aan extern salderen kunnen worden gesteld: sloop van stalgebouwen en dat de varkensrechten moeten worden doorgehaald (zie volgende bullet). De initiatiefnemer moet dan ook een vergoeding geven voor het waardeverlies van de stallen en sloopkosten (en de varkensrechten, zie hierna). Daarmee wordt extern salderen met varkensbedrijven als saldogever onaantrekkelijk en zal de vergunningverlening moeilijker op gang komen. De verwachting is dat potentiële stoppers zich sowieso gaan aanmelden voor de saneringsregeling en later een definitief besluit nemen (medio 2020). Wellicht is dan ook meer bekend over de uitwerking van het stikstofbeleid (bijv. opkoop/saneringsregeling voor bedrijven met een hoge ammoniakdepositie rond N2000 gebieden). De komende tijd zal stevig worden ingezet op communicatie over de regeling warme sanering varkenshouderij 11.1

- Aanvullend zou in de voorwaarden van vergunningverlening (beleidsregels provincies) geregeld kunnen worden dat dier/fosfaatrechten deels of volledig ingeleverd moeten worden waarna de overheid deze kan doorhalen (analoog aan de regeling warme sanering (zie eerste bullet in onderstaande toelichting over opkopen dierrechten)). Hoe dit juridisch geregeld kan worden moet nader worden getoetst.

- De extra eisen die in de vorige twee bullets staan verwoord (sloop, doorhalen rechten) zorgen ervoor dat extern salderen moeilijker wordt en zo goed als onmogelijk voor veehouders als initiatiefnemers. Zonder verdienmodel is het onmogelijk investeringen te doen die nodig zijn voor kringlooplandbouw. Op dit moment is het verdienmodel sterk afhankelijk van productie en het kost tijd om toe te gaan naar een model waarbij (ook/beter) betaald wordt voor andere, maatschappelijke diensten, zoals natuurbeheer.

- Het uitzonderen van varkensbedrijven leidt ertoe dat er veel minder mogelijkheden zijn voor extern salderen en dat vergunningverlening moeilijk op gang komt, gezien het grote aantal varkensbedrijven in NL (4000 bedrijven).

11.1

Gedoogstoppers ammoniak

Als gedoogstoppers niet in actie komen om hun stallen aan te passen aan de nu geldende emissie-eisen moeten ze hun Wabo vergunning uiterlijk per 1/1/2020 laten doorhalen door de gemeente. Deze bedrijven zullen waarschijnlijk nauwelijks een wnb vergunning hebben omdat de WNB pas vanaf 2005 van toepassing is. Voor zover wij nu weten zijn er geen of nauwelijks gedoogstoppers die hun stallen aan de nieuwe eisen aanpassen om per 2020 door te kunnen gaan. Dit betekent dat ze moeten inleveren. Belangrijk is en blijft dat provincies en gemeenten gaan handhaven en ervoor zorgen dat vergunningen daadwerkelijk ingeleverd worden. Zodra dat gebeurd is is extern salderen niet meer aan de orde. Er is dan immers geen vergunning meer.

11.1

24-2-2021

Bijlage: Toelichting opkopen/doorhalen van dier/fosfaatrechten

- In kader van de sanering varkenshouderij is gekozen voor een constructie waarbij rechten worden overgedragen aan de rijksoverheid waarna de rijksoverheid deze kan 'doorhalen'. Hierdoor wordt geborgd dat deze dieren niet op een andere locatie weer geplaatst gaan worden.
- 11.1 [redacted] Daarmee verplaatst de emissie zich - mogelijk wel naar een duurzamere stal of verder van een Natura 2000-gebied vandaan waardoor depositie afneemt maar kan ook in een ander gebied depositie vergroten doordat latente ruimte wordt opgevuld.
- De Meststoffenwet geeft aan dat productierechten alleen kunnen overgaan naar een ander bedrijf. In lijn met de definitie die in de Meststoffenwet wordt gegeven voor bedrijven betekent dit dat productierechten alleen verhandeld mogen worden tussen landbouwbedrijven (*Definitie bedrijf in MSW is 'geheel van productie-eenheden bestaande uit één of meer gebouwen of afgescheiden gedeelten daarvan en de daarbij behorende landbouwgrond, uitsluitend of onder meer dienende tot de uitoefening van enige vorm van landbouw, zulks beoordeeld naar de feitelijke omstandigheden.'*) Dit zou betekenen dat een publieke of private instantie – niet zijnde een landbouwbedrijf - in kader van extern salderen niet de productierechten van het bedrijf op kan kopen.
- Wanneer hier dus geen maatregelen voor worden getroffen zullen deze rechten van opgekochte bedrijven op de markt verhandeld kunnen worden.
- 11.1 [redacted]
- 11.1 [redacted]
- Voor wat betreft intern salderen zal de ondernemer de rechten nodig hebben om het bedrijf voort te zetten. 11.1 [redacted]

Reductie van de bijdrage van wegverkeer op het hoofdwegennet bij een snelheidsvermindering naar alle wegen 100km/h

Overbelasting stikstof	Aantal gebieden	Reductie opgave t.o.v. KDW (mol/ha/jaar)		Range op gebiedsniveau (mol/ha/jaar)		Lokale effecten binnen een gebied	
		25 percentiel	75 percentiel	Ondergrens	Bovengrens	Bovengrens	
Geen	11		n.v.t.	n.v.t.	0,5	2,3	2,4
Matig	48		250	800	0,7	7,5	10,9
Sterk	74		900	1400	0,7	6,6	22,8

Uitgangspunten

Verkeerscijfers voor het jaar 2017 (RWS)

Emissiefactoren 2017 (als gepubliceerd in 2019)

Voor alle trajecten waar meer dan 100 km/h gereden mag worden is de snelheid verlaagd naar 100 km/h

Binnen alle gebieden is een steekproef van dominante hexagonen doorgerekend, daarmee geeft de analyse een goede indicatie voor de reductie op gebiedsniveau.

De bovengrens voor lokale effecten is dus een beperkte indicatie omdat er lokaal nog hogere reducties kunnen zijn.

De passende beoordeling vindt echter plaats voor het gehele oppervlak aan stikstof gevoelige natuur en daarom zijn deze lokale reductie pieken bij wegen minder relevant voor de vraag die nu voorligt. Immers een snelweg verplaatsen zal niet snel een maatregel zijn.

Toelichting 28-09-2019

Sterk overbelaste gebieden (meer dan 2x KDW) tussen 900 en 1400 mol daling nodig om in de buurt te komen van KDW

6,6 mol bovengrens betekent dat er gebieden zijn waar de gemiddelde daling in het gebied 6,6 mol is. Gaat om een steekproef van de hexagonen.

lokale effecten binnen een gebied geeft aan dat er binnen een gebied hexagonen zijn met 22,8 mol daling (ws dichterbij de weg). Gaat om een steekproef van hexagonen, dus bij volledige berekening wordt dit getal hoger.

Nox heeft veel lagere depositiesnelheid (er valt minder nox neer dan met NH_3), en Nox is reactiever (reageert met ozon). Dus is 10% emissiedaling niet 10% depositedaling. Bij NH_3 kan dat wel als vuistregel gelden.

Gebiedsnummer	Naam	Aantal waarnemingen	Overbelastingsklasse	Overbelasting	Bijdrage Hoofdwegennet 2017 SOM (mol/jaar)		Reductie		Maximale reductie (mol/ha/jaar)
					Huidige situatie	Maximum van 100km/h	Absoluut (mol/ha/jaar)	Relatief	
1	Waddenzee (1)	479	2	Matige overbelasting	6377	6016	0,8	6%	1,2
2	Duinen en Lage Land Texel (2)	130	2	Matige overbelasting	1827	1729	0,8	5%	1,2
3	Duinen Vlieland (3)	47	3	Sterke overbelasting	624	589	0,7	6%	1,1
4	Duinen Terschelling (4)	114	3	Sterke overbelasting	1474	1391	0,7	6%	1,1
5	Duinen Ameland (5)	72	3	Sterke overbelasting	1040	981	0,8	6%	1,2
6	Duinen Schiermonnikoog (6)	32	4	Sterke overbelasting	503	474	0,9	6%	1,3
7	Noordzeekustzone (7)	176	2	Matige overbelasting	2064	1947	0,7	6%	0,8
10	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (10)	94	2	Matige overbelasting	1940	1832	1,2	6%	1,3
12	Sneekmeergebied (12)	6	2	Matige overbelasting	167	156	1,8	7%	1,9
13	Alde Feanen (13)	49	3	Sterke overbelasting	1343	1268	1,5	6%	1,9
15	Van Oordt's Mersken (15)	22	3	Sterke overbelasting	1386	1290	4,3	7%	9,8
16	Wijnjetper Schar (16)	7	3	Sterke overbelasting	222	208	2,0	6%	2,6
17	Bakkeveense Duinen (17)	10	3	Sterke overbelasting	301	283	1,9	6%	2,1
18	Rottige Meenthe & Brandemeer (18)	37	3	Sterke overbelasting	1126	1059	1,8	6%	2,1
21	Lieftinghsbroek (21)	4	2	Matige overbelasting	103	97	1,6	6%	1,7
22	Norgerholt (22)	4	2	Matige overbelasting	132	124	2,0	6%	2,4
23	Fochteloërveen (23)	56	4	Sterke overbelasting	1755	1647	1,9	6%	2,6
24	Witterveld (24)	14	4	Sterke overbelasting	512	480	2,3	6%	2,8
25	Drentsche Aa-gebied (25)	105	3	Sterke overbelasting	3552	3335	2,1	6%	3,8
26	Drouwenezand (26)	8	3	Sterke overbelasting	244	229	1,8	6%	2,1
27	Drents-Friese Wold & Leggelderveld (27)	168	4	Sterke overbelasting	6788	6385	2,4	6%	2,9
28	Elperstroomgebied (28)	8	3	Sterke overbelasting	246	231	1,8	6%	2,3
29	Holtingerveld (29)	39	4	Sterke overbelasting	1687	1588	2,5	6%	3,1
30	Dwingelderveld (30)	84	3	Sterke overbelasting	5387	5071	3,8	6%	17,4
31	Mantingerbos (31)	4	2	Matige overbelasting	156	147	2,3	6%	2,6
32	Mantingerzand (32)	22	3	Sterke overbelasting	853	803	2,3	6%	3,0
33	Bargerveen (33)	47	4	Sterke overbelasting	1164	1096	1,4	6%	1,9
34	Weerribben (34)	73	3	Sterke overbelasting	2531	2387	2,0	6%	2,8
35	De Wieden (35)	168	3	Sterke overbelasting	6126	5786	2,0	6%	3,0
36	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (36)	45	2	Matige overbelasting	2174	2076	2,2	5%	2,6
37	Olde Maten & Veerslootlanden (37)	21	3	Sterke overbelasting	854	809	2,2	5%	2,5
38	Rijntakken (38)	716	2	Matige overbelasting	41979	39790	3,1	5%	10,9
39	Vecht- en Beneden-Reggegebied (39)	92	4	Sterke overbelasting	4166	3947	2,4	5%	3,1
40	Engbertsdijkvenen (40)	28	4	Sterke overbelasting	1150	1089	2,2	5%	2,6
41	Boetelerveld (41)	8	3	Sterke overbelasting	393	372	2,7	5%	3,0
42	Sallandse Heuvelrug (42)	49	3	Sterke overbelasting	2715	2564	3,1	6%	4,0
43	Wierdense Veld (43)	11	4	Sterke overbelasting	517	491	2,4	5%	2,6
44	Borkeld (44)	14	3	Sterke overbelasting	1610	1518	6,6	6%	11,7
45	Springendal & Dal van de Mosbeek (45)	34	4	Sterke overbelasting	1229	1158	2,1	6%	2,4
46	Bergvennen & Brecklenkampse Veld (46)	7	4	Sterke overbelasting	208	196	1,7	6%	2,1
47	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (47)	16	3	Sterke overbelasting	628	591	2,3	6%	2,5
48	Lemselermaten (48)	3	2	Matige overbelasting	126	119	2,4	6%	2,5
49	Dinkeland (49)	51	4	Sterke overbelasting	1612	1521	1,8	6%	3,6
50	Landgoederen Oldenzaal (50)	26	2	Matige overbelasting	1188	1121	2,6	6%	5,9
51	Lonnekermeer (51)	6	4	Sterke overbelasting	357	336	3,5	6%	4,8
53	Buurserzand & Haaksbergerveen (53)	33	4	Sterke overbelasting	1124	1062	1,9	6%	2,4
54	Witte Veen (54)	10	4	Sterke overbelasting	314	297	1,8	6%	2,2
55	Aamsveen (55)	7	4	Sterke overbelasting	225	214	1,7	5%	2,1
57	Veluwe (57)	1733	4	Sterke overbelasting	182726	173171	5,5	5%	19,5
58	Landgoederen Brummen (58)	22	3	Sterke overbelasting	1426	1347	3,6	6%	4,2
60	Stelkampsveld (60)	5	4	Sterke overbelasting	202	190	2,3	6%	2,4
61	Korenburgerveen (61)	11	4	Sterke overbelasting	370	349	1,9	6%	2,2
62	Willinks Weust (62)	5	2	Matige overbelasting	148	140	1,7	6%	2,0
63	Bekendelle (63)	5	2	Matige overbelasting	162	153	1,9	6%	2,0
64	Wooldse Veen (64)	2	4	Sterke overbelasting	53	50	1,5	6%	1,5
65	Binnenveld (65)	5	2	Matige overbelasting	324	306	3,6	6%	3,7

24-2-2021

69 De Bruuk (69)	6	2 Matige overbelasting	278	262	2,7	6%	2,9
70 Ungegebied & Diefdijk-Zuid (70)	47	2 Matige overbelasting	4256	4051	4,4	5%	6,3
71 Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem (71)	13	2 Matige overbelasting	836	792	3,3	5%	3,6
72 Usselmeer (72)	4	1 Geen overbelasting	92	86	1,3	6%	1,4
74 Zwarte Meer (74)	4	1 Geen overbelasting	137	130	1,9	5%	1,9
75 Ketelmeer & Vossemeer (75)	1	1 Geen overbelasting	38	36	2,0	5%	2,0
81 Kolland & Overlangbroek (81)	10	2 Matige overbelasting	855	811	4,4	5%	5,0
82 Uiterwaarden Lek (82)	16	2 Matige overbelasting	1009	963	2,9	5%	3,3
83 Botshol (83)	10	3 Sterke overbelasting	820	792	2,7	3%	3,1
84 Duinen Den Helder-Callantsoog (84)	37	3 Sterke overbelasting	735	700	0,9	5%	1,3
85 Zwanenwater & Pettemerduinen (85)	25	3 Sterke overbelasting	563	538	1,0	5%	1,4
86 Schoorlse Duinen (86)	41	3 Sterke overbelasting	1378	1318	1,5	4%	2,0
87 Noordhollands Duinreservaat (87)	130	3 Sterke overbelasting	4969	4739	1,8	5%	2,8
88 Kennemerland-Zuid (88)	183	3 Sterke overbelasting	9055	8676	2,1	4%	3,1
89 Eilandspolder (89)	2	2 Matige overbelasting	70	67	1,6	5%	1,6
90 Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (90)	22	3 Sterke overbelasting	1043	1002	1,9	4%	2,3
91 Polder Westzaan (91)	25	3 Sterke overbelasting	1498	1446	2,1	3%	2,7
92 IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (92)	41	3 Sterke overbelasting	3201	3119	2,0	3%	4,1
94 Naardermeer (94)	22	3 Sterke overbelasting	3011	2937	3,3	2%	4,4
95 Oostelijke Vechtplassen (95)	132	3 Sterke overbelasting	11752	11341	3,1	3%	4,5
96 Coepelduynen (96)	11	2 Matige overbelasting	515	496	1,7	4%	2,0
97 Meijndel & Berkheide (97)	70	3 Sterke overbelasting	3739	3613	1,8	3%	2,4
98 Westduinpark & Wapendal (98)	12	3 Sterke overbelasting	572	553	1,6	3%	2,0
99 Solleveld & Kapittelduinen (99)	43	3 Sterke overbelasting	1689	1630	1,4	3%	2,0
100 Voornes Duin (100)	48	2 Matige overbelasting	1959	1894	1,4	3%	1,7
101 Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)	52	3 Sterke overbelasting	1244	1196	0,9	4%	1,5
103 Nieuwkoopse Plassen & De Haack (103)	41	4 Sterke overbelasting	2669	2552	2,8	4%	3,3
105 Zouweboezem (105)	7	2 Matige overbelasting	652	623	4,2	4%	5,4
109 Haringvliet (109)	9	2 Matige overbelasting	459	447	1,3	3%	2,0
112 Biesbosch (112)	76	2 Matige overbelasting	4957	4721	3,1	5%	6,0
113 Voordelta (113)	85	2 Matige overbelasting	1539	1476	0,7	4%	1,1
114 Krammer-Volkerak (114)	68	2 Matige overbelasting	2385	2286	1,4	4%	3,4
115 Grevelingen (115)	103	2 Matige overbelasting	2527	2430	0,9	4%	1,6
116 Kop van Schouwen (116)	65	3 Sterke overbelasting	1340	1282	0,9	4%	1,2
117 Manteling van Walcheren (117)	29	3 Sterke overbelasting	511	488	0,8	4%	1,0
118 Oosterschelde (118)	157	2 Matige overbelasting	3683	3525	1,0	4%	2,1
119 Veerse Meer (119)	3	2 Matige overbelasting	71	69	0,7	3%	0,8
121 Yerseke en Kapelse Moer (121)	17	1 Geen overbelasting	386	363	1,4	6%	1,8
122 Westerschelde & Saeflinghe (122)	176	2 Matige overbelasting	2367	2227	0,8	6%	1,5
123 Zwin & Kievittepolder (123)	7	1 Geen overbelasting	63	59	0,5	6%	0,6
124 Grootte Gat (124)	2	1 Geen overbelasting	18	17	0,5	6%	0,5
125 Carisvliet (125)	2	1 Geen overbelasting	18	17	0,5	6%	0,6
126 Vogelkreek (126)	2	1 Geen overbelasting	27	25	0,8	6%	0,8
128 Brabantse Wal (128)	136	3 Sterke overbelasting	9537	9095	3,2	5%	22,8
129 Ulvenhoutse Bos (129)	5	2 Matige overbelasting	653	615	7,5	6%	9,5
130 Langstraat (130)	10	3 Sterke overbelasting	675	632	4,2	6%	5,8
131 Looze en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)	80	4 Sterke overbelasting	5915	5611	3,8	5%	4,6
132 Vijlms Ven, Moerputten & Bossche Broek (132)	24	4 Sterke overbelasting	1750	1673	3,2	4%	4,3
133 Kampina & Oisterwijkse Vennen (133)	51	4 Sterke overbelasting	3784	3568	4,2	6%	7,4
134 Regte Heide & Riels Laag (134)	15	4 Sterke overbelasting	696	654	2,8	6%	4,0
135 Kempenland-West (135)	48	4 Sterke overbelasting	2210	2086	2,6	6%	3,2
136 Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)	112	4 Sterke overbelasting	9249	8845	3,6	4%	17,8
137 Strabrechtse Heide & Beuven (137)	39	3 Sterke overbelasting	2916	2784	3,4	5%	10,2
138 Weertse- en Budelerbergen & Ringselven (138)	78	4 Sterke overbelasting	4099	3859	3,1	6%	11,2
139 Deumsche Peel & Mariapeel (139)	74	4 Sterke overbelasting	4426	4198	3,1	5%	12,9
140 Grootte Peel (140)	33	4 Sterke overbelasting	1327	1251	2,3	6%	2,8
141 Oeffelter Meent (141)	5	2 Matige overbelasting	213	201	2,5	6%	2,6
142 Sint Jansberg (142)	11	2 Matige overbelasting	674	635	3,5	6%	4,1

143 Zeldersche Driessen (143)	4	2 Matige overbelasting	179	169	2,6	6%	3,0
144 Boschhuizerbergen (144)	7	3 Sterke overbelasting	434	409	3,6	6%	4,2
145 Maasduinen (145)	143	3 Sterke overbelasting	7215	6811	2,8	6%	3,7
146 Sarsven en De Banen (146)	6	4 Sterke overbelasting	238	223	2,5	6%	2,7
147 Leudal (147)	14	2 Matige overbelasting	636	600	2,6	6%	3,0
148 Swalmdal (148)	12	2 Matige overbelasting	649	623	2,2	4%	2,6
149 Meinweg (149)	52	2 Matige overbelasting	1920	1812	2,1	6%	2,6
150 Roerdal (150)	29	2 Matige overbelasting	939	884	1,9	6%	3,0
152 Grensmaas (152)	5	1 Geen overbelasting	168	157	2,3	7%	2,4
153 Bunder- en Elslooërbos (153)	13	2 Matige overbelasting	600	564	2,7	6%	3,2
154 Geleenbeekdal (154)	36	2 Matige overbelasting	2354	2241	3,1	5%	7,8
155 Brunssummerheide (155)	16	2 Matige overbelasting	495	468	1,7	6%	2,0
156 Bemelerberg & Schiepersberg (156)	11	2 Matige overbelasting	283	266	1,5	6%	1,6
157 Geuldal (157)	127	2 Matige overbelasting	3188	3007	1,4	6%	4,1
158 Kunderberg (158)	9	2 Matige overbelasting	312	297	1,7	5%	2,2
159 Sint Pietersberg & Jekerdal (159)	11	2 Matige overbelasting	249	234	1,3	6%	1,5
160 Savelsbos (160)	24	2 Matige overbelasting	600	565	1,5	6%	1,8
161 Noorbeemden & Hoogbos (161)	7	1 Geen overbelasting	123	115	1,0	6%	1,2
167 Basse Meuse (0)	1	1 Geen overbelasting	12	11	0,7	6%	0,7

Gebiedsnummer Naam

Vogelrichtlijn Habitatrichtlijn

167 Basse Meuse (0)		
1 Waddenzee (1)	1991	2004
2 Duinen en Lage Land Texel (2)	2000	2004
3 Duinen Vlieland (3)	2000	2004
4 Duinen Terschelling (4)	2000	2004
5 Duinen Ameland (5)	2000	2004
6 Duinen Schiermonnikoog (6)	2000	2004
7 Noordzeekustzone (7)	2000	2004
8 Lauwersmeer (8)	2000	-
9 Groote Wielen (9)	2000	2004
10 Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (10)	2000	2004
11 Witte en Zwarte Brekken (11)	2000	-
12 Sneekerveergebied (12)	2000	-
13 Alde Feanen (13)	1994	2004
14 Deelen (14)	1992	-
15 Van Oordt's Mersken (15)	2000	2004
16 Wijnjeterper Schar (16)	-	2004
17 Bakkeveense Duinen (17)	-	2004
18 Rottige Meenthe & Brandemeer (18)	-	2004
19 Leekstermeergebied (19)	2000	-
20 Zuidlaardermeergebied (20)	2000	-
21 Lieftingsbroek (21)	-	2004
22 Norgerholt (22)	-	2004
23 Fochteloërveen (23)	1998	2004
24 Witterveld (24)	-	2004
25 Drentsche Aa-gebied (25)	-	2004
26 Drouwenerzand (26)	-	2004
27 Drents-Friese Wold & Leggelderveld (27)	2000	2004
28 Elperstroomgebied (28)	-	2004
29 Holtingerveld (29)	-	2004
30 Dwingelderveld (30)	1996	2004
31 Mantingerbos (31)	-	2004
32 Mantingerzand (32)	-	2004
33 Bargerveen (33)	1992	2004
34 Weerribben (34)	1986	2004
35 De Wieden (35)	2000	2004
36 Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (36)	2000	2004
37 Olde Maten & Veerslootslanden (37)	-	2004
38 Rijntakken (38)	1998	2004
39 Vecht- en Beneden-Reggegebied (39)	-	2004
40 Engbertsdijkvenen (40)	1989	2004
41 Boetelerveld (41)	-	2004
42 Sallandse Heuvelrug (42)	2000	2004
43 Wierdense Veld (43)	-	2004
44 Borkeld (44)	-	2004
45 Springendal & Dal van de Mosbeek (45)	-	2004
46 Bergvennen & Brecklenkampse Veld (46)	-	2004
47 Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (47)	-	2004
48 Lemselermaten (48)	-	2004

49 Dinkelland (49)	-	2004
50 Landgoederen Oldenzaal (50)	-	2004
51 Lonnekermeer (51)	-	2004
53 Buurserzand & Haaksbergerveen (53)	-	2004
54 Witte Veen (54)	-	2004
55 Aamsveen (55)	-	2004
56 Arkemheen (56)	2000	-
57 Veluwe (57)	2000	2004
58 Landgoederen Brummen (58)	-	2004
60 Stelkampsveld (60)	-	2004
61 Korenburgerveen (61)	-	2004
62 Willinks Weust (62)	-	2004
63 Bekendelle (63)	-	2004
64 Wooldse Veen (64)	-	2004
65 Binnenveld (65)	-	2004
69 De Bruuk (69)	-	2004
70 Lingebied & Diefdijk-Zuid (70)	-	2004
71 Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem (71)	-	2004
72 IJsselmeer (72)	1998	2004
73 Markermeer & IJmeer (73)	1994	2004
74 Zwarte Meer (74)	1995	2004
75 Ketelmeer & Vossemeer (75)	2000	-
76 Veluwerandmeren (76)	2000	2004
77 Eemmeer & Gooimeer Zuidoever (77)	1994	-
78 Oostvaardersplassen (78)	1989	-
79 Lepelaarplassen (79)	1994	-
81 Kolland & Overlangbroek (81)	-	2004
82 Uiterwaarden Lek (82)	-	2004
83 Botshol (83)	-	2004
84 Duinen Den Helder-Callantsoog (84)	-	2004
85 Zwanenwater & Pettemerduinen (85)	1988	2004
86 Schoorlse Duinen (86)	-	2004
87 Noordhollands Duinreservaat (87)	-	2004
88 Kennemerland-Zuid (88)	-	2004
89 Eilandspolder (89)	2000	2004
90 Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (90)	2000	2004
91 Polder Westzaan (91)	-	2004
92 IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (92)	2000	2004
93 Polder Zeevang (93)	2005	-
94 Naardermeer (94)	1986	2004
95 Oostelijke Vechtplassen (95)	2000	2004
96 Coepelduynen (96)	-	2004
97 Meijendel & Berkheide (97)	-	2004
98 Westduinpark & Wapendal (98)	-	2004
99 Solleveld & Kapittelduinen (99)	-	2004
100 Voornes Duin (100)	2000	2004
101 Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)	1994	2004
102 De Wilck (102)	2000	-
103 Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103)	1997	2004
104 Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein (104)	2000	-

105 Zouweboezem (105)	1994	2004
106 Boezems Kinderdijk (106)	2000	-
107 Donkse Laagten (107)	2000	-
108 Oude Maas (108)	-	2004
109 Haringvliet (109)	2000	2004
110 Oudeland van Strijen (110)	2000	-
111 Hollands Diep (111)	2000	2004
112 Biesbosch (112)	1996	2004
113 Voordelta (113)	2000	2004
114 Krammer-Volkerak (114)	1995	2004
115 Grevelingen (115)	2000	2004
116 Kop van Schouwen (116)	-	2004
117 Manteling van Walcheren (117)	-	2004
118 Oosterschelde (118)	1989	2004
119 Veerse Meer (119)	2000	-
120 Zoommeer (120)	2000	-
121 Yerseke en Kapelse Moer (121)	2000	2004
122 Westerschelde & Saeftinghe (122)	2000	2004
123 Zwin & Kievittepolder (123)	1996	2004
124 Groote Gat (124)	-	2004
125 Canisvliet (125)	-	2004
126 Vogelkreek (126)	-	2004
127 Markiezaat (127)	1989	-
128 Brabantse Wal (128)	2000	2004
129 Ulvenhoutse Bos (129)	-	2004
130 Langstraat (130)	-	2004
131 Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)	-	2004
132 Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek (132)	-	2004
133 Kampina & Oisterwijkse Vennen (133)	1986	2004
134 Regte Heide & Riels Laag (134)	-	2004
135 Kempenland-West (135)	-	2004
136 Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)	2000	2004
137 Strabrechtse Heide & Beuven (137)	2013	2004
138 Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138)	2000	2004
139 Deurnsche Peel & Mariapeel (139)	1992	2004
140 Groote Peel (140)	1986	2004
141 Oeffelter Meent (141)	-	2004
142 Sint Jansberg (142)	-	2004
143 Zeldersche Driessen (143)	-	2004
144 Boschhuizerbergen (144)	-	2004
145 Maasduinen (145)	2000	2004
146 Sarsven en De Banen (146)	-	2004
147 Leudal (147)	-	2004
148 Swalmdal (148)	-	2004
149 Meinweg (149)	1994	2004
150 Roerdal (150)	-	2004
151 Abdij Lilbosch & voormalig Klooster Mariahoop (151)	-	2004
152 Grensmaas (152)	-	2004
153 Bunder- en Elslooërbos (153)	-	2004
154 Geleenbeekdal (154)	-	2004

155 Brunssummerheide (155)	-	2004
156 Bemelerberg & Schiepersberg (156)	-	2004
157 Geuldal (157)	-	2004
158 Kunderberg (158)	-	2004
159 Sint Pietersberg & Jekerdal (159)	-	2004
160 Savelsbos (160)	-	2004
161 Noorbeemden & Hoogbos (161)	-	2004
162 Abtskolk & De Putten (162)	2010	-
163 Vlake van de Raan (163)	-	2009

24-2-2021

n2k_id	receptor_id	Reference (mol/ha/y)	Scenario reduced speedlimit (mol/ha/y)
167	459631	11,5423	10,8516
1	7058498	41,7843	40,8863
1	7052378	46,1204	45,2034
1	7060027	34,1661	33,2981
1	7070719	26,9959	26,1979
1	7058497	31,7438	30,8858
1	7078383	25,5899	24,6729
1	7084475	30,9374	30,1294
1	7070734	19,0387	18,2857
1	7079913	24,4593	23,5723
1	7090589	30,7804	30,0024
1	7101327	20,0190	19,1010
1	7102818	23,9783	23,2193
1	7107445	21,3785	20,3715
1	7122689	24,1039	23,3569
1	7118149	19,2740	18,3370
1	7128803	27,9106	27,1026
1	7121207	17,7937	16,9057
1	7150207	16,1472	15,4202
1	7162438	15,0615	14,3445
1	7196074	13,9323	13,2073
1	7200743	26,3685	25,2398
1	7205332	26,7652	25,5899
1	7205330	16,5794	15,7026
1	7219096	17,2488	16,3027
1	7220623	16,7884	15,8616
1	7388710	10,5258	9,9618
1	7399415	13,5163	12,7913
1	7399423	12,3840	11,6990
1	7413165	11,4683	10,8383
1	7397885	10,9030	10,3290
1	7407067	14,5648	13,8068
1	7407051	10,4284	9,8774
1	7425409	16,5072	15,6502
1	7404010	14,4139	13,6559
1	7413182	13,5973	12,8643
1	7422361	12,8097	12,1187
1	7448343	13,8307	13,1097
1	7425418	12,8490	12,1480
1	7448341	14,1849	13,4369
1	7437645	12,5788	11,9018
1	7621167	11,5059	10,8759
1	7691509	10,9851	10,3731
1	7795481	10,7836	10,1816
1	7807713	12,5720	11,8830
1	7818416	11,7643	11,1123
1	7833706	12,5248	11,8408
1	7839825	9,0341	8,5041
1	7845938	12,8050	12,1010

1	7862757	11,2587	10,6377
1	7914735	11,2485	10,6085
1	7930025	11,5596	10,9156
1	7931553	11,9418	11,2818
1	7988120	10,7117	10,1147
1	7989649	9,2997	8,7647
1	8127276	10,1898	9,6228
1	8133398	9,5405	9,0125
1	8147156	10,3759	9,7859
1	8153275	11,4947	10,8637
1	8156332	11,0124	10,3904
1	8171629	9,6816	9,1356
1	8173153	8,6239	8,1429
1	8182334	11,7909	11,1399
1	8188449	11,5267	10,8747
1	8196100	11,5128	10,8568
1	8195357	16,4191	15,3621
1	8193835	16,1241	15,0771
1	8187726	15,4320	14,4230
1	8184676	15,1639	14,2069
1	8206800	12,1501	11,4611
1	8208337	7,8738	7,3883
1	8196883	16,6561	15,5991
1	8195358	16,2911	15,2441
1	8186194	15,2920	14,2940
1	8190788	15,1859	14,2079
1	8206802	12,4193	11,7173
1	8214455	10,3600	9,7670
1	8206053	16,9682	15,8912
1	8196884	15,9070	14,8800
1	8196892	15,0619	14,0739
1	8203019	13,9887	13,1117
1	8203023	14,0127	13,1347
1	8215983	11,1695	10,5335
1	8219808	17,0462	15,9682
1	8209112	14,5658	13,6178
1	8209121	14,2668	13,3588
1	8210656	14,0678	13,1818
1	8215255	13,7847	12,9167
1	8226687	7,8022	7,3156
1	8227451	16,3601	15,3221
1	8221340	14,5959	13,6679
1	8221348	14,3248	13,4068
1	8221356	14,1518	13,2438
1	8255736	12,4152	11,7222
1	8251907	16,5112	15,4642
1	8244269	14,6339	13,7159
1	8239691	14,3448	13,4568
1	8260326	15,0248	14,1768
1	8265665	17,1563	16,0803

1	8247326	14,5908	13,6828
1	8266445	13,6389	12,8299
1	8282482	17,4063	16,3003
1	8273313	14,6269	13,7189
1	8283272	13,1500	12,3620
1	8292451	10,9848	10,3348
1	8271780	17,2573	16,1703
1	8286332	10,4274	9,8164
1	8300100	11,0039	10,3539
1	8294715	17,1163	16,0303
1	8295511	10,8228	10,1658
1	8316924	10,9017	10,2617
1	8299302	17,1033	16,0163
1	8319983	10,9308	10,2748
1	8343645	16,9093	15,8613
1	8330689	10,1594	9,5834
1	8342117	15,3971	14,4401
1	8347520	11,5711	10,8911
1	8357405	17,1654	16,1074
1	8379618	9,9422	9,3572
1	8361283	9,9212	9,3382
1	8379619	10,5745	9,9705
1	8373512	10,5026	9,8926
1	8390525	14,4577	13,6197
1	8374225	16,8123	15,7653
1	8387463	13,6554	12,8674
1	8396645	14,5507	13,7027
1	8394103	16,3063	15,2893
1	8393583	12,6810	11,9390
1	8398176	14,6076	13,7596
1	8416533	13,6960	12,9080
1	8397161	16,2513	15,2333
1	8410927	14,8480	13,9300
1	8405816	11,5004	10,8294
1	8408884	14,7816	13,9336
1	8427238	11,9553	11,2643
1	8406336	15,7692	14,7822
1	8418052	11,5514	10,8834
1	8418062	13,3389	12,5679
1	8427244	13,5269	12,7489
1	8436441	14,1539	13,3359
1	8418572	14,4659	13,5789
1	8430291	11,4612	10,7982
1	8434883	11,6522	10,9792
1	8442535	11,7983	11,1123
1	8450192	11,8471	11,1641
1	8448668	13,7037	12,8937
1	8440998	11,4631	10,8111
1	8442532	11,7612	11,0872
1	8448659	11,7942	11,1112

1	8448666	13,4197	12,6407
1	8454792	14,1318	13,3128
1	8453234	11,5721	10,9211
1	8454768	11,6782	11,0202
1	8453249	11,8002	11,1142
1	8460900	11,7941	11,1101
1	8457851	14,1158	13,2978
1	8465470	11,3961	10,7411
1	8465476	11,7412	11,0702
1	8465485	11,7011	11,0241
1	8470079	12,5813	11,8503
1	8485377	13,3936	12,6146
1	8477712	11,6471	10,9791
1	8479251	11,6770	11,0040
1	8479257	13,8167	13,0087
1	8489942	11,3910	10,7400
1	8491476	11,6420	10,9850
1	8491487	11,6410	10,9650
1	8509843	11,6319	10,9569
1	8511378	13,6516	12,8536
1	8526441	8,7993	8,3073
1	8502178	11,3889	10,7379
1	8512890	11,5409	10,8759
1	8503723	11,6259	10,9459
1	8512906	12,9524	12,1884
1	8538670	8,7173	8,2303
1	8534090	10,6934	10,0944
1	8538684	10,6533	10,0593
1	8515951	11,6400	10,9630
1	8514430	11,5929	10,9189
1	8534315	12,6573	11,9153
1	8543260	11,6028	10,9498
1	8540211	11,0095	10,3905
1	8537158	13,5521	12,8141
1	8528187	11,5059	10,8429
1	8526666	11,5689	10,8949
1	8540434	13,3635	12,5755
1	8545027	12,9563	12,1973
1	8541728	8,7083	8,2213
1	8549377	11,0585	10,4335
1	8545011	11,4418	10,7898
1	8540431	11,6799	10,9999
1	8551141	13,6006	12,8016
1	8564668	9,9249	9,3599
1	8552659	11,4508	10,8138
1	8552667	11,9060	11,2090
1	8571023	12,1630	11,4480
1	8586116	10,3391	9,7531
1	8563366	11,4877	10,8357
1	8564903	11,4838	10,8098

1	8580201	12,4400	11,7190
1	8599882	10,2939	9,7049
1	8575602	11,3816	10,7356
1	8586314	11,4287	10,7717
1	8584790	13,4554	12,6674
1	8592232	10,8742	10,2563
1	8610586	10,2499	9,6699
1	8589367	11,4177	10,7657
1	8589375	11,4587	10,7857
1	8598556	13,4323	12,6503
1	8605999	10,1748	9,5948
1	8606004	10,3819	9,7949
1	8601603	11,3166	10,6716
1	8600082	11,4537	10,7797
1	8607733	14,0475	13,2295
1	8621502	13,7283	12,9303
1	8612310	11,3166	10,6806
1	8635253	11,2385	10,5965
1	8616912	14,3245	13,4965
1	8626091	13,5363	12,7483
1	8635250	11,2135	10,5735
1	8649016	12,9641	12,2161
1	8624561	13,3732	12,5862
1	8633742	13,8733	13,0553
1	8645957	11,2185	10,5765
1	8647489	11,2194	10,5804
1	8642915	11,4664	10,8184
1	8641390	13,2730	12,5100
1	8656660	13,3122	12,5622
1	8649026	11,3214	10,6764
1	8649034	11,4384	10,7914
1	8659753	14,2633	13,4353
1	8659870	16,0796	15,1026
1	8682476	10,7019	10,0969
1	8685540	9,8794	9,3004
1	8685548	10,1055	9,5165
1	8665871	13,6351	12,8271
1	8681203	13,4805	12,6825
1	8682738	14,0765	13,2395
1	8673629	16,8158	15,8088
1	8673637	15,5485	14,6015
1	8688596	11,6323	10,9853
1	8696246	15,7634	14,8954
1	8691667	12,8018	12,0838
1	8687087	9,4521	8,9141
1	8682704	13,7077	12,8897
1	8687295	13,9617	13,1437
1	8685785	18,3517	17,3357
1	8682735	14,1666	13,3286
1	8684270	13,9275	13,0895

1	8675160	12,5507	11,7907
1	8688933	15,4074	14,4804
1	8694717	15,7285	14,8615
1	8696249	12,8379	12,1309
1	8703903	11,0299	10,4019
1	8699323	9,7142	9,1702
1	8685765	13,7117	12,9037
1	8691899	15,2840	14,4170
1	8685788	11,9550	11,2390
1	8685798	12,8082	12,0422
1	8691919	12,7161	11,9601
1	8685868	12,5677	11,8077
1	8699640	15,0883	14,1613
1	8710348	14,0280	13,1700
1	8697776	14,0286	13,2506
1	8720718	11,0569	10,4349
1	8708493	10,4996	9,9156
1	8722264	8,7637	8,2377
1	8698017	11,7290	11,0420
1	8699555	11,8509	11,1559
1	8698034	11,7828	11,0908
1	8698106	12,6818	11,9048
1	8705759	15,4453	14,4973
1	8716467	14,5671	13,6791
1	8726831	19,5330	18,4560
1	8728367	10,9799	10,3639
1	8734492	9,3279	8,7909
1	8710254	11,6289	10,9519
1	8710342	12,6197	11,8457
1	8714937	14,8882	13,9802
1	8724115	14,9272	14,0092
1	8732950	11,6181	10,9701
1	8736015	12,0994	11,4244
1	8746728	11,7382	11,0822
1	8724106	12,4426	11,6806
1	8722585	14,2380	13,3700
1	8736354	15,0832	14,1662
1	8740947	15,1832	14,2552
1	8742121	13,7842	13,0072
1	8758950	9,9532	9,4002
1	8758956	12,7116	12,0016
1	8758964	12,2934	11,6084
1	8757493	11,6886	11,0216
1	8754440	11,7585	11,0785
1	8740931	12,2715	11,5305
1	8734822	13,4888	12,6508
1	8740946	14,7161	13,8101
1	8739423	15,0221	14,1041
1	8756250	14,8470	13,9390
1	8771176	12,4555	11,7605

1	8771184	10,9578	10,3478
1	8769665	10,2334	9,6564
1	8769670	11,5309	10,8759
1	8771208	11,6189	10,9709
1	8769718	12,0828	11,3988
1	8755966	11,6825	11,0115
1	8748579	12,1485	11,4105
1	8753174	12,2475	11,4965
1	8760828	12,2544	11,5054
1	8754719	15,2401	14,3121
1	8759311	14,9290	14,0120
1	8763906	15,1001	14,1731
1	8770030	15,0540	14,1370
1	8768510	14,4729	13,5749
1	8769645	12,3835	11,6945
1	8777297	12,5075	11,7915
1	8783420	10,4355	9,8485
1	8778840	10,3514	9,7684
1	8783436	12,5204	11,8264
1	8783446	10,1082	9,5122
1	8778889	11,9117	11,2317
1	8759294	12,2225	11,4735
1	8763889	12,1594	11,4204
1	8759310	14,4469	13,5589
1	8762374	15,1091	14,1821
1	8768500	14,7780	13,8700
1	8766979	14,8900	13,9720
1	8776160	14,8499	13,9329
1	8772706	12,4615	11,7705
1	8781886	12,4874	11,7864
1	8794129	12,1412	11,4612
1	8795664	11,0137	10,3917
1	8794142	11,1697	10,5417
1	8786505	9,1587	8,6047
1	8789590	11,8447	11,1737
1	8771544	12,2424	11,4994
1	8780725	12,2044	11,4464
1	8771561	14,6199	13,7119
1	8771570	14,3888	13,5008
1	8783811	14,5529	13,6429
1	8794519	14,7259	13,8179
1	8792597	12,3414	11,6524
1	8795660	12,2583	11,5733
1	8801783	11,6830	11,0270
1	8807908	11,4138	10,7708
1	8783476	12,5890	11,8780
1	8786848	12,1733	11,4293
1	8788382	12,2324	11,4844
1	8783806	12,3684	11,6023
1	8788400	14,7469	13,8399

1	8805228	14,8059	13,8979
1	8798722	11,8691	11,2081
1	8809436	11,2677	10,6277
1	8803324	9,7430	9,1620
1	8814052	13,1193	12,3803
1	8796034	12,1513	11,4143
1	8799098	12,2743	11,5263
1	8796049	14,4268	13,5388
1	8809817	14,5458	13,6378
1	8807909	9,9631	9,3881
1	8818638	10,4141	9,8171
1	8826371	12,8682	12,1302
1	8830962	10,3963	9,7953
1	8809807	12,1753	11,4303
1	8808286	13,0245	12,2155
1	8831228	14,8329	13,9259
1	8823226	12,4500	11,7520
1	8844713	11,9260	11,2330
1	8835545	12,3220	11,6070
1	8844730	11,5917	10,9177
1	8820514	12,0392	11,3072
1	8822051	12,8935	12,0865
1	8838877	14,7278	13,8198
1	8844711	12,4082	11,6922
1	8837071	12,4632	11,7402
1	8843198	10,3602	9,7672
1	8853908	13,6724	12,8644
1	8832750	11,9312	11,1982
1	8832758	14,6718	13,7648
1	8846525	15,0779	14,1499
1	8846162	12,2029	11,5089
1	8847770	12,5142	11,7932
1	8869185	12,5501	11,8361
1	8867663	14,2667	13,4587
1	8860028	14,4446	13,6066
1	8869210	12,5970	11,8750
1	8869216	11,2694	10,6274
1	8844994	12,7024	11,9124
1	8855703	14,3997	13,5017
1	8859999	14,1568	13,3588
1	8869182	12,4872	11,7782
1	8867662	11,6267	10,9577
1	8869204	15,5390	14,6620
1	8881444	13,0641	12,3201
1	8870747	10,5761	9,9781
1	8858756	11,8872	11,1512
1	8861822	14,9318	14,0138
1	8875324	13,6703	12,8883
1	8879917	13,5423	12,7673
1	8893752	11,8319	11,1369

24-2-2021

1	8869464	11,9062	11,1802
1	8872530	13,8636	13,0056
1	8881445	13,0661	12,3301
1	8899866	15,7171	14,8091
1	8905988	11,2257	10,5667
1	8912094	14,4758	13,6378
1	8902925	17,5496	16,5226
1	8915175	12,6360	11,8930
1	8919736	11,2921	10,6221
1	8910575	13,3493	12,5613
1	8912115	12,4610	11,7260
1	8930468	12,5650	11,8120
1	8925888	10,8635	10,2205
1	8924367	10,7074	10,0604
1	8931969	14,0420	13,2430
1	8942706	10,9315	10,2755
1	8932007	11,0485	10,3895
1	8942720	10,6304	9,9814
1	8944227	15,9510	14,9940
1	8953410	11,0746	10,4186
1	8954948	11,1536	10,4926
1	8957965	13,8319	13,0339
1	8956455	13,4663	12,6583
1	8962580	13,4743	12,6663
1	8953413	11,0826	10,4266
1	8967184	11,1426	10,4776
1	8959494	13,7769	12,9789
1	8970215	16,5422	15,5532
1	8965637	13,4563	12,6483
1	8979404	13,4353	12,6463
1	8979412	13,4463	12,6473
1	8979420	11,1266	10,4706
1	8979428	10,5333	9,8863
1	8982434	13,6648	12,8748
1	8973275	14,8458	13,9798
1	8991634	13,1822	12,4092
1	8991640	13,7404	12,9424
1	8991648	13,0431	12,2781
1	8985539	11,6647	10,9707
1	8991665	10,6933	10,0423
1	8980903	11,9853	11,2823
1	8991628	12,9612	12,1972
1	8993168	13,7223	12,9243
1	8999289	13,8804	13,0624
1	9002354	12,7780	12,0220
1	9003893	11,0835	10,4245
1	9000843	10,6173	9,9603
1	8993161	13,2633	12,4783
1	8996227	13,7783	12,9703
1	9000823	13,3422	12,5562

1	9005419	11,0785	10,4235
1	8997783	10,6543	10,0043
1	9014606	11,5625	10,8625
1	9008480	11,4406	10,7576
1	9013077	11,9936	11,2826
1	9077388	11,1532	10,4712
1	9089617	10,5630	9,8940
1	9078919	10,6120	9,9390
1	9091147	10,7541	10,0871
1	9114050	13,2338	12,4358
1	9091146	10,6030	9,9380
1	9126270	13,6770	12,8490
1	9126278	13,9691	13,1411
1	9126284	11,8374	11,1024
1	9126316	10,6671	9,9881
1	9136969	10,0941	9,4531
1	9138506	13,8671	13,0391
1	9138512	13,7080	12,8900
1	9132427	11,8404	11,1174
1	9129377	10,6160	9,9620
1	9150734	13,3110	12,5200
1	9149210	13,4560	12,6410
1	9127812	12,0675	11,3175
1	9146185	11,6554	10,9234
1	9140075	12,6826	11,9076
1	9152260	10,0321	9,3941
1	9150739	13,1279	12,3279
1	9144627	12,3897	11,6307
1	9144659	12,0095	11,2705
1	9152263	13,2830	12,4920
1	9150740	12,2226	11,4676
2	7400945	14,0643	13,3213
2	7400952	13,5715	12,8395
2	7413166	12,2652	11,6212
2	7402472	13,8014	13,0714
2	7405537	14,7938	14,0158
2	7414695	13,2863	12,5803
2	7423880	15,5361	14,7081
2	7405538	14,6352	13,8772
2	7419281	14,1845	13,4375
2	7431523	15,4614	14,6434
2	7436117	13,6570	12,9290
2	7426947	13,6445	12,9115
2	7439156	13,4765	12,7685
2	7436101	13,8171	13,0971
2	7426937	15,8594	15,0324
2	7440706	14,6296	13,8616
2	7452917	13,5722	12,8512
2	7452929	14,6827	13,9147
2	7439175	13,7776	13,0516

2	7468207	13,3487	12,6457
2	7474330	13,3061	12,6021
2	7454458	14,4109	13,6529
2	7477381	13,3251	12,6231
2	7471274	14,6853	13,9273
2	7480439	13,2422	12,5412
2	7492679	13,6957	12,9717
2	7488085	12,9618	12,2818
2	7495738	14,5389	13,7609
2	7504903	12,5667	11,9047
2	7512556	12,8239	12,1349
2	7532426	13,0988	12,4118
2	7520202	13,4224	12,6884
2	7537020	13,9601	13,2121
2	7535484	12,7054	12,0254
2	7559956	22,0016	20,8556
2	7558426	22,8194	21,6534
2	7572234	12,1466	11,4776
2	7573710	12,6069	11,9289
2	7582890	22,9279	21,7309
2	7573763	12,6740	11,9780
2	7581361	21,3503	20,2333
2	7595129	21,7288	20,5928
2	7585994	13,0313	12,3233
2	7599705	12,7419	12,0519
2	7585948	22,7177	21,5417
2	7607363	21,3844	20,2784
2	7605868	12,3875	11,7035
2	7587526	13,2494	12,5304
2	7614996	12,8622	12,1622
2	7613474	21,4011	20,2761
2	7610457	13,1314	12,4124
2	7616531	22,3095	21,1625
2	7610421	19,8067	18,7797
2	7608926	12,3644	11,6844
2	7627283	12,2675	11,5965
2	7622641	12,7700	12,0770
2	7639470	17,2623	16,3453
2	7628812	11,4187	10,7867
2	7656285	13,2891	12,5731
2	7656290	21,4036	20,2766
2	7654778	12,6723	11,9803
2	7647107	12,7139	12,0279
2	7654761	20,6659	19,5669
2	7656306	11,8706	11,2136
2	7659343	13,2961	12,5731
2	7670052	21,5226	20,3856
2	7676183	11,5984	10,9544
2	7677720	11,7527	11,1027
2	7676218	12,4907	11,8027

2	7682282	19,5757	18,5397
2	7679248	11,8108	11,1548
2	7694511	12,2412	11,5712
2	7694515	20,9047	19,8087
2	7706765	12,3771	11,6901
2	7697598	12,0879	11,3839
2	7693036	12,8177	12,1047
2	7699101	17,1008	16,1738
2	7723567	17,0362	16,1582
2	7726640	12,1054	11,4444
2	7725143	11,7498	11,0998
2	7738862	14,6073	13,8383
2	7740399	15,5666	14,7086
2	7723613	11,9311	11,2641
2	7735800	16,6846	15,7966
2	7744984	13,4365	12,7025
2	7749575	12,5136	11,8436
2	7741958	11,5696	10,9246
2	7732790	10,8649	10,2479
2	7749564	15,8209	14,9729
2	7744986	15,4795	14,6425
2	7745018	11,6585	11,0065
2	7766382	11,9289	11,2759
2	7769448	11,8682	11,2162
2	7786262	12,6063	11,9143
2	7774037	13,5044	12,7644
2	7790849	12,1262	11,4672
2	7803093	12,7038	12,0028
2	7815318	12,3931	11,7131
2	7807681	13,8565	13,1185
2	7806141	12,0869	11,4099
2	7806151	13,5173	12,7953
2	7833667	12,1509	11,4779
2	7816856	12,8237	12,1467
2	7842843	9,9683	9,3783
2	7838265	12,4403	11,7543
2	7844372	11,0441	10,4211
2	7847439	10,9262	10,3142
2	7876484	11,8634	11,2084
2	7865791	12,5152	11,8272
2	7868853	12,7847	12,0807
2	7879543	13,0092	12,2902
2	7870381	13,1090	12,3900
2	7881072	11,8234	11,1704
2	7902486	11,3343	10,7073
2	7878028	12,0190	11,3620
2	7910126	11,6603	11,0063
2	7908607	13,5579	12,8159
2	7914718	12,0647	11,4067
2	7920839	14,0922	13,3142

24-2-2021

2	7923889	11,4101	10,7811
2	7923897	13,4338	12,6918
2	7936123	12,0755	11,3935
2	7936130	13,5759	12,8199
2	7945303	12,2207	11,5447
2	7957539	14,8441	14,0161
2	7956009	14,1343	13,3563
2	7963650	11,9993	11,3263
2	7983532	12,2627	11,5857
2	7982003	12,2448	11,5718
2	7989648	9,9422	9,3812
3	8193035	11,9951	11,3241
3	8193033	9,9766	9,4116
3	8206801	12,1621	11,4751
3	8205268	12,3442	11,6512
3	8208331	12,2001	11,5091
3	8214443	12,2491	11,5541
3	8214454	11,4067	10,7627
3	8222087	11,2815	10,6445
3	8243498	11,9379	11,2629
3	8232793	11,7798	11,1258
3	8257266	15,2052	14,3672
3	8255731	11,6837	11,0267
3	8258795	17,5409	16,5729
3	8260323	14,5144	13,6964
3	8275623	15,9117	15,0237
3	8286318	11,4115	10,7735
3	8284801	16,5557	15,6387
3	8293981	11,8133	11,1183
3	8283259	10,7951	10,1661
3	8306201	11,7597	11,0967
3	8286330	19,3696	18,3036
3	8300099	14,0308	13,2538
3	8300083	11,0582	10,4252
3	8318436	11,0052	10,3742
3	8295510	12,6478	11,9248
3	8309277	11,3150	10,6740
3	8307730	11,7597	11,0977
3	8330672	11,0970	10,4640
3	8307747	11,2640	10,6080
3	8326100	13,2512	12,4832
3	8329142	11,0191	10,3891
3	8336791	12,0444	11,3684
3	8324571	15,4647	14,5777
3	8335261	12,0455	11,3685
3	8353614	11,3710	10,7260
3	8355154	19,9145	18,8275
3	8344437	11,6882	11,0352
3	8356676	13,9886	13,2096
3	8352099	16,0059	15,1379

3	8353635	15,1734	14,3664
3	8361263	11,5191	10,8711
3	8359740	19,8535	18,7765
3	8367392	19,2501	18,2131
3	8365869	11,5522	10,9062
3	8367381	10,8927	10,2677
3	8370447	18,6817	17,6447
3	8368926	11,9224	11,2544
4	8535618	11,5708	10,9298
4	8537157	10,6014	9,9994
4	8544790	11,5348	10,8878
4	8541740	11,5839	10,9369
4	8540215	12,4405	11,7435
4	8553961	9,6328	9,0878
4	8552436	11,8770	11,2090
4	8557035	14,3204	13,5324
4	8573839	11,1246	10,4946
4	8550912	11,9641	11,2851
4	8560093	14,4055	13,6175
4	8563140	10,9795	10,3595
4	8576912	16,0833	15,1763
4	8587621	19,9064	18,8194
4	8589131	11,0625	10,4315
4	8576907	11,9130	11,2410
4	8584561	15,9493	15,0723
4	8586094	21,0149	19,8679
4	8610540	11,2596	10,6246
4	8589143	20,3106	19,2226
4	8590680	20,7399	19,6129
4	8595272	14,8687	14,0407
4	8622774	11,2776	10,6556
4	8599850	20,6637	19,5267
4	8601387	16,3263	15,4193
4	8613623	12,7735	12,0585
4	8616657	11,3176	10,6876
4	8635010	11,5076	10,8696
4	8612086	11,7889	11,1319
4	8621269	12,1391	11,4571
4	8631950	11,3876	10,7486
4	8648776	11,6758	11,0228
4	8630439	14,4883	13,6803
4	8638092	13,5888	12,8358
4	8645742	14,7933	13,9863
4	8648774	11,3656	10,7306
4	8661012	11,8428	11,1798
4	8659493	11,4705	10,8215
4	8638094	14,3922	13,6052
4	8648803	12,8613	12,1503
4	8661044	19,8229	18,7259
4	8656421	11,5897	10,9417

4	8671719	11,5116	10,8636
4	8670200	12,3320	11,6400
4	8648801	14,0440	13,2760
4	8656455	17,1244	16,1564
4	8659517	13,8648	13,0908
4	8671758	15,4365	14,5795
4	8664070	11,5236	10,8766
4	8668667	12,4340	11,7400
4	8671729	11,9808	11,3128
4	8676326	11,7807	11,1207
4	8661046	16,3130	15,4060
4	8665639	17,3203	16,3933
4	8682468	11,7395	11,0795
4	8673249	11,0673	10,4463
4	8673257	12,0197	11,3427
4	8682439	11,7045	11,0385
4	8696206	11,9898	11,3218
4	8673282	11,6475	11,0075
4	8674816	18,7472	17,7002
4	8691647	12,6530	11,9540
4	8697768	12,0456	11,3726
4	8696248	12,5948	11,8898
4	8687023	11,0192	10,3862
4	8691618	12,1288	11,4508
4	8703855	11,7235	11,0705
4	8709980	11,5615	10,9185
4	8685526	11,3993	10,7523
4	8691648	13,8246	13,0746
4	8697775	18,8900	17,8530
4	8703895	16,0334	15,1564
4	8702325	11,9406	11,2766
4	8709976	11,9667	11,3047
4	8720686	11,6294	10,9734
4	8697762	12,2147	11,5357
4	8700827	12,0956	11,4246
4	8705423	16,0835	15,2065
4	8711503	10,5879	9,9949
4	8717627	12,8581	12,1361
4	8726807	11,6785	11,0245
4	8734460	11,3462	10,7092
4	8710006	12,7578	12,0518
4	8725303	17,4100	16,4430
4	8722217	11,6104	10,9594
4	8728339	11,1031	10,4861
4	8745168	11,8223	11,1603
4	8736004	17,7642	16,7872
4	8728363	12,3895	11,6975
4	8743637	11,7503	11,0883
4	8752818	11,7882	11,1342
4	8739063	13,7432	12,9692

4	8746697	10,9989	10,3819
4	8755881	12,4446	11,7496
4	8771177	12,4075	11,7165
4	8760463	9,0779	8,5729
4	8771175	12,4656	11,7766
4	8775766	12,4675	11,7725
4	8772705	12,4595	11,7695
4	8780357	12,4885	11,7935
4	8794126	12,4974	11,8014
4	8784943	11,1338	10,5048
4	8789537	12,2383	11,5373
4	8795659	12,3343	11,6523
4	8801784	11,6930	11,0310
4	8795658	12,3933	11,6993
4	8798723	11,8071	11,1441
4	8807907	11,4618	10,8138
4	8812498	8,6865	8,1595
4	8807893	11,3358	10,6978
4	8818601	9,8511	9,2571
4	8810966	10,4743	9,8633
4	8820130	8,9817	8,4267
4	8820136	8,7195	8,1865
5	8794177	13,5714	12,8114
5	8789591	13,2002	12,4612
5	8804880	16,6326	15,7246
5	8812541	13,3011	12,5311
5	8824758	19,4928	18,4458
5	8814067	13,1051	12,3461
5	8814071	13,3122	12,5372
5	8832429	16,6644	15,7364
5	8827857	12,4695	11,7485
5	8824806	16,7461	15,7891
5	8827898	13,6575	12,8725
5	8824757	16,5256	15,6186
5	8836995	13,8524	13,0824
5	8821713	12,4458	11,7318
5	8843129	12,6649	11,9479
5	8821731	19,2284	18,1214
5	8833968	12,8159	12,0869
5	8832451	20,8666	19,6906
5	8844690	20,6514	19,4844
5	8844704	12,5973	11,8633
5	8834009	14,1138	13,2958
5	8834015	13,0943	12,3373
5	8838523	13,2422	12,5042
5	8836998	13,7535	12,9805
5	8847713	11,9956	11,3106
5	8832430	15,3199	14,4629
5	8838552	16,1102	15,2022
5	8856908	13,0559	12,3239

5	8852330	18,1755	17,1385
5	8855395	17,6031	16,6141
5	8852344	14,4470	13,6280
5	8856941	13,1674	12,4014
5	8834014	14,4628	13,6248
5	8855436	16,0152	15,1072
5	8847692	12,5950	11,8910
5	8844640	13,3122	12,5702
5	8869113	12,6649	11,9559
5	8863003	12,8660	12,1420
5	8858427	12,7779	12,0589
5	8858435	12,5737	11,8677
5	8844682	18,5417	17,5057
5	8853864	20,9465	19,7805
5	8861517	14,5120	13,6950
5	8849290	12,4883	11,7633
5	8850828	12,8033	12,0673
5	8869186	12,3860	11,6840
5	8866135	14,6388	13,8118
5	8861556	16,5433	15,6063
5	8861456	13,5524	12,7864
5	8872169	11,8016	11,1376
5	8863002	13,6703	12,9023
5	8859950	12,6649	11,9539
5	8858429	12,5487	11,8367
5	8858437	12,5827	11,8717
5	8856917	16,0839	15,1759
5	8859982	17,9954	16,9684
5	8861518	16,7708	15,8228
5	8861528	14,3929	13,5749
5	8876827	13,8286	13,0306
5	8879892	12,8382	12,0972
5	8856966	15,4020	14,5050
5	8864616	16,0981	15,1911
5	8869105	12,1988	11,5138
5	8873698	12,6349	11,9209
5	8870699	13,0084	12,2744
5	8873762	12,9103	12,1823
5	8876828	13,0363	12,2973
5	8869193	15,5911	14,7041
5	8882963	13,6934	12,9154
5	8881420	11,9598	11,2718
5	8884487	13,1592	12,4202
5	8881436	13,7134	12,9384
6	8901394	16,3533	15,4263
6	8910565	14,8739	14,0159
6	8904454	17,4046	16,3966
6	8930445	14,3097	13,4617
6	8910574	13,5164	12,7244
6	8919738	14,6259	13,7879

6	8938092	15,0129	14,1439
6	8942690	16,7653	15,7783
6	8941168	16,2701	15,2921
6	8933503	15,0589	14,1829
6	8953386	22,7229	21,4269
6	8944219	17,4394	16,4124
6	8939641	16,0470	15,0690
6	8953377	13,8749	13,0659
6	8961031	18,5678	17,5018
6	8954919	21,2345	19,9985
6	8942698	17,6114	16,5754
6	8959522	13,6704	12,8524
6	8961026	14,9112	14,0532
6	8956444	23,0620	21,7560
6	8974802	16,4872	15,5292
6	8964109	13,5423	12,7343
6	8988552	13,8139	13,0209
6	8991616	13,9246	13,1066
6	8976333	14,9858	14,1088
6	8991613	13,8619	13,0639
6	8979390	15,7320	14,8150
6	8994687	13,1803	12,4053
6	8997751	13,5524	12,7624
6	8993147	13,8155	13,0175
6	8993154	13,1643	12,3843
6	8996219	13,4693	12,6883
7	6397876	17,0966	16,2627
7	6417753	16,6661	15,8219
7	6446805	16,7714	15,9392
7	7050788	12,8686	12,1986
7	7090543	13,0996	12,4116
7	7144059	13,1840	12,4820
7	7203690	12,6597	11,9787
7	7229684	12,7159	12,0249
7	7423867	13,6292	12,8982
7	7436098	12,8452	12,1462
7	7446801	12,9829	12,2849
7	7469735	12,2539	11,5929
7	7475851	12,3271	11,6581
7	7497257	11,4207	10,7987
7	7500315	11,3295	10,7135
7	7526309	10,1302	9,5692
7	7541600	11,9428	11,3018
7	7579826	11,3409	10,7179
7	7595117	12,1855	11,5325
7	7613466	11,8810	11,2160
7	7619582	10,1877	9,5977
7	7625699	11,9894	11,3254
7	7659340	12,1014	11,4354
7	7668515	12,3935	11,7155

24-2-2021

7	7683806	10,7700	10,1610
7	7702156	10,8634	10,2614
7	7764853	11,1184	10,4984
7	7789320	11,4074	10,7594
7	7795437	11,1014	10,4944
7	7803082	9,9014	9,3404
7	7819904	10,9181	10,2981
7	7826021	11,5935	10,9525
7	7830607	8,3833	7,8803
7	7842842	11,0101	10,3921
7	7874955	10,8297	10,2117
7	7884130	10,9168	10,3038
7	7894834	11,3502	10,7142
7	7925418	11,8683	11,2113
7	7934593	11,7632	11,0922
7	7960591	10,8726	10,2376
7	7971296	11,8673	11,2023
7	7969767	11,8072	11,1432
7	7983531	11,2671	10,6341
7	8182329	8,7860	8,2900
7	8194564	12,0221	11,3511
7	8189975	10,9262	10,3092
7	8211383	10,8151	10,2071
7	8231262	9,8816	9,3236
7	8220558	10,6861	10,0761
7	8235851	11,0173	10,4003
7	8254202	11,4115	10,7675
7	8272554	11,2625	10,6235
7	8289376	9,6774	9,1064
7	8287847	9,3902	8,8332
7	8301612	11,2534	10,6074
7	8298553	10,8881	10,2701
7	8316906	10,8831	10,2611
7	8321495	11,0452	10,4142
7	8341378	11,5261	10,8811
7	8342908	11,6052	10,9432
7	8364322	11,2149	10,5779
7	8359732	10,7107	10,0987
7	8371970	11,7391	11,0591
7	8370440	11,0126	10,3526
7	8557019	9,8409	9,2829
7	8569252	10,0800	9,5070
7	8578427	10,5723	9,9733
7	8609011	10,8224	10,2124
7	8621245	11,0315	10,4155
7	8630421	11,2495	10,6165
7	8651833	11,4617	10,8177
7	8650299	7,9136	7,4376
7	8654892	11,7208	11,0628
7	8665598	10,3940	9,7980

7	8674780	10,8912	10,2792
7	8685494	11,3334	10,6974
7	8673250	11,1334	10,5054
7	8677843	11,2303	10,6003
7	8690084	11,5815	10,9335
7	8685493	10,7991	10,1911
7	8697735	11,6466	10,9966
7	8708444	11,3553	10,7193
7	8700795	11,5975	10,9535
7	8711505	11,6755	11,0205
7	8722216	11,0601	10,4351
7	8709974	11,0001	10,3801
7	8716097	11,5514	10,8974
7	8726806	11,4224	10,7814
7	8725276	11,2142	10,5812
7	8731397	9,7895	9,2365
7	8745165	11,2941	10,6591
7	8752816	9,7222	9,1762
7	8746696	9,9294	9,3694
7	8765054	11,5070	10,8560
7	8758934	9,1839	8,6699
7	8772703	11,9463	11,2833
7	8780355	11,7761	11,0971
7	8775764	12,1444	11,4654
7	8786475	11,6981	11,0421
7	8783414	11,3949	10,7539
7	8795654	11,6760	11,0180
7	8806360	10,3133	9,7253
7	8815556	8,6775	8,1525
7	8820127	8,3774	7,8624
7	8826251	8,5184	7,9964
7	8817084	8,6595	8,1365
7	8823188	8,4194	7,9024
7	8824723	8,5344	8,0124
7	8858396	11,8537	11,1827
7	8867585	12,8810	12,1580
7	8861477	12,0336	11,3506
7	8859957	11,9745	11,2965
7	8858432	12,4997	11,7907
7	8861501	11,3300	10,6750
7	8863038	13,9210	13,1230
7	8866102	12,3933	11,6903
7	8859926	11,8326	11,1626
7	8875227	11,9807	11,3087
7	8864530	13,0291	12,3021
7	8861479	11,7555	11,0765
7	8858430	12,3266	11,6306
7	8859967	11,8384	11,1644
7	8861503	11,7332	11,0652
7	8864569	12,6855	11,9585

7	8869165	12,3752	11,6692
7	8872230	12,8224	12,0894
7	8876825	12,4752	11,7622
7	8873790	13,9945	13,2065
7	8879914	13,4733	12,7153
7	8872164	11,6535	10,9935
7	8869114	12,8680	12,1450
7	8870696	12,2472	11,5482
7	8875293	12,3961	11,6901
7	8879890	12,3600	11,6580
7	8882953	12,8971	12,1611
7	8879905	13,7424	12,9684
7	8878384	13,6113	12,8453
7	8884505	11,2475	10,6055
7	8881341	9,5286	8,9916
7	8881422	12,3250	11,6170
7	8886016	12,5450	11,8320
7	8882964	13,6714	12,9014
7	8882972	12,9361	12,2041
7	8979373	10,3287	9,7127
7	8985493	13,8319	13,0249
7	8991624	13,2763	12,4913
7	8985491	10,9509	10,2969
7	8990082	13,8349	13,0269
7	8991619	13,9175	13,1195
7	8994686	13,2233	12,4383
7	8997752	13,6964	12,8984
7	9000819	13,9354	13,1074
7	9003884	12,8240	12,0680
7	8991610	12,8435	12,0955
7	8993146	13,9096	13,1016
7	8993152	13,4234	12,6384
7	8996218	13,5834	12,7964
7	8997757	13,8543	13,0473
7	9002351	13,7953	12,9873
7	9010003	12,3879	11,6499
7	9014599	13,1090	12,3390
7	9003862	11,6388	10,9518
7	9003869	12,6950	11,9460
7	9003878	13,8184	13,0214
7	9005412	13,6532	12,8562
7	9013067	13,0780	12,3060
7	9017661	13,1560	12,3750
7	9016114	10,7174	10,0844
7	9016122	12,2378	11,5108
7	9016128	13,4191	12,6341
7	9149212	11,3594	10,6454
7	9152268	11,9836	11,2406
7	9146156	11,5254	10,8074
7	9167553	9,9391	9,3071

7	9150741	11,2884	10,5774
7	9169083	9,9381	9,3001
10	7032705	21,1635	19,9875
10	7041875	20,8934	19,7364
10	7043411	22,1748	20,9788
10	7055638	20,6602	19,5132
10	7049533	22,3368	21,0537
10	7051057	22,0356	20,8296
10	7066355	21,8738	20,6618
10	7060243	21,5467	20,3247
10	7073987	21,0163	19,8603
10	7083168	20,9169	19,7709
10	7072471	21,6275	20,4052
10	7078578	21,6005	20,4135
10	7075529	21,7326	20,5003
10	7074006	21,7245	20,5023
10	7084697	20,7368	19,6098
10	7106110	19,6540	18,5814
10	7109168	20,2603	19,1472
10	7109175	21,5859	20,3528
10	7113756	20,6297	19,4863
10	7142804	20,2633	19,1193
10	7132111	22,6437	21,3498
10	7145863	19,6212	18,5376
10	7138227	20,2727	19,1399
10	7144334	19,7385	18,6449
10	7168805	18,7230	17,7095
10	7164227	20,5271	19,3723
10	7173389	19,3047	18,2407
10	7179510	19,6906	18,5970
10	7171876	21,4734	20,2275
10	7187144	20,5060	19,3407
10	7185625	21,5294	20,3033
10	7174931	18,5298	17,5250
10	7179523	21,5967	20,4122
10	7194791	21,1105	19,9247
10	7200916	21,0471	19,8707
10	7181050	18,0923	17,0995
10	7194818	22,5566	21,2709
10	7199378	21,8294	20,5930
10	7216210	19,6310	18,5452
10	7193286	18,1848	17,2006
10	7203994	23,0691	21,8141
10	7214680	20,9330	19,7675
10	7228446	18,3730	17,3676
10	7207051	18,2204	17,2167
10	7225405	24,0212	22,6834
10	7226915	20,6154	19,4383
10	7240682	17,9085	16,9430
10	7234577	19,0130	17,9577

24-2-2021

10	7246797	20,9880	19,8207
10	7252918	21,2346	20,0571
10	7231521	20,1006	18,9949
10	7239189	22,2234	20,9366
10	7252914	20,3723	19,2139
10	7255979	18,0996	17,1031
10	7277368	20,0093	18,8702
10	7275846	21,7475	20,5069
10	7265149	20,0579	18,9291
10	7285011	19,9559	18,8063
10	7277374	20,3852	19,2254
10	7280467	22,4642	21,1240
10	7291127	20,0086	18,8788
10	7283491	20,3882	19,2565
10	7297286	22,7044	21,4455
10	7306417	20,6987	19,5285
10	7315598	20,0983	18,9460
10	7304901	20,9803	19,8500
10	7300345	22,2021	20,9315
10	7304888	20,4498	19,2885
10	7309487	20,5219	19,3494
10	7333938	20,1544	19,0744
10	7318656	21,0569	19,8638
10	7330896	20,6791	19,4942
10	7338525	20,1070	19,0153
10	7329361	20,7787	19,6030
10	7358402	20,5819	19,4360
10	7341588	20,0927	18,9279
10	7366051	20,1527	19,0472
10	7367585	20,6101	19,4733
10	7381337	20,0051	18,8460
10	7366055	20,3119	19,2158
10	7376765	19,9606	18,8198
10	7387455	19,5877	18,4796
10	7399695	20,0982	18,9543
10	7396644	20,9842	19,7891
10	7401219	19,5479	18,4364
10	7407343	20,7368	19,5589
10	7402746	19,8019	18,6699
10	7419573	20,7841	19,6153
10	7424167	20,6163	19,4450
10	7424158	20,0694	18,8988
10	7431807	21,9381	20,7322
10	7434865	21,7685	20,5298
10	7439455	20,3108	19,1993
10	7437926	20,5468	19,4028
12	7424262	27,9247	26,0995
12	7431907	27,7737	25,9457
12	7436496	28,3562	26,4947
12	7439551	27,5011	25,6924

12	7445672	27,7983	25,9641
12	7460962	27,2941	25,4935
13	7737756	28,0227	26,4397
13	7754557	24,2730	22,8083
13	7751513	26,0862	24,5375
13	7749994	30,0562	28,3192
13	7760667	25,2719	23,7578
13	7756091	28,0246	26,3651
13	7753040	26,1291	24,5761
13	7743872	24,4135	22,9400
13	7757641	27,1231	25,5298
13	7756086	24,3722	22,8707
13	7756092	27,5967	25,9521
13	7756100	25,7205	24,1910
13	7779045	25,3798	23,9284
13	7775992	27,0608	25,4986
13	7772898	25,4209	23,9212
13	7768322	24,3096	22,8241
13	7792794	34,9019	32,9938
13	7789743	29,3334	27,6741
13	7774459	26,5305	25,0342
13	7791246	23,2670	21,8736
13	7794307	24,2001	22,7214
13	7798907	31,6831	29,9534
13	7800442	30,1756	28,5553
13	7786689	25,3689	23,8864
13	7795834	23,7901	22,3527
13	7815721	24,9060	23,5078
13	7815728	29,3173	27,7281
13	7811148	32,6043	30,9283
13	7827946	23,5749	22,2387
13	7818783	21,3123	20,1144
13	7827964	36,7237	35,0951
13	7824912	31,3357	29,6725
13	7835591	23,6924	22,3194
13	7829483	33,6755	31,9246
13	7827962	26,5662	25,0815
13	7841728	31,8437	30,3188
13	7841708	24,7261	23,3046
13	7852418	26,4770	25,0498
13	7829494	34,5170	32,9181
13	7837147	26,9841	25,5316
13	7853947	29,5449	28,0095
13	7860067	24,5077	23,1491
13	7844786	29,5280	28,0301
13	7853949	24,4054	23,0231
13	7878422	27,8254	26,4453
13	7864666	26,3469	24,9650
13	7876888	26,8168	25,4234
13	7875368	29,5385	28,0835

13	7883007	27,3804	26,0123
15	7491627	30,0968	28,0434
15	7506912	34,0543	31,7496
15	7523730	36,5834	33,9607
15	7514565	35,6695	33,2939
15	7522201	35,8428	33,2878
15	7523740	39,4806	36,9125
15	7542075	121,7255	113,5562
15	7528325	35,7432	33,3447
15	7546662	118,6668	109,9496
15	7549723	46,5939	43,0559
15	7552772	36,6935	34,1914
15	7565011	140,9850	131,5604
15	7572666	47,6823	44,4539
15	7584878	30,2246	28,1791
15	7574181	37,5042	34,8728
15	7574187	133,1000	123,5256
15	7574195	48,1500	44,8833
15	7581823	33,0289	30,8223
15	7574186	149,4685	139,6316
15	7575724	42,8155	39,8173
15	7586407	30,5311	28,4844
15	7592536	121,1861	112,6269
16	7583404	28,3136	26,5486
16	7587989	29,1580	27,3110
16	7583405	28,9478	27,1298
16	7598695	29,7371	27,8831
16	7612451	31,4167	29,4545
16	7607870	32,2456	30,2875
16	7609396	42,0583	39,4860
17	7670600	26,8650	25,2000
17	7672124	32,3730	30,4010
17	7678248	32,0668	30,1238
17	7695064	31,5668	29,6038
17	7692015	28,0741	26,3401
17	7684357	33,5881	31,5261
17	7701187	27,9851	26,2411
17	7699651	31,1257	29,2027
17	7707304	29,1313	27,2973
17	7711886	28,5962	26,8132
18	6829516	28,3107	26,6557
18	6841742	29,8453	28,0523
18	6835633	27,9978	26,3238
18	6858557	29,7854	28,0314
18	6858564	29,3602	27,6352
18	6858562	31,3646	29,5496
18	6866217	27,9368	26,2618
18	6883021	30,3666	28,5426
18	6887616	34,3233	32,3803
18	6887624	26,0252	24,5002

18	6889144	31,4626	29,6976
18	6898322	30,3164	28,5324
18	6898312	28,9543	27,2193
18	6890674	34,7493	32,7993
18	6912090	30,7163	28,8823
18	6901374	31,1986	29,3636
18	6910553	32,1257	30,3127
18	6909033	28,5978	26,8838
18	6918191	29,1293	27,4153
18	6925840	35,8808	33,8188
18	6924319	30,7093	28,9463
18	6933482	32,6789	30,9389
18	6938075	35,3776	33,2746
18	6938074	35,1526	33,1296
18	6950311	28,0918	26,4068
18	6971707	30,9437	29,0597
18	6954898	29,3270	27,5830
18	6983934	32,1702	30,2262
18	6967123	30,3215	28,4675
18	6986992	31,9572	30,0142
18	6973236	31,5699	29,6559
18	7008392	27,2940	25,6700
18	6985464	31,2770	29,3630
18	7022156	28,4543	26,7713
18	7009922	27,0259	25,4209
18	7019101	26,9589	25,3239
18	7032860	28,0361	26,3411
21	7450728	21,3325	20,0255
21	7461429	26,9362	25,2792
21	7458372	28,0003	26,2853
21	7462958	26,9382	25,2722
22	7591155	28,9019	27,0794
22	7603385	37,9498	35,5998
22	7607973	33,1400	31,1116
22	7609502	32,4755	30,4780
23	7351086	25,6803	24,0953
23	7360257	37,6762	35,3952
23	7369428	32,4685	30,4955
23	7367907	30,6771	28,7931
23	7387770	28,6690	26,9150
23	7364845	29,5089	27,7149
23	7386258	35,8727	33,7127
23	7378600	27,0457	25,3797
23	7378609	28,7508	26,9968
23	7398495	40,6064	38,1424
23	7389300	28,3309	26,5969
23	7390839	25,5704	23,9754
23	7392376	33,5584	31,5194
23	7403084	38,9601	36,5961
23	7416812	28,7002	26,9152

23	7425994	28,3210	26,6070
23	7412237	25,2755	23,7205
23	7401546	25,3108	23,7404
23	7401554	41,8006	39,2436
23	7419911	33,0042	30,9665
23	7419871	27,6860	25,9620
23	7424465	26,0366	24,4316
23	7436709	25,5135	23,9285
23	7436714	30,5828	28,7086
23	7413790	29,4839	27,6402
23	7427559	39,9479	37,5150
23	7430572	24,1885	22,6625
23	7435167	28,9041	27,1401
23	7444351	24,7343	23,2093
23	7450472	29,4990	27,7740
23	7445892	25,7067	24,0833
23	7426026	26,1140	24,4644
23	7439791	41,2264	38,7106
23	7462686	27,7090	25,9840
23	7439756	24,5063	22,9903
23	7453528	39,8978	37,4978
23	7455062	41,5249	39,0219
23	7461186	40,2345	37,7655
23	7442849	39,8415	37,4107
23	7461157	26,3387	24,7037
23	7456583	29,1831	27,3881
23	7452001	33,3706	31,4296
23	7459657	35,6587	33,4727
23	7471895	31,6656	29,7166
23	7464215	27,0459	25,3419
23	7487156	28,1450	26,4110
23	7487164	35,0940	32,9720
23	7468824	31,7923	29,8532
23	7485626	27,6149	25,9099
23	7488687	27,4979	25,7959
23	7476467	36,0005	33,8065
23	7474953	29,4633	27,6219
23	7491744	31,4635	29,5195
23	7496337	40,6979	38,2179
23	7511619	31,6126	29,6576
23	7511620	33,2038	31,1718
24	7263962	37,3929	35,0725
24	7257853	38,0075	35,5862
24	7259381	35,7429	33,4770
24	7288428	37,4249	35,1101
24	7268557	36,3380	34,0548
24	7293015	35,2292	33,0382
24	7311363	29,4250	27,5684
24	7302197	38,4093	36,0399
24	7320540	31,0093	29,0533

24	7326664	43,9542	41,2333
24	7335832	32,7683	30,6693
24	7328195	45,5336	42,7053
24	7348068	40,7971	38,1646
24	7340421	30,2003	28,2273
25	7239546	32,0145	30,0255
25	7247173	32,8523	30,6943
25	7241074	31,7384	29,7554
25	7265522	33,7038	31,5293
25	7264012	31,1812	29,3092
25	7263993	36,6950	34,3515
25	7274718	35,1208	33,0248
25	7282336	33,9996	31,7618
25	7267070	31,1580	29,2620
25	7291541	38,6274	36,3984
25	7294571	33,7771	31,6331
25	7293067	35,8492	33,7512
25	7315988	33,0593	31,2103
25	7294599	45,2285	42,6775
25	7331278	81,9904	79,9098
25	7345035	36,9894	35,0037
25	7337432	27,6739	26,0389
25	7341980	35,1753	33,2599
25	7361891	30,9448	29,1908
25	7361857	30,7823	28,9469
25	7380207	30,5218	28,6155
25	7383295	42,5986	40,9526
25	7387890	34,2795	32,3955
25	7395495	30,5421	28,6962
25	7392442	30,3406	28,4610
25	7381765	44,6817	43,0667
25	7392477	37,2160	35,2630
25	7403141	37,0276	34,7923
25	7409264	36,5529	34,3569
25	7397064	39,0395	37,0165
25	7412322	35,1187	32,9956
25	7426097	29,4359	27,6619
25	7436781	35,1599	32,9621
25	7418438	32,1616	30,2072
25	7436794	29,4535	27,6655
25	7435253	35,2763	33,0579
25	7450554	35,1919	33,0672
25	7427626	28,9544	27,2004
25	7447518	29,2109	27,6169
25	7458193	28,5135	26,6871
25	7452083	34,1150	32,0582
25	7455152	30,4193	28,5763
25	7456690	28,5989	26,9359
25	7450546	27,1758	25,4329
25	7459726	27,1798	25,4516

24-2-2021

25	7461266	26,0749	24,4599
25	7467396	32,5140	30,6700
25	7464310	27,3747	25,6244
25	7462788	27,3517	25,6387
25	7482675	28,4107	26,6667
25	7475036	28,8519	27,1579
25	7494892	32,5324	30,5042
25	7488788	26,4060	24,7310
25	7485733	26,4466	24,8016
25	7487272	27,0992	25,4842
25	7497950	30,6842	28,7540
25	7501011	28,7734	26,9137
25	7507139	30,3732	28,5175
25	7501010	28,9929	27,1258
25	7513251	26,5612	24,8509
25	7517843	32,0404	30,0882
25	7523941	28,2530	26,3581
25	7525480	26,1701	24,4630
25	7514784	33,2877	31,2641
25	7536176	26,5836	24,7889
25	7523952	26,7767	25,0354
25	7559114	30,6115	28,6220
25	7556053	29,8765	27,8857
25	7554534	34,8099	32,6826
25	7583579	30,3821	28,3836
25	7585117	31,7543	29,7633
25	7572874	29,8224	27,8534
25	7589701	38,1876	35,8658
25	7580532	26,4954	24,7832
25	7600397	32,3841	30,2484
25	7591231	41,4187	38,8721
25	7603454	43,4020	40,6764
25	7598874	34,3545	32,2019
25	7620289	38,9559	36,5569
25	7614160	36,2898	33,9196
25	7626401	37,3725	35,0899
25	7634053	32,9651	30,9171
25	7644743	43,4092	40,6681
25	7637108	41,6591	39,0891
25	7644742	33,6201	31,4944
25	7641689	30,4704	28,5340
25	7644753	38,5748	36,1708
25	7656968	31,3954	29,2824
25	7661565	38,0451	35,7638
25	7650868	39,5969	37,1219
25	7667673	29,8251	27,7752
25	7666152	34,5428	32,4455
25	7689084	41,3861	38,7575
25	7693670	36,9911	34,6620
25	7712011	30,0432	27,9477

25	7727301	32,0557	29,8969
25	7742597	43,6238	40,8503
25	7754826	34,5986	32,2500
25	7750243	36,8449	34,4128
25	7767053	39,1593	36,4388
25	7757885	38,8437	36,2688
25	7770112	28,1688	26,0939
25	7788458	29,3982	27,1803
25	7841968	47,5910	43,7556
25	7843497	44,0051	40,5565
26	7302302	27,4569	25,8329
26	7299241	31,7986	29,9456
26	7308423	31,3625	29,5205
26	7319117	35,1320	33,0790
26	7303832	26,7766	25,1916
26	7326764	35,2446	33,1706
26	7325242	28,2636	26,6066
26	7335941	27,5602	25,9562
27	6984048	46,0687	43,3546
27	6984094	42,2107	39,7554
27	6985634	46,8366	44,1937
27	6987104	36,8876	34,7883
27	6991695	41,5266	39,0846
27	6990192	32,7071	30,7464
27	6997844	32,2045	30,2553
27	6987152	47,1747	44,4437
27	6979514	48,5026	45,6656
27	6985577	48,1541	45,3046
27	7005468	34,5809	32,5231
27	7007014	38,4145	36,1380
27	7002436	47,7532	44,9641
27	6997857	50,0157	47,0918
27	6997865	48,0303	45,2394
27	7005527	31,4288	29,5015
27	6999342	45,3288	42,6602
27	7011579	39,3117	36,9870
27	7016175	33,8233	31,8080
27	7002423	37,6691	35,4252
27	7011604	48,8360	45,9680
27	6999380	48,4588	45,5817
27	6999388	49,1594	46,2664
27	7000926	48,0504	45,1574
27	7013176	35,2412	33,1180
27	7010042	37,4482	35,2108
27	7011578	43,8976	41,2632
27	7032993	45,2110	42,5053
27	7025356	30,5914	28,7245
27	7013132	49,0895	46,2215
27	7010081	50,0296	47,0926
27	7010089	44,2537	41,6725

27	7010098	50,1653	47,2473
27	7022335	43,5286	40,9655
27	7017757	33,7482	31,7598
27	7028467	35,5419	33,3813
27	7022277	36,0305	33,8619
27	7022286	37,8486	35,6398
27	7034523	41,6299	39,1340
27	7028415	33,9480	31,8932
27	7022308	49,1146	46,2175
27	7046782	49,0988	46,1888
27	7022324	48,3563	45,5332
27	7026921	39,8129	37,4492
27	7040689	34,4658	32,4128
27	7046813	34,1547	32,1027
27	7043687	43,8688	41,2588
27	7037580	43,4385	40,8485
27	7049817	28,4311	26,6961
27	7048295	29,4342	27,6602
27	7057481	48,5788	45,7288
27	7057486	46,5084	43,7684
27	7040679	49,7781	46,8481
27	7054446	46,3775	43,5975
27	7051395	36,6111	34,4191
27	7043760	44,0531	41,3781
27	7055917	42,3288	39,7988
27	7060508	45,9492	43,2492
27	7060515	47,3892	44,5492
27	7055938	26,5417	24,9277
27	7069709	45,9786	43,2686
27	7068187	43,3881	40,8081
27	7060547	36,4109	34,2599
27	7046798	48,9679	46,0679
27	7049870	39,0563	36,7063
27	7055993	30,0522	28,1743
27	7078853	43,4888	40,9288
27	7058986	47,5992	44,7492
27	7078870	33,8250	31,8130
27	7072759	27,3229	25,6679
27	7077359	46,3085	43,5785
27	7060544	44,1381	41,5481
27	7072788	48,7584	45,8784
27	7080438	45,1778	42,5278
27	7066693	32,7305	30,7285
27	7075800	46,7592	43,9892
27	7071220	31,6788	29,7558
27	7084987	27,4130	25,7280
27	7089587	42,2681	39,7881
27	7074302	43,9581	41,3781
27	7085011	47,3086	44,5186
27	7081966	48,5482	45,6782

27	7074336	31,5455	29,5925
27	7083441	41,7786	39,3086
27	7088035	46,6393	43,8893
27	7083458	29,5194	27,7264
27	7106398	28,8802	27,1262
27	7092647	38,1573	35,9473
27	7091126	37,1070	34,9470
27	7097252	33,8164	31,8154
27	7100314	45,5580	42,8680
27	7085042	37,0758	34,8166
27	7107908	41,7487	39,2987
27	7097212	46,9393	44,1793
27	7118627	34,5842	32,5402
27	7118636	41,7581	39,2981
27	7118645	34,2698	32,1968
27	7114063	37,7572	35,5172
27	7106430	47,8384	45,0084
27	7130846	46,1694	43,4194
27	7118626	29,6684	27,8734
27	7121689	35,4892	33,3672
27	7118637	45,3686	42,6786
27	7114061	29,1289	27,3939
27	7130889	46,0484	43,2884
27	7114078	45,0080	42,2980
27	7127787	41,9487	39,4287
27	7138496	44,2490	41,6290
27	7126272	41,3383	38,8483
27	7126281	41,0081	38,5581
27	7121703	42,6081	40,0781
27	7120180	31,6084	29,7154
27	7138539	41,3376	38,8976
27	7143132	47,0082	44,2182
27	7144609	42,8989	40,3589
27	7152260	35,8445	33,7125
27	7143101	41,5982	39,1282
27	7132409	44,5784	41,9084
27	7146180	37,2769	35,0869
27	7152302	42,3276	39,7976
27	7146191	44,2578	41,5678
27	7150728	42,2687	39,7187
27	7167562	41,9885	39,4785
27	7146167	45,0985	42,4285
27	7162995	45,9786	43,2586
27	7147710	32,6993	30,7473
27	7144662	47,0782	44,2682
27	7172145	41,2884	38,8284
27	7167565	29,4533	27,7103
27	7167578	46,4287	43,6887
27	7173699	41,7679	39,3079
27	7159947	45,6881	42,9381